

REX WARNER

AERODRÓM

HÁTTÉR KIADÓ
BUDAPEST, 1992

A mű eredeti címe: The Aerodrome
Első kiadás: The Bodley Head Ltd., 1941

Fordította: LÁSZLÓ ZSÓFIA

A fordítást ellenőrizte: SIMÓNÉ AVAROSY ÉVA

A borítót tervezte: ZELENYIÁNSZKY ZOLTÁN

© All rights reserved. First Published by The Bodley Head
Ltd. 1941

© László Zsófia (Hungarian translation), 1992

ISBN 963 7455 52 3

Felelős kiadó: dr. Kiss Ernő
Felelős szerkesztő: Kocsis Anikó
Műszaki vezető: Lantos Kálmán
Műszaki szerkesztő: Gregor László
Kiadványszám: 9201/020

92/0467 Franklin Nyomda. Budapest.
Felelős vezető: Mátyás Miklós igazgató

1. fejezet

A vacsoravendégség

A magam szempontjából aligha túlozhatom el ama események jelentőségét, melyek nem sokkal azt megelőzően történtek, hogy valamivel este tíz után a Gurney-kaszáló leg-alján, a kis tó mellett húzódó ingoványban feküdtem. Arcom a lápba süppedt, szétterült ujjaim között lassan átszivárgott a fekete iszap. Részeg voltam, de nem öntudatlan, hiszen úgy éreztem, csupán a végtagjaimmal nem tudok mit kezdeni. A fülem tövét és a szemem környékét böködtte a szálas, nedves zsombék. Az iszap kellemes illatot árasztott, az arcom jobb felét egyenesen belenyomtam, bal szemmel a fák halvány körvonalát láttam. Mintha jóindulatú óriásokként óvnák az álmok mezejét a kaszáló felső szélénél. Felettük, a feketetlen sötétségben néhány aprócska csillag pislákkolt. Az örömtől és a békességtől sírva tudtam volna fakadni. A puha talajba mélyesztettem a lábfejemet, majd a könyökömre támaszkodva kissé felemelkedtem, mert egy hosszú náddarab befurakodott kikeményített ingmellem alá. Azután letörtem egy másik náddarabot, és kiszopogattam fehér belét. Oldalra fordultam, mire gallérom alá a tarkómnál kellemesen hűvös víz folyt be.

Másik két társam mostanra már feltápászkodott, és talán mert porosnak vélték az ingoványt vagy más, számomra érthetetlen okból egymás vállát és combját csapkodták. Mind a hárman egyszerre botlottunk meg a drótkerítésben, mire Fred azt mondta: „A Jóisten befutott Írország hercegének”, Mac pedig azt énekelte: „Guruljunk csak, guruljunk csak!”

majd odafordultak hozzám, azt akarván, tartsak velük, de én se nem mozdultam, se nem szóltam egyetlen szót sem, így azután kettesben tovadülöngéltek, bár még hallottam, azon tépelődnek, jól teszik-e, hogy magamra hagynak. - Kedves jó Fred, kedves jó Mac - motyogtam bele a tűzegbe, majd néhány percre a homlokomat is belenyomtam, mozdulatlanul feküdtem, és hallgattam, miként szörcsög és bugyborékol köröttem a nedves talaj.

Amikor a nádas túlfeléről elért hozzám a bagoly éles, szagatott huhogása, egész bensőmet izgalom járta át, mintha az öröm nyílhegyként csapódott volna belém. E csaknem fájdalom más lelkesültség elmúltával bágyadtság töltött el. Gondolkodni kezdtem, de nem azon, mi történt velem a nap folyamán. Lassan, szinte méterről méterre, a legnagyobb könnyedséggel idéztem gondolatban a szemem elé - hiszen a sötétben már nem láttam semmit - az ismerős ingoványt, az ösvényeket, a lejtőket, a dombokat és a fákat, amelyek körülvettek. Visszaemlékeztem, milyen volt és milyen most a mi Falunk, amelynek földjén fekszem, majd sorra vettem a benne lakókat és az egyre erősödő fenyegetést.

Lefelé egészen a folyóig értek a dús kaszálók. Keskeny árkok szabdalták, ahol gyakorta felbukkantak a vízi guvatok, melyek óvatosabban lépdelnek a legpompásabb versenypáripánál. Az évnek ebben a szakában a tengerpartról és a folyótorkolatokból a szárazföld belseje felé igyekeznek a kis sárzalónkák, hogy itt fészket rakjanak, és élénk szélben nem egyszer álló nap elhallgattam szemtelen lármájukat. A furcsa külsejű bíbicek vijjogása keveredett e hangokba. A széles völgy felett erős szárnycsapással repültek, fejük felett áprilisi fellegek kergetőztek, így azután a madárszárnyak és madárhangok mintha egyenesen a nyugtalan égbolt és a mozgó világ részei lettek volna.

Maga a folyó keskeny, gyors sodrú, kanyarokat és hurkokat ír le, hiszen hosszan kell saját útját megglelnie ebben a völgyben. A nádas vadul susog a folyóban és a szélben, a kis szigeteken szomorúfüzek nőnek, s egyaránt otthont találnak

maguknak itt a hattyúk és a vidrák. A folyó túlszéljén ugyan-
csak kaszáló húzódik. Laposabbnak tűnik, mint az innenső
oldali, de nem sokkal távolabb már meggyűródik, akár az
ágynemű, és felkúszik a dombok halmára. Helyenként nagy
foltokban fák borítják, ritkásabban sarjerdő.

A jobb kezem felől hallom, hogy a folyó innenső felén, a mi
oldalunkon, a templom órája tizenegyet üt. A Falu utcája
meredeken fut le a domboldalról egészen a templomig, majd
ott véget ér. Az utca két oldalán kis szürke kőházak. Fred és
Mac már minden biztonnyal hazaért. A kertekben teljes pom-
pájában virít a tubarózsa és a holdviola, és a sarki házikó mel-
lett, ahol a Földesúr sofőrje él, a hatalmas lila akác hamaro-
san virágba borul. A templomkertben fekete lángnyelvként
hatalmas cédrus magasodik. Kisfiú koromban ezt a fát szabá-
lyosan halványként csodáltam: a reggeli istentisztelet után
rendszeresen felkerestem, sötét lombzatába fúrtam a fejem
és a kezem, istennőnek, vagy földöntúli teremtménynek tar-
tottam, amely - úgy képzeltem - némi érdeklődést mutat
irántam. Bármennyire is földben gyökerezett, mégis egy más
világból idecsöppent látogatónak tűnt. Olyannak, mint az
Aerodróm személyzete, hiszen ez a fa volt az egyetlen túle-
velő a templomkertben, és csodálnivaló tisztaságban állt a ha-
talmos vadgesztenyefák karéjában, melyeknek óriási, raga-
csos rügyei éppen levelekké alakultak.

Gondolatban most a templom külsejét idéztem meg: tö-
mör, szilárd építmény; zömök, négyszögletes a tornya. Kö-
rülötte murával felszórt ösvény, a sírokon sárga nárciszok.
S ha az ember lefelé néz, a templomtól balra meglátja az eme-
letes Kastélyt, a cédrusfával és a hatalmas, ápolt gyeppel.
Jobbra pedig a parókia áll, ahol gyámjaim élnek, s ahova
mostanra már vissza kellett volna térnem.

A parókia kertjében a gyeppel kissé elvadult; az ösvények fe-
lett összeérnek a dús lombú babérfák. A használaton kívüli
istálló fölé hársfa tornyosul, amelynek legfelső ágai közé egy-
koron kis emelvényt építettem magányos őrszem-játékom-
hoz. E kert minden centiméterét ismerem - az ágak és gallyak

tapintását és ízét, a levelek és a gyep illatát esőben és napsütésben, s különböző zugaiban a talaj színét és állagát.

A Falunkban ezen kívül nincs is más nagy kert, és nagy ház is csak egy. Ez pedig a korcsma, ahol aznap este ittam. Ez az utca legfelső pontján található, vagyis a korcsma és a templom mint két végpont között húzódik a kis Falu. A korcsmárosék már bizonyára a poharakat fényesítik, a padlót seprik, a célbadobó játék nyílhegyeit pedig külön parafa rekeszekbe helyezik. A korcsmáros, a felesége és a lánya, miután eloltják a pultnál világító egyetlen nagy lámpát, egymás után fellépdelenek a keskeny lépcsősoron, amely az ágyukhoz vezet.

Jó barátságban voltam a korcsmáros lányával, és némi nehezteléssel töltött el most a gondolat, mily megkülönböztetett figyelmet szentel neki újabban a Repülőfőhadnagy. Együttal arra is felfigyeltem, hogy a gallérom alá, a nyakam és a kulcscsontom közötti meleg üregbe víz csöpög. Megváltoztattam a testhelyzetemet, s már nem is volt oly nagyon ínyemre a lép meg a nyirkosság. Gondolataimat a domb leg-tetején lévő Aerodróm felé irányítottam, amely csaknem egy mérfölddel volt túl a fogadón.

Az Aerodróm olyan intézmény, amely országunk védelme szempontjából nagy, sőt óriási jelentőséggel bír - nekünk legalábbis azt mondták -, ám olyan kiválóan álcázták, hogy a Falunkba látogatók zöme a létezését nem is sejtve távozott erről a vidékről annak ellenére, hogy legalább egyszer bizonyára látta és hallotta a légtérben feltűnő mintegy ötven gépet, és felmérhette: nem is túlságosan távol katonai erőket összpontosítanak.

A hosszú hangárok nem sorban vagy bármilyen szabályos rendben álltak, hanem úgy helyezték el és álcázták őket, hogy még meglehetősen közelről is csupán a dombhajlatok némiképp különös, természet adta körvonalainak mutatkoznak. Épp ilyen jól el voltak rejtve a tisztek és közlegények lakhelyei, némelyikük árokba, mások pedig a pontosan erre a célra ültetett örökzöldek vastag leple alá. Ezek az épületek - ahol egyáltalán kilátszottak - ugyancsak topográfiai terep-

tárgynak tűntek. A fegyverraktár központi épületét úgy tervezték, hogy nem lehetett megkülönböztetni egy vidéki templomtól. A kantin - ahol a hírek szerint úgy pezsgőznek, mint ahogy a mi fogadónkban a sört isszák -, minden belső pompája ellenére kívülről egy roskatag csűrre emlékeztetett. Ugyanez állt a tisztek lakhelyére is, helyesebben azokra közülük, amelyeket nem a földbe ástak, illetve nem takart az örökzöldek lombja a kíváncsi tekintetek elől.

Jól tudtuk, a repülőkhöz hihetetlenül gazdagok. Olykor feleségüket vagy anyjukat is megpillantottuk, amint egy-egy hatalmas gépkocsi a főútról lefordulva szemvillanásra lassított a repülőtérré vezető egyik bejáratnál. Ezek a nők méregdrága és ízléses holmikat viseltek. Kemény vonású, sápadt arcuk csak nagyritkán fordult oldalt, oda, ahol, ha épp arra járt egy falubeli, tisztelete és elismerése jeléül megállt és a sapkájához emelte a kezét. Ilyen gesztusra csak az ártatlannak mutatózó hatalom és a szépség készíthet; ám ezek a megnyilvánulások - miként erre majd visszatérek - tulajdonképpen nem határozták meg a falubeliek viszonyát az Aerodróm egészéhez. A féltékenység, úgy hiszem, mindig keveredett a tisztelettel, a félelem meg a viszolygás pedig néminemű csodálattal.

Olyan események történtek ugyanis, amelyek egyőnket sem hagyhattak hidegen. Az öreg Tom, aki megépülte óta az Aerodróm közelében dolgozott, megháborodott a naphosszat dübörgő repülőgépmotoroktól, mivel a szüntelen felszálló gépek futószerkezete csaknem súrolta a földjét határoló élő sövényt. A Falu számos lakóját pénzbüntetésre ítélték jelentéktelen katonai előírások megsértése miatt, mondjuk, mert csapdát állított a kormány tulajdonát képező földön, vagy mert a szekerét rossz helyen hagyta. Előfordult emellett, hogy a pilóták vagy az altisztek megerőszakoltak, illetve elraboltak fiatal lányokat, de mivel az effélék saját berkeinkben is meglehetősen gyakoriak voltak, különösebb jelentőséget senki sem tulajdonított nekik.

A zsombékosban heverve szemem elé idéztem e hatalmas

létesítmény távlati képét, illetéktelen ugyanis be sem tehettem oda a lábát, és az idő tájt csupán a Falunk feletti dombot kettészelő főútról láttam az Aerodrómot, közelebbről soha. Emellett csupán egy ottani tiszttel találkoztam, noha úgy tartottam, sem születésemet, sem neveltetésemet tekintve nem vagyok náluk alantasabb.

Am midőn e gondolatokat felidéztem, hirtelen arra eszméltem, hogy testemen tompa sajgás lesz úrrá, amely azután elég erőteljessé vált ahhoz, hogy lokalizálni tudjam: a gyomrom fáj, talán az ürességtől, a kintől, az elkeseredettségtől, a szemem meg majd kiugrott az üregéből. Homlokomat az iszapos föbbe nyomtam, és szokatlan élességgel emlékeztem vissza a fények és árnyékok játékára azon az estén a parókia ebédlőjében, s az asztal körül ülők arcára, a hangjuk színére, meg az ott elhangzottakra. Pillantásomat ismét az égboltnál is feketébb, árnyas szilfákra vettem. Már cseppet sem tűntek barátságosnak, inkább rémisztő, dülöngélő oszlopokra emlékeztettek, amelyek mindenáron ki akarnak mozdítani a helyemből. Ezeket a dombokat, erdőket, kaszálókat minden feltételezésem ellenére sem tarthattam sajátjaimnak, miként én magam sem vagyok azonos azzal, akit felcseperedvén magamnak hittem. Aznap este ugyanis hihetetlenül durva dolog történt.

Jól tudom, hogy e történet olvasói közül sokan túlzónak tartják majd a bánatot és a becsapottságot, amelyet éreztem. Viszont valamennyi emlékem e helyhez kötött - a templomkerthez, a kertekhez, az ösvényekhez, a sövényekhez - és az itt élőkhöz: a Tiszteleteshez és a feleségéhez, a Földesúrhoz és a húgához, a kertészünkhöz, később pedig a korcsmáros lányához, meg azokhoz a fiatalemberekhez, akikkel a szomszédos falvak csapatai ellen a labdát rúgtuk, avagy a mi fogadónkban célbadobásban versengtünk. Úgy hittem, otthon vagyok e vidéken, eszerint cselekedtem, és így is neveltek. Ekkora szerepe volna tehát annak, hová születik az ember? Netán az eddig szilárdan hitt dolgokról is kiderülhet: hami-sak? Csupán annyit mondhatok, hogy én nem így tartottam.

Részezen a sárban heverve, feledni tudtam fájdalmam. Most azonban ismét úrrá lett rajtam a bizonytalanság és a kétségbeesés kínja, akárha szerelem sebzett volna meg. Felültem, és az előtttem sötétlő pocsolyát bámulva ismét eszembe jutott az a tény - mely talán mások szemében jelentéktelennek tűnhet -, hogy nem tudom, ki vagyok.

Aznap este, huszonegyedik születésnapom tiszteletére vacsoravendégség volt a parókián. Eredetileg csupán a Földesurat és a húgát akarták meghívni, akik legközelebbi barátaink, ám nyomatékos kérésemre meghívták az ifjú Repülőfőhadnagyot is, akivel a közelmúltban ismerkedtem meg, s aki, egyedül az Aerodróm személyzetéből, meglehetősen gyakorisággal kereste fel a Falu ivóját.

Ez az ifjú feltűnően jóképű volt, és minden tekintetben példásan ügyes. Hamarosan olyan csodálattal néztem rá, amely gyakori megnyilvánulása egy fiatal és tapasztalatlan lénynek, ha szépségben, tudásban és képességben nálánál különbbel kerül össze, ám az illető elég kedves ahhoz, hogy mintegy elfogadja ezt a csodálatot, s a csodáló személyét barátként kezelje. Iránta táplált érzelmeimet cseppet sem csorbította, hogy jellemének bizony voltak szeplői; bár roppant megnyerő modora könnyed természetességgel párosult, gyakorta volt kesernyés, kedvetlen, gyűlölködő. Olykor összetalálkoztunk az Aerodróm melletti főúton; ilyenkor egyetlen szót sem volt hajlandó kiejteni, azt meg végképp nem ajánlotta fel, hogy tartsak vele. Nemegyszer az is előfordult, hogy hétköznapi csevegéseink kellős közepén váratlanul megbotránkoztatott egy-egy brutálisan nyers, a mi életformánkkal kapcsolatos kijelentésével. Néha teljesen felelőtlenül viselkedett. Vadidegenekkel szemben abszurd és gyakran durva tréfákat engedett meg magának. Egy ízben a korcsmában magam is szemtanúja voltam, hogy szándékosan úgy hajított el egy kis célbadobó dárdát, hogy az belefúródjék egy férfi kezébe. Mindezt azonban, bármily megbotránkoztatónak tartottam is, valamiféle betegség tünetének véltem, semmint valódi énje megnyilvánulásának, hiszen ő az én sze-

memben számos kiváló tulajdonsággal és finomsággal bírt, melyek teljes mértékben hiányoztak belőlem. És az este történetek után is kénytelen voltam jórészt egyetérteni vele, bár teljes szívemből szántam mindazokat, akiknek vendégszeretetét és érzéseit olyan kíméletlen durvasággal megsértette.

Csak a vacsora végén került sor arra, hogy akiket addig a szüleimnek tartottam, olyan fontos bejelentést tegyenek, amely a gondolataimat és az érzéseimet alapjaiban feldúlja. Valójában a jelenlévők közül leginkább a Repülőfőhadnagy fogta fel, milyen jelentőséggel bír számomra ez a bejelentés, még akkor is, ha az ezzel kapcsolatos vélekedése - s ezt az első perctől világosan láttam - alapjaiban eltért a sajátomtól. A többi vendég ugyanis azt várta, hogy a bejelentés holmi váratlan ajándékként ér, nagy valószínűséggel örömökre szolgál, és valószínűtlen, hogy megváltoztatná életem addigi folyását. A Tiszteletes - akit az ideig atyámnak tartottam, de most már csak gyámomnak nevezhetek - úgy állt fel az asztal végén elfoglalt helyéről, mint akinek valami hallatlanul kellemes közlendője van. Történt pedig mindez azt követően, hogy a portóit egyszer már körbekínálták, a Tiszteletes pedig eme ünnepélyes alkalomból azt javasolta, ürítsék poharukat az én egészségemre.

A felesége, nőnemű gyámolítóm, vele szemközt ült, ölébe ejtett kezét összefonta, és kissé lapos arcán előmlött az együgyű elégedettség. A Tiszteletes jobbján a Földesúr húga kapott helyet; magas, vékony nő, akinek feltűnően szép halványzürke szeme van. Roppant mód érdekelte a jótékony-ság minden válfaja. Vele átellenben a Repülőfőhadnagy ült, és emlékszem, milyen hallatlanul jóvágásúnak láttam abban a pillanatban, amikor a Tiszteletes felállt, hogy a köszöntőt elmondja. Szőke haja tömör csigáiban megült és ragyogott a gyertyafény. Az állat a szokásosnál kissé előrébb tolta, jobb keze két ujjá közé fogta a borospohár talpát, és fürkésző pillantást vetett a folyadékra. Mellette foglalt helyet a Földesúr, aki velem társalgott - én szemközt ültem -, mégpedig arról,

milyen esélyei lehetnek a Falunk krikettcsapatának a következő szezonban. Valahányszor a Falu sportéletéről vagy templomi ügyekről beszélt, az idős úr mélyen ülő szeme mindig magabiztosságot és megnyerő kedvességet tükrözött. Más alkalmakkor azonban a pillantása tétovának tetszett, sőt, olykor annyira ott sem volt, hogy már-már kísértetiesé vált az arca. Az emberek azt mondták, mióta az Aerodróm megépült, az öregúr nem is emlékeztet hajdani énjére. Ezen az estén nagyon nyájasnak, ám öregnek és betegesnek láttam.

A Tiszteletes megkocogtatta az asztalt, majd harákkolt. A felesége odahajolt hozzám, mosolyában már akkor felfedeztem a szomorúságot, és azt mondta: - Figyelj, kedvesem, az apádra. Fontos közlendője van a számodra.

Gyorsan elfordultam tőle, és megcsodáltam, hogyan tükröződik vissza a gyertyafény a mahagóni asztalon, a poharakon és a kezeken. Majd felnéztem a Tiszteletes sápadt arcára. Fekete körszakálla, amelyet úgy tudtam, azért növesztett, hogy elfedje a haza szolgálatában fiatal emberként szerzett sérülés helyét, még inkább halványította. Pillantása átható volt, már-már sebzett, holott, jól tudtam, egyike a világ legjámborabb teremtményeinek.

- Szíves engedelmséggel... - kezdte kellemes, nyugodt hangján - néhány közlendőm van e fiatalember felnőttéérésének alkalmából.

- Halljuk! Halljuk! - kiáltotta a Földesúr, és elkaptam rám szegezett komoly pillantását.

A Repülőfőhadnagy a körmével az asztal szegélyét ütögette. - Valamennyien kárhozottak vagyunk - mondta, majd grimaszt vágott felém. Eme megnyilvánulását a többiek különösnek, de nem megbocsáthatatlannak ítélték.

A Tiszteletes folytatta: - Először is, ama fogadalmam alapján, melyet magamnak tettem, olyan hírt kell közölnöm önökkel mint családunk legközelebbi barátaival - itt kissé szégyenlősen nézett a Repülőfőhadnagyra -, amit feltétlenül

tudniuk kell, és amely kétséget kizáróan meglepetéssel fog szolgálni, szomorúsággal azonban véleményem szerint aligha.

Ismét szünetet tartott, s ekkor a Repülőfőhadnagy áthajolt hozzám. - Ennél többet nem tud - suttogetta, majd kacsintott.

- Uram! Uram! - méltatlankodott a Földesúr.

A Tiszteletes tovább beszélt, mint aki nem hallotta, vagy nem vette észre a közbeszólást. - Ma huszonegy esztendeje - mondta -, egy idegen csecsemő került ebbe a házba. A mi kis barátunk a Roy nevet kapta, és azóta is velünk él.

Ekkor észrevettem, hogy a Földesúr húga rokonszenvvel pillant rám, azonban túlságosan zaklatott voltam, semhogy rá tudtam volna mosolyogni. A csuklómban éreztem a vérem lüktetését, a szívemet vasmarok szorította össze. Hogy mi okozhatta ezt az idő előtti izgatottságot, meg nem tudtam volna mondani. Talán csak a Tiszteletes hangjában fellelhető furcsa habozás. Szinte oda sem figyeltem a Repülőfőhadnagra, aki tisztán érthetően azt suttogetta: - Ennél ostobább nevet aligha találhattak.

A két hölgy fagyosan pillantott rá, a Tiszteletes azonban zavartalanul folytatta: - Ma huszonegy esztendeje annak, hogy ez az idegen, aki - és gondolom, ebben egyetértenek velem -, kiváló ifjúvá cseperedett, először került ebbe a házba. Ez azonban nem azt jelenti, mintha ez volna a születése napja. A hölgy, akit „anyának” szólít, valamint én, aki büszkén viselem az „apa” címet, nem tudhatjuk, mely napon született. Mégpedig azért nem, mert nem vagyunk a szülei, bár úgy szeretjük, mintha a saját gyermekünk volna.

- Gyalázatos! - kiáltotta a Repülőfőhadnagy, és talpra szökkent. - Ennek nincs semmi jelentősége!

A Tiszteletes metszően a közbeszólóra nézett.

- Tehát ilyen modor dívik az Aerodróm tájékán - szólalt meg a Földesúr húga. - Nálunk ez nem szokás - folytatta, míg a bátyja, kinek arca némileg megszínesedett a bortól, hirtelen elvörösödött, ököllel az asztalra csapott, és zord hangon megszólalt: - Üljön le, uram! - akárha egy háziállatra szólna

rá. Csupán a Tiszteletesné őrizte meg lankadatlanul nyugodt, jámbor arckifejezését.

Ami engem illet, olyan belső viharok dúltak bennem, hogy szinte tudomást sem vettem az általános zavarodottságról. - Hát akkor ki vagyok? - kérdeztem, mire a Repülőfőhadnagy újból felém grimaszolt, majd leült.

A Tiszteletes változatlanul kissé tétován folytatta, de csaknem úgy, mintha senki sem szakította volna félbe. - Ez a kis idegen - mondta - a szó valódi értelmében idegen volt. Egy kosárban találták meg a falu szélén, ott, ahol ma a főút vezet. Az idő tájt épült az Aerodróm, meg maga a főút is. Egy derék asszony, ki ma a fogadósunk felesége, idehozta a kis porontyot, mert tudta, hogy irgalomból jó szívvel fogadjuk. A szüleiéről természetesen nem tudni semmit. Lehetségesnek tűnik, hogy legalább az egyikük más vidékről, más megyéből való, és alkalmi munkát kapott az Aerodróm építésekor. De ez is feltételezés csupán.

- No már most egy roppant furcsa véletlen folytán, mely oly különös volt, hogy gyakorta az isteni gondviselés keze nyomát véltem benne felfedezni, a feleségem épp aznap este tért vissza hathónapos külföldi tartózkodásából, amelyre súlyos betegségének gyógykezeltetése kényszerítette. Hogy a hosszú történetet rövide fogjam, úgy határoztunk, sajátunként neveljük fel a gyermeket, és így is lőn. Itt ül ma este is a körünkben, és mondhatom, valamennyien szeretjük és tiszteljük őt. Pallérozottsága, bár itthon szerezte, véleményem szerint példás. Fizikai adottságai közismerten jók. Jelleme, bár még nem teljesen kifejlett, a legszebb reményekre jogosít fel. Roy, kedves gyermek, rád emelem a poharam! És bár az igazság megkövetelte, hogy közöljem veled, nem vagyunk édesszüleid, hidd el nekem, olyan mértékben támaszkodhatsz ránk, mintha azok volnánk, kiknek bennünket tartottál.

Gyér taps hallatszott, a vendégek hátracsúsztották a székeket és felálltak, hogy az egészségemre igyanak. A Repülőfőhadnagy azonban ülve maradt. Összeszorított ajka olyan mo-

solyra húzódott, amelyben nem volt melegség. A hangja is ridegen csengett. - Bár e tárgykör, mint ezt valamennyien tudjuk, nem csekély jelentőségű - jelentette ki -, valóban úgy áll-e a helyzet, vagy netán tévedek, hogy az elmúlt huszonegy évben ön folyvást hazudott? Megkérdezhetem, mi jogosította erre fel?

Bár roppant halkán szólt, szavainak heve már-már tiszteletet váltott ki hallgatóságából, de csakhamar a düh és a zavar kerekedett fölül. Láttam, hogy a Tiszteletes pillantása lángol, a keze pedig remeg. - Legyen annyi jóérvény önben, hogy iszik a barátja egészségére, uram! - mondta. - Ha pedig tudni akarja, mi jogosította fel e gyermek gondviselésére, akkor megmondom: a szeretet, az igazságérzet és a szájalom.

A Repülőőrhadnagy talpra ugrott. - Roy egészségére! - kiáltotta, és olyan gyorsan kiitta pohara tartalmát, hogy a többiek még fel sem emelték kezüket az asztalról, ő máris a vállá mögé hajította a kiürült poharat. Dianát, a vadászat isten-asszonyát ábrázoló görög-római szoborról készült festmény keretén törött apró szilánkokra. Majd gyors léptekkel átkelt a szobán, az ablak elől félrerántotta a függönyt. Feltárult az égbolt és a számtalan, ragyogó csillag. - Szeretetből! - ordította ki az ablakon. - Igazságérzetből! Szájalomból! Hát ez remek, uram! - Majd sarkon fordult és kirohant a szobából.

Én utána eredtem, de zavarodottságomban azt sem tudtam, hogy tulajdonképpen bocsánatkérést akarok-e tőle kicsikarni, együttérzésemről biztosítani, netán összeveszni vele. Távozásomkor láttam gyámszüleim és vendégeik sápadt, elképedt arcát. A vacsoravendégség kétséget kizáróan balul sikeredett.

Kirontottam a bejáratú ajtón, majd végigszaladtam az ösvényen, de már hallottam a Repülőőrhadnagy motorkerékpárjának távolodó zaját, amint a domboldalon felfelé, az Aerodróm felé tartott. Lassan felbandukoltam a falu tetejére, s az este hátralévő részét a fogadóban töltöttem. Ugyan jótevőim iránt kizárólag hálát éreztem, mégis elbizonytalanodtam. Most pedig itt ülök a sárban.

2. fejezet

A vallomás

- Isten báránya, irgalmazz nekem! Jesszé gyökere, hallgasd meg imám! Vezérelj, ó világosság! Ó, Igazság, tisztíts meg engem! Ó, bárány, hadd fürödjek véredben! Ó, olajág, ne távolodj tőlem!

A szavak úgy áramlottak ki az előreugró szakáll felett vékony vonalat alkotó szájon, mintha minden egyes szó kalapácsként csapódna egy üllőre. A Tiszteletes hátrahajtotta a fejét, állat összekulcsolt kezén nyugtatta. Dolgozószobája végében, az alkóvban térdepelt egy kis íróasztal előtt, és imádkozott. Pillantása felfelé, a falon függő vallásos képre irányult. A félhomályban azonban csak akkor villant fel a képből valami, amikor a kandalló tűzének fénye szeszélyesen ugrálva rávetült, mintha kavics hullana újra meg újra egy sötét tóba. A Tiszteletes mégsem a cikázó fényt nézte, se nem a körvonalazatlan férfialakot, aki rogyadozó térddel próbálja felemelni a keresztet - merev tekintetét valahová távolabbra vetette. Az egész teste, összekulcsolt keze moccanatlan volt. Csak az ajka mozdult, amelyen át erőteljesen és cseppnyi habozás nélkül ömlöttek ki a szavak, mintha ő maga csak egy bonyolult gépezet volna, mely tökéletesen ellátja a feladatát.

Nesztelenül hátraléptem a süppedő szőnyegen gyámom mozdulatlanul térdeplő alakjától, mert visszariadtam attól, hogy ájtatosságát netán megzavarom, ha a jobbján levő ajtón kisurranok. Így azután visszaléptem az ablakhoz, amelyen keresztül bejöttem a házba, és bár cseppet sem volt ínyemre a hallgatóság, behúzódtam a függöny mögé abban a hitben,

hogy néhány perc múlva véget ér az ima, és a Tiszteletes visszavonul a hálósobájába.

Amikor a nádasból visszatértem, a házban sötét volt, és a bejárati ajtót zárva találtam. Bár a hátsó ajtó valószínűleg nyitva várt, úgy véltem, leggyorsabban a dolgozószoba ablakán jutok be, amelynek rossz a zárja. És mivel még mindig kissé zavarban voltam a kudarcba fulladt vacsoravendégség során játszott szerepem miatt, oly nesztelenül lopakodtam be, ahogyan csak tellett tőlem, mivel másnapig nem akartam senkivel sem találkozni. Másodjára sem kívántam zajt csapni azzal, hogy most belülről nyitom ki az ablakot. Legjobb, ha a függöny mögött várok, noha ilyenformán egy ember legbensőbb gondolatait megengedhetetlen módon kihallgatom. Akkor még nem sejtettem, mennyire bizalmas természetűek is ezek a gondolatok, így azután kényszeredetten hallgattam; pillantásom átfogta a feszült, térdeplő alakot a szoba túlfelén, meg a Tiszteletes háta mögötti kandallótűz imbolygó lángjait csakúgy, mint a búvóhelyemül szolgáló ablakkal szomszédos ablak függönyét, a középen álló nagy íróasztalt, mögötte pedig a teljes falfelületet beborító teológiai könyvek sorát.

A szavak összefüggő, háborítatlan folyamként hömpölyögtek. Ha nem sugárzott volna belőlük annyi hév, akár betűről betűre betanult szövegnek is tűnhettek volna. - Hol van az izsóp, ó, Uram Isten? - mondta a Tiszteletes. - Hol van, hogy megtisztítson? Bűneim árja tengerré dagad. Hatalmas furunkulusok ezek, ó, Gyógyítóm, rontások és felfakadt kelevények! Bűzölgök, Megváltóm, és a kínoktól vonítok. És a vonítást még te, ó, Bárány, sem tudod elhallgattatni. Nem tudsz fenyőtömjént az orrlíkamba tömni, te Legfőbb Igazság, és kassziát, hogy vétkeim legalább áldozattá, szélcsendes nyugalommá váljanak.

Bár az éjszaka hűvös volt, a Tiszteletes homlokán hatalmas izzadságcseppek gyöngyöztek; a szavak azonban egyre egyenletesebb nyugalommal ömlöttek a száján. - Isten Báránya, hadd vallom be neked újra a vétkem. Minden évben elmondtam neked, és te mindig meghallgattál. Megértettél. És

nem alaptalanul háborgatlak, ó, Legkegyesebb! Íme, beköszöntött a huszonkettedik év. Hallgass meg ismét, esedezem! Hallgasd meg szolgálodat, Legfőbb Szentség! Légy fültanúm, ó Leghatalmasabb, ó Béke Hercege!

Ekkor egy pillanatra szétvált összekulcsolt két keze, és elhallgatott. Amikor folytatta, úgy éreztem, gyorsabban beszél, ám kisebb hévvel. - Harmincéves voltam, Mindenek Ura, és akkor fejeztem be tanulmányaimat a Teológiai Akadémián. Kiváló barátom, Anthony (bárha lehetne szent a Te birodalmadban) mindenkor velem volt, és tudod, ó Uram, minő terveket kovácsoltunk mi együtt, hogy a te Királyságod kiterjesszük a földre, hogy a Te akaratod megvalósuljon. Isten Báránya, hadd emlékeztesselek Anthonyra. Jól ismered, Uram, markáns és becsületes arcát, kiváló szellemi adottságait, rendíthetetlen nyugalmát és feddhetetlen szellemét. Csoda-e hát, hogy őt nálamnál magasabbra értékelték, s neki ajánlották fel e házat, s kapta volna örökölni azt a boldogító feladatot, hogy a Te munkádat, Uram, a földön elvégezze? És van-e abban bármi meglepő, hogy ő, ki ma nőm (kísérd őt óvó pillantásoddal, Uram, vigyázd minden lépését), Anthony szerelmét az enyém elébe helyezte, bár mielőtt találkozott volna vele, nekem ígérte a kezét, nekem, a te leggyarlóbb szolgálódnak? Szabadott utat engedni a sértett büszkeségnek, ó Legszerényebb? Az áskálódásnak? Te valóban tisztában vagy bűneimmel. Büszkeség, ámtás, rosszindulat, kapzsiság, álnokság, majd végül - gyilkosság.

Elhallgatott, a feje kissé megremegett, mintha az idegei megkönnyebbültek volna e szörnyű utolsó szó kimondásával. Ismét szétvált, majd összekulcsolódott a két keze, és önkéntelen riadalmamban, amiért ilyen iszonytató jelenet kényszerű tanúja vagyok, kiléptem a rejtekhelyemről. Hogy vajon akkor fel kellett volna-e fednem jelenlétem, azt ma sem tudom. Valószínűleg átfutott az agyamon, de aztán meggondoltam magam, nehogy megszakítsam a fájdalmas vallomást, amely semmiképpen nem egyezett sem eme férfiúró, sem erről a házról korábban szerzett tapasztalataimmal. Bármilyen

elhatározás formálódott is az agyamban, nyomban kihullott belőle, mihelyt rejtekhelyemről előlépve megláttam, hogy a szomszédos ablakot takaró függöny mögül is egy fej kandikál ki. A fura hálófőkötő meg az arckifejezése miatt nem ismerem fel nyomban anyámat, helyesebben a Tiszteletesét. Az arca rettentően sápadt volt, szökés haját pedig a főkötő alá simította, így fehér homloka nagyobbnak látszott, mint más-kor. Arca többnyire szenvtelen volt, legfeljebb szelídséget és elégedettséget tükrözött. Most azonban a szeme elkeskenyedett, és ahogy a férjét nézte, a pillantásában nyoma sem volt a szánsalomnak vagy az aggodalomnak, inkább valamiféle diadal és némi megvetés sugárzott belőle.

Akaratlanul is neszezhettem, olyan megrökönyödést keltett bennem pusztá jelenléte, meg a külseje. Felém fordult, elmosolyodott, mint aki egy kellemes hétköznapi reggelen, az asztalnál vagy a vasárnapi iskola ünnepélyén üdvözl, és ujját az ajkához emelte. Majd nyomban visszahúzódott rejtekhelyére, és csupán a három ujja körmén visszatükrözödő fényfoltot láttam, miközben láthatatlan kezével a függönyt tartotta.

- Te azt mondad, Uram - folytatta a Tiszteletes -, hogy ki buja vággyal néz egy asszony után, az már el is követé a házasságtörést. Mikortól számítható tehát árulásom, mikor követtem el az első gyilkosságot? Akkor talán, amikor először megfordult agyamban az a nyomban és dühödten elhárított gondolat akkor és ott, a Kastély kertjében, midőn krikettet játszottunk és megpillantám Anthony szépséges fejét jegyesem feje mellett, a krikettütő nyele közelében, a fényesen csillogó krikettkapu közelségében, míg a cédrusfa lombja védte őket a naptól? Én akkor, mint Júdea Oroszlánja, a vérbosszúra gondoltam, és mélységesen megriadtam. Tüzes vassal üttem ki a gondolatot a fejemből, ám a rémület és a düh, amellyel visszavertem ezt a rettentő ötletet, változatlanul borzongató volt, én Megváltóm, te változatlanul gyönyörűséges! Ó, irgalmazz nekem, Legirgalmasabb! Szánj meg, Iste-

nem! Terjeszd ki rám végtelen jószágodat, rám, a mocskosra, az undorítóra!

Ekkor a Tiszteletes fejjel a karjára bukott, keskeny, hajlott hátát percekig rázta a zokogás. Amikor ismét megszólalt, a hangja jóval nyugodtabban csengett.

- Hadd mondjak még valamit, Erényesek Legerényeseb-bike. Hadd ismerjem be szégyenkezve, hogy még ma, huszonkét esztendőnyi megbánás, könny és bűnbánat után is kavarnak bennem ezek a szentségtörő gondolatok, s keverednek a megvetéssel, hiszen erkölcsi posványban élek ugyan, Uram, de mégis, le is nyűgöznek e gondolatok. Űzd ki belőlem őket, Megváltóm, hadd tisztuljak meg! Rettentő az én gonoszságom, és Te jól tudod ezt. Engedd, hogy elkezdjem.

Mélyet lélegzett, és olyan elszántan folytatta, mintha regényből vagy újságból olvasna fel. - Talán nem is az a fontos, mikor jutott először eszembe, hogy megöljem a barátomat, Legfőbb Vizsgálóbíró. Tény az, hogy eszembe jutott. Elvettem a gondolatot. De újra felbukkant, és többé nem hagyott el. A krikettpályán és másutt is indokolatlan féltékenység gyötört. Torz, perverz büszkeségem gyűlöletbe csapott át, amikor Anthonyt elébem helyezték, és ő kapta meg a parókiát, ezt a parókiát, Istenem, mely után régóta annyira sóvárogtam. Nem mintha a világ bármely zugában nem adódna tér útmutatásaid szerint dolgozni. Érdemtelen vagyok, Krisztusom, nem válogathatok a megművelésre szoruló szőlőskertek között. Álnok szívem mélyére rejtettem gyűlöletemet a felebarátom iránt. Új megbízatásához szívemből gratuláltam. Belemosolyogtam a győztes szemébe. Hálásan megköszöntem, hogy meghívott egy hegymászó kirándulásra, és abban a percben, amikor az invitálást elfogadtam, szöget ütött a fejembe a gondolat, amely utóbb a legszörnyűbb tétté változott. Tisztán emlékszem, hogy akkor is hessegettem a gondolatot, mint a sátán csábítását, ám csak gyengéden, mint holmi finom és becses dolgot. Istenem, Uram, vajon áltatom-e magam, amikor úgy vélem, hogy noha már

akkor sem voltam büntelen, a teljes gyalázatom elkerülhető lett volna, ha indulásunk előtti este nem történik meg az... ?

Te mindent láttál, Izrael szent fia, hiszen Te a holdban is jelen vagy. A fák mögött is. A kiégett gyepe felett is. Velem voltál, amikor elrejtőztem a veranda sarkában, és beszívtam a dohánycserjék nehéz illatát. Te is láttad őket, Teremtőm, egymás karjában. Te hallottad az elszuttogott vallomásokat is, melyeket én nem. Megváltóm, Te kegyesen rajta tartottad tekintetedet gyermekeiden, köztük az én bűnös szívemen is.

- Ekkor határoztam úgy, hogy gyilkossággal vetkezem. Tudhatod, hogy ez nem ment lelkifurdalás, kínlódás és önostorozás nélkül. Önteltségemben azzal nyugtattam lelkiismeretemet, hogy az igazság eszközének képzeltem magam, és tettemet valójában indokoltnak ítélttem. Teremtőm, te azt mondtad: „Enyém a bosszúállás, én megfizetek.” És meg is fizetsz.

- Hadd térjek át most, Uram, a hegyi kirándulásra. Jól tudod, minő vihar dúlt bensőmben, míg a vonat északra vitt. A vasúti fülkében minduntalan a velem szemközt ülő barátomra tévedt pillantásom. Anthony könnyű olvasmányba merült, és időről időre a térdére eresztette a könyvet, hátrasi-mította a haját, az ablakból a vidéket nézte, vagy rám mosolygott. Mindannyiszor visszamosolyogtam, és megpróbáltam előre megízlelni a bekövetkező fájdalmat. De eltökéltségem sziklaszilárd maradt. Már akkor tudtam, hogy egyedül fogok visszatérni.

- Ezúttal, Teremtőm, nem számolok be neked a szállodában eltöltött első esténkről, látszólagos vidámságunkról, sem a bor mellett folytatott beszélgetésről, hogy miként valósítuk meg a Te szent elgondolásaidat a földön. Addigra én már egészen belemerültem a fertőbe. Emlékezetem szerint lelkesen beszéltem egy bizonyos oltárdíszről, amely egy kupa borból megmártózó, majd abból kiemelkedő fehér galambokat ábrázol. Másnap, Nagy Úr, a hegyek között, a tornyosuló ormok közötti halvány napfényben, melyek mind a Te kegyed és hatalmad teremtményei, nem kellett volna-é visszako-

nom? Amikor a magasból lepillantottam a síkságon elterülő tanyákra és kis házakra, a réteken békésen legelésző marhákra, a hegyoldalba a birkákra, talán nem kellett volna meghallanom a hangodat, ó Mindenütt Jelenvaló, mely, jól tudom, egy percig sem szűnt meg hozzám szólni? Istenem, hidd el, megsiketített zúgó vérem és tomboló büszkeségem.

- A csúcstól mintegy háromszáz méterre együtt költöttük el elemózsiánkat. Megváltozott a szélirány, és beborult az ég. Vágyakozva néztem a gyülekező felhőket, hiszen rossz időben egy baleset hihetőbb a kívülállók számára, akiknek rendszerint sejtelmük sincs a hegymászás veszélyeiről.

- Ekkor Anthony - a szája sarkában megült egy morzsa - azt mondta: „Nem tetszik nekem ez az idő.” Én azt feleltem: „Próbáljuk azért meg, nem lesz túl nehéz.” Habozni látszott, de én voltam az útimarsall, és bízott bennem. Barátom jósága és nyilvánvaló bizodalma irántam csak tovább szította a dühömet. Vidáman nevettem, de a szívem érzéketlen jégdarab volt. Tovább mentünk, nem használtunk kötelet, míg a keleti hegygerinchez nem értünk. Te jól ismered az országot, Uram. E csúcs megmászása igen nehéz, különösen, mert akkor már gyülekezett a vihar. A felhők odafentről lefelé ereszkedtek; éppen mellettünk szálltak el a fürgé pamacsok, majd eltűntek a dombok között. De én csak tovább nevetgéltem, mintha izgalmam fő forrása a hegymászás volna. Anthonyról pedig, bár kétséget kizáróan zavarban volt, tudtam, hogy nem ellenkezik, és követni fog.

- Pontosán kiterveltem, hol követem el a gyilkosságot. A hegygerinc tetején van egy mélyedésekkel barázdált peremrész, ahol az ember széttárt karral és lábbal megtámaszkodhat a sziklaszirthez tapadva. Onnan nyújtózkodva elérhetők a perem feletti, kiálló kapaszkodók, ahonnan már könnyű felhúzódkodni a hegyhátára; ám ha a peremen megcsúszik az ember lába, csak tükörsima sziklát foghat, amelybe még a körmét sem tudja belemélyeszteni.

- A peremhez érve szusszanásnyi időre megálltam. Anthony alattam állt, és tudtam, örültségnak tartja ezt a hegy-

mászást, bár eltökélte, hogy követ engem. „Már nincs meszsze!” kiáltottam le neki, ő meg borúsan mosolygott. Azután felnyúltam a magasban meredező kapaszkodókhoz, és könnyedén elértem őket. Elrugaszkodtam a peremrészről, és nyomban megtaláltam a lábam megtámasztásához a vájatot. Percekbe sem tellett, máris fent voltam a hegyháton, és hallottam, hogy Anthony odalentről azt kiáltja: „Ügyes vagy!” Lenéztem. Épp akkor szállt el felettünk egy nyirkos felhő, így Anthony alakja valahogy megnőtt, ám az arckifejezését már nem láttam tisztán. „Iparkodj!” kiáltottam oda neki. „Most jön a neheze!”

A sziklához tapadtam, előre néztem meg lefelé, és láttam, hogy felhúzódkodik a peremre. Ott, miként korábban én is, megpihent kissé. Kegyes és szentséges Istenem, a ködben és a párában a vérem kalapácsként dübörgőit bennem. Anthony teste a kötél végén úgy lógott, akár a kifogott hal. Oldalra fordultam, miáltal lerántottam a peremről; éreztem teste egész súlyát a kötél végén, s hallottam meglepett kiáltását.

- Gyorsan a jobbomhoz közeli kapaszkodóra erősítettem a kötelet. Amikor lepillantottam, megláttam mintegy két méterrel alattam himbálódzó testét. Sem a lábát, sem a kezét nem tudta megtámasztani. Alant, úgy hatszáz méter mélységig csak a tükörsima sziklafal volt. A felhő akkor teljesen beborította a sziklaszírtet. Lehajoltam, amennyire csak tudtam, de így sem értem el Anthony kezét. Az arcát szinte alig lehetett kivenni, bár amikor rápillantottam, még mielőtt a késemet előhúztam volna, csak megrökönyödést véltem rajta felfedezni, mást nem. Miközben a kötelet nyiszáltam, nem pillantottam Anthonyra. Ha netán odanézek, vajon elállok-e szándékomtól? A választ Te tudod, Istenem! Annyi azonban biztos, hogy abban a pillanatban az izgalmam alábbhagyott, és olyan érzésem támadt, mintha valami kellemetlen, csaknem unalmas tevékenységet végeznék. Kifacsarodott testhelyzetben viaskodtam a vastag kötélpászmával, mintha kényszeredetten vállalt kötelességemet teljesíteném, és

egyetlenegyszer sem néztem rá. Ő sem szólt egy szót sem, aztán a kötél elszakadt, és láttam, hogy aláhullik a ködbe. Utánahajítottam a kést, nagy nehezen térdelő helyzetbe tornáztam magam, és a szikladarabra tekert kötélből még vagy másfél métert leengedtem, hogy úgy mutakozzék, mintha ő maga vágta volna el a tartókötelet a késsel, mialatt a peremen állt. Kegyes Istenem, nem kíméltem Anthonynak sem az életét, sem a becsületét. Olyan történetet fabrikáltam ugyanis, hogy a ködfátyolban a sziklaperemen elveszítette hidegvérét, és én, mivel se határozott ékesszólással nem tudtam mozgásra bírni, sem egymagám felhúzni a sziklaperem fölé, odaerősítettem a kötelet, és segítség után eredtem, ám távollétemben eluralkodott rajta a pánik, és ő maga vágta szét a kötelet. Uram, irgalmazz! Krisztus, kegyelmezz! Isten Fia, ments meg! Ne lökj el végleg magadtól, és vess rám szánandó pillantást trónusod magasából!

- Ennél sokkal többet nem mondhatok, Atyám, csak újfent arra kérlek, együttérző és gyógyító szárnyadat terítsd fölém. A történetet elhitték. A tetemet Faulkner doktor vizsgálta meg, aki nekem is, Anthonynak is igaz barátja. A holttestet nem láttam, a temetésen azonban részt vettem, s tartsd ezt bármily furcsának, Megmentőm, sírtam, amikor a koporsót leeresztették a földbe. Hetekbe, hónapokba tellett, Krisztusom, egészen addig, míg vágyaim be nem teljesültek, míg fel nem ajánlották nekem ezt a hivatalt, s míg oltár elé nem vezettem a nőt, ki ma feleségem, hogy szándékos bűnöm köde eloszlott, és csak akkor kezdtem el, bárha későn, megbánni, amit tettem. És jól tudod, Teremtőm, hogy huszonkét év elteltével is, mely időt földi királyságod megteremtésével töltöttem, mind a mai napig a bűnbánatom töredékes csupán, a lelkem álnok és tisztátalan, merő szenny és sivárság.

Ekkor hosszú szünetet tartott, én meg a függöny mögül ismét belestem a szobába. A Tiszteletes feje a karjára bukott, s bár az ajka mozgott, egyetlen hallható szót sem ejtett ki. Jobbra pillantva megláttam a felesége hálófőkötés fejét, amint előbukkan a szomszédos ablakmélyedésből. Tekintete

párás volt, bár nem a könnyektől, és úgy véltem, arca szomorúságot és egyben békét árasztott. Térdeplő férjét nézte, de nem úgy, mint akit különösebben érdekel a látvány. Ami engem illet, én túlságosan feldúlt és rémült voltam a hallottak után, semhogy a Tiszteletesné akár figyelmem apró morzsját is lekötötte volna. Ekkor már nem gondoltam arra, hogy kimegyek a szobából, és nem is voltam tudatában annak a becestelen helyzetnek, amelybe az asszony meg én is kerültünk. Amikor a Tiszteletes folytatta - most már lassabban és halkabban - ráfigyeltem.

- Ma este is - mondta -, amikor ahhoz a fiúhoz beszéltem, ó Istenem, még akkor sem mondtam ki az igazságot! Hallgatásomnak, Uram, miként Te oly jól tudod, súlyos oka van. Ám a Te pillantásod fényében talán nem az igazság a legsúlyosabb? Talán nem kellett volna elmesélnem neki?

Nem szólt, előre hajtotta a fejét, majd felszegte, mint aki ismét beszélni készül. A szívem hevesen vert, és mindent megadtam volna, hogy megtudjam, mi következik. Amikor azonban a Tiszteletes szóra nyitotta a száját, megpillantottam a feleségét, aki kisurrant a rejtekhelyéről, átlopakodott a szobán, és megállt az ajtó mellett, közel a Tiszteletes könyökeéhez. Ott mozdulatlanra dermedt, egyik kezét az ajtógombra helyezte. Oly hidegvérrel viselkedett, hogy bízvást feltételezhettem volna, éppen most lépett be a folyosóról. A Tiszteletes meglepve fordult felé, és szigorú pillantást vetett rá. Elsőként az asszony szólalt meg. - Igazán sajnálom, hogy megzavartalak, de nem kellene már lefeküdnöd, kedvesem?

A Tiszteletes térden maradt, és úgy nézett az asszonyra, mintha az álmából ébresztette volna fel. Az asszony arcán az oly jól ismert, nyugodt, elégedett mosoly ült; néhány másodpercig nézték egymást, majd a dolgozószoba ablaka alól csoszogó léptek és hangok hallatszottak. A zaj alapján ítélve férfiak gyülekeztek. Dobogás hallatszott, sutyorgás, elfojtott rekedtes kiáltás, majd csend lett. Mi, akik a szobában voltunk, hallgattunk, és egyszerre csak megszólaltak a kézicsengők, élesen, áthatóan, és - ilyen közletről - fülsiketítően.

A Tiszteletesné odafordult a férjéhez. - Megjöttek a csengettyűjátékosok - mondta -, akik megemlékeznek Roy születésnapjáról. Valaki említette is, hogy ide készülnek.

Még akkor is mosolygott, amikor a Tiszteletes nagy nehezen talpra állt. - Menj, nézd meg, a szobájában van-e - szólt az asszony, kinyitotta az ajtót, és a férje vállán nyugtatta a kezét, míg az el nem távozott. Majd átvágott a szobán, és egyenesen a függönyhöz lépett, amely mögött rejtőztem. Rám mosolygott, megveregette az arcomat, és azt mondta: - Amikor visszajön, majd azt mondjuk neki, hogy épp most jöttél be a konyhaablakon.

A csengők disszonánsán csengtek-bongtak; úgy sejtettem, hogy a muzsikások zöme részeg. A Tiszteletes visszajött a szobába. A szokásosnál valamivel halványabb volt az arca, de már egészen más kifejezés honolt rajta, mint amit előbb megfigyelhettem rajta. Anélkül, hogy bármi magyarázatot várt volna, megveregette a vállam, és azt mondta; - Nos, Roy, örülök, hogy végre hazajöttél. Hallgasd a muzsikát.

Mindhárman a zenét hallgattuk; a falunk muzsikusai ennél gyalázatosabb előadást ritkán produkáltak. Kisvártatva elhúztuk a függönyt, és kinyitottuk az ablakot. A befejező csörömpölés után elnémultak a csengettyűk. Megpillantottam a vezető zenész, George Birkett hatalmas alakját. Mögötte álltak a többiek, köztük Fred és Mac is, akik vöröslő képpel vigyorogtak, és ide-oda imbolyogtak. Ők ketten meg mások is bocsánatkérően röhögtek, George pedig megérintette a sapkáját, és azt mondta: - Hosszú életet kívánunk Roynak, Tiszteletes úr! Meg magának, meg a hitvesének is!

Behívtuk őket a házba, sörrel és szendviccsel kínáltuk őket. Úgy emlékszem, hatalmas hahotázások voltak, és a Tiszteletes meg a felesége is remekül játszotta a szerepét. Végül Macnek nagy sebtében távoznia kellett, a többiek pedig követték. Valamennyien kezét ráztunk, és amikor mindenki elment, a Tiszteletesné arcon csókolt, majd karon fogta a férjét.

- Most pedig nyomban feküdjünk le - mondta. - Ne feledjétek, hogy holnap lesz a mezőgazdasági kiállítás.

3. fejezet

A mezőgazdasági kiállítás

Furcsa módon a Tiszteletesné elváltozott arc kifejezése, leleménye és magabiztossága jutott legtöbbször az eszembe, amikor az ágyamban feküdtem álmatlanul, s akkor is, mikor reggel felébredtem. Amikor belegondoltam, hogy a gyámom gyilkos, maga a tény se nem rázott meg különösképpen, se nem jelentett nagy meglepetést. A bűntény ugyanis legalább egy évvel születésemet megelőzően történt; akkor tájt a Tiszteletes fiatal ember volt, még nem viselt szakállt. Akkori külsejét el sem tudtam képzelni, így azután az általam ismert férfiút nem tudtam összekapcsolni sem a hegyek között lejátszódó jelenettel, sem érzelmekkel, sem családsággal.

A Tiszteletest az irántam mindenkor megnyilvánuló gyengédsége ellenére olyan férfiúnak ismertem meg, akiben erős indulatok rejlenek, és beláttam, hogy ha bűn terheli a lelkét, akkor bizony alaposan megszenvedett érte. Talán iszonyodtam a büntett tényétől, a gyilkossal szemben azonban nem élt bennem gyűlölet. Ha még mindig apámnak tudom e férfiút, talán más érzelmek kavarnak bennem. Ám így semmiféle segítséget nem nyújthattam neki, ráadásul még közvetlenül sem voltam érintett az ügyben. Úgy véltem, a Tiszteletes barátjához, Anthonyhoz a világon semmi közöm, így azután nehéz lett volna akár megvetést, akár szánalmat éreznem olyasvalaki iránt, akit soha nem láttam, s akiről korábban nem is hallottam.

Sokkal jobban érdekelt, milyen fényt vet a vallomás gyám-

jaim egymáshoz való viszonyára, és döbbenten kellett tudomásul vennem, hogy a Tiszteletesné, aki tapasztalataim szerint az engedelmesség mintaképe volt, ha hajszálnyira is, de hűtlen volt a férjéhez. Lassanként rá kellett ébrednem, hogy miként szüleim személyével kapcsolatban, úgy más ügyekben is hajlamos vagyok a látható tényeket megdönthetetlennek felfogni. Az engem körülvevő, rendezett és súrlódásmentes emberi kapcsolatok helyén most mindenfelé bűntényeket és titkokat kezdtem szimatolni olyan erők közreműködéséppen, amelyekre eladdig nem, vagy csak alig figyeltem. Azon tépelődtem, vajon a Földesúr és a húga valóban azok-e, akiknek mutatják magukat? És ugyan mennyit ismert ebből a történetből, amelyet előző este mindketten végighallgattunk, a Tiszteletesné? Aszerint, amit az arcán láttam, midőn a függöny mögül kibámultam, a hallottak sem újak, sem különösképpen dermesztőek nem voltak a számára. Semmilyen magyarázatot nem leltem azonban arra, mitől suhant át az arcán hallgatóság közben az elégedettség kifejezése. Gondolatban újra meg újra visszatértem a Tiszteletes utolsó szavaihoz, mielőtt vallomása félbeszakadt volna; ezek ugyanis azt sugallták, hogy a vacsoránál nekem nem az igazat, helyesebben csak az igazság egy részét mondta el. Netán van a születésem körül valami még homályosabb rejtély? Avagy a rejtélynek van megoldása, ám ennek részleteit szándékosan eltitkolja előlem? És ugyan mi oka lehet, hogy valamit eltitkoljon? Vajon a felesége becsülete vagy a sajátja miatt? Vagy titkolni akar előlem olyasmit, ami a számomra hátrányos vagy lealacsonyító?

Így azután az éjszaka folyamán hiába gondolkodtam és tettem fel magamnak kérdéseket; ugyanazok a kérdések visszahangoztak bennem másnap reggel borotválkozás és öltözködés közben. Nyilvánvaló, hogy nem kérdezhetek semmit a gyámjaimtól, ha mindketten jelen vannak, ám azt eltökéltem, hogy a lehető legtapintatosabban fogok nekik kérdéseket feltenni, ha alkalmam nyílik külön-külön négy szemközt maradni velük.

Némiképp késve érkeztem a reggelizőasztalhoz, ám sem a Tiszteletes, sem a felesége viselkedésében nem fedeztem fel semmi különösöt. A Tiszteletes már megette a tojást, és a reggeli lapot olvasta. A felesége, aki szokása szerint ilyenkor csak keveset evett, az ölében összekulcsolt kézzel üldögélt. Amikor beléptem a szobába, nem fordult felém, csak rám mosolygott a ragyogóra tisztított ezüst teás- és tejeskanna fellett, majd lassan a csészéért nyúlt, hogy megtöltse nekem.

A Tiszteletes felnézett az újságból. Láttam, hogy ismét a szokásos önmaga: az elmúlt éjszakai halványság eltűnt az arcáról, vastag szemöldöke alatt pedig csillogott a szeme. Reggelenként legtöbbször ilyen kipihent és tettekrekész. Igaz, este tére rendszerint elfárad és kedvetlen, olyankor gyakran csak üldögél, a tüzet bámulja, szájában pipa, térdén csukott könyv. Most már jobban értettem a viselkedését, és arra gondoltam, hogy több mint húsz esztendőn át valószínűleg minden reggel erőt kellett vennie magán, hogy végigcsinálja a napot a bűntény elkövetésének tudatával. Ugyanakkor, bár jobban megértettem a viselkedését, életemben először feszengtem a társaságában. Ezen a reggelen zavartan mosolyogtam vissza rá, és azt kívántam, bárcsak ne szólna hozzám.

Erre nyomban megszólalt. - Nos, Roy - mondta -, tegnap este alighanem nagyon szomorú lehettél.

Egy pillanatig azt hittem, talán a dolgozószobai jelenetre céloz, és kifejezéstelen arccal bámultam rá, azzal a szent elhatározással, hogy nem adom ki magam, vagy ha jelenlétem mégis kiderülne, olyan jó arcot vágok az ügyhöz, amilyent csak tudok. És hirtelen riadalommal nyugtáztam, hogy gyámjaim iránti érzéseim már nem olyan nyíltak és őszinték, mint voltak; ebben a helyzetben az első gondolatom a tettetés volt. A Tiszteletes tovább beszélt, és megkönnyebbülve nyugtáztam, hogy nem a vallomása a téma, hanem a vacsoravendég-ség.

- Találkoztál később a barátoddal? - kérdezte. - Úgy vélem, visszataszítóan viselkedett.

- Nem - feleltem -, nem találkoztam vele. Attól félek, én

is helytelenül viselkedtem, hiszen vissza kellett volna jönnöm. Remélem, a vendégek nem sértődtek meg. De a bejelentése teljesen váratlanul ért. - Elhallgattam, s láttam, hogy a Tiszteletes mosolyog rám. Taszított a mosolya, s ez a tény egyenesen elképesztett. - A barátomnak sok baja van az idegeivel - fűztem hozzá.

- Igen, igen - felelte a Tiszteletes. - Téged senki sem hibáztat, fiam.

Mintha zavarban lett volna, így nagyon örültem, amikor a felesége odahajolt hozzám. - Itt a kávéd, Roy - mondta. - Most pedig beszéljünk másról. Csak nem felejtettétek el a kiállítást?

- Nem, kedvesem, dehogy - felelte a Tiszteletes. - A legkevésbé sem. Bizonyára roppant élvezetes lesz.

Úgy pillantott rám, mint aki megerősítést vár, én azonban a kávémat kortyolgattam, és semmit sem mondtam. Borzadállyal töltött el, amiért ilyen nyíltan kitértem az elől, hogy osztozzam a jókedvében. Az érzéseim egyetlen éjszaka leforgása alatt megváltoztak iránta. Próbáltam megválaszolni a kérdést: vajon azért, mert kiderült, hogy nem is az apám, vagy azért, mert gyilkos.

Ezután hosszú csend következett, a gondolataim pedig a mezőgazdasági kiállítás körül jártak, amelyet a folyó menti réten, a Falunktól úgy egy mérföldnyire minden évben megrendeztek. Tegnap este a korcsmában sok szó esett a kiállításról, a különféle kategóriák valószínű nyerteseiről, no meg az egész nap folyó söréről, amelyhez álló nap nemcsak a büfékben lehet hozzájutni, hanem a mezőgazdasági gépeket, baromfitápot, kutyát, nyulat és más élő állatot árusító cégek pavilonjai mögött működő, a beavatottak számára ismert magán-italmérésekben is. Idén az Aerodróm pilótái műrepülő-bemutatót tartanak, valamint megtekinthető lesz a legmodernebb gyártmányú géppuska. Azon töprengtem, vajon összefutunk-e a Repülőfőhadnaggal, s ha igen, milyen magyarázatot ad tegnap esti viselkedésére.

A korcsmáros lánya is eszembe jutott, aki megígérte, hogy

délben találkozik velem a nagy sátor mögött, ahol a kertészeti bemutatót tartják. Hosszú szőke hajára gondoltam, amelynek fürtjeit oly sokszor tekergettem az ujjaim köré, sima nyakára, mely ívben feszült, valahányszor hátravetette a fejét, mint nemrég, amikor az örvénylő folyó fölél nyúló faágon ültünk, én pedig a száját, a szemét, és a fülét csókolgattam újra meg újra, minden ízemben remegve, mert először voltam szerelmes, de valahogy mégsem tudtam úgy gondolni erre a lányra, mint egy létező személyre, inkább a víz felszínén megcsillanó fénynek tartottam, valami finom és légies teremtménynek, aki egyszer csak elszáll, akár a madár, vagy az erdő felett elsuhanó felhő. Ilyenformán végtelen boldogságomba szorongás és nyugtalanság is vegyült. Az öröm váratlanul ért, megismételhetetlennek tűnt - túl gyönyörű volt, semhogy igaz lehessen. Ám mégis valóságos lehetett, mert ahogy a reggelizőasztalnál felidéztem magamban, olyan édességgel és erővel tört rám a vágy, hogy még az elmúlt este történései, önnön bizonytalanságom, a gyámjaim irányában megváltozott érzelmeim sem nyugtalanítottak már.

Ez a lány napokon át főszerepet játszott a gondolataimban, ezért most furcsa érzés volt, hogy más gondolkodnivalóm is akad. És valóban: a vacsoravendégség óta szinte csak az ott elhangzottakon töprengtem. Nem foghattam bele azonban a tervezett kérdezősködésbe, mert a reggeli után már nem nyílt alkalmam sem a Tiszteletessel, sem a feleségével négy szemközt beszélni. Valamivel tizenegy után pedig mindhárman átsétáltunk a Kastélyba, hogy a Földesúrral és a húgával együtt nézzük meg a kiállítást.

Kissé zavartan lépdeltem az ösvényen, melyet egyformára nyírott ciprusfák szegélyeztek, mert éreztem, hogy tegnap esti magatartásommal alighanem megsértettem a barátaimat. Ám azt még most sem tudtam, hogyan lehetett volna másként. A Földesúr és a húga láttán azonban nagyon hamar eloszlottak a félelmeim. Már vártak bennünket a tölgyfa borítású hallban. A falakat különféle roppant érdekes tárgyak ékítették: rövid kardok, lovaglóostorok, hosszú kardok, lő-

fegyverek, evezőlápátok, krikettütők, bunkósbotok, hangszerek és miniatűr arcképek. A Földesúr magas háttámlájú széken ült, térdét takaró fedte. Nem állt fel, hogy köszöntsön bennünket, ugyanis, mint ezt a húgától megtudtuk, gyengélkedik, és nem is tud velünk tartani a kiállításra. - Kértem, hadd maradjak itthon vele - mondta a Földesúr húga -, de hallani sem akar róla.

A Földesúr ránk pillantott: szürke, beesett arcában csillogott a szeme. - Mi, vénemberek - mondta -, nem lehetünk senkinek a terhére. - Florence - fordult oda a húgához - feltétebb boldog lesz a társaságukban, már amennyiben helyet tudnak szorítani neki az automobiljukban.

- A legnagyobb örömünkre szolgál, ha velünk tart - mondta a Tiszteletes. - Csak azt sajnálom, hogy önt nélkülözni kényszerülünk. - A Tiszteletesné hozzátette: - Biztos, hogy nem lehetünk semmiben a segítségére?

- Köszönöm, semmiben - felelte a Földesúr, a húga pedig felment az emeletre, hogy kabátot és kalapot vegyen. Távollétében a Földesúr idegesen dobolt a széke karfáján és láthatóan feszengett most, hogy az udvariassági körök már lezajlottak. Megkönnyebbült, mikor a húga ismét csatlakozott hozzánk, majd midőn az ajtó felé indultunk, utánunk integett. - Attól félek, gyenge egészségem gátolja mások szórákozását - mondta. - Kérem, bocsássonak meg. Bárcsak másként volna.

A Tiszteletesné visszafordult, és barátságosan felelt: - Kérem, ne mondjon ilyeneket. Hiszen tudja, mennyire kedveljük önt. - A Földesúr erre úgy mosolygott rá, mint aki kötvé hiszi az asszony szavait.

- Nem szívesen hagyom egyedül - mondta a húga, mikor ráfordultunk a kocsifeljáróra -, de végtelenül nyugtalanítaná, ha azt hihetné, miatta fosztom meg magam valamitől.

- Az ön bátyja egy szent - mondta a Tiszteletes. Odaértünk a feljáró végéhez. Ott állt az automobilunk, amelyet a kertész, Joe hozott ide. Joe az autó mellett állt, szétvetett lábakkal, egyik kezét a magasba emelte. Nemrégiben Gábiel

arkangyal szerepét kapta egy misztériumjáték helyi előadásában, és azóta bármely, valamelyest is ünnepélyes pillanatban mindig ezt a pózt vette fel, amelyet az angyali üdvözlétképletben kellett hosszasan kibírnia.

- Szép napunk van, ugye, Joe - mondta a Tiszteletes, a Földesúr húga pedig a kertész felesége iránt érdeklődött. Joe tisztelettudóan válaszolt mindkettőjüknek, majd valamenynyien beszálltunk az autóba. A Tiszteletes vezetett, én pedig mellette ültem.

Végighajtottunk a Falu utcáján, el a korcsma mellett, majd jobbra fordultunk, rá a főútra, amely az Aerodróm mellett vezetett. Amikor elhaladtunk az egyik hatalmas kapu előtt, amelyet kétoldalt oszlopok szegélyeztek, ezeknek tetején pedig zászló lobogott, a Földesúr húga megjegyezte: - Ugye, milyen nehéz elképzelni, milyen is volt hajdan a mi kis Falunk?

Még soha nem fordult elő, hogy ha együtt jártunk az Aerodróm környékén, ne mondta volna ugyanezt, így cseppet sem lepett meg a Tiszteletesné szokásos válasza: - Bizony, változnak az idők...

Hátrafordultam, hogy megkérdezzem a hölgyeket, igényt tartanak-e arra a takaróra, amelyen ülök, és olyan szomorú sóvárgást fedeztem fel mindkettejük arcán, mintha nagyon is sajnálnák, hogy vége ama szép napoknak, amelyeket a légi-erő idetelepülése előtt töltöttek itt. Végül nem kérdeztem meg, kell-e nekik a takaró, mert a fejünk felett a felhőkből hirtelen előbukkant hat vagy hét vadászrepülőgép, s motorzajuktól csaknem megsiketültünk. A hölgyek a fülükre szorították a kezüket, és elnyílt a szájuk. A Tiszteletes szemrehányóan nézett föl, mert úgy tűnt, mintha egy szándékos támadás célpontjai volnánk; a vezérgép ráncsapott, majd felemelkedett, s nyomában a többivel, elzúgott az Aerodróm fölé.

- Tébolyult majmok! - dörögte a Tiszteletes. - Egy nap bajt okoznak.

- Valamilyen szabályzatnak csak kellene lennie - mor-

mogta a Földesúr húga, én meg ismét hátrafordultam a takaróval, és észrevettem, hogy a Tiszteletesné úgy néz a gépek után, hogy tekintetében büszkeség- vagy örömféle csillog.

Elkapta a pillantásomat, és rám mosolygott. - Szívesen vezetnék egy ilyen szerkezetet - mondtam, mire ő elkomorodva nézett vissza és legyintett.

A Tiszteletes felém fordulva felkiáltott: - Ennél azért jobb foglalatosságot is találunk neked, Roy!

Arra célzott, hogy szerinte nagyszerű lehetőségeim kínálnak vizsgám letétele után arra, hogy magas állást nyerjek el a köztisztviselői karban. Tudtam, milyen féltő gondoskodással vesz körül, s ismét csak megbotránkoztam magamon, amiért oly taszítónak éreztem a hangjából kicsengő vidámságot. Már a nyelvem hegyén volt a goromba válasz. Borzadva nyomtam el magamban, majd néhánypercen át azon morfondíroztam, milyen is lenne, ha valamiképp kapcsolatba kerülnek az Aerodrómmal annak ellenére, hogy a gyámjaim és barátaim felfogása szerint az ottani alkalmazottak életvitele és viselkedése nem a legméltóbb az elismerésre.

Hallgatagon ültünk. Ismét jobbra fordultunk, majd lassan leereszkedtünk a hatalmas rétre, ahol a mezőgazdasági kiállítást tartották. A sövények mögül előbukkantak a lejtős, fehér tetejű sátrak, a lobogó zászlók, s a gépek égnék meredő alkatrészei. A körhinták mellett harsogott a zene; a céllövöldében durrogtak a lövések, a férfiak kiabáltak, a tehenek bőgtek. Leállítottuk az automobilt, és komótosan odasétáltunk a forgókeresztekhez, amelyeken át be lehetett jutni a rétre. Körös-körül már csoportokban álldogáltak a farmerek és a napszámosok meg néhány környékbeli birtokos. Ott volt Fred is, egypár falubeli barátom társaságában. Egyik-másik rám kacsintott, a válluk felett a sörsátor felé bökött, jelezvén, hogy majd később ott találkozunk, mert most, hogy úriemberekkel vagyok, nem akarnak zavarni.

A Tiszteletes kifizette a belépti díjainkat, hiába szabódott a Földesúr húga. Elindultunk az ingoványos területen, ahol fapallókból raktak gyalogutat. Kétoldalt mindenféle mezőgaz-

dasági és kertészeti berendezés sorakozott. A megye legjobb nevű cégei mintapéldányt küldtek legújabb termékeikből. A hatalmas gépek körül mindenütt férfiak álldogáltak, latolgatták az új masina előnyeit. Asszonyok gyülekeztek az egyik sátor előtt, ahol hamarosan vajköpülő verseny kezdődik. Mások egy tehenet bámultak, amelyet géppel fejtek. A nagyobb sátrak közötti kis bódékban nyulat, vadászmenyétet, kacsát árultak, no meg néhány helyi terméket, például sétabotot, rusztikus zsámolyt, kosárárút, nádfonatú kutyapórázt.

A rét túlfelén, ahova a gyalogút vezetett, ott állt az aréna meg a tribün a lovagló és a díjugrató versenyhez, amelynek hamarost kezdődnie kellett. A közeli hosszúkás, jutavászonnal borított sátrakban bikák, juhok és kecskék várták a bírák ítéletét. A Földbirtokos húga kedvéért az egyik sátorhoz mentünk, mert feltétlenül látni akarta Slazengert, bátyja díjnyertes bikáját, amelyet ez évben még egyszer kiállítottak.

Beléptünk a vászonfüggöny mögé, majd libasorban lépkedtünk a keskeny átjárón a bokszok előtt, ahova a hatalmas állatokat elhelyezték. Erős széna-, trágya- és állatszag honolt, mi pedig megveregettük a fekvő állatok nedves horpaszát. A Földesúr húga számos kiállított állat nevét tudta és tulajdonosát ismerte, és úgy emlékszem, külön felhívta a figyelmemet egy ritka szép, halványbarna példányra, amely az oldalán feküdt és fejét a szénába fúrva fújtatott. Ekkor kiáltást hallottunk, és megpillantottuk a Repülőfőhadnagyot, aki üdvözlésre lendített karral közelített felénk.

Egyenruhát viselt, és széles mosollyal lépett hozzánk. Kellemes vonású arcán nyoma sem volt a zavarnak, ami bennünket ugyancsak lebéklyózott. A többiek talán titokban úgy döntöttek, ha legközelebb látják a fiatalembert, nem vesznek tudomást róla. Am itt most nem lehetett úgy tenni, mintha nem vennénk észre egymást, hiszen a Repülőfőhadnagy elállta az utunkat. Láthatóan arra készült, hogy elsőként ő szólaljon meg. Bármiféle udvariatlanság nyílt szembenállásnak számított volna, így azután a hölgyek halványan moso-

lyogtak, a Tiszteletes pedig - nyilván nem nagy örömmel - hajlandó volt meghallgatni.

A Repülőfőhadnagy fesztelenül köszöntött minket. - Reméltem, hogy itt összefutunk - mondta -, mert attól félek, elrontottam a tegnapi estét. - Elhallgatott, és fürkészően pillantott egyikünkéről a másikra. - Sajnos, valóban így történt - folytatta, holott senki sem mondott neki ellent -, ráadásul pocsék előadás volt...

A Tiszteletes megköszörülte a torkát, mint aki szólni készül, a Repülőfőhadnagy azonban előrelépett (a Földesúr húga csaknem a bika fejére kényszerült lépni, amelyet az imént szemlélt), és karon ragadta a gyámapámat. - Igazság szerint, Tiszteletes - mondta -, kissé kapatos voltam. - Mivel ettől a Tiszteletes láthatóan nem enyhült meg, folytatta: - Ugyan már, uram, lefogadom, maga is tudja, milyen az. Bizonyára maga is volt egyszer fiatal.

Öntelten mosolygott. A Földesúr húga megszólalt: - Kérem, maga egészen nekiszorít a bikának!

- Valóban? - kérdezte a Repülőfőhadnagy. - Csak nem? Ó, igen! - Hátralépett, csúfondárosan végignézett rajtunk, mint aki épp most tett valami jelentős szívességet.

- Nos, hogy ezt a dolgot most rendbetettük... - folytatta, akkor azonban a Tiszteletes közbevágott: - Alkalmas időpontban szeretnék pár szót váltani önnel!

- Úgy van - helyeselt határozottan a Földesúr húga, mintha neki is eszébe jutott volna ez a jó ötlet. - Természetesen - felelte a Repülőfőhadnagy. - Amikor önnek megfelel. A legnagyobb örömmel. Most azonban feltétlenül meg kell nézniük ezt a hatalmas bikát. - Megragadta a Tiszteletesné kezét és maga után húzta, a Tiszteletes és a Földesúr húga - mit tehetett mást - követte, én meg mögöttük lépkedtem.

A sátor végénél megálltunk, a Repülőfőhadnagy pedig ámulva nézta Slazengert, a Földesúr díjnyertes bikáját, amely háttal állt nekünk, hatalmas fejét egyik oldalról a másikra vetette, láthatóan nyugtalan volt, s ezért a többi állatnál

hosszabb kötőfékre volt fogva. Jól emlékszem, csak úgy dagadtak az izmok fekete hátán, s amikor felénk fordította fehér szarvak övezte méltóságteljesen ostoba fejét, a marja éppoly izmosnak tetszett. Forgott a szeme, és szüntelenül rázta az orrában függő csengőt és a kötelet.

- Maradj, Slazenger, légy jó fiú! - mondta a Földesúr húga.

- Nem is lenne rossz ötlet szabadon engedni a fickót - mondta a Repülőfőhadnagy.

A Földesúr húga idegesen felnevetett, a Tiszteletes pedig elköhintette magát. A felesége elmerengve megszólalt, mint aki megfontolásra érdemesnek tartja az ötletet: - Nagyszerű látvány, amikor egészen szabad.

Megpróbáltam előrefurakodni a többiek háta mögül, hogy megakadályozzam a Repülőfőhadnagy esetleges elhamarkodott lépését, de sajnos elkéstem. A Tiszteletesné szinte még be sem fejezte a mondatot, a Repülőfőhadnagy máris szélesen elmosolyodott, és meghajtotta magát az asszony előtt. - Ahogy parancsolja - mondta, és felpattant a bika hátára.

Slazenger egy percig mozdulatlanul állt, majd mintha minden ízében megremegett volna. Hátravetette a fejét a Repülőfőhadnagy felé, és elbődült. A hang fájdalmasnak tetszett. Eközben a Repülőfőhadnagy előhúzta a zsebéből a kését, és kihasította a sátor vásznát. Majd előrehajolt, s dacolva a bika szarvai jelentette veszedelemmel, elvágta a kötelet, amellyel az állat ki volt pányvázva. Felállt Slazenger hátára és az állat feje mellett a vászonba vágott hasítékon át kiugrott a szabadba. Egy spanyol matadort megcsúfoló pózba vágta magát, aztán megfordult és futni kezdett, mert a bika leeresztette a fejét, és a földet kapálta. Mintha ott se lett volna, a fűjtató, hatalmas állat kidübörgött a vászonba vágott hasítékon, fura úrt hagyva maga után.

Odakintről sikítás és kiáltozás hallatszott. Mire kiértünk a sátorból, teljes volt a zűrzavar. Férfiak, nők és gyerekek egymáson átesve, botladozva menekültek. A szomszédos sátorban kiállított juhok hirtelen élesen, dallamosán felbégettek,

akár egy hatalmas, vérszomjas szúnyograj. Két férfi, aki már lova nyergében várta a díjugrató verseny kezdetét, képtelen volt a lovát megzabolázni. A hátraslovak iszonyú sebességgel vágtatni kezdtek a rét közepén húzódó gyalogúton. Az egyik állat megcsúszott a palánkokon, és ledobta a lovasát, aki egyenesen berepült abba a sátorba, ahol a gépi fejes zajlott. Slazengernek és a Repülőfőhadnagynak színét se láttuk, így néhány másodpercig némán álltunk a kiabáló, izgatott tömeg közepén.

4. fejezet

A baleset

A történeteknek egyébként nem volt jelentősebb következménye. Sem a Repülőfőhadnagy, sem pedig Slazenger, a bika nem sérült meg. A lovas, aki a géppel fejt tehénre pottyant, néhány gyerek, egy bukméker, valamint egy idősebb nő szenvedett zúzódásokat és horzsolásokat, de egyik sem volt súlyos. A Repülőfőhadnagy tette csak egy volt számos közül, melyeket ő vagy az Aerodróom személyzetének más tagjai követtek el, szándékosan megszegve a Falu életét szabályozó normákat. Elhangzottak ugyan méltatlankodó megjegyzések, ám az köztudott volt, hogy nincs az a bíróság, mely a vétkest elítélné. A bikát hamarosan újra befogták, és mert szerencséire nem okozott túl nagy kárt, az emberek később inkább nevettek, semmint zsörtölődtek a történeteken.

Az incidens azonban az én történetem szempontjából fontos. Bizonyítja, hogy ekkor a Repülőfőhadnagy a szokásosnál is felelőtlenebbül gondolkodott, így tehát az olvasó, noha sem természetesnek, sem szükségszerűnek nem tarthatja az ennél sokkal drámaibb folytatást, teljességgel váratlannak sem könyvelheti el. A történetek fényében pedig szinte törvényszerűnek, legalábbis jelképesnek tartottam ezt a hetyke viselkedést, amelyet a hatalmas légierő egy tagja tanúsított a díjnyertes bikával szemben.

Ha netán e virtuskodás után összetalálkozunk a Repülőfőhadnaggal, bizonyosan komoly összetűzésre kerül sor. A Földesúr húga - míg csak be nem fogták az állatot - olyan fel-dúlt volt, hogy nyomban haza akart indulni. A Tiszteletes azt

javasolta, írjanak a Repülésügyi Minisztériumnak egy levelet, melyet a legmegbecsültebb helyi polgárok írnának alá, míg a felesége zavart és elgyötört arccal azt ajánlotta, hogy pihenjenek és beszélgessenek kicsit egy közeli sátorban, ahol kávé és teát szolgáltak fel.

El is indultunk a sürgölődők és lődörgők tömegén át. Amikor a barátaim letelepedtek egy asztalhoz, kimentettem magam, mondván, hogy meg akarom nézni a díjugratást, és majd egy-két óra múltán az arénában, vagy pedig ugyanott találkozom velük ismét. Nem tartóztattak, úgy véltem, a jelenlétem csak gátolta volna, hogy zavartalanul megtárgyalhassák a Repülőfőhadnagy viselkedését, így azután a helyi csirketáp-árus bódéja felé igyekeztem. Amögött volt ugyanis az italmérés, ahol a falubélieket fellelhettem. Volt még valamennyi elverni való időm, mielőtt a fogadós lányával találkoznék.

Crosby, a csirketáp-árus rám kacsintott, amint meglátott. - Hallom, ifjú barátja megint valami zűrzavart keltett - mondta. Kérdőn és ravaszskásan pillantott rám apró fekete szemével. Hirtelen rokonszenv támadt bennem az apró emberke iránt, akinek hosszú, lifegő bajsza volt, keskeny keze, a keménykalapját pedig a feje búbjára tolva viselte. A legkevésbé sem akartam a Repülőfőhadnaggal találkozni, és undorodva gondoltam az Aerodrómra, az ott dívó felszínes és tapintatlan viselkedésre.

- Mac itt van? - kérdeztem.

- Hát persze - felelte Crosby úr. - Valamennyien odabenn vannak. Nem hallja, hogyan énekelnek? Jó sokan vannak a falubeli fiúk közül. A sör kedvéért jöttek. Remélem, nem fog megártani nekik.

A bódé mögül zsongás hallatszott.

- Menjen csak be - biztatott Crosby, mire félrehúztam a vászonfüggönyt. Az aprócska, zsúfolt italmérésben Fredbe botlottam, a földön feküdt. Mac föléje hajolt, majd rám emelte kivörösödött képét.

- Tüzet rakott a Jóisten - közölte velem. - Nézd csak, hogy ég! Azt hittem, a tegnap este után abbahagyod a sörvedelést.

- Ha már nem lesz elég biztos a kezem a célbadobáshoz - mondtam erre -, kihívatsz egy mérkőzésre.

Mac erre féktelen röhögésre fakadt, Fred pedig nagy nehezen feltápászkodott, és azt dünnyögte: - Játsszunk hajtóvadászatot!

A többiek erre püsszegni kezdtek. A sátor túlsó sarkában megpillantottam egy ősz öregembert, a már nyugalomba vonult fűszerest. Felállt a padról, és ide-oda imbolygóit, bár a botjára támaszkodott. Arca a sok ivástól olyan vörös volt, akár a pulyka bőrlebernyege, komoly és eltökélt arckifejezése pedig szöges ellentétben állt felpuffedt teste imbolygásával. Amikor a társaság úgy-ahogy elcsendesült, levette a kalapját, maga elé tartotta, megkísérelt egy udvarias és méltóságteljes meghajlást, ám akkor elveszítette az egyensúlyát és térdre esett. Erre néhányan nevetni kezdtek, ám az öregember arcán, míg két barátja felsegítette, változatlanul az eltökélt komolyság uralkodott. Egy ismeretlen férfi odasúgta nekem: - Fiatal korában Harry jó műsorokat adott.

A vén fűszeres egy lépést tett előre, botjával pedig a földre csapott. Hatalmas, vöröslő arcából erőteljes és tiszta hang csendült. - Anyám! - kiáltotta, előrenyújtotta két kezét - az egyikben még mindig ott volt a bot -, majd kutatón és kihívóan pillantott körbe. - Anyám! Anyám! Hol a te csecsemő fiad?

Hosszú szünet következett, mialatt az öregember, bár még mindig imbolygott kissé, felszegett állal tartotta a pózt. Valaki felnevelell, mire a löbbiek gorombán rendreulasítollák, a fűszeres pedig átható pillanlás veieit feléje. Ledobta a botot, majd elhessentette maga mellől a férfit, aki már mozdult is, hogy felvegye, kezét imára kulcsolta az álla alatt. Úgy forgatta a szemét, hogy csak a vérekes fehérje látszott ki belőle, s halk, zümmögő hangon folytatta: - Anyám, te tanítottál járni. Anyám, te szoptallál drága öreg melledből.

Hangja sullogássá halkull. A beálll csendben körbepillan-

toltam a fakó, komor, zord arcokon. Némelyikük szemét máris elfutotta a könny, mások a szájukból kivett cigaretta vagy pipa füstjébe, a semmibe révedtek. A tekintetek azonban felcsillantak, amikor a vén fűszeres újra beszélni kezdett recsegős, ám mégis dallamos, bűnbánattal és kétségbeeséssel teli hangon.

- Hol vagyok most, ó anyám? Hova lett az ünneplő öltönyöm, amit a dolgos kezed munkájával keresett, összekuporgatott pénzből vettünk? És hol vannak a fogatok meg a lovak, amiket nekem ígértél? Hol van a könyv, amit tőled kaptam? Meg a kis medál? Hova lett a becsületem? Hova? ó anyám, látlak magam előtt nyomorúságos kis viskódban, amint a tüzet kotród, és csavargó fiadra gondolsz. És hálát adok Istennek, hogy nem látod őt. Izzó pokolban van, zsivajban, elállatiasodva; az alantasság poklának foglya. Börtöntöltelék a fiad, anyám. Szalmaszáliba kapaszkodik, és az asszony, aki mellette van, nem a hites felesége.

A vén fűszeres elhallgatott, széttárta a karját, és a befejező részt szinte bömbölve adta elő, bár olykor a zokogás ezt megszakította.

- Alávaló szörnyeteg a fiad, anyám, de a szíve jó, akár egy kisfiúé, és nem feledi, nap nap után hogy ringattad a bölcsőjét. Igen, a fiad elveszítette a becsületét és a megtakarított pénzét is. Igen, átjárta az alkohol végzetes gőze. Gúnyt űz a vallásból. Hetvenkedik és verekszik. Mindennek ellenére azonban maradt még benne egyetlen szeplőtlenül tiszta folt, rothadó szívének egy zuga, ahova az ördögnek nincs bejárása. Vajon ez a szeretet, anyám? Ez volna a szeretet? A régi otthon szeretete, az elmúlt napoké? Szerintem igen. Te hogyan vélekedsz erről?

Ezzel a vén fűszeres összeroskadt, és húsos, vörös arcán végigfolytak a könnyek. Néhány barátja talpra segítette, miközben kitört a tapsvihar. A jelenlevők közül jó néhányan megvendégelték egy-egy korsó sörrel. A padja elé lerakott poharakból gyorsan felhajtott kettőt-hármat, majd előadásának sikere feletti örömében ráadásként egy vicces dalt éne-

kelt. Ekkorra azonban már mindenki ráunt. Néhány strófát elénekelt, sőt a lábát nehézkesen ide-oda csúsztatta a földön, de hiába mondogatta néhány közeli barátja: - Hallgassátok csak az öreget, jól csinálja -, az italmérésben már alig figyelt rá valaki.

A sátor egyik sarkában egy férfit álltak körül. Én is ismerem, foglalkozására nézve patkányfogó volt. Kis zsákban egy vén patkányt hurcolt magával, melynek kihúzta a metszőfogait. Megfelelő mennyiségű sörért harcba szállt az állattal. Letérdepelt a földre, a karját hátul összekulcsolta, s farkaszemet nézve a patkánnyal, a férfi lassan, a fogát csikorgatva sarokba szorította az állatot. Utána látványosan bemutatta, milyen kegyetlenkedésekre képes: a foga közé kapta az állatot, marcangolni kezdte, akár egy kutya. Végül talpra állt, meghajolt a közönség előtt, és visszatette a patkányt a zsákba, amelyet mindig a markában tartott. Ezúttal azonban másféle előadást produkált. Egész nap patkányokat hajkurászhatott, mert amikor feléje pillantottam, épp egy fiatal patkányt húzott elő a zsebéből, marokra fogta, és kinyújtott karral maga elé tartotta. Nagydarab, pirospozsgás férfi volt, az arcbőre meg olyan sima, hogy talán soha nem is borotválkozott. - Kaptok egy korsó sört? - kérdezte, és olyan magabiztosan nézett körül, mint aki árverést vezet.

- Rendben van - mondta erre az egyik bámészkodó, mire a patkányfogó hosszú, fehér fogával leharapta a patkány fejét. A bátor cselekedet láttán az emberek nevettek, kuncogtak. A műsorszámot a patkányfogó még kétszer megismételte, majd újra a csapos elé tolta a söröskorsóját.

Am a fa kármentő körül, ahol az italt mérték, épp kitörőben volt a veszekedés. Két férfi állt egymással szemközt előreszegett fejjel, és farkaszemet nézett. Egyikük George Birckett volt, a csengettyűsök vezetője, akinek széles arca kipirult az alkoholtól. Egyetlen izma sem rezdült, csak nézett mereven. Az állat előreszegette, a szeme résnyire szűkült. Láttam, hogy ökölbe szorul a keze. Moccanatlan szája, a foga között szűrte a szót: - Csak merd még egyszer ezt mondani, gazem-

bér! - mire a közelben állók elnémultak és érdeklődő, ám kissé zavart arccal fordultak a vita helyszíne felé. A George-dzal szemközt álló alacsony férfit még nem láttam. Valaki azt sutyorogta, hogy az Aerodróm földi személyzetéhez tartozik. Fekete hajú, sápadt arcú férfi volt, állán sötét borosta, az arca viszont szőrtelen. Ő is előreszegte a fejét, és megvetően nézte George-ot. A szája sarkában cigaretta fityegett. - Rendben van - mondta. - Ha akarod, megismétlem.

Észrevettem, hogy George karján megfeszülnek az izmok. Az alacsony férfi, miután kimondta az utolsó szót, lecsapta a söröskorsóját a pultra, majd fogta a törött korsó alját, és a szilánkos üveget George arcába vágta. Behúzott nyakkal nyomban eliramodott az ajtó felé, és oda is ért, mielőtt bárki-nek eszébe jutott volna utánaeredni. George a kézfejjével végigsimította a szemét. Arca merő vér volt, ám olyan mozdulattal ugrott előre, mint Slazenger, a díjnyertes bika, amikor a Repülőfőhadnagy felpattant a hátára.

Mac, aki a közelemben állt, azt ordította: - Állítsátok meg! - és átfogta George derekát. Rajtam kívül még ketten segítettek, de igen nehéz volt George-ot megfékezni, és rávenni, hogy üljön le, és hagyja, hogy leomssák az arcát.

- Elkapjuk a disznót! - fogadkoztunk valamennyien. - Kérsz egy italt, George? - Jó időbe telt azonban, mire úgyahogy helyreállt a nyugalom az italmérésben, pedig Crosby úr hátrajött a bódéjából, és azzal fenyegetőzött, hogy hívja a rendőrséget. Macnek be nem állt a szája, és úgy tűnt, e kellemetlen esemény nyomán tekintélyt és általános bizalmat vívott ki magának. Egyszer csak, mikor újra szólásra nyitotta a száját, az izgalmak vagy az elfogyasztott sör hatására elhánnya magát. Hirtelen úr támadt körülötte, ketten pedig a vállánál fogva tartották. Odakísérték a sátor oldalában álló padokhoz. Lezöttyent a nyugdíjas fűszeres mellé, és a kezébe fogta a fejét. Crosby inasa eltakarította az undokságot.

Néhány menetre beálltam a célbadobók közé, majd mivel közelgett a korcsmáros lányával való találkozási ideje, kimentem a sátorból, és az egyre növekvő tömegben odavere-

kedtem magam a kertészeti kiállításhoz. Beszt már akkor megpillantottam, amikor még úgy száz méterre voltam a nagy sától, de nem kezdtem rohanni, csak néhány szapora lépést tettem, majd továbbandukoltam. Noha ő volt az, semmi kétség, mégis tétozáztam, s egy pillanatra megálltam, mert a szememet mintha elhomályosította volna a ragyogó látvány. Valahányszor találkoztunk, mindig másilyennek láttam, így soha nem éreztem a teljes bizonyosságot, hogy felismerem. Gondolatban mindig mozaikszerű és törékeny képet formáltam magamban róla, mert ő számomra egy más világot jelentett, olyan távolit, mint az Aerodróm, vagy talán még távolabbit, pedig jó néhányszor megcsókoltam, és úgy képzeltem, cseppet sem közömbös irántam. Így azután tovább tébláboltam, és úgy néztem a rám váró lényt, mintha ragyogóan fényes kíséretet látnék.

Nem mintha Bess külsejében bármi légies vagy földöntúli lett volna. Szép szál leány volt, karcsú, de nem túl törékeny. Szívesen nevetgélt és tréfálkozott az ivóban a férfiakkal, és a kötelező pironkodást leszámítva, nem jött különösebben zavarba, bármi hangzott is el. Néha azonban - különösen, amikor kettesben voltunk - egészen másként viselkedett. A fejét lehorgasztotta, kerülte a pillantásomat. Ha mégis sikerült a szemébe néznem, tekintete fátyolossá vált; visszahúzódott egy másik világba, amely ugyan vonzott engem, de nem hozzá, hanem valami máshoz. Így azután, ha társaságban láttam, első pillantásra mindig idegennek találtam, majd néhány perc múltán úrrá lett rajtam ez a róla alkotott különös, furcsa képzet. Most is bizonytalanul ténferegtem, hogy ezúttal miféle látvány keletkezik lelki szemeim előtt, és csak messzebből csodáltam világoszöld ruháját és vállát verdeső szőke haját.

Ő azonban meglátott, és integetni kezdett. A mozdulat egyszerre volt félénk és barátságos. Magas alakját elmosódottnak láttam, csak amolyan földből kinövő zöld formának, amely fehérré, majd arany színűvé válik, és egykettőre elillan a levegőbe. Szívem hevesen vert, a gyomrom összeszorult.

Úgy vigyorogtam, akár a fakutya. - Remélem, nem késtem el - mondtam.

Futva néhány lépést tett felém, megérintette a karomat. - Nem, dehogy - felelte -, én jöttem korán. - Arca oly selymesnek tűnt, akár a virágszirom, kissé távol ülő, keskeny vágású szeme örvényként vonzott. Gyengéden megfogtam a csuklóját, és lehajoltam, hogy megcsókoljam a kezét, de ő elfordította a fejét, hirtelen olyan lett, akár egy kisgyerek, és azt mondta: - Jaj, ne! Nézd csak, mennyi ember van körülötünk! - Mindketten mosolyogtunk; én ugyan kissé rosszul éreztem magam. Elindultunk a sátrak és bódék között. Az volt az érzésem, hogy az emberek megfordulnak utánunk, de erről szó sem volt. Rosszullétem elmúlt, és kezdett elhatalmasodni rajtam a büszkeség, nem úgy a magabiztosság.

Az egyik bódénál, ahol kókuszdiókra lehetett dobálni, Bess összezsapta a kezét, ugrándozni kezdett, és a könyökömnél fogva odahúzott. - Próbáljuk meg, jó? - kérte. Befizettem hat pennyt, majd végignéztem, milyen bájos ügyetlenséggel veszi célba a kókuszdiókat. Ha netán el is talált volna egyet, karjában nem volt elég erő ahhoz, hogy a polcról leverje, ám olyan pontatlanul célzott, hogy a fagolyók vagy néhány méterre a lábától hullottak a földre, vagy jócskán a kókuszdiók sora felett szálltak el, épp bele a sátor mögött álló fiú kezébe, akinek a golyók összegyűjtése volt a feladata. - Pedig annyira szerettem volna egyet - mondta látszólag játékos, ám talán mégis valódi szomorúsággal a hangjában.

- Nem nagy dolog - feleltem erre. Tudtam, hogy ilyesmi-ben ügyes vagyok. Sikerült négy kókuszdiót levernem a polcra, de annyira belemerültem a játékba, hogy szinte meg sem hallottam Bess lelkes visongását, amellyel a szőrös, barna kókuszdiók lehullását és szétgurulását kísérte.

- Ennyi elég lesz? - kérdeztem, amikor felhasználtam az összes célzógolyót, a mutatványos pedig elém rakta a négy nyereményt, s egyúttal gratulált kiváló célbadobó képességemhez.

- Hogyne, persze - felelte Bess. - Egyébként többet amúgy sem bírnánk el. - Valóban, a kókuszdiók elég súlyosak voltak.

Tovább bandukoltunk a tömegben. - Nagyszerűen csináltad - szólalt meg Bess, és megszorította a karomat. Szinte már én is elhittem, hogy valami jelentékeny tettet vittem véghez, ám amikor lepillantottam a vállára és a karjára, ismét rámtört a rosszullét, és a térdem remegett. Széttárt ujjakkal markoltam és az oldalamhoz szorítottam a kókuszdiókat, ahogy csak tudtam.

Balról valaki üdvözölt; odafordultam. A Repülőfőhadnagy épp egy géppuska fölé hajolt az Aerodróm zászlajával fellobogózott sátorban. Meglehetősen tömeg közepén magyarázta a fegyver szerkezetét és működését. Félbeszakítva magát, odakiáltott nekem: - Nyugodj meg, Roy! A bika sértetlen.

Bess rámosolygott, én pedig bólintottam. Átvágtunk az autóparkolón, s egy újabb rétre értünk, amelynek a sarkában szétdúlt szénakazal állt, mellette pedig egy régi, tető nélküli malom. A szürke köveken békésen csordogált a folyó. Leültünk a szénakazal-maradványra, a folyót és a túlsparti mezőket néztük. A napsütötte távolban egy mezei nyúl ült. Mögöttünk, a fák között a vetési varjak károgtak. Úgy tetszett, mintha a kiállítás, a sátrak és a tömeg eltávolodna tőlünk. Bessre pillantva úgy éreztem, számkivetettek vagyunk, akik nem is sejtik, mi várhat még rájuk. Bess pillantása egyszerre volt lágy, komoly, elrévedő és furcsa, mint azt már oly sokszor tapasztalhattam. Amikor a szemébe néztem, a folyó, a rét, a mezei nyúl és a varjak éppúgy távolodni látszottak, akár a kiállítás. Semmi sem számított. Szorosan egymás mellett ültünk, és amikor ostoba szavakat motyogva feléje hajoltam, hozzám simult, azt mondta: - Szeretlek, szeretlek. - Egymás karjába vetettük magunkat, és néhány percre megbénított és elvakított avagy.

Hamarosan lecsillapodtunk. Nyugodtabban feküdtünk; kisvártatva azonban ismét úrrá lett rajtunk a vágy. Ekkor ru-

hánkat megbontva ügyetlenül iparkodtunk elérni a kielégülést, amellyel egyikőnk sem volt tökéletesen tisztában. Hallottunk a nehézségekről és a veszélyekről, elláttak minket intelmekkel, s volt bennünk szégyenlősség is. Szeretkezésünk felületes volt, ügyetlen, és nem is eredményezett holmi csodát, vagy teljes kielégülést. Ám valami azért mégiscsak megtörtént, és amikor Bess kipirult arcára néztem, szívem újfajta bizalommal és hálával telt meg. - Mindig szeretni foglak - mondtam neki, és meglepett, hogy az arca most is ugyanolyan, sőt, még sokkal hétköznapiabb, mint máskor. Felállt, kirázta a szénát a hajából. - Vissza kell mennünk - mondta, és úgy sejtettem, máris a kókuszdiók, a körhinták, a lovaglás és a díjugratás jár az eszében.

Megkísértem szavakba önteni a történeteket és kifejezni a szerelmemet, de észrevettem, hogy Bess csak félig-meddig figyel rám. Olyan érzésem támadt, hogy ugyan miért dül bennem a kimondás kényszere, hiszen tulajdonképpen semmi különös nem történt. Ez az érzés tovább szította a gyengédségemet és a vágyamat. Bess épp a ruháját igazgatta, amikor ismét magamhoz húztam, számat az övére tapasztottam. Erősen, csaknem durván szorítottam, mert ki akart bújni az ölelésemből. Rémuált szemmel nézett rám, én pedig a gyengédség újabb hulláma mellett hirtelen bőszen haragot és csaknem megvetést éreztem iránta. A karom ellankadt, csüggedten álltam, és talán még könnyek is gyűltek a szemembe.

Ekkor valaki a nevemen szólított. Hátraléptünk egymástól, s ekkor megláttuk a Repülőőrhadnagyot felénk futni a mezőn. Meglepetten láttam, hogy kissé mintha zavarban volna. Mikor a közelünkbe ért, lelassított. Tétován beszélni kezdett: - Az a helyzet, Roy, hogy valami rémes történt. Sajnos, leterítettem az öregedet.

Ebből azután, bármennyire hányavetin fejezte is ki magát, rögtön tudtam, hogy a Tiszteletes vagy meghalt, vagy súlyosan megsebesült egy balesetben, amelyért a Repülőőrhadnagy a felelős. - Természetesen nem volt szándékos, de mégis bánt a dolog - folytatta.

Némán álltam. Bess remegve pillantott egyikünkéről a másikra. Lesöpörte ruhájáról a szénát, és együtt visszafordultunk. A Repülőfőhadnagy közben elmesélte, hogy vaktöltény helyett véletlenül éles lőszert tett a géppuskába, amelynek működését bemutatta. - Az öregfiút éppen az arcán érte a lövés - mondta. - Úgy esett össze, mint egy zsák liszt. - Mosolyogva idézte fel a történeteket, majd ünnepélyesebb hangon hozzáfűzte: - Rettenetes jelenet volt.

Csak arra tudtam gondolni, milyen volt aznap reggel a gyámom arca az asztalnál. A történetet valahogyan hihetetlennek tartottam. Ám amikor a forgókeresztén át visszaértünk, nagy tömeg állta körül azt a bizonyos sátrat. Közeledtünkre az emberek utat engedtek, és anélkül, hogy arra figyeltem volna, a többiek jönnek-e utánam vagy sem, a tömeg közepébe mentem. Megpillantottam a Tiszteletesné, a Földesúr hűgát, valamint az Aerodróm egyik tisztjét, akik a földön elterült test körül álltak. A nemzeti lobogóval takarták le az arcától a derekáig, azonban az óralánc, a nadrág és a csizma alapján felismertem a gyámomat. Térdre estem, hogy lehúzzam arcáról a zászlót, ám egy alacsonyabb rangú tiszt a vállamnál fogva felhúzott. - Nyugodjon meg, fiatalember - mondta. A Tiszteletesné átölelt, én pedig szorosan magamhoz húztam, s közben azt képzeltem, Beszt tartom a karomban. Megcsókoltam a fülét, felnéztem és végigpillantottam a körülöttünk állók néma, ünnepélyes arcán. A tiszt hozzám kezdett beszélni. További részleteket közölt a balesetről, és javaslatot tett a holttest elszállításának módjára.

5. fejezet

A Földesúr

A mi házunkban - ha jól sejtem, másutt is - a halál nem volt éppenséggel gyakori beszédtema. Most azonban, hogy az egyik emeleti szobában lepedővel letakart tetem hevert, a halál bizonyossága és jelenléte a temetésig tartó napok során egy percre sem hullhatott ki a gondolataink közül. Nem csupán akkor, amikor étkezések alkalmával pillantásunk a Tiszteletes székére, vagy az asztal kifényesített lapjára esett, ahol korábban őelőtte is kés, villa, kanál feküdt, vagy amikor az előszobában megpillantottuk a sétatokat, amelyek fogantyúját simára csiszolta az a kéz, melynek izmai túl voltak már az utolsó mozdulaton - az ilyen véletlenszerű, hirtelen emlékeztetők szükségtelennek bizonyultak. Nekem úgy tűnt, hogy a ház minden zugában érezhető annak a jéghideg emeleti szobának a hatása és pusztá léte, amelyben a Tiszteletes földi maradványait kiterítették. Nem volt ebben semmi fel-emelő vagy tiszteletre méltó.

Talán könnyített volna a helyzeten, ha a Tiszteletes arca épen marad. Akkor ugyanis a szoborszerű méltóságnak legalább halvány visszfénye megőrződött volna. A fehér lepedő alatt azonban egy roncsolt emberi maradvány hevert, amely csupán a beavatott szemlélő számára tűnt felismerhetőnek. És az a tény, hogy a házban ott volt ez a roncsolt tetem, valamennyiünket inkább a borzadály, mintsem a szeretet érzésével töltött el. Valamennyien tudtuk természetesen, hogy egy holttest, bármily méltóságteljes is, csupán röpke ideig elviselhető látvány, ugyanakkor szívesen vettük volna, ha legalább

kis időre szemügyre vehetjük a hajdan oly ismerős vonásokat, bármily ismeretlenné torzította is ezeket az élettelenység. Ami azonban nekünk maradt, az inkább csak egy elvont erő intő jele volt, semmint emlékeztető az élőknek.

Így azután, hiába éledtek fel bennem a halott iránti érzéseim, elkerültem a szobát, ahol kiterítve feküdt. A Tiszteletesné és a Földesúr húga olykor zsoltárokat énekeltek ott, ám sem a Földesúr, sem én nem csatlakoztunk hozzájuk. Maga a Földesúr egyetlenegyszer sem lépett be abba a szobába. Megállt az ajtóban, és amikor behívták, zord arccal a padlóhoz ütögette a botját. Úgy tett, mint aki nem is hallja az unszolást. Úgy hiszem, valamennyiünk közül őt rázta meg leginkább ez a haláleset. Talán mert bensőséges barátságban állt a halottal, netán előrehaladott kora miatt. A nagyrabecsülés hangján gyakran mesélt történeteket a Tiszteletes iskolaéveiről, ám többnyire emlékezetkiesést miméivé félbehagyta, holott agya sokkal könnyedebben idézte föl ifjúsága eseményeit, mint a közelmúltat. Valamennyien érzékeltük, hogy ilyenkor az érzelmei, nem pedig romló memóriája okozzák, hogy a történetek minduntalan megszakadnak.

A temetés előtti napokban sokat voltam együtt vele, és többnyire négy szemközt, a húga ugyanis kora reggeltől késő estig a Tiszteletesné mellett maradt. A hölgyek bizalmas barátsága úgy elmélyült, hogy egyenesen betolakodónak éreztem magam a közelükben. Ugyanakkor ezekben a napokban a Tiszteletesné, bár éppoly szeretetteljesen viselkedett irányomban, mint mindig, de mintha került volna. Úgy gondoltam, bizonyára zavarja, hogy hűtlenségéről, valamint a Tiszteletes bűnéről én is tudomást szereztem, és talán tart is attól, hogy az első adandó alkalommal további részleteket próbálok meg kihúzni belőle - már ha egyáltalán tudomása van erről - saját születésem körülményeiről.

Ez utóbbit idővel feltétlenül meg akartam tenni, de úgy gondoltam, a temetés utánra halasztóm. Titkon azt reméltem, a Tiszteletesné önként felvilágosít majd. Mivel vonakodott attól, hogy a dolgozószobában kihallgatott vallomást

akárcsak távolról is érintő témát előhozzon, úgy véltem, feltehetően őszintén szerette az elhunytat. Ami pedig a születésem körülményeit illeti, valószínűleg semmit sem tud róluk. Nem lett volna helyénvaló az emeleti ágyon fekvő halott mindenütt érezhető jelenlétének időszakában efféle, számára kellemetlen kérdésekkel nyaggatni. Ha a Tiszteletes nemcsak az ő férje, hanem az én apám is lett volna, talán jobban meg tudtuk volna osztani egymással a fájdalmat, melyet mindketten éreztünk. Ebben a helyzetben azonban a Földesúr húga jelentette számára a fő vigaszt, engem pedig - s nem mondhatom, hogy ez ellenemre lett volna - nagyon is magamra hagytak. A két hölgy mindent elrendezett a temetkezési vállalatnál, így nekem csak kevés teendő jutott. Időm javát a Kastélyban töltöttem.

Tisztán emlékszem, hogy a temetést megelőző napon is oda indultam: épp felálltam a reggelizőasztaltól, és elköszöntem a Tiszteletesnétől, amikor a Földesúr húga belépett az ebédlőbe, kezében nekünk címzett levelekkel, amelyeket az úton kért el a postástól. Feltűnt, hogy milyen nyugtalan arccal nyújt át egy nagyméretű borítékot, melyen a Repülésügyi Minisztérium bélyegzője volt. A Tiszteletesné eltartotta magától a borítékot, mint aki azt fontolgatja, kinyissa-e vagy sem, kérdőn nézett a Földesúr hűgára, majd címzéssel lefelé az asztalra rakta a borítékot, és a papírvágó késsel felnyitotta. A Földesúr húga meg én úgy figyeltünk, mintha varázslatos trükk játszódna le szemünk előtt - de nem egészen értettem, miért.

A Tiszteletesné arca, miközben a levelet olvasta, szoborzerűvé dermedt. Majd elmosolyodott, és átnyújtotta nekünk a levelet, mi pedig együtt olvastuk el. A minisztériumi értesítést a Repülőtábornok írta alá. Semmitmondó szavakkal sajnálkozásukat fejezték ki a baleset miatt. Végül azt indítványozták, hogy az elhunyt iránti tiszteletükjeléül maga a Repülőtábornok is részt vehessen a temetésen. Amennyiben erre mód kínálkozik, szívesen szólna néhány szót akár a temetési szertartás alatt, akár pedig utána.

Első olvasásra kizárólag viszolygás ébredt bennem. A múltban ugyanis, tudomásom szerint, a légierő egyetlenegyszer sem mutatta a megbecsülés leghalványabb jelét sem a Falu, sem a lakói iránt. Miféle elégtételt jelenthet tehát egy megkésett tiszteletadás, a tragédia közhelyes elítélése? A tragédiáé, amelyet legalábbis részben az Aerodróom embereinek ama példátlan felelőtlensége idézett elő, amellyel a külvilágot kezelték. Én így gondolkodtam, a hölgyek azonban, mint kiderült, merőben másként. A levél olvastán a Földesúr húga elpirult, mintha csak váratlan bókot kapott volna, és a Tiszteletesné, jóllehet az ő arca komorabb maradt, látható elégedettséggel nyugtázta a levelet, amelyet elgondolkodva nézett még akkor is, amikor az a barátnője kezében volt.

- Felajánlhatunk a Repülőtábornoknak egy szobát a Kastélyban - mondta a Földesúr húga. - Már amennyiben itt akar éjszakázni. - Az arca természetellenesen, mi több, szánsalmasan beesettnek tűnt. Kérdőn a Tiszteletesnére pillantott, aki az asztal sarkára szegezte a szemét, s arcán némi rosszallás mutatkozott. Felemelte a fejét és odafordult hozzám. - Mit szólna hozzá, Roy? - A kérdésből meglepő sürgetést véltem kihallani, ami felettébb meglepett.

- Nekem teljesen mindegy - feleltem. - Egyébként is, miért olyan fontos ez? Valószínűleg amúgy sem akar majd itt éjszakázni.

Válaszom mintha mindkét hölgynek csalódást okozott volna. Rövid szünet után a Földesúr húga élesen rám pillantott, majd azt mondta: - A lényeg az, hogy el kell döntenünk, mi a teendő, ha mégis itt tölti az éjszakát.

Erre azt feleltem, legjobb, ha ők ketten határoznak ebben az ügyben; ami engem illet, szívesen beleegyezem bármibe, amiben megállapodnak. Majd kimentem a szobából, és elindultam a Kastély felé. Útközben keserűen idéztem fel mindama megaláztatásokat és kényelmetlenségeket, amelyeket a Faluban kénytelenek voltunk a Repülésügyi Minisztériumtól elszenvedni. Ugyanattól az intézménytől, amelynek megkésett bocsánatkérése oly nagy öröme szolgált két barátnőm-

nek. Tudtam, hogy egy időben a földesúri és a tiszteletesi hatalom korlátlanul érvényesült a faluban, és tulajdonosai bölcsen, körültekintően gyakorolták. Ez azonban már a múlté volt, bár törvény szerint semmi nem változott. Az Aerodróm a dombon, valamint a völgy fölött át- meg átsüvítő repülőgépek zajos jelenléte azonban mondhatni megsemmisítette a Faluban élők összetartását, és állandó veszélyt jelentett fennmaradásunkra.

A veszély még közvetlenebb és nyilvánvalóbb volt, mint ahogy elképzeltem. A Kastélyba lépve megláttam a Földesurat, aki hátratett kézzel fel és alá lépdelt a hallban; arcán látszott, hogy megfeszítetten gondolkodik. Mellette haptákban állt egy férfi, aki a légierő egyenruháját viselte. A vörös hajú és bajszú alacsony emberke mosolyogva figyelte a Földesurat, aki fel-alá járt a kandalló előtti szőnyegen, mintha egy láthatatlan ketrecbe volna kényszerítve. Amikor rám pillantott, felajánlottam, hogy magukra hagyom őket, ám ő felémelt kézzel tartóztatott.

- Nem, maradj csak, Roy - mondta. - Épp most fejeztük be a megbeszélésünket az úrral.

- Felkeressem tehát újra néhány nap múlva? - kérdezte a repülőtiszt kissé ultimátumszerűen. Úgy láttam, élvezi a feladatot.

A Földesúr busa, ősz szemöldöke alól átható pillantást vetett rá. - Igen, szükségem van néhány napra, korábban nem tudom elrendezni a dolgokat - felelte.

A repülőtiszt körbenézett. A falakat borító tengernyi érték láttán kis gúnyos félmosoly villant át az arcán. Anélkül, hogy a Földesúrra pillantott volna, megjegyezte: - Igazán nagyon sajnálatos, de hát mit tehetünk?

A Földesúr nem felelt; lassan az ajtó felé indult. A repülőtiszt zsebre vágta a kezét, odabólintott nekem, és felvette a sapkáját a közeli asztalról. - Akkor még találkozunk - mondta, és úgy ment el a Földesúr mellett, hogy kezét sem fogtak. Az öregúr csak bólintott, becsukta az ajtót a látogató után, majd felém fordult.

Azt vártam, hogy mosolyogva összedörzsöli a kezét, és felteszi a kérdést; „Nos, fiú, mit szólnál egy sétához?”, ám egy szót sem szólt. Úgy nézett keresztül rajtam, akárha kísértet volnék. Elfordultam, kinéztem az ablakon, és láttam, hogy a repülőtiszt apró léptekkel halad kifelé az úton. Kezében lengette a sapkáját, és ide-oda fordult, hogy szemügyre vegye a gyepet, a cédrusfát meg a virágágyásokat. Félúton megállt, és néhány szót váltott a talicskát toló kertésszel.

Elléptem az ablaktól; a Földesúr ugyanott állt, ahol eddig. Mozdulatom azonban magához térítette. Elmosolyodott, odasétált a kandalló melletti magas támlájú székhez, és leült.

- Sajnálom, ha alkalmatlan pillanatban jöttem - mondtam. - Remélem, nem kapott rossz híreket.

Zord pillantással felelte: - De igen, fiam, nagyon rossz híreket kaptam.

Néhány percig hallgattunk. Két térde között a szőnyeg mintáját bámulta; az elmélyült töprengés közben bozontos szemöldöke meg-megrándult. Majd megszólalt, roppant halalkan, és anélkül, hogy a fejét felemelte volna. - A helyzet úgy áll, hogy a kormány igényt tart a birtokomra.

Együttérzően szólaltam meg, tudván, hogy épp úgy szereti a vidéket, ahogyan én. - Bizonyára az Aerodrómmal határos területet akarják. - Láttam rajta, hogy rosszul találgattam, s hozzátettem: - A folyó mellett csak nem akarhatják!

A Földesúr hirtelen rám villantotta a szemét. - Az egészet akarják - felelte. - Szőröstül-bőröstül.

Körbepillantottam a jól ismert teremben, amelynek ablakából ugyancsak ismerős fákra nyílt kilátás. Megriadtam attól, amit hallottam, meg a Földesúr arcán megjelenő kifejezéstől is. A büszkeség szabályossá merevítette a vonásait, de percnyi riadalmamban szinte élettelennek láttam.

- Hogyan tehetik ezt? - kérdeztem. - Mi okuk lehet erre?

Rámnézett, és döbbenetemet látva arcán röpke mosoly suhant át. Arca rendszerint csaknem gyermeki szerénységet és kedvességet tükrözött, ennek azonban most nyoma sem volt. Élesen, a vesztes hangján szólalt meg. - Úgy áll a helyzet -

magyarázta -, hogy holmi fiskálisok keresztülverték egy törvényt. A repülők azt állítják, a jog az ő oldalukon áll, bár meg kell mondjam, szép kis igazság az, amelynek nevében valakit csak úgy meg lehet fosztani a birtokától. Köztudott, hogy a kormány fikarcnyit sem ért az ilyesmihez. Így azután egyre rosszabbra fordulnak a dolgok. A törvénynek azonban természetesen engedelmeskednünk kell.

Azt nyomban beláttam, hogy a Földesúr semmit sem tehet. Méltósággal gördülő mozdulataiban volt valami szánalmas avíttóság. - Nem csupán az én birtokomról és házamról van szó - folytatta. - A légierő az egész Falut el akarja foglalni. Tudomásom szerint az iskolát lerombolják, és kiképző központ épül a helyén. Bele sem merek gondolni, milyen sorsot szántak a templomnak. Hiszen jól tudod, ezek a fickók cseppet sem tisztelik a vallást.

Riadalommal nézett rám. Egészen elképedtem a hallottakon, és bármennyire igyekeztem is sanyarú helyzetével kapcsolatos együttérzésemet kifejezni, nem leltem az alkalomhoz illő szavakat. Végül kinyögtem: - Akkor krikettmérkőzés sem lesz többé, ha jól sejtem.

A Földesúr bólintott. - Efelől semmi kétségem. - Magába roskadtan, előregörbedt vállal egy percen át mozdulatlanul ült a karosszékekben, s a padlót nézte meredten. Én meg csak álltam ott, s figyeltem őt. Némileg felkavart az az érzés, hogy ifjú emberként erősebb és magabízóbb vagyok ennél a nagyszerű férfiúnál, akit mindenkor második atyámnak tartottam, s aki büszkesége ellenére - és részben annak következtében - most kitaszítottá vált.

Előrehajoltam, és megérintettem a karját. - Még ha nincs is mit tenni ez ellen - mondtam -, gondoljon mindarra, amit a Faluért tett.

Mintha meg sem hallotta volna, amit mondtam, én pedig továbbra is ugyanabban a természetellenes pózban, előrehajolva bámultam az arcába. Némi idő elteltével beszélni kezdett, nem is annyira nekem, mint inkább saját magának. - Túlságosan kedves vagy hozzám - mondta. - Csak mostaná-

ban döbbsentem rá arra, milyen értéktelen és haszontalan is volt az életem. Soha nem tettem senkit boldoggá. Senkit, tényleg senkit - fűzte hozzá kapkodva, mint aki el akarja hárítani az ellenkezést. Valóban már a nyelvemen volt, hogy felemlégesssem a remekül sikerült összejöveleket, amelyeket a bérlőknek rendezett, a várandós és szoptatós anyáknak ajándékba küldött vaját és tojást, a krikett- és a labdarúgócsapat szüntelen támogatását, a csengettyűsöket, a mímesekeket, a fiúklubot és tulajdonképpen minden, a Faluban zajló tevékenységet. Mindez valószínűleg megfordult az ő fejében is, de hallani sem akart róla, én pedig tisztelettudóan, ám kissé feszengve hallgattam a folytatást:

- A jótétemények talán nem is voltak mindig szándékosak, de valójában nem is effélékre gondolok. Helyzetemből adódóan némi köznapi emberi jóindulat közvetítője lehettem, de ami a személyemet illeti, mindvégig csak teher és kellemetlenség voltam másoknak. Gondolj csak Florence-re.

Elhallgatott. Én sem szóltam, számomra ugyanis illetlennek tűnt volna megemlíteni, mennyi jó érzés és hála tárgya is ő az én szememben. Bizonyára sokkal súlyosabb szenvedést élt át, semhogy az a fajta bizonytalanság gyötörje: mások miként vélekednek róla. S bár tagadhatatlanul szántam teljes szívemből, mégis úgy tekintettem rá, mint egy betegre, s nem mint olyasvalakire, akinek segíthetnék. Hogyan is ajánlhatom volna bölcsességet és önbizalmat a nálamnál jóval idősebb és tapasztaltabb férfiúnak? - Bárcsak segíthetnék önnek - nyögtem, ő azonban úgy folytatta, mint aki nem is hallja, mit beszélek.

- Florence megosztotta velem az életét, én pedig mit sem tettem, hogy a ragaszkodását is kiérdemeljem. Nem volt boldog, talán csak nagyon rövid ideig. Akkoriban minden tőlem telhetőt megtettem, hogy a boldogságától megfosszam. Ma már bánom, akkor viszont meg voltam győződve arról, hogy ezzel a javát szolgálom. Most elérkezett a megtorlás perce. Akkoriban csak a botránnyal törődtem. A gyámod egyetértett velem.

Rejtélyes szavaival olyasfajta titokra célozhatott, amelyet a két család megosztott - már amennyiben megállja a helyét az az állítás, hogy volt családom. Noha mélységes együttérzést tápláltam az öregúr iránt, mégiscsak a kíváncsiság kerekedett felül bennem. - Olyan gyakran hallottam Florence-től - mondtam -, hogy az élete így, önnel a lehető legboldogabb.

A Földesúr mintha hirtelen ráeszmélt volna a jelenlétemre. Úgy húzta ki magát ültében, mint aki álmából ébred. Mintha energikus, éberén figyelő és barátságos ember benyomását akarná kelteni mindenáron, egyenesen rám nézett, pillantása azonban változatlanul azt a riadalmat és kétségbeesést tükrözte, mint amikor birtoka elvesztéséről szólt. - Köszönöm az együttérzésedet, fiam-mondta. - Nagyon kedves-tőled. Fiatal vagy, ne hagyj, hogy egy vénember az idődet rabolja. - Gyorsan körbenézett a szobában, a festményekre és a falat dús borító dísz tárgyakra, és ettől a pillantástól veszélyérzetem támadt. - A fiatalság - mondta -, nagy dolog!

Nem értettem, milyen kapcsolatban van a megjegyzés a korábban elhangzottakkal, és a biztonság kedvéért visszatértem a beszélgetés legelejére. - És tulajdonképpen milyen álláspontot képvisel a kormány? - tettem fel a kérdést.

Modorával a Földesúr érzékeltette: tudja, mennyire elkalandoztunk az eredeti tárgytól: - Egy hetet kaptam - mondta -, addig fellebbezhetek, csak hogy épp azokhoz a gyűlevész fiskálisokhoz kell benyújtanom az iratot, akik közreműködtek a törvény megfogalmazásában, vagyis a fellebbezésnek semmi értelme. A helyzet tehát úgy áll, hogy egy hónapon belül el kell innen takarodnom.

Erről eszembe jutott, hogy egy rövid külföldi tartózkodást leszámítva a Földesúr ebben a házban, ezen a vidéken élte le az életét. Gyermekkorában itt tanulta meg, hogyan kell majd felnőttként viselkednie, és ahhoz tartotta magát, amire tanították. A világ más tájai, miként az ország többi vidéke is teljességgel ismeretlenek voltak a számára. Nem önmagában, hanem a külvilágban volt valami, ami ily védtelenné tette. Sejtelmem sem volt, mit is mondhatnék, így csupán azt firtat-

tam, vajon megfelelő összegű kártérítést ígértek-e neki, holott jól tudtam, semmi sem kárpótolhatja mindazért, amit elveszíteni kényszerül.

- Igen - felelte. - Pénzt ígértek.

Hirtelen a hűga és a Tiszteletesné jutott eszembe. Elképzeltem, milyen hévvel fogják ezt a helyzetet megvitatni, mihelyt a tudomásukra jut. Teljesen fel lesznek dűlva, a Földesűr pedig higgadtan végighallgatja majd őket, holott ő, ahogy én is, tudja, hogy bármit mondanak is a hölgyek, annak vajmi kevés köze lesz a lényeghez. Amit mondani lehet, az túl kegyetlenűl hangzik. Így azután szótlanul álltam, majd egy-két perccel később a Földesűr felállt a karosszékűből és megrázta a kezem. - Bocsáss meg - mondta, - hogy ilyen kevésű gondoskodtam a szórakoztatásodról. Valamennyiűnknek megvan a maga baja, és igazán sajnálom, hogy az enyéműl terheltelek.

Szavai olyan őszintén csengtek, ő pedig udvariasságában olyan szánandó volt, hogy elfogott a vágy, bárcsak szavakkal vagy gesztusokkal tudtára adhatnám az érzelmeiműt, amelyek többek voltak a szánalomnál, őszinte érzéseim azonban csak pillanatnyinak bizonyultak. Beesett arcát és a halántékát behálózó ráncokat látva az elműlás jutott az eszembe, arról pedig a Tiszteletes emeleti szobában fekvő holtteste. És ekkor olyan viszolygás lett úrrá rajtam, hogy aljas képmutatónak éreztem magam, amikor a kezét megrázván arra kértem, szükség esetén feltétlenül vegye igénybe a szolgálataimat. Remélem, megérezte a szeretetemet, de az idegenkedéseműt nem. Mindkét érzelem valódi volt és leűlírhatatlan.

Elűcsűztam tőle és visszatértem a parókiára. A két hölgyet ismét csak együtt találtam a hallban. Egymás kezét fogva űltek és halkan beszélgettek. A lépcső felől lábdobogás halatszott. A temetkezési vállalkozó emberei tették koporsóba a holttestet, mert annak a temetést megelőző éjszakán a templomban kellett lennie.

6. fejezet

A temetés

Tán képtelenség, hogy valaki temetésre öltözköd-
vén a szerelem gyönyöreire gondol, ám tisztán emlékszem,
hogy a Tiszteletes temetése napjának reggelén arról ábrán-
doztam, hogy Bess meg én a szénában heverünk. Amikor fel-
keltem, még mindig a lány járt az eszemben. Odaléptem az
ablakhoz és kinéztem a gesztenyefa előtti fűsávra. A rügyek-
ből előbukkanó, kis zöld levelek még árnyékban voltak, ám
egy napfénycsík a fa fekete törzsére hullott, majd onnan a
gyepre, ahol pintyek és sárgarigók csipegettek a sűrű harmat-
ban. A gyepter szélén, a babérbangita bokornál egy ökörszem
fogott bele trillázó énekébe. Kicsit arrébb rigók, sárgarigók
és vörösbegyek lepték el a fákat. A ház másik oldala felől hal-
latszott, hogy Joe recsegő talicskájával az ösvény kavicsán a
konyhakert felé tart. Az úton tejeskocsik zörögtek távozó-
ban a Kastélytól, vagy oda visszatérőben. Elég ártatlan vol-
tam ahhoz, hogy azt higgyem, csodálatos volna oldalamon
Besszei nap nap után így ébredni a csípős vidéki levegőn.

Ekkor eszembe jutott a temetés, meg a fekete ruhám.
Némi megkönnyebbüléssel nyugtáztam, hogy végre elkerül a
szemünk elől az, ami túlságosan is élénken emlékeztet a ha-
lálra. Eme érzésem okozta tudatalatti szégyenemben, vagy
netán azért, mert a bomló test eltávolítása valamiképp árá-
dóbb érzelmeknek ad teret, ismét csak a régi szeretettel tud-
tam gondolni a halottra. Emlékembe idéztem őt számtalan
alakban, és lelki szemeimmel tisztán láttam arcának feszült-
ségét, ahogy a gyülekezetnek prédikál. Rádöbbsentem, hogy

neki, aki hazudott, csalárdul viselkedett és gyilkolt, végül vissza kellett döbbsennie az őt övező tisztelet láttán, meg amiatt, hogy „szent életű”-nek tartották.

Eszembe jutott a Földesúr is, legutóbbi beszélgetésünk és az ő büntudata. Vajon csupán a fiatalokban van magabiztos-ság, és ha igen, vajon meddig tart? Belém ugyanis elegendő önbizalom szorult, annak ellenére is, hogy ha csak elképzeltem Besst, máris elfogott a remegés, meg annak ellenére, hogy tanúja lehettem a két általam legjobban tisztelt férfiú megnyilvánulásainak. Továbbá annak ellenére, hogy a Tiszteletesnek a huszonegyedik születésnapomon mondott köszöntője mindkét szülőmtől megfosztott. Ekkoriban meg voltam győződve arról, hogy számomra az élet csupáncsak jót tartogathat.

Fütyörészve indultam le a földszintre reggelizni, az ebédlő ajtajában azonban fékeztem magam, mert eszembe jutott, milyen napra is ébredtünk. Furcsamód azonban a Tiszteletesné is szokatlanul vidám volt, és a reggelinél többet beszélgettünk, mint a férje halála óta összesen. Megkérdezte, véleményem szerint milyen ruhát viseljen a temetésen, megkért, gondoskodjak arról, hogy legyen whisky a háznál, amennyiben a Repülőtábornok mégis itt akarja tölteni az éjszakát. Még a jövőről is ejtett néhány szót, és ötleteket adott, hogyan készüljek fel eredményesen a köztisztviselői kar felvételi vizsgájára. Úgy láttam, teljesen kilábalta a korábbi napok lehangoltságából és idegességéből. Valószínűleg feltettem volna neki azokat a kérdéseket, melyeket a vacsoravendég-ség óta oly nagyon szerettem volna, ha még a reggeli befejezése előtt be nem toppan a Földesúr húga.

Bejelentés nélkül viharzott be az ebédlőbe, láthatóan fel-dúlt állapotban. Első kérdése a Repülőtábornok látogatásá-val volt kapcsolatos. Nagy meglepetéssel nyugtáztam, hogy ő, aki ismeretségünk során soha semmi tanújelét nem adta, hogy érdekelné a társasági élet, aki szívesebben vonult vissza az emberektől, ekkora érdeklődést tanúsít valaki iránt, aki leszámítva kapcsolatát az Aerodrómmal, semmilyen szere-

pet nem játszott a környékünkön. Valamennyiünket - így a Repülőtábornokot is - meghívott ebédre a Kastélyba a temetés utánra. Majd olyan hangon, mint aki meglepődött saját magán, hogy nem ezzel kezdte, közölte, hogy az este a bátyja megbetegedett, és egy-két napra ágyhoz lesz kötve. - Semmi komoly - tette hozzá. - Bizonyos mértékig örülök is neki, hisz tudjátok, mennyire kedvelte a drága Tiszteletest. Tartok tőle, a temetés rettentően feldúlta volna.

- Egyetérték - felelte a Tiszteletesné, a két hölgy szomorúságán egymásra nézett, majd elmosolyodott.

Valószínűleg roppant igaztalan lett volna azt feltételezni, hogy most, az előkészületek után, percekkel a szertartás előtt, a két hölgy egyszeriben közönyösen érez a halott iránt. Én magam is megkönnyebbülve nyugtáztam aznap reggel, hogy a halott végre a földbe kerül. Ugyanakkor a másokban dúló hasonló érzések méltatlankodást váltottak ki belőlem. Szánakozva és némiképp aggódva gondoltam a templom oldalhajójában álló, üvegházi virágokkal borított koporsóra, no meg arra, mily hamar feledésbe merül a benne lévő személy, avagy csupán egy könyv szereplőjeként fognak rá emlékezni. Ettől az érzéstől álló nap nem tudtam szabadulni, és ennek fényében különösen ízléstelennek tartottam a Repülőtábornok temetési beszédét.

A szertartás kitűzött időpontja előtt csak tíz perccel érkezett meg, és addig a pillanatig sem a Tiszteletesné, sem a Földesúr húga, sem a házukban összesereglett rokonok és barátok nem tudták türelmetlenségüket palástolni. Halk, tiszteletteljes hangon beszélgettek, és azok, akik évek óta nem találkoztak, ez alkalommal különleges ragaszkodást mutattak egymás iránt. Ám a kötelező udvariaskodásokat követően, láthatóan felajzva, valamennyien a Repülőtábornok látogatásáról kezdtek beszélni, de óvakodtak attól, hogy akár egyetértésüknek, akár rosszallásuknak hangot adjanak. Amikor tizenegy felé járt már az idő, az emberek kissé tétován felálltak ültükből, és az ablakon át az utat kémlelték. Végül a szertartás levezetésére ideérkezett lelkész, aki addig

idegesen, pillantását le nem véve az ablakról lépdelt le-föl a szobában, halkán, de érthetően azt mondta: - Azt hiszem, megérkezett a légierő képviselője.

Korábbi hitem szerinti nénikém, bácsikáim és unokatestvéreim jelentékeny csoportja erre felpattant, és meglehetősen illetlen sietséggel az ablakhoz furakodott. Én a kandalló mellől hallgattam megjegyzéseiket az előkelő látogató automobiljának méretéről és színéről. A Tiszteletesné is távolabb állt az ablaktól. Észrevettem, hogy a vér kifutott az arcából, ám azt nem tudtam, hogy a feszültség okozza-e, mellyel a rokoni találkozók járnak, vagy pedig a zavar, hogy egy magas rangú tisztet kell vendégül látnia.

Csapódott az autó ajtaja, és megszólalt a bejárati csengő. Kisvártatva a Repülőtábornokot bevezették a szobába. A rokonok és ismerősök egyszerre fordultak hátra az ablaktól, és némán bámulták a férfit, aki megállt a küszöbön, mint aki maga sem tudja, belépjen-e a szobába, vagy sem. Mintha az összesereglettek e férfi parancsait várták volna, avagy ő bűnösnek találta volna valamiben a megjelenteket: a Repülőtábornok ugyanis szemtelenül és csaknem kihívóan nézett végig az érdeklődő arcokon, mígnem a Tiszteletesné előrelépett, és kezét üdvözlésre nyújtotta. Be kell valljam, volt ebben a férfiban valami megkapó. Nem volt különösebben magas, ám szálfagyenes tartása magasabbnak mutatta a valóságosnál. Bár úgy gondoltam, nagyjából egyidős lehet a Tiszteletessel, az arca nem volt ráncos, tettekrekészséget és elszántságot sugárzott. Magas homloka alatt nagy szemei kissé elkeskenyedtek az undortól, amikor körbepillantott a szobában. Pillantása önhittségét viszolyogtatónak tartottam, ugyanakkor némileg vonzott is a belőle áradó erő és önbizalom. Előrelépett, hogy bemutatkozzon a Tiszteletesnének; figyelmen kívül hagyta, hogy az asszony kezét nyújtott, és váratlan, fürge mozdulattal tisztelgett. Az ajkát összeszorította. Bár mindez önkéntelennek tűnt, a kivitelezés méltóságteljesre és tökéletesre sikeredett.

- Nagyon kedves öntől... - kezdte a Tiszteletesné -, hogy

eme órán... - de a férfi nem hagyta, hogy befejezze a mondatot.

- Nem tesz semmit - felelte. -Csak a kötelességemet teljesítem. A baleset roppant sajnálatos.

Csend következett. A Repülőtábornoknak láthatóan nem volt további mondandója, a Tiszteletesné pedig mintha elfelejtette volna, hogyan is akarta a vendéget üdvözölni, mielőtt az félbeszakította volna. A szeme körbejárt a szobán, majd végül rajtam állapodott meg. Odaintett magához, és azt mondta: - Ez itt a fiam, Roy. Bizonyára ő is meg akarja köszönni önnek a látogatását.

Valójában nem volt ilyen szándékom; igazság szerint ugyanis mélyen lehangolt a Repülőtábornok udvariassági látogatása okozta zavar és felbolydulás. De azért előreléptem, és udvariassen mosolyogva tűrtem a bemutatást. A Repülőtábornok kutatóan rám nézett, én pedig álltam a pillantását, talán nem a kellő tisztelettel, hiszen minduntalan a templomban fekvő halott járt az eszemben, és annak valóságához képest ezt a ceremóniát valószerűtlennek tartottam. Mellesleg meg sem fordult akkor a fejemben, hogy valaha is viszontláttam még a Repülőtábornokot.

Hirtelen elfordult tőlem, anélkül, hogy kezet fogtunk volna, és azt mondta a Tiszteletesnének: - És mihez kezd majd a fiú?

Láttam, hogy az asszony szeme megrebben, amikor a kérdezőre pillant, s hogy megkíméljem a válaszádtól, magam feleltem helyette, hogy hamarosan felvételi vizsgát kell tennem a köztisztviselői karba. A Repülőtábornok fikarcnyit sem figyelt rám, míg beszéltem, így azután kétségbe vontam, hogy egyáltalán meghallotta-e szavaimat, ám amikor a mondatot befejeztem, hirtelen felém fordult, és azt kérdezte: -És miért nem a légierőnél próbálkozik? Nagyobb a fizetés, jobbak a körülmények, nagyobb a fegyelem.

Nem tudtam, mit feleljek: nem akartam megbántani azzal, hogy bevallom, viszolygok a szervezettől, melyben ő kimagasló helyet foglal el, ami pedig a fegyelmet illeti, csaknem

mosolyra fakadtam, mert eszembe jutottak azok a felháborító és felelőtlen tettek, amelyeket a környéken az Aerodróm személyzete elkövetett. Ám még mielőtt felelhettem volna, rám mosolygott, és megrázta a kezem. Mindkét megnyilvánulása meglepett. - Ha kedve van - mondta -, írjon nekem a Repülésügyi Minisztériumba. - Majd odafordult a Tiszteltesnéhez. - Hol a lelkész? - kérdezte. - Indulnunk kell.

A rokonok és ismerősök, akik feszülten figyeltek, utat engedtek a szertartásra ideérkezett lelkésznek, aki nagy buzgón előfurakodott, közben a kezét dörzsölgette, ami szerintem kevéssé ildomos viselkedés volt abban a helyzetben. A Repülőtábornok ügyet sem vetett az elébe nyújtott kézre, sarkon fordult, és a könyökénél fogva megragadta a lelkészt. - Legjobb, ha nyomban a templomba indulunk - mondta, és kifelé terelte a megrökönyödött férfiút a szobából.

Ám mielőtt elhagyhatták volna a szobát, a Tiszteletesné két-három apró lépést tett előre, s hogy felhívja magára a Repülőtábornok figyelmét, megérintette a férfi karját. Erre az egész testében megmerevedett, mintha szörnyű sérelem érte volna, avagy rovarcsípés, netán kígyómarás. Ennek ellenére kifogástalanul viselkedett: megállt, kissé lehajtotta a fejét, és tágra nyílt szemmel érdeklődve nézte a hölgyet. A Tiszteletesnének azonban bizonyára ugyanaz a benyomása támadt, mint nekem. Egy lépést hátrált, és idegesen szólalt meg. Meghívta a Repülőtábornokot ebédre, jelezvén neki, hogy a Földesúr hűgától származik a szívesség. A Földesúr húga ugyancsak előlépett, és úgy láttam, ő is szokatlanul ideges. Nagy szeme pillantása olyan meredt volt, mintha alvajáró volna, és csontos arcán olyannyira kiélesedtek a vonások, mintha valami erő hátulról visszahúzta volna a bőrt az arcáról. Szinte illetlenül csupasszá vált ez az arc, a rajta ülő mosoly pedig nem illett a helyzethez.

A Repülőtábornok meghajolt előtte, és azt mondta: - A legnagyobb örömmel. - Majd megfordult és a templom felé indult a lelkésszel.

Távoztával nyomban izgatott sutyorgás kezdődött a szobá-

ban. Egyetlen figyelemreméltó megjegyzés sem hangzott el. A hölgyek zöme jóképűnek, előkelőnek vagy lenyűgözőnek mondta a Repülőtábornokot. Egy idősr, a Tiszteletesné bácsikája kijelentette: - Nekem nem tetszik a modora. - Nem is annyira az lepett meg, milyen benyomást keltett a Repülőtábornok, inkább a család barátainak ez a túlzott és tapintatlan érdeklődése. Olyannyira foglalkoztatta őket egy vadidegen, akit az életben többször aligha látnak, hogy már-már teljesen elfeledték, milyen alkalomból gyűltek is itt össze.

A templomtorony harangja megkondult, erre mindenki kapkodva a kesztyűjét, kezításkáját és imakönyvét kezdte keresgélni. Az érdeklődő arcok nyomban felöltötték a szabvány ünnepélyességet, és a helyzetet roppant megrendítőnek éreztem; gondolataimból ugyanis egy percre sem tudtam száműzni a virágokkal borított koporsót meg a benne levő férfit, akinek szenvedélye, büszkesége és bűnbánata is az enyészete immáron. Ekkor már fájdalom nélkül tudtam a visszataszító tetemre, valamint elkerülhetetlen rothadására gondolni. Az élet elmúlása túlságosan mély árkot hagyott maga után, sem-hogy a szeretet átjuthatott volna a túlsó partjára.

Belekaroltam a Tiszteletesnébe, s a templomkertben át a templom ajtajához sétáltunk. Az előcsarnokban ott állt a fő csengettyűs, George Birkett, sötét öltönyben. Sérüléseinek nyomát flastrom fedte az arcán. Ünnepélyesen meghajolt előttünk, majd kinyitotta az előcsarnokot a főhajótól elválasztó ajtót. George mögött megláttam Besst, aki homlok-ráncolva húzta fel fekete kesztyűjét. Felnézett, rám mosolygott, és mivel elég közel voltunk egymáshoz, megérintettem a kezét. Szívesen vettem volna, ha némiképp együttérez velem szomorúságomban, ám csodálkozva fogadta a mozdulatot, majd előrehajolt, és a fülembe suttozta: - Leszakadt a kesztyűm egyik gombja. - Újfent mosolygott, mintha csak a fogadó kármentője mögött állna, én viszonztam a mosolyt, a szememet ellenben elfutotta a könny.

Odabenn, a templomban többen voltak, mint eddig bármikor: a Falu lakói mellett az Aerodróm is vagy húsz emberrel

képviseltette magát, akik a hátsó sorokban ültek. Amikor elhaladtunk mellettük, észrevettem, hogy valamennyi némán ül, a zömük kifejezéstelen arccal mered előre, egy-kettő azonban újságot olvas. Az utóbbiak között volt a Repülőfőhadnagy, aki odafordult, és rám kacsintott. Ügyet sem vetettem rá, miként a tiszteletlenség más jeleire sem, melyekkel a légierő ez alkalommal is előállt, bizonyítván, hogy miként eddig, ezúttal is semmibe veszi azt, amit a Falu a legszentebbnek tart.

A repülőtériek előtti padsorokban ismerősök ültek. A Földesúr birtokán dolgozók (s ilyen volt a Faluban élők zöme) szabadnapot kaptak, hogy részt vehessenek a temetésen. Ahogy sejtettem, néhányan máris részek voltak. A többségük először lépte át a templom küszöbét azóta, hogy megházasodott vagy konfirmált. Ám a szertartás során kifogástalanul viselkedtek, ugyanis egy emberként tisztelték az egyházat, miként azt a férfit is, aki több mint húsz esztendőn át annak fő képviselője volt. A férfiak mellett ott ültek a feleségek, az anyák, a nőtestvérek. Néhányan gyermekeiket intették, hogy egyenes háttal üljenek a padon, mások - miként én is - tisztelettudóan és a hiány okozta fájdalommal nézték a koszorúk közül előbukkanó fakoporsót. Néhány idősebb nő máris zsebkendővel nyomkodta a szemét.

Az első sorok egyikében foglaltunk helyet, és hamarosan abbamaradt a harangkongás. Ez olyan hatást tett rám, mint ama furcsa csendek, melyek nyáron az erdőben tapasztalhatók, amikor a madarak éneke hirtelen véget ér, a rovarok zümmögése is abbamarad, s az ember szinte belefeszül, annyira szeretné hallani azt, ami pedig füllel nem hallható. Csupán a halott férfi iránti gyászom foglalkoztatott, akinek teste, bármennyire elüt is már az élőkétől, hamarosan visszavonhatatlanul eltávozik körünkből. Önkéntelenül a Tiszteletesné felé fordultam, aki épp engem nézett. Ajkát szorosan összezárta. Sejtelmem sem volt, miféle gondolatok járhatnak a fejében.

A lelkész hangja imára szólított. Az orgonista játszani kez-

dett, a kórus tagjai pedig elindultak a sekrestyéből a kórus-ülés felé. Mögöttük lépkedett a Repülőtábornok, lassan és megfontoltan, mint aki észre sem veszi, kik haladnak előtte. Arra a helyre ült, amely életében a Tiszteletesé volt, a szertartást vezető lelkész pedig szemben vele, a pulpitusnál foglalt helyet.

Odaadón figyeltem a szertartásra: a szavak szépsége, sőt kegyetlensége is valamiképp gyógyírt jelentett; időről időre azonban azon kaptam magam, hogy figyelmemet eltéríti az egyenes tartású, egyenruhás férfi, aki most ugyanott ül, ahol annak idején olyan gyakran láttam azt az embert, akit atyámnak hittem. Arca kifejezéstelen volt, magatartása kifogástalan, egész viselkedésében volt azonban valami, ami arra utalt, hogy teljesen visszahúzódik, mi több, megvetést érez a szertartás iránt, amelyben részt vesz. Pusztá jelenlétét is képzelenségnek tartottam, csaknem fenyegetőnek. Valahányszor azon kaptam magam, hogy őt figyelem, vagy róla gondolkodom, szinte felháborodva tereltem vissza figyelmemet a lelkészi búcsúztatóhoz. Amikor a Repülőtábornokra került a sor, nem kíváncsiságot, csak némi undort éreztem, miközben néztem, hogyan lépdél a szószék felé.

Miután fellépett rá, mereven állt, a legkevésbé sem hasonlított azokhoz, akiket korábban ott alkalmam volt látni. A gyülekezet állva maradt, várta a szokásos imát, erre egy-két percnyi szünet után türelmetlenül legyintett a kezével, és azt mondta: - Üljenek le, kérem. - Parancsoló modora felháborító volt, a gyülekezet azonban leült, és ájlatosan felnézett a szószékre, ahogy megszokták, ha pap beszél. A Repülőtábornok habozás nélkül, egyenesen belevágott a mondandójába, olyasfajta stílusban, mint aki beosztottainak ad fontos utasításokat.

- Azért vagyunk ma itt - mondta -, hogy eltemessünk egy férfit. Teste a koporsóban fekszik, halála pedig egy szerencsétlen baleset következménye. A halált gyakorta véletlenszerűség idézi elő, így azután semmi okuk, hogy különösképpen bánkódjanak, amiért Tiszteletesük is véletlen baleset mi-

att hunyt el. Ugyanezzel az erővel elüthette volna egy gépjármű, vagy belezuhanhatott volna egy szakadékba. Úgy hiszem, szükségtelen szármalmat ereznünk iránta, már ami halálának módját illeti.

- Ami viszont az életét illeti, ő maga tudhatta legjobban, hogy jól vagy rosszul használta-e azt fel. Amennyiben jelen vannak itt a barátai, hadd figyelmeztessem őket, hogy az efféle érzelmek tárgyai nem örök életűek. Ellenségei pedig véssek az emlékezetükbe, hogy a mások utálata kivétel nélkül mindig az idő és az energia fölös fecsérzése. E férfi halott. A családja, tudomásom szerint, semmiben nem szenved szükségét. E tárgykörben, úgy hiszem, ennél többet nem is kell mondani.

Ezzel elhallgatott, és úgy éreztem, a jelenlevők zömében tehetetlen düh gerjed a kegyetlen szavak hallatán. Az én dühömet azonban jelentősen felülmúlta, hogy tudtam: a jobb vállam mögött, a főhajó közepén, a gyászemelvényen fekszik a halott. Atvillant az agyamon a gondolat, hogy talán tiltakoznom kellene az elhangzottak ellen, ám ha erre vetemedem, bizonytal megbollygatom a halott békéjét és méltóságát, amelyre szavaink és tetteink amúgy sem gyakorolnak már semminő hatást.

Ám az idős úr, a Tiszteletesné bácsikája, aki korábban is ellenvéleménnyel élt a Repülőőabornok modorát illetően, a jelek szerint nem osztotta a véleményemet. Hátulról előbb köhögést hallottam, majd pedig furcsa hangot. Hátrafordulva azt láttam, hogy az öregúr feláll, és öklét rázza a szószék felé. Hangosan zihált, szája tátogott, akár a szárazra vetett halé. Előbb le kellett gyűrnie az indulatát, hogy egyáltalán meg tudjon szólalni. Ám mielőtt ez bekövetkezett volna, ismét a Repülőőabornok hangjára lettem figyelmes. Éppoly nyugodt volt és kimért, mint a beszéde alatt mindvégig.

- Volna szíves valaki kikísérni azt az öregurat? - kérdezte, mire a hátsó sorban két repülő nyomban felpattant, végigmentek a padsorok közötti átjárón, határozottan megragadták az öregurat a könyökénél, majd a templom ajtajához kí-

sértek. Az még mindig képtelen volt megszólalni, ám midőn kituszkolták a templomból, érthetetlen motyogás tört ki belőle.

A gyülekezetben ekkor nyugtalan mozgás támadt, ám nyíltan senki sem ellenkezett. Az embereket, úgy hiszem, legalább annyira megbénította a döbbenet, mint amennyire a felháborodás. A döbbenet pedig tompította a düh mértékét, amely más esetben bizonyára amolyan zendülésfélébe csapott volna át. A mellettem ülő Tiszteletesnére pillantottam, és azt láttam, hogy meredten nézi a Repülőtábornokot. A szeme összeszűkült, a szája körül ellenben meglágyultak a vonásai. Ha a feltételezés nem lett volna teljességgel abszurd, azt mondtam volna, hogy az arca szájalmat tükrözött.

A gyülekezet többi tagja változatlanul a szószéken álló férfit bámulta. Figyelő, rosszalló képüket ostobának, ökörszerűnek láttam. A Repülőtábornok úgy folytatta, mint akit félbe sem szakítottak.

- E bevezető megjegyzéseket azért tettem -jelentette ki -, mert a temetéseken általában megemlékeznek az elhunytakról. De tudomásukra kell hoznom, hogy ami a maguk köreiből szokásos - az érzelmösség, a szenvelgés, no meg az agyon-dicsérése az amúgy is jól ismert személyeknek - az nálunk, a légierőnél se nem szokásos, se nem elfogadott. A halál ténye olyan messze ágazó jelentőséggel bír, hogy sem a halál módzata, sem pedig a halott személye nem lehet ilyen alkalomkor fontos. Nem is lennék ma itt, ha csupán az történt volna, hogy egy idős papot az egyik tisztetem véletlenül lelőtt. A helyzet úgy áll, hogy ennél sokkal fontosabb dolgokról kell ma itt maguknak beszélnem.

Ismét elhallgatott, hallgatóságát pedig ezúttal főként a kíváncsiság némította el. A legfelháborítóbb talán nem is a szertartás botrányos alakulása volt, hanem a beszélő féktelen magabiztossága. A leghalványabb jelét sem mutatta annak, hogy tudatában volna: szavai csaknem minden hallgatóját sértik.

- Azt nem tudom - folytatta -, vajon a jelenlevők közül

bárki is tisztában van-e azzal, mi történik hamarosan ebben a Faluban. Röviden arról van szó, hogy a légierő kisajátítja. A Földesúr birtokát, ahol legtöbben éhbérért dolgoznak, megveszi a kormány. Elhunyt Tiszteletesük helyére tábori lelkeszt nevezünk ki. Munkát fognak kapni, amely sok esetben eltér majd eddigi tevékenységüktől. A fizetség, amennyiben a munkát lelkiismeretesen végzik, növekedni fog. Később mindezt részletesen megtudják. Most csak arra hívom fel a figyelmüket, hogy saját érdekükben készüljenek fel arra: jelentős változás következik be az életükben. Mi, a légierőnél merőben másként látjuk a dolgokat, mint azok, akik eddig a maguk gondolkodását irányították. Nem tűrünk el felfordulást, gyenge munkát és semminemű lazaságot. Az utasításokat majd később megkapják. Immár megtettem, amiért idejöttem, vagyis előkészítettem magukat a jelentékeny változásokra. Ebből elég is ennyi. Most tehát temessük el a holtat.

Az oldalhajóban álló koporsóra nézett, majd elindult lefelé a szószék lépcsőin. Míg beszéde első fele felhaborította a gyülekezetet, a második rész egyenesen sóbálvánnyá dermedtette. A férfiak úgy bámultak egymásra, mint akik valami hihetetlen vagy őrült dolgot hallottak. Némi sustorgás hallatszott, ám a szertartást vezető lelkész harsány hangon azt mondta: - Imádkozzunk! -, s ez a felszólítás visszahozta a dolgok rendes menetének látszatát.

A szertartás úgy folytatódott, mintha a Repülőtábornok beszéde el sem hangzott volna; az éneklés azonban halk és akadozó volt. Mialatt a koporsót követték, amelyet négy repülő a vállán vitt a templomkertben ásott sírhoz, valamenynyünkön úrrá lett a bizonytalanság meg a kétségbeesés.

Az agyamban ellentmondásos gondolatok kavargtak. Egyik percben legszívesebben félretaszítottam volna a repülőket, hogy a saját vállamon vigyem a koporsót, ugyanis mérhetetlenül felhaborítónak tűnt, hogy ne barátok vigyék utolsó útjára a férfit, aki olyan volt hozzám, mint az apám. Az ő nyugalma azonban tökéletesebbnek és visszavonhatatlannabbnak tűnt saját izgatottságunknál, és amikor a koporsót

leeresztették a sírba, a göröngyök pedig ráhullottak, magam előtt láttam a szakállas férfit, amint a vacsoravendégség alkalmával feláll és köszöntőt mond a tiszteletemre. Semmi egyébre nem tudtam gondolni, csupán a történetek visszavonhatatlanságára. Amikor a göröngyök kopogni kezdtek a koporsó fáján, a Tiszteletesné megragadta a karomat.

Együtt indultunk el a sírtól, s nyomban szembe találtuk magunkat a Repülőtábornokkal, aki ünnepélyesen pillantott ránk. Mellette állt a Földesúr húga. A férfi hozzám fordult, ám egyúttal hozzánk is intézte a szavait. - Hajól tudom, elfogadtuk a hölgy ebédmeghívását.

Mindkét nő idegesen elmosolyodott, de úgy, mint akik figyelmen kívül hagyják a férfinak a temetésen tanúsított viselkedését. - Én azt hiszem, nem jövök - mondtam, és dühödten néztem a szemükbe.

A Tiszteletesné könyörgően meredt rám; a Földesúr húga lehorgasztotta a fejét. - Bizonyára később majd találkozunk - mondta a Repülőtábornok -, már amennyiben az édesanyja lesz szíves éjszakai szállásomról gondoskodni.

Mivel semmi olyat nem tudtam kinyögni, ami akár csak az udvariasság határán is mozgott volna, hátat fordítottam nekik, és gyors léptekkel távoztam a templomkertből.

7. fejezet

Új tervek

Felbandukoltam a domboldalra a korcsmához. A szokásosnál zsúfoltabb volt: tele izgatottan beszélgető férfiakkal, akik, amint észrevettek, abbahagyták a társalgást, egy-kettő pedig odajött, és kezet rázott velem. Felszegett fejével egyenest a szemembe néztek, s bár jó néhányan részegek voltak, arcukról a halott iránti szeretet és tisztelet olyan mértékben sugárzott, amelyet egész nap nem tapasztaltam. Nem szóltunk egyetlen szót sem; tudtam, hogy jelenlétem feszélyezi őket, ezért odaléptem a söntéshez - Bess állt mögötte -, és italt rendeltem magamnak.

Bess is ugyanabban a ruhában volt, mint a temetésen, de meglepően vidámnak találtam. Átnyújtotta a fedeles söröskancsót, odahajolt hozzám, szőke haja az arcomat érte, és azt súgta: - Kettőkor végzek. - Amikor rápillantottam, elvörösödött. Némán bólintottam. Az egész napi tengernyi szomorúság és megaláztatás, melyet elviselni kényszerültem, nyomban elillant, olyan erős vágy élt bennem a lány iránt. Ugyanaz ötlött az eszembe, mint aznap reggel, mikor a sárgarigókat figyeltem a gyepen: milyen volna, ha mi ketten mindig együtt lehetnénk, mindig vágynánk egymásra, s a gondolattól elgyengült a lábam. Már egy másik vendéggel foglalkozott; fel-emeltem a hűvös tapintású korsót, és visszaindultam a társasághoz.

A körülöttem állók változatlanul némaságba burkolóztak, nyilván abbéli zavarukban, hogyan is beszéljenek előttem a temetésről. Végre valahára Mac lerakta a söntéspultra a kor-

sóját, körbepillantott, mint aki ellenkezésre számít, majd kijelentette: - Mondhattok, amit akartok, a Tiszteletes nagyon jó ember volt.

Erre kórusban felharsant: - Az volt! -, majd Tony, a falu ácsa, sovány, aszott férfi, aki ilyen összejövetelek alkalmával szinte ki se nyitotta a száját, váratlanul megszólalt: - Több tiszteletet érdemelt volna.

- Így igaz - helyeseltek a többiek. - Vesszek meg, ha nem igaz. - Az arcokon megütközést és dühöt véltem felfedezni.

- Mit szölk ahhoz, hogy a légierő elfoglalja a falut? - kérdeztem, mire mindenki egyszerre kezdett beszélni.

George Birkett könyökkal átfurakodott az emberek között, és megállt előttem. Bizonyára már a temetés előtt is jócskán felöntött a garatra, mert az arca - a flastrom által szabadon hagyott részen - furcsa, vörös színben tündökölt.

- Mit gondol, Roy úr? - tette fel a kérdést. - Tán megháborodott az az ember? Az öreg Földesúr sem hagyná, nem igaz?

Megrendítő volt ennek a nagydarab, félig már részeg embernek a hangja. A többiek körülálltak bennünket, várták, hogy mit felelek. Kurtán el is mondtam, amit tudtam, hogy a Földesúr, bármennyire szeretné is, képtelen ellenállni a kormány követeléseinek, és a Repülőtábornok minden szava valószínűleg igaz.

Szavaimat a döbbenet csendje követte, majd mindenki rázendített harsányan, dühödten. Fred túlkiabálta a hangzavart. Emlékeimben magas, vékony, kihívó pillantású férfiként él. Rendszerint nagyon kellett fülelni arra, mit mond, ezúttal azonban teli torokból kiabált. - Vesszek meg, ha nem hagyom itt ezt az istenverte Falut! - ordította. - Még hogy az egyenruhás majmoknak dolgozzak? Azt már nem!

- Jól beszél, jól beszél! - helyeseltek, és legtöbben csodálattal pillantottak Fredre, bár pillantásukba némi mélabú is keveredett. Azok ugyanis, akiknek feleségük volt meggyerekeik, tudták, hogy nem hagyhatják csak úgy el a házukat, az idősebbek pedig már nemigen kezdhettek új életet.

Heves, egyben keserű szóváltás kezdődött, és az elhangzott vaskos szavak helyébe idővel az elfojtott érzelmek léptek. Egyre több sör fogyott, és azok, akik összehajolva mélyen elmerültek a beszélgetésben, hamarosan egyenként leültek, és pipára gyújtottak. Lassacskán témát váltottak, és időről időre felharsant a nevetés, jelezvén egy-egy anekdota végét. Mac lassú léptekkel a célbadobó-táblához ment, Fred a nyomában. Pénzfeldobással sorsoltak, és mivel Mac győzött, odaállt a dobás távolságát kijelölő gumiszőnyegre. - Te játszótéri selejt! - mondta neki Mac, amikor Fred első dobásra elkerülte a belső kört. Fred erre ujja közé fogta a második dárdát, s megcsókolta. - „Repülj, kigalambom!” - dünnyögte, de ismét rosszul célzott. Ekkor megrázta a fejét, és teljes hangerővel felharsant legfőbb harci csatakiáltása: - Támadjon meg a déli lázkór! - A dárda a belső körön belülre, a húszas sávba repült. Kitört a nevetés, Fred pedig, aki elfoglalta a helyét a gumiszőnyegen, elkáromkodta magát, mert némi sört lötykölt a nadrágjára. A vidámság, legalábbis pillanatnyilag, helyreállt.

Az egyik belső helyiségből kijött a korcsmáros. Komoran odabólintott, majd a pultra könyökölt, a pipáját szívta, és elégedetten figyelte a játszókat. Testes ember volt, a maga módján kedves, és határozott nézeteket vallott a politikáról. Nyoma sem volt benne a lányában megnyilvánuló bájnak. Kérdezősködni kezdtem a feleségéről. Megtudtam, hogy beteg, s hogy távoli ismerősüknél lábadozik.

Azon a délelőttön képtelen voltam részt venni az általános vigalomban. Kenyeret és sajtot rendeltem, letelepedtem a sarokban, távol a célbadobó-táblától, és Besst figyeltem, amint ide-oda hordja, mossa és tölti a söröskorsókat. Időnként rám pillantott. Mosolygott, amikor például az ivóban ülőknek háttal állva whiskyt töltött egy pohárba, avagy lopva lesett felém, amikor lehajolt, hogy a pult alatti polcokra tegye viszsza a poharakat. Tétováságom azonban nem hagyott alább, szépsége pedig elgyengített. Bár ismertem, szerettem az ittenieket, undorított, de meg is rémített, hogy milyen szakadék

tátong hirtelen haragjuk, komolytalanságuk, meg a Repülő-tábornok hajthatatlan pontossága és eltökéltsége között. Arra vágytam, hogy zárjon már be az ivó, és átölelhessem Besst, mert úgy véltem, az ő szerelmében megilem a biztonságot. Be is akartam neki számolni arról, mit éreztem a temetés alatt, meg akartam vele beszélni jövőendő terveinket, melyeket akkor közösnek reméltem.

Úgy éreztem, időtlen ideje várok, míg nem a korcsmáros egyszer csak kivette a szájából a pipát, ünnepélyesen az órára pillantott. - Záróra, uraim! - harsogta. Szavait tiszteletteljes csend követte, majd a férfiak, kiknek zöme már ugyancsak részeg volt, kibotorkáltak az útra. Kifelé menet néhányan megálltak, kezet ráztak velem, és olyan érzésem támadt, hogy ittás állapotukban újra átéli mindazt, amit a Tiszteletes temetése váltott ki belőlük.

Kimentem utánuk. Felsétáltam a domboldalon a forgókeresztig, amelyen át az Aerodróm alatt húzódó mezőre lehetett jutni. A levegő meleg volt, bár a gyenge szél néhány felhőt kergetett át a tiszta tavaszi égbolton. A forgókereszt mellett láttam az egyik hatalmas hangárt a domb tetején. Úgy volt megépítve, hogy a táj természetes domborulatának mutatkozzék, szabályosságával azonban kirítt a környezetéből. Visszanéztem a fehér, kihalt falusi utcára, és hamarosan megpillantottam a felém közeledő Besst. Átöltözött, azt a ruhát viselte, amit a mezőgazdasági kiállításon. Amint őt néztem, úgy éreztem, hogy mindaz, ami azóta történt velem, valamilyen módon elmélyítette az iránta táplált egyre erősebb érzelmeimet.

Midőn a forgókereszthez ért, megfogtam a kezét és megcsókoltam. Szemében szokatlan vidámság és őszinteség csillogott, s bár az útról bárki megláthatott minket, hozzám simult, és gyengéden szájon csókolt. Elindultunk a mezőn. - Hát nem viselkedett csodálatosan? - kérdezte. Tudakoltam, kire gondol, erre azt felelte, hogy a Repülő-tábornokra. Aztán elhallgatott, talán mert zavarba hozta, hogy olyasmit mondott, amivel megsértett. Ez így is volt.

Méltatlankodva azt feleltem, ugyan mikor törődött a légi-erő fikarcnyit is a Faluval, és különben is, milyen joggal jön ide az egyik tiszt, és beszél ilyen embertelenül egy temetésen. Közben azonban észrevettem, Bess szinte nem is figyel, és ettől úgy összezavarodtam, hogy azon kaptam magam, ugyan-azt ismétlem újra meg újra. Közben teljesen elképedtem értetlenségén, ekkor még ugyanis azt hittem, gondolatai és érzései, mintegy a természet elrendelése folytán, egyeznek az enyémeikkel.

- Értem, mire célzói - mondta végül halkán -, de szerintem akkor is nagyszerű volt. - Hirtelen felém fordult, és megragadta a karomat. - Milyen csodálatos volna - lelkendezett -, ha te is a légierőnél szolgálnál!

Mosolygó arca és élénk hangja nyomban kitörölte belőlem az előbbi döbbenetet és felháborodást. Elnevettem magam, majd lecövekeltam a mező kellős közepén. Megöleltem és megcsókoltam.

- Akkor hozzám jönnél feleségül? - kérdeztem.

Az ötletet újszerűnek és izgalmasnak találta. Tapsikolt, majd a vállamra tette a kezét és a szemembe nézett. - Ó, igen! - felelte. - És akkor az Aerodrómban élhetnénk!

Emlékszem micsoda lelkesedést sugárzott az arca, meg arra is, hogy felettünk, a tarló felett, a magasban pacsirta énekelt. Bess javaslatát nem tartottam visszataszítónak. Egész testemet átjárta a jóleső izgalom, és felnevettem a magasban daloló pacsirtára. Nem mintha frissessége, szépsége és túlárado érzései megbabonáztak volna. Egyetlen elgondoláso-mat sem változtattam meg, és lelkem mélyén keserűséget és felháborodást éreztem amiatt, hogy Besst csodálattal töltheti el a Repülőtábornok szereplése a temetésen. Akkoriban még annyira elvakult sem voltam, hogy azt higgyem, a szerelem önmagában elegendő két ember együttéléséhez, valami azonban a legbensőmben arra készítetett, hogy úgy cselekedjek, mintha ezt hinném. E pillanatban azonban az, akit legédesebbnek és legkívánatosabbnak tartottam, lábbal tapodta megannyi ideálomat, tervemet, reményemet, és ezt a viselke-

dést várta el tőlem is. Nem tudtam ugyan, hogy miért, ám midőn rápillantottam, azt éreztem, bármi történjék is, most már biztosan boldogok leszünk.

Megszorítottam a karját, és azt mondtam: - A légierőnél viszont csak jó néhány év szolgálat után engedélyezik a nősülést.

Bess a fejét ingatta. Komolyan és korábban nem tapasztalt gyengédséggel pillantott rám. Olyan gyerek módjára, aki türelmesen vár egy üzletben, hogy végre megkapja az ajándékot. - Nem - mondta, -, ez nem igaz. Csak annyi a kikötés, hogy kizárólag a tisztek feleségei lakhatnak az Aerodróm-ban. Ha aláírod a kiképzési szerződést, külön engedély alapján máris összeadhat a tábori lelkész, csak épp nem lesz kihirdetés. Jaj, Roy, titkon megesküdhetnénk! Hát nem volna nagyszerű?

Arcán ismét a várakozás és az öröm izgalma csillogott. Eszembe jutott, milyen régóta készülök a köztisztviselői vizsgámra, és hogy jó jegyekre számíthatok. Korábban oly gyakran elképzeltem, milyen lesz az élet az egyik nagyvárosban, ahol alighanem dolgozni fogok. A Tiszteletes ilyen jövőt szánt nekem, és ha életben volna, bizonyára ezt tanácsolná. Alig találok magyarázatot arra, miért ment el akkor a kedvem attól az élettől. Nem osztottam Bess vélekedését a repülés nagyszerűségéről, miként a tiszti egyenruha méltóságáról sem. Nem tiszteltem, sőt ki nem állhattam azt a szervezetet, amelyhez ő olyannyira akarta, hogy csatlakozzam. Emellett semmiképpen sem voltam az a fajta, aki feláldozza magát más kedvéért.

Szinte gépiesen ötlött az eszembe, hogy a lány terve talán nem is olyan őrültség, mint amilyennek elsőre tűnik. Az a tény ugyanis, hogy részt vehetek a köztisztviselői vizsgán, elegendő segítséget nyújt ahhoz, hogy más foglalkozási ágban is sikerrel próbálkozhassam. Végére is, a Repülőtábornoktól szinte támogatásnak beillő ajánlatot kaptam. Ha alávetem magam a kiképzésnek, az még önmagában nem jelent végleges elkötelezettséget. A szabályok értelmében ugyanis

jó néhány hónapba telik, mire a jelentkezőket egyáltalán behívják. Ezen időszakban elvehetnem Besst, majd a határidő lejártával még mindig eldönthetem, véglegesen a légierőt választom-e. Fiatal vagyok, s elegendő idő áll rendelkezésünkre, hogy eldöntsük, milyen életforma felel meg nekünk a legjobban, így okoskodtam nagy büszkén, abbéli szándékomban, hogy Bess kedvére tegyek, valamint, hogy eddigi törekvéseimet feladjam. A Tiszteletes beszéde az ünnepi vacsorán, a Földesúr beismert kudarca, a temetés méltatlan volta, a Tiszteletesné nyájassága a Repülőtábornok iránt, no meg ivóbeli cimboráim tétovázása - nos, mindez valószínűleg közrejátszott abban a vakmerő és vidám felelőtlenségben, amellyel ekkor a jövőt szemléltem. Elveszítvén a biztonságos közeget, melyben felnőttem, úgy tekintettem a gyenge és gyerekes Bessre, mint aki egy új, biztonságos világot jelent. Úgy tartottam, szerelmem elég erős ahhoz, hogy ellenálljon mindama megrázkódtatásoknak, amelyeket az idő vagy a körülmények előidézhetnek. E ponton nem is tévedtem túl nagyot, bár el sem tudtam képzelni, hogy bármi komoly akadály kerüljön az utamba.

Mélyen belenéztem Bess várakozást tükröző szemébe. - Ugyan miért is ne? - mondtam, néhány másodpercig mindketten hallgattunk, pillantásunk összefonódott, s mindketten tudtuk, hogy megérett az elhatározás. A fejünk felett még mindig ott dalolt a pacsirta. Bess arcát fürkésztem, mert belőle akartam a szükséges erőt és bizonyosságot meríteni, bár abban a pillanatban úgy képzeltem, hogy mindkettővel telítve vagyok. A lány arca ellágyult és szégyenlős volt. Szája sarkában mosoly bujkált. Amikor előrehajoltam, hogy megcsókoljam, elfutotta a szemét a könny, karját lazán a nyakam köré fonta. Arcát a nyakamba fúrta, és azt mondta: -Mindig ilyen boldogok leszünk. Örökkön örökké.

Magamhoz szorítottam. Gombócot éreztem a torkomban. Az Aerodrómmal, a temetéssel és a szüleim személyével kapcsolatos gondolataim hirtelen függetlenedtek tőlem, ám vala-

miképp mégis fenyegetőnek tűntek. - Örökkön örökké - ismételtém, és csak álltunk ott percekig.

Bess akkor elhúzódott tőlem, és megrázta a karomat. - Vegyünk végig mindent - mondta beszédes arccal, és szinte maga után vonszolt a sövényhez, melynek árnyékába letelepedtünk. Nagy izgalommal és nevetgélések közepette tervezni kezdtük a jövőnket. Olykor elhallgattunk, és megcsókoltuk egymás kezét, arcát, vagy hosszan, álmélkodva néztünk egymás szemébe.

Világosnak tetszett előttünk, hogy házasságkötésünknek titokban kell megtörténnie. A Tiszteletesné minden bizonynyal ellenezné, hiszen abban mindig egyetértett a férjével, hogy számomra a legelőnyösebb életpályát a köztisztviselői kar jelenti. Ami pedig Bess szüleit illeti - bár úgy tartottam, nem emelnének kifogást az ellen, hogy a vejük legyek -, nagy valószínűséggel semmilyen körülmények között nem akarnák megsérteni sem a Tiszteletesnét, sem a barátait, a Földesurat és a húgát. Nekem akkor úgy tűnt, bármit hozzanak is fel barátaink vagy rokonaink a házasság ellen, az csupáncsak önzésből fakadna, pusztá megszokásból, a meg nem értés hiányából vagy szűklátókörűségből. Úgy éreztem, képes vagyok közös lépéseink minden következményét viselni, hiszen ez a felelősségérzet bennem ekkor féktelen és magabízó öröm formájában élt, amelynek fényében sem a Falu, sem pedig az Aerodróm nem tűnt változtathatatatlannak, hanem a szándékaim szerint formálható világnak. Eluralkodott rajtam a lelkesedés, amit Bess az ügy titkossága felett érzett; nem mintha azt hittem volna, hogy a titkzatosság romantikus, hanem inkább, mert lehetőséget láttam benne arra, hogy felszabaduljak azon kötelezettségek, szokások és viselkedésformák alól, amelyek szellemében felcseperedtem, és melyek - akkori bizonytalanságomból fakadóan így éreztem - a földbe kerültek ama férfi holttestével együtt, kit atyámnak hittem.

Csak beszélünk és beszélünk, majd mozdulatlanul heverünk egymás karjaiban. Nem a vágy fárasztott ki bennünket,

hanem a meghozott döntés, valamint az előttünk álló újdonságok izgalma. Hirtelen elfogyott a mondandónk; a pacsirtákra figyeltem, meg a Bess feje felett bólogató harangvirágra, amikor hirtelen lépéseket hallottunk, meg füttyszót a sövény felől. Gyorsan felültünk, mosolyogva leporoltuk a ruhánkat, és balra pillantva megláttuk a Repülőfőhadnagyot, aki földre szegett tekintettel lassan közeledett felénk. Rövid sétapálca volt a kezében, és ezzel lenyomogatta a harangvirágok fejét. Összecsücsörített szájjal táncdallamot füttyörésett, és az arcára hulló napfényt visszaverte sűrűn göndörödő szőke haja. A Tiszteletes halála óta nem beszéltem vele, és nem is gondoltam rá jó szívvel. Most azonban, hogy tudtam, segíthet nekünk, valamint kecses és szép természetnek láttán, melyet hajdan annyira csodáltam, valamennyire viszszaébredt belém a szeretet, amit a vacsoravendégséget megelőzően iránta éreztem.

Bess megszorította a karomat. - Kérdezd meg tőle! - susogta, mire én odakiáltottam a Repülőfőhadnagynak.

Felemelte a fejét, nyugodtan ránk pillantott, majd gunyorosan szalutált. - Bocsássatok meg, ha zavarok - mondta.

Nevetve feleltem: - Cseppet sem zavarasz. Segítséget kérünk tőled.

Lassú léptekkel odajött hozzánk, és leült Bess mellé. - Az ésszerűség határain belül szívesen - mondta, és megveregette a lány karját. - Miről van szó? Fogamzásgátlásról?

Bess vihogott, én pedig mondtam, hogy nem. A Repülőfőhadnagy közömbös pillantást vetett rám, mintha csak a leghétköznapiabb beszélgetést folytatnánk. - A helyzet úgy áll - fogtam bele a mondandómba, és érthetetlen zavar fogott el, a helyzet úgy áll, hogy összeházasodunk.

A Repülőfőhadnagy arckifejezése szemernyi sem változott. - Ugyan minek? - kérdezte.

Bess ránézett, ahogy én láttam, ellenszenvvel. Én meg újra felnevettem, és azt feleltem: - Ne törődj vele, miért. Összeházasodunk és kész. Szükségünk van a segítségedre.

- De hisz ez képtelenség! - mondta, és odafordult Bess-

hez. - Hiszen neked rengeteg kapcsolatod lehetne. - Rám nézett, majd végre elmosolyodott. - Te sem szenvednél aszszonyhiányban. - Majd visszafordult Besshez. - Valóban ezt akarod?

Bess félszegen válaszolt. - Természetesen - felelte. - Épp az előbb határoztuk el.

A Repülőfőhadnagy összekulcsolt kezét levette a térdéről, és hanyatt vetette magát. A vállához emelte a sétatotját, majd az égre irányította és úgy bandzsított föl, mintha puskával célozna. A hosszú némaságot és törtem meg. - Nos, mi a válaszd?

A Repülőfőhadnagy nem mondott semmit, én ellenben elkezdtem mesélni neki a terveinkről, mert meg akartam tudakolni, valóban meg lehet-e nősülni a szokásos formások nélkül, amennyiben aláírom a papírt, hogy részt veszek a kiképzésben. Erre ő felült, és úgy kezdett beszélni, mint akiben csak most ébredt érdeklődés.

- Nem rossz ötlet, hogy be akarsz lépni hozzánk - mondta. - Az orvosi szűrővizsgán gond nélkül átmennél, és egyébként is épp ideje, hogy elszakadj a falubeli vénasszonyoktól, míg viszonylag jól megy a soruk. Ami pedig a házassági cécot illeti, ha valóban fontosnak tartod, percek alatt el tudom neked intézni.

Bess meg én egymásra néztünk; pillantásából némi bátortalanságot és habozást véltem kiolvasni. Ezt szemérmességgel magyaráztam. Mindketten mosolyogtunk.

A Repülőfőhadnagy elmerülten szemlélte a csizmáját, és sétatálcája végével a sarat kapargatta róla.

- Tulajdonképpen - folytatta -, én magam el tudok nektek mindent intézni. Bemutatom nektek az új tiszteletest!

Odafordult hozzám, és kacsintott. Sejtelmem sem volt, miről beszél, és növekvő meglepetéssel hallgattam. - Épp most helyeztek át a vallási osztályra - mondta -, vagyis amikor elfoglaljuk a Falut, én leszek a tábori lelkész. Mulatságos gondolat, de valakinek ezt a feladatot is el kell végeznie, és leszámítva az aktamunkát, csupán annyi a dolgom, hogy hébe-

hóba a hátsó lábamra álljak és beszédeket tartsak. Bizonyos értelemben meglehetősen mulatságos lesz. A ti dolgotok ebbe nagyszerűen beleillik. Mindennemű felhatalmazásom megvan, és ha akarjátok, akár ma este is összeadhatlak benneteket. De szerintem bolondok vagytok.

Először nem akartam hinni a fülemnek. Mikor láttam, hogy igazat beszél, elsőként borzadály töltött el, mert a hírt a templom megszenteltetésének tartottam, ahol oly gyakorta hallottam a Tiszteletest prédikálni. Ma sem tudom megmagyarázni, mitől múlt el belőlem oly gyorsan ez a borzadály. Nem sokkal később már kissé mókásnak is találtam a Repülőfőhadnagy kinevezését, de mindenképpen felettébb kényelmesnek. A Tiszteletes bejelentése a vacsorán némiképp meglazította a gyerekkori kötelékeimet. A rá következő események is ez irányba hatottak. Elhatározásom pedig minden kapcsolatot elvágott a múltammal, én legalábbis úgy hittem. Elnevettem magam, és Bessre néztem.

- Ugyan miért ne lehetne ma este? - kérdeztem.

A Repülőfőhadnagy továbbra is a csizmáját bámulta. Bess arcára hirtelen kiült a tétovaság. Hízkelőn rám pillantott, és azt mondta: - Várjunk holnapig.

Közben elpirult. Ha kettesben vagyunk, bizonyára veszedni kezdek vele, pillantását azonban roppant megindítóan találtam, és olyan gyengédség áradt szét bennem, amely elcsitította heves vágyamat, és elfojtotta a belső késztetést, hogy mindent azon nyomban rendezzek el egyszer és mindenkorra, vagy ahogy hittem: mindörökre. Bólintottam, és azt feleltem: - Rendben van, legyen holnap. - A Repülőfőhadnagy hozzátette: - Majd elhozom az iratokat, hogy aláírjátok.

Felálltunk, mint akik egy hosszú, keserves vita végén meg egyezésre jutottak. Szívesen váltottam volna még néhány szót Besszei kettesben, a Repülőfőhadnagy azonban látszólag nem volt tisztában lelkiállapotommal, és minden jel szerint eltökélte, hogy velünk tart, bármerre menjünk is. Átsétáltunk a mezőkön, majd a főúton vissza, egészen a korcs-

máig. Egyikünk sem volt különösebben beszédes, csupán a Repülőfőhadnagy viselkedett fesztelenül. Arra gondoltam, talán szóba hozom a temetést és a Repülőtábornok beszédét, de végül mégsem szóltam. Időről időre boldogan és izgatottan gondoltam elhatározásunkra. Nem számított igazán a harmadik személy jelenléte, így azután nyíltan, kutatóan figyeltem Besst, hogy vajon ő is úgy érez-e, ahogy én. Mint az ilyen helyzetekben általában, a lány ezúttal is a földet nézte, arcán révedő, kissé titokzatos mosoly ült. Azt képzeltem, szerelmem köpenyként burkolja be, és ő csak bájosan, erről mit sem tudva lépdel.

A korcsmához érve az épület előtt találtuk a gazdát; ünneplő öltönyében a pipáját szívta. Egyik kezét felemelve köszöntött bennünket, hisz sejtelve sem lehetett beszélgetésünk tárgyáról, majd tempósan és nehézkesen a sertések értékesítésének előírásáról kezdett beszélni. Hosszan magyarázott, s a legtöbb mondatot a „kétséget kizáróan” formulával zárta le, miközben szinte ügyet sem vetett hallgatóságára.

A Repülőfőhadnagy meg sem próbált úgy tenni, mint aki figyel a korcsmáros szavaira. Az épület előtti alacsony fal tetjét kaparászta a botja végével. A válla felett odanéztam, és láttam, hogy egy trágár dal első szavait vési be. Majd hirtelen sarkon fordult, és elindult felfelé az úton, az Aerodróm irányába. A korcsmáros elhallgatott, és kivette a szájából a pipát. - Semmit sem tud a sertésekről - jelentette ki, és folytatni akarta a mondókáját, amikor a szünetet kihasználva megszorongattam Bess kezét, és magam is indulni készültem. - A holnapi viszontlátásig - mondtam. A lány rám mosolygott, majd a falra pillantott, ahova a Repülőfőhadnagy a szavakat bevészte.

Útban a parókia felé úgy éreztem, hogy ez a ház számomra teljességgel idegen. A fejemben kavartak a gondolatok, és szinte el is feledkeztem arról, milyen udvariatlan voltam a Repülőtábornokkal és a Tiszteletes feleségével.

8. fejezet

A készítés

Valamivel később a Kastély egyik emeleti szobájában ültem a hatalmas kandalló előtt. Könyökömnél kicsinyke asztal, tele üvegcsékkel, poharakkal. A forró és fojtó levegő orvosság- és fertőtlenítőszagot árasztott; semmi sem mozgott, csupán a hosszú lángok ugráltak a tűzrostély mögött. Időnként az asztal felett odanéztem a makulátlan fehér ágyra, amelyen a Földesúr húga nemrégiben elsimította az ágy-neműt.

Az ágyban háton, felhúzott lábbal feküdt az eszméletlen Földesúr. Lassan, nehezen lélegzett. Az arca egészen aprónak és riasztóan sápadtnak tűnt, mintha a hús eltűnt volna a csontokról, s mintha a teste is a takaró alatt veszített volna kiterjedéséből. A látvány egy lenyűzött nyúlra emlékeztetett. Aggodalommal figyeltem, vajon magához tér-e. A lélegzetvételét számoltam, mert nem tudtam eldönteni, szabálytalan-e, vagy sem. Szánalmat éreztem az eszméletlen ember iránt, egyúttal azonban kevésbé nemes érzéseket is: kissé féltem attól, ha meghal, utóbb kiderülhet, hogy én, akit a felügyeletével megbíztak, elemi kötelességemet is elmulasztottam; egyúttal azonban némiképp ingerelt is, hogy épp most, amikor agyamban oly sokféle gondolat kering, kényszerülök egy temetés után nyomban a betegágy mellé.

Miután ugyanis Besztől elbúcsúztam, a parókia kapujában megláttam a Földesúr komornyikját, Wilkinsont, amint szalad az úton, fejéről hiányzik a keménykalap, amely egyébként mindig megkülönböztette őt a Falu többi lakójától.

A gondosan pomádézott hajtincs, amely rendszerint bal szemöldöke felett tapadt a homlokához, most az orrát verdeste, és roppant komikus volt, ahogy ez a testes ember zihálva és fújtatva közeledik felém. Már meglehetősen távolságból kiáltozni kezdett: - A Földesúr, Roy úrfi, szegény Földesúr, a végét járja! - Rám vetette nagy, lágy pillantású szemét, majd tovább ügetett a Falu utcáján. El nem tudtam képzelni, miféle megbízatása lehet, és most szégyenkezve ismertem be, hogy a megrökönyödés után elsőként az ingerültség lett úrrá rajtam.

Ezt felidézve gyorsan az ágyban fekvőre néztem, mintha annak eszméletlen mivolta legalábbis feloldozna érzéketlenségem és magánügyeimbe merülésem alól. A dús szemöldök az égnek meredt. A Földesúr változatlanul lassan és nehezen szedte a levegőt, mindössze ez jelezte, hogy még él. Most már azt kívántam, bárcsak rögtön a Kastélyba jöttem volna, miután a komornyikkal találkoztam, ahelyett, hogy a parókiára mentem, részint, hogy további részleteket tudjak meg, részint pedig azért - és ezt nem is tagadhatom -, hogy halogassam a szomorúságot, ami a Földesúr otthonában bizonyára vár. Nesztelenül léptem be a parókiára, és tétován megálltam az előszoba kockakövén, mint aki vár valamire. A néhány perce kapott hír, valamint a délután folyamán született elhatározás következtében megfeledkeztem arról, hogy a Repülőtábornok még házunk vendége lehet, így amikor a bejárat ajtótól balra nyíló nappaliból beszélgetés hangjai szűrődtek ki, nem ismertem fel elsőre a férfi hangját.

Az ajtó félig nyitva állt, én előrenyújtott kézzel épp kitárni készültem, ám mozdulatom félbemaradt, annyira meglepett a Tiszteletesné hangjából kicsendülő düh. - Természetesen bűnös érzés a káröröm - mondta. - Ugyan mivel árthat magának?

A Repülőtábornok nyugodt, kimért hangon felelt. - Igazságtalan velem. Mi semminő kárörömöt nem érzünk. Csupán csak megjegyeztem, hogy az ellenségeim lassan kihalnak, az esetek többségében önnön gyengeségük és alkalmatlansá-

guk következtében, én pedig túléltem őket. Azt végképp nem várhatja, hogy ez elkeserítsen.

Ekkor elhallgattak, és már-már szélesre tártam az ajtót, amikor ismét megállított a Tiszteletesné hangja, mely ezúttal csaknem gyengéden csengett. - Keveset beszél a barátairól - mondta.

Nem késett a válasz: - Ők vagy megtagadták, vagy elhárították kötelességeiket.

- És ha egyikük... - kezdte a Tiszteletesné, mintha csak hangosan töprengene - ...jóvá akarná tenni a múlt hibáit...

Bár nem is sejtettem, mi a beszélgetés témája, mellbevágott, milyen ridegen válaszolt a Repülőtábornok - Az ilyesmi soha nem lehetséges.

Ekkor kitártam az ajtót. A férfi háttal állt az ablaknak, mintegy vigyázzban, ám mégis olyan magabiztosan, hogy testtartásában nem volt semmi merevség. Midőn beléptem, jelét sem adta, hogy felismerne, így azután róla a Tiszteletesnére vettem a pillantásomat, aki ültében előrehajolt a kandallóhoz, s ismerős mozdulattal az izzó parázs felé nyújtotta a kezét. Mosolygott, majd elkomorodott. - Legjobb, ha nyomban a kastélyba méysz, Roy - mondta. - Nemrég járt itt Florence. A bátyja nagyon beteg. Aligha éli túl az éjszakát. Téged kéret.

Éppen indultam volna kifelé a szobából, amikor a Repülőtábornok felém lépett. Némiképp meglepett, hogy mosolyog. - Isten vele, fiam - mondta. - Lehet, hogy nem találkozunk többet. Most kérettem ide a kocsimat, és még az éjjel útnak indulok. Ne feledje, ha a segítségemre van szüksége, bármikor szívesen állok rendelkezésére.

Köszönetfélét motyogtam. Bár korábban ennek a férfinak szinte minden tette és szava taszított, most mégis szinte mágnesként vonzott az ereje és a hangjából kicsendülő halvány nyájasság. Érzéseim feltehetően abból fakadtak, hogy hirtelen ráébredtem: délutáni elhatározásom megvalósításához roppant hasznos lehet e felajánlott segítség. Kezet ráztunk, és jól emlékszem, indokolatlanul lelkes hangulatban mentem

a Kastélyba. Ám oda belépve olyan légkör fogadott, hogy lehetetlen volt saját ügyeimen elmélkednem. Egy szobalány meg egy ápolónő keresztezte egymás útját, az egyik a konyhába, a másik a lépcsősor felé indult. A szobalánynak potyogtak a könnyei, a háta meggörnyedt, és csaknem lopakodva lépdelt. Az ápolónő határozottan, eltökélten, szakszerűen viselkedett. A Földesúr tehát nyilvánvalóan nagyon beteg.

A Földesúr húga egyenes tartással, kísértetiesen sápadt arccal lépett hozzám. A tekintete nagyon meglepett. Mintha csak a halál közelsége a beletörődésnél hevesebb érzéseket váltott volna ki belőle; mintha csak várta volna ennek bekövetkeztét, mert minden szempontból felkészült rá. Kinyújtott kézzel üdvözölt, és csupán suttogó hangja különböztette meg egy, a vendégét üdvözlő háziasszonytól. - Gyere fel az emeletre, Roy - mondta. - Talán téged felismer. - Majd kézen fogott, és bevezetett az öregúr szobájába, ahol először eligazgatta az ágyneműt, majd megpiszkálta a tüzet, végül magamra hagyott, ám a lelkemre kötötte, nyomban csengessek, ha a Földesúr magához térne, vagy lélegzetvétele ritmusában bármi változás történnék.

Miközben a kandalló előtt üldögéltem, és vártam, hogy az öregúr vagy ébredjen fel, vagy haljon meg, gyakran gondoltam a húgára abban a hitben, hogy a bátyja halála ugyanakkora csapást jelent a számára, mint amekkorát a Földesúrnak jelentett a birtoka elvesztése. Leszámítva egy rövid időszakot, a katonaságét, melyet a Földesúr külföldön töltött, e két ember együtt élte le az életét, s bár az öregúr betegsége idején számtalanszor kárhoztatta magát, amiért a húgát olyannyira magához láncolta, meg holmi múltbéli esetre célzott, amelynek során szerinte helytelenül viselkedett a húgával szemben - kettejük viszonyában a kölcsönös hálán és bensőséges barátságon kívül mást nem tapasztaltam.

S noha eszembe jutott a veszteség, amelyet a húgának kell elszenvednie, tulajdonképpen nem nagyon csüggesztett el a gondolat. Főként ugyanis az bántott, hogy valami ismét a halálra emlékeztet, és nem szomorított el különösképpen az a

tény, hogy a Földesúr haldoklik. Noha csodáltam őt, számára már szinte semmi sem volt, amiért érdemes élni. Némi elégtétellel gondoltam arra, hogy ő már aligha ellenezheti elsietett házasságomat és belépésemet a légierőbe. Nem is restelltem (néhány nappal korábban még bizonyára szégyelltem volna), hogy gondolkodásom és viselkedésem ilyen önző és embertelen. Dühített a bezártság a meleg, áporodott levegőjű szobába, és azt kívántam, történjék már valami. Az egyhangúságot időnként zihálás és a rá következő horkantás törte meg. Ilyenkor megkönnyebbülten fordultam a csengő felé, hogy meghúzzam. Kis szünet után azonban helyreállt a nehézkes lélegzetvétel ritmusa. Lábamat előrenyújtottam, és lehunyt szemmel számoltam a lélegzetvételeket.

Hirtelen megreccsent az ág, a légzés pedig megszűnt. Megfordulva láttam, hogy a Földesúr megmoccan, oldalra fordult, így épp szembe került velem; a szája lefittyedt, tekintetéből pedig végtelen kín sugárzott, melyet talán az erőfeszítés okozott. Nyomban meghúztam a csengőt, és megkönnyebbülve léptem oda az ágyhoz, hogy végre valami történt, ugyanakkor persze rémült is voltam; a haldokló férfi arca még a zihálásánál is természetellenesebb volt. Üres tekintete reményt vesztetten függött rajtam, tátogó, szájjal lélegezni vagy beszélni próbált. Amikor végre összecsukta a száját, az ajka rettenetesen remegett. Egyenetlenül borotvált arcán három ősz szőrszál lifegett. Nagy nehezen kinyögött egy szót, talán a nevemet. A karját próbálta mozdítani a takaró alatt. E mozdulattól nyomban eltűnt belőlem a szinte öntudatlan viszolygás és ingerültség. Letérdeltem a padlóra, s a takaró alatt megfogtam sovány kezét. Rángó ajkát mosolyra próbálta húzni, és egy rövidke pillanatra eltűnt szeméből a rettegés és a kétségbeesés. Furcsa, mély torokhangon szólalt meg: - Valamit el kell mondanom neked. - Én változatlanul a padlón térdepeltem, megkínzott szemét és rángó ajkát néztem. Láthatóan rettentően félt, hogy netán nem marad ideje vagy ereje elmondani, amit akar.

Hirtelen azt suttogta: - Az apád -, majd elhallgatott. Eről-

ködött, az ajka lebiggyedt. Nyomban megértettem, hogy nem a Tiszteletesről beszél, hanem igazi apámról akar valamit a tudomásomra hozni, akinek talán a nevét is tudja. Feszülten figyeltem, egyúttal azonban érzékeltem, hogy a kíváncsiságom jóval kisebb, mint néhány nappal korábban lett volna. Tépelődtem, hogy ezt vajon a haldokló elgyötört arca okozza-e, avagy már végképp eltávolodtam gyerekkorom kötődéseitől. Netán élvezetesnek is tartom ezt az elszakadást?

A Földesúr újfent megszólalt, ezúttal sokkal lágyabban. Kimondta a húga nevét: - Florence -, majd komoran nézett rám, mint aki választ vár, illetve egy fontos bejelentés hatását akarja lemérni.

Biztosra vettem, hogy a gondolatai már túlságosan csaponganak, és hogy nem lesz semmiféle fontos bejelentés. Némiképp csökkenő együttérzéssel figyeltem, bár a kezét szorongattam, és érzéketlen arcába mosolyogtam. Le nem vette rólam a szemét, miközben szája - mely fölött már nem volt uralma - szánandóan rángott és lebiggyedt.

Ajtónyitást hallottam, és hátrafordulva megpillantottam a hűgát. Fürgén odalépett az ágyhoz, megállt mellettem, és egyik tenyerét a haldokló homlokára szorította. A Földesúr nyilvánvalóan látta és érezte is a húga tenyerének érintését, ám még mindig rám függesztette a pillantását. Nem láthatta a húga arcát, amely az enyémnél távolabb volt. Florence simogatni kezdte az arcát, erre az öregúr hirtelen erősebben szorította a kezemet, és görcsösen rugdalózni kezdett. Fájdalmas kiáltás hangzott fel, és döbbenten láttam, hogy a fogát a húga kezébe mélyesztette. Florence egy pillanatra könyörgő és rémült tekintettel nézett rám, majd megpróbálta kiszabadítani a kezét; az öregúr állán megfeszültek az izmok, s a szorítás erősödött. Erejének utolsó morzsáit vitte bele ebbe az iszonytató és őrült tettbe, ám ami ezután következett, még szörnyűségesebb volt. Florence arckifejezése gyökeresen megváltozott: a rémület és a fájdalom helyét parttalan düh vette át. A száját összeszorította, a fekvő ember fölé hajolt és a fülébe sziszegte: - Megtennéd, ugye? - Majd szabad kezé-

vei pofozni kezdte a Földesurat. Az meg, azt hiszem, egy vil-lanás erejéig felismerte a hűgát, mert tekintetén átfutott a meglepetés. Majd mindkét lábát maga alá húzta, elengedte a hűga kezét, és a levegő keserves kinnal hagyta el a torkát. A feje hátrabicsaklott, és bár ilyet soha nem láttam még, tud-tam, hogy halott.

Florence-hez fordultam, s arcom minden bizonnal szé-gyent és felháborodást tükrözött, ő furcsán nézett rám, majd az arca elé kapta a kezét, és valami halk kuncogásfélét halla-tott, amely egyaránt jelezhetette a zokogás vagy a hisztérikus nevetés kezdetét. Odavezettem a székemhez, majd hátralép-tem; azok után ugyanis, amire vetemedett, nem akartam megérinteni, és nem szándékoztam vigasztalni sem. Egyetlen tettéből kiderült, amit soha nem sejtettem: hogy vadul gyű-lölte azt a férfit, akiért pedig a látszat szerint feláldozta az életét. Némileg együttéreztem vele fájdalomában, de nem tud-tam magamban a megbotránkozást és az indulatot elnyomni. Az ágyon fekvő holttestre néztem, majd elkaptam róla a te-kintetemet. Vigaszul gondolatban visszatértem saját terveim-hez, amelyek azt szolgálták, hogy végérvényesen elszakadjak mindazon hatásoktól és mindama személyektől, akik eddig körülvettek, és akikről végre beláttam, hogy távolról sem olyanok, amilyennek képzeltem őket. Az én szememben ő a béke és a biztonság jelképei voltak, ám meg kellett tapasztalnom, hogy tévedtem. Mindaz, amit megingathatatatlannak, kereknek és egésznek hittem, egy szemvillanás alatt félelme-tes ködhomályá lett, s olyan labirintussá formálódott, amely-ben annyira elveszettnek éreztem magam, mintha nem is lé-teznék. Ez a tény nem lepett meg, csupán felzaklatott, így az-után érzéketlenül pillantottam a Földesúr hűgára, majd bátyja holttestére.

Néhány perc múlva a hölgy zokogása alábbhagyott. A ke-zét tördelte, és tágra nyitott, kérdő szemmel nézett rám. - Hogyan tehettem ilyet? - kérdezte. - Hogyan? - Úgy beszélt, mintha nekem kellett volna tudnom a választ.

- A kimerültség okozta - feleltem, bár tudtam, gyenge lábon áll ez az érvelés, valamint felettébb bosszantott, hogy ebben a helyzetben tőlem vár megerősítést. - El akart mondani nekem valamit az apámról - tettem hozzá.

Úgy pillantott rám, mint akit megcsípnek, majd fejét elfordítva tőlem felállt a székről és az ágyhoz vánszorgott. Ott térdre esett, a halott feje mellett a párnába fúrta a fejét, és csillapíthatatlan zokogásban tört ki. A teste elernyedte; a nyakát és a fejét a néhány kiszabadult hajtincssel gyönyörűnek láttam. Szemtanúja voltam a bánatának meg az ezt kísérő tagadhatatlan megkönnyebbülésnek. A válla felett láttam a Földesúr orrát és beesett arcát. Úgy gondoltam rá, ahogy oly gyakran láttam - megszokott helyén a templomban; a sportklubház ajtajában, ahol megveregette a vállát egy-egy kiemelkedő teljesítményt nyújtó krikettjátékosnak; asztali áldás közben valamelyik bérlője vendégeként; amint a kertjét ássa, vagy társasjáték közepette nálunk. Most azonban ő is, meg ezek az epizódok is - bár némi gyengédséggel gondoltam rájuk - visszavonhatatlanul a múltba tűntek.

Lábujjhegyen az ajtóhoz lopakodtam, kinyitottam, és megláttam a komornyikot, a feleségét, a szakácsnőt és a szobalányokat mind a folyosón. Behúztam magam mögött az ajtót, elhaladtam előttük. Wainwrightné, a szakácsnő, megérintette a könyökömet, és odasúgta: - Eltávozott az örök vadászmezőkre, uram? - Bólintottam, és némán megindultam lefelé a lépcsőn. Hallottam, hogy mögöttem a komornyik nyugtatgatja a síró nőket.

Az előcsarnokban megálltam, és futó pillantást vetettem a kandalló mellett üresen álló tölgyfa székre, a falon sorjázó, csillogó tárgyakra. Eszembe jutott, hogy tegnap szemlélte éppen így a légierő egyik tisztje ezt a termet, és le kellett vonnom a következtetést, hogy maga a ház, miként az ura is, immáron a múlté. Ez a gondolat tulajdonképpen fellelkesített, ugyanis nyomát sem leltem már annak az ártatlan állandóságnak, amelyet e helynek tulajdonítottam. A Földesúr húgának

felháborító viselkedése, amely tán siettette is bátyja halálát, erősebben élt bennem a szomorúságnál, valamint a bátnál e ház pusztulása felett, amely ház a templommal együtt nemzedékeken át a Falu életének központja volt. Szívemben azonban nem élt gyűlölet a Földesúr húga iránt, miként csekély szálnak éreztem magáért a Földesúrért is. Utolsó szavai keltette kíváncsiságom is alábbhagyott, sőt már-már el is tűnt.

Szapura léptekkel indultam a parókia felé. A kapuban azonban megláttam a Repülőtábornok szálfá alakját, aki épp hatalmas, szürke automobilja hágsóján állt. Miközben a kesztyűjét húzta fel, a földet bámulta, ám mielőtt még odaértem volna, felnézett és meglátott. Némi meglepetésemre üdvözlésre emelte a kezét, és mosolyogva fogadta közeledtetem.

- Meghalt? - kérdezte, és ekkor tisztán magam előtt láttam a meggyötört arcot, s hallani véltem a haldokló Földesúr kínlódó légzését. A Repülőtábornok hétköznapi hangja éles ellentétben állt a frissen átéltekkel, s meg is rémített - néhány másodpercig némán álltam, nem voltam képes válaszolni. A férfi kutató pillantását éreztem az arcomon. - Nem valami kellemes látvány - mondta -, de idővel hozzászokik az ember.

Ekkor első ízben néztem rá amolyan csodálatfélével, szavai ugyanis magabiztosan csengtek, és ez a bizonyosság elűzte belőlem a félelmet. A sofőr kiszállt, és haptákban állva várta, hogy kinyithassa az ajtót a Repülőtábornok előtt, aki egyik kesztyűjét gombolgatva, rám sem nézve folytatta: - Ami ezt az urat illeti, a halál, azt hiszem, nagy megváltást jelentett számára. Miként mindazoknak, akiknek nincs életcéljuk.

- Igen - feleltem -, ez valószínűleg így van. - Szinte gondolkodás nélkül hozzátettem: - Csatlakozni készülök a légi-erőhöz.

Hirtelen rám nézett, és úgy vettem észre, elégedett arccal. - Akkor minden bizonnyal találkozunk még - mondta, odabiccintett a sofőrnek, aki gyorsan előrelépett, a karján egy

takaróval. Az automobil ajtaja kinyílt, majd becsapódott. Egy villanásra láttam a Repülőőábornok arcát, amint hátra-
dőő a párnás ülésen, és néhány iratot vesz elő, amelyeket út-
közben tanulmányozni készül. Szemmel követtem az auto-
mobilt egészen a falu utcájának legtetejéig, majd amikor el-
tűnt, még néhány percig néztem utána, és csak akkor mentem
be a parókiára, hogy a Tiszteletesnét értesítsem barátja halá-
láról.

9. fejezet

A mézeshetek

Úgy hiszem, a mézeshetek elnevezés illik leginkább a két világ között megosztott életmódra, amely a házasságomat követő három hónapban, azt megelőzően jutott osztályrészemül, hogy beléptem volna a légierő kötelékébe. Amennyiben a határtalan boldogság, a külvilág iránti közhözöny, az érzékek kínálta örömök hirtelen, ám egyúttal hosszasan tartó élvezete jellemzi a mézesheteket, akkor életemnek ez az időszaka kiérdemli ezt az elnevezést. Valahányszor Beszt a karomban tartottam - ruhátlanul avagy ruhában - biztosra vettem, hogy egy csodálatos, az eddiginél különb, és teljesen váratlan világ jutott osztályrészemül, s fel sem merült bennem, hogy csupán azt teszem, amit a többi férfi, s ami végül senkit sem elégít ki.

A Tiszteletes és a Földesúr halálával önnön neveltetésem is halottnak és eltemetettnek tűnt. Bár változatlanul a parókián laktam, és gyakorta ott is aludtam, semminő erőfeszítést nem tettem, hogy bizalmasan viselkedjem a Tiszteletesnével, vagy a Földesúr húgával. Bizonyára feltűnt nekik, milyen lelkesült állapotban vagyok, ám valahányszor erről, illetve gyakori távolmaradásomról kérdezősködtek, vidám semmitmondással elűtöttem a dolgot. Mit több, mulatságosnak találtam, hogy bár sejtéseik alighanem közel állnak az igazsághoz, félszességükben egyetlenegyszer sem érdeklődtek behatóan. És e vonakodásuk, hogy kikényszerítsék belőlem a titkomat, akár lelki finomságból, akár félelemből fakadt, valójában örömmel töltött el, és abba a hitbe ringatott, hogy önálló vagyok,

erős és haladó szemléletű, noha a valóságban semmi sem jogosított fel eme vélekedésre, leszámítva hirtelen támadt és korlátlanul érvényesülő szexuális teljesítményem feletti büszkeségemet. Szinte alig gondoltam a jövőre, bár a házasságkötésem előtt feliratkoztam a légierő kiképző tanfolyamára, Bess pedig gyakorta beszélt azokról az örömekről, amelyeket szerinte az élet kínál az Aerodrómon.

Számomra minden egyes nap bőségesen tartogatott örömet. Minden délután és a hét számos estéjén találkoztam Besszel az Aerodróm alatti mező szélén álló, hullámlemezről összetákolt viskóban. Ez a kormány tulajdonát képezte, tudtuk meg a Repülőfőhadnagytól, ám a mi szempontunkból teljesen biztonságos volt. Ide kísért el bennünket az esküvő után két barátjával, akik a szertartáson a tanúk voltak. Hoztak néhány ócska zsákot, s ezek alkották a nászágyunkat; utóbb kényelmesebben berendezkedtünk. Még ma is felhevül a vérem, ha eszembe jut az a viskó és az ott töltött idő, no meg más érzések is úrrá lesznek rajtam.

Jól emlékszem, hogy este, az esküvő után, ott álltunk a gyertya fényében, amelyet a Repülőfőhadnagy egyik barátja hozott, s boldogan, de kissé idegesen búcsúztunk a repülőktől. A viskó falán hatalmassá terebélyesedett árnyak táncoltak, és a berepedt ajtón, a Repülőfőhadnagy és barátai kerek feje felett még két-három csillagot is láttam. Kezet ráztunk, majd egyikük azt mondta: - Szép álmokat! - A Repülőfőhadnagy hozzáfűzte: - Én ilyesmire nem fecsérelném az időt. - Elnevettem magam, Bess pedig, úgy láttam, olyan pillantást vet rá, mint akinek tetszetek a szavai, mert lassan elmosolyodott. Távoztuk után bereteszelttem az ajtót, közben Bess pillantását éreztem magamon. Néhány percig a távolodó léptek zaját hallgattuk, majd elült az utolsó nesz, és csupán a vastető nyiszorgott a szélben. Léptem egyet, Bess is, és egymás karjába vetettük magunkat. Csókokkal borítottam a száját, szemét, nyakát. A teste lágy volt és engedelmes, az izmaim megfeszültek a vágytól. Lelkem azonban - miként ezt ma már tudom - lágyabb és odaadóbb volt az ő testénél, szinte kiáltott

a melegség és támasz után, melyet úgy hittem, tőle megkaphatok, s melyet én is adni akartam neki.

Arra is emlékszem, hogy vágyam múltán (ezúttal sikerebb voltam, mint a Tiszteletes halálának napján) nyugodtan feküdtem, Bess köré font karral, aki ujja hegyével a homlokomat és a vállamat cirógatta; révült voltam, mint aki a távolba fülel, s bár érzékelttem testünk összefonódását és az ő melegségét is, hirtelen kissé diadalittas hangjára riadtam fel: - Ugye szeretsz? - E kérdés azután visszahúzott a lét valóságába, és teljesen indokolatlanul el is szomorított, egyúttal felszította vágyamat: erősebben szorítottam magamhoz, összefüggéstelen szavakat mormogtam, miként az emberek ilyenkor, ezek a szavak azonban fájdalmat okoztak, mintha csak erőszakkal lehetett volna kirángatni őket belőlem. Kifejező szavak voltak, csak hogy nem mindig azt jelentik, amit az ember hisz.

Ezekben a hetekben azonban nem voltam olyan hangulatban, hogy eltöprengtem volna szavaink vagy tetteink jelentésén. Türelmetlenül vettem bele magam egyik élvezetből a másikba, Bess pedig nyugodt, mindig gyengéd partnerem volt. Olykor hosszú percekig csak bámultam, ahogy viskónk ajtajában ülve nézte a rétet, majd pillantásomra hátrafordult, és úgy mosolyodott el, mint aki akkor lát életében először. Ekkor a vérem felgyorsult, ugyanakkor végtagjaim elgyengültek az iránta érzett határtalan gyengédségtől, abbéli vágyamtól, hogy a kedvére tegyek, s annak szomorú tudatától, mily silány is minden érzelmem az ő édességéhez és nyugalomához képest. Ilyen alkalmakkor gyakran beszélt arról milyen is lesz az életünk majd az Aerodrómon, amikor én már tiszt lesznek. Ez a téma nekem valahogy képtelenségnek tűnt, olyan sürgető és kimeríthetetlen volt a jelen, annyira vágytam arra, hogy ne jövődőbeli karrierem lehetőségeit latolgassa, hanem érzéseim mélységét és komolyságát. Valahányszor nyugodt és kissé kifürkészhetetlen szemébe néztem, úgy éreztem, nem találom a megfelelő szavakat, amelyekkel tud-

tára adhatom, mily boldogan szentelem neki az életem; kétség nélkül bízom a jóságában, és csodálom szépségét.

Ilyenkor halvány mosollyal rám pillantott, kissé hitetlenkedően felhúzta a szemöldökét, olyasfajta pillantással, amilyenel azokat a gyerekeket nézik, akik azt hiszik, a megengedettnél jóval mélyebbre merészkedtek a tengerbe. Újra meg újra küszködtem a szavakkal, ezért a test lett mindennek irányítója. Fellobbant a szikra, tündökölt a vágy, és arról képzelegtem, hogy az az új és ismeretlen, amit ebben fellelhetek, azonos azzal, amit kényszeresen keresek. És valahányszor otthagytam, és késő este vagy kora hajnalban visszamentem a parókiára, biztosan tudtam, hogy a számomra legdrágább kincset hagyom hátra, azt, amely akkori életemet meghatározza és a jövőben is alakítani fogja. Ha távol voltunk is egymástól, éreztem a testét, hallani véltem a hangját, látni véltem a gyertyafény által az arcára vetülő árnyékot. Valahányszor ilyesmi jutott az eszembe, elborított a szerelem. Büszke voltam rá, és dédelgettem magamban mindazt a gyengédséget, amelyet Bess lágysága, törekenysége, kecses és finom mozdulatai keltettek bennem.

Így teltek a napok egymás után, s mindeme újdonság és kéj közepette szinte észre se vettem a körülöttem zajló eseményeket, noha sok szóbeszéd járta róluk, s emellett saját szempontomból és másokéból is nagy jelentőséggel bírtak.

A Tiszteletes temetésén a Repülőtábornok szájából elhangzott ígérek, illetve fenyegetések szó szerint megvalósultak. Úgy hozta a sors, hogy épp a Földesúr temetésének napjára időzítette az Aerodróm vezetése a birtoknak, s az azt körülölelő Falunak a formális elfoglalását. A nap illetén kiválasztását bizvást úgy foghattuk fel, mint a falusiak érzelmeinek szándékos megsértését, noha az aerodrómbeliek váltig hangoztatták, hogy a parancs egyenesen a kormánytól érkezett, amely természetesen nem tudhatta pontosan, hogyan is állnak a dolgok errefelé.

Mindezek ellenére a Földesúr húga ragaszkodott ahhoz, hogy a bátyját ne a Faluban temessék el, ez esetben ugyanis a

szertartást a légierő egy tisztje vezette volna, majd amikor híre ment, hogy a Repülőfőhadnagy látja el az egyházi feladatokat köreinkben, a hölgy megbotránkozása az egekig csapott. Ez a kinevezés valóban mindenkit rossz szájjal töltött el. Még azok is, akik az ivóban kedvelték és tisztelték ezt az ifjú embert (noha kétségkívül nem akadt belőlük túl sok), elborzadtak attól, hogy egy ilyen fiatal személy, aki emellett bármily közvetetten bár, de felelős a Tiszteletes haláláért, foglalja el a megüresedett helyet. Hiszen nem is az egyház szolgálja, mondogatták mindenfelé. Olykor maga a Repülőfőhadnagy is elismerte, bizony kevésbé érdeklődik a vallás iránt, s új beosztását csupán „munkának” tartja. Az effajta megjegyzéseket a legtöbben helytelennek vagy felháborítóknak ítélték. Az emberekben az is ellenérzést szült, hogy a Repülőfőhadnagy nem tartott igényt a „tiszteletes” vagy akár a „tisztelendő úr” címre, a tábori pap vagy a repülőatya elnevezést kérte. Persze amennyiben a formális megszólítás mellett voksol, e lépése bizonyára ugyanolyan népszerűtlen, emellett jogtalan lett volna, hiszen kinevezéséhez semmi köze sem volt az egyházmegye püspökének, kizárólag az Aerodróom vezérkarának döntésén múltott. Nem azt a feladatot kapta, hogy a Faluban éljen, hanem csupán azt, hogy a megfelelő szöveget felolvassa a vasárnapi istentiszteleten, s hogy beszédeiben mindazt tudassa a Falu lakóival, amit kell, mert felettesei megítélése szerint ez így a leghatékonyabb. Ilyen alkalmakkor nem viselt sem miseinget, sem reverendát, hanem mindenkor a légierő egyenruháját. Tisztán és érthetően olvasta fel az imákat, a közvélekedés szerint azonban nem eléggé ünnepélyes hangon, s bár a kinevezését követő napon meglehetősen sokaság gyűlt össze merő kíváncsiságból, ezt követően egyre kevesebben vettek részt az általa vezetett szertartáson.

A házasságomat követő napokban gyakran összejutunk, és örültem ennek, mert jól az agyamba vésődött, hogy tulajdonképpen ő hozott össze Bessel. Ennek tudatában szinte alig jutott eszembe, hogyan viselkedett a vacsoraven-

dégség során, vagy milyen nemtörődömséget árult el a mezőgazdasági kiállításon. Ha néha egyáltalán eszembe jutott a kérvény, amit aláírtam, hogy az Aerodróm alkalmazottja lehessen, örömmel gondoltam arra: van ott egy barátom, aki tanácsaival segíteni fog majd. A legnagyobb örömet mégis az jelentette, ha Bessről beszélgethettem vele, bár ő e tárgykörben ritkán tanúsított komolyságot. Gyakorta inkább zavarba ejtően viselkedett. Úgy nyilatkozott ugyanis Bessről, helyesebben a nőkről általában, ahogyan - akkoriban úgy hittem - csakis ő vélekedett.

Nem csupán arról volt szó, hogy magát a házasságot az örütség megnyilvánulásának tartotta; ebben osztozott volna vele Fred, Mac és a Faluban lakó fiatal emerek is, akik az ivó bezárása után a hosszú nyári éjszakákat a mezőn töltötték, könnyű kalandok válogatás nélküli keresésével. Kalandjait utóbb harsány hahotázás közepette mesélték el, a hahotában volt azonban mindig némi gyengédség. - Bájos kis jószág volt - fejezte be egyik-másik a történetet. - Szívesen találkozna vele máskor is. - A Repülőfőhadnagy ugyanakkor soha nem nevetett, holott épp annyira érdekelte a téma, mint bármely falusi férfit. Ridegen, érzelmektől mentesen és kissé hosszadalmasan beszélt a szeretkezés fizikai részleteiről, ám ha szóba hoztam a szívemben rejlő érzéseket, nyomban berekesztette a társalgást. Olykor leereszkedően mosolygott rám, akárha gyerek volnék, olykor pedig egyenesen felháborodott, mintha unalmas vagy undorító dologról beszélnék. - Majd kinöved ezt az egészet - mondogatta ilyenkor, én pedig csak mosolyogtam, noha szálnalmat éreztem iránta. Azt képzeltem, hogy korábban talán olyan csalódás érte, amely eltorzította a személyiségét. Ám olyan tekintélyt képviselt a szememben, hogy nem kérdezgettem saját magáról. Egyszer, még jóval korábban, a szüleiről kérdeztem, mire azt felelte: - Nem mindegy, kik voltak? - Attól kezdve meg sem próbáltam kideríteni, milyen életet élt, mielőtt a légierőhöz csatlakozott volna.

Most viszont sokkal többet volt hajlandó beszélni a légierő-

ről, és ez volt az egyetlen téma, amelyről komoly hangon nyilatkozott. Gyakran felingerelte az én viselkedésem, nevezetesen az, hogy csupán azért iratkoztam fel a kiképzőlistára, hogy könnyebben feleségül vehessem Besst. Észrevettem, hogy ez a gondolkodásmód szerinte felháborító; s ez azért is feltűnő volt, mivel soha egyetlen szót sem ejtett az Aerodrómról, amelyből arra lehetett volna következtetni, hogy rajongana az ottani életért. Beszért az ott rendezett koktélparkról, más tisztek feleségével lezajlott szerelmi ügyekről, az új épületekről, a repülőgépek szerkezetének vagy alkatrészeinek fejlesztéséről, ám úgy vettem észre, hogy nincs világos elképzelése annak a szervezetnek a céljáról vagy jövőjéről, amelyhez tartozik. Gépies tökéletességgel látta el jellemehez nem illő feladatát a Faluban. A hétköznapi életben tanúsított féktelen felelőtlenség és a parancsteljesítés tökéletessége közötti hatalmas ellentmondás nemcsak engem, hanem a Falu minden lakóját meglepte. Mi ugyanis valamilyen ahhoz szoktunk, hogy az Aerodróm tisztjeit egy más világ teremtményeinek tartsuk, akiknek viselkedése teljességgel kiszámíthatatlan. Most azonban, hogy ők is bekerültek közénk, rá kellett jönnünk, hogy bár életmódjuk kétségkívül eltér a miénktől, hivatalos ténykedésük pontos és határozott.

A riadalom és tanácstalanság kezdeti korszaka után a Falu két csoportra szakadt. Az egyikbe tartoztak azok az idősebb férfiak és asszonyok, akik az Aerodróm irányítóinak minden lépését zsémbelve fogadták, és akik könnyes szemmel emlegették azokat az időket, amikor a Tiszteletes meg a Földesúr még élt. A fiatalabb emberek között ugyanakkor jónéhányan akadtak, akiket nemcsak a gépek, így a repülőgépek szerkezete érdekelt, hanem vonzotta őket az új rend is, a munkájukért kapott magasabb fizetség, no meg az a remény, hogy idővel egyenruhát kaphatnak, őket ugyanis azzal hitegette a Repülőőrhadnagy és néhány társa, hogy a törekvőbbje és az értelmesebbje esetleg a földi személyzet tagja vagy a támaszpont alkalmazottja lehet. Csupán régi életmódjukat kell feladniuk (a Földesúr gazdaságait szétverték, s ezzel a Faluban

meg is szűnt a mezőgazdasági termelés), valamint pontosan kell járniuk azokra a tanórákra, amelyeken az építészet és a gépészet elemeit elsajátíthatják. Így azután jó néhány fiatal-ember, ha nem örült is a Falu elfoglalásának, eleinte késznek mutatkozott arra, hogy amennyire lehet, alkalmazkodjék az új körülményekhez. Hamarosan tisztán elkülönültek eleiktől, akiknek élete egy egész más rendszerben zajlott le, s akiknek teste és lelke egyaránt alkalmatlan volt új feladatok elsajátítására. A korcsmában a két csoport - az öregeké meg a fiataloké - minden eddiginél jobban elkülönült. Ennél is feltűnőbb volt, hogy az idős férfiak iránt a fiatalok már cseppnyi tiszteletet sem tanúsítottak. Azok hamarosan arra kényszerültek, hogy egymással sutyorogjanak a sarokban, ugyanis senki sem mozdította a füle botját sem, ha hangosabban beszéltek is.

A két csoport között a korcsmáros volt a kapocs. Komoran és tisztelettudóan beszélt a múltról, egyúttal arra ösztökölte az ifjakat, hogy mielőbb tegyenek valamit előmenetelük érdekében. - A haladás - mondogatta - az élet törvénye. - Ezzel a fiatalok lelkesen egyetértettek. Bár gyakran bírálta az ezernyi új szabályt, amely az életünkbe avatkozott - például az italárusítás tilalmát arra az időszakra, amikor a falu iskolájában a férfiak tanulnak -, mindent egybevetve azonban abbéli meggyőződését hangoztatta, hogy fegyelemre és engedelmességre van szükség, mert ezek azok a tulajdonságok, amelyek igencsak előnyére váltak neki is ifjúkorában, katonaideje alatt. A fiatalok, bár a gondolatmenetét furcsának találták, rendszerint tisztelettudóan hallgatták, az öregek közül azonban többnyire megjegyezte valaki, hogy a korcsmárosnak van magához való esze.

Bess, amikor az ivóban felszolgált, buzgón vetette bele magát az ilyen beszélgetésekbe, és én mindig mindenben igazat adtam neki. Mai fejjel úgy látom, hogy teljességgel közönyös voltam a különféle vitákat illetően, csupáncsak az foglalkoztatott, hogyan szerezzek neki örömet. Olykor azonban belém nyilallott a lelkifurdalás, ha arra gondoltam, teljesen hátat

fordítottam annak a világnak, amelyben felnőttem, és nem-egyszer kifejezetten bántott az az egykedvűség, ahogyan Bess beszélt a néhai Földesúrról vagy a Tiszteletesről. Ráadásul tudtam, hogy a falubeli lányok közül ő volt a Tiszteletes kedvence. Ezek a hullámvázok azonban csak átmenetinek bizonyultak, egy mosoly vagy egy szó nyomán máris elillantak, s ekkor Bessben csupán a szépséget láttam, a kedvességet és a törekvést. Mindez pedig lendületesebb és lényegesen kíváncsibb világ volt annál, amit hitem szerint én is és ő is maga mögött hagyott. Időnként azon kaptam magam, hogy kéte-lyeim ellenére átveszem az érvelését, és úgy beszélek még a Földesúr húga és a Tiszteletesné előtt is, akárha Bess beszél-ne, bár tisztában voltam azzal, hogy szavaim bizonytalán sértik az előbbi, sőt valószínűleg mindkét hölgyet.

Mondom: valószínűleg, mert bár a Földesúr húga ádá-azul ellenezte a dolgok újfajta menetét, azt azonban nem lehetett egykönnyen megtudni, miként vélekedik erről a Tisztele-tesné. Közölték vele, hogy még egy hónapig a parókián ma-radhat, azután az épületet tornateremmé alakítják. A Föl-desúr húga vele lakott, mert a Falu elfoglalása után nyomban nekiláttak a Kastély átépítésének. Kívülről álcázták, benne pedig tiszti klubot rendeztek be.

Először arra gondoltam, hogy a két hölgy, azok után, ami velünk történt, az ország egy másik pontjára óhajt költözni, és meglepve hallottam, hogy közösen szándékoznak házat bérelni a kormányra átszállt birtok határában. A Földesúr húga kijelentette, soha nem távozik onnan, ahol ő és a bátyja felnövekedtek, és titkon azt reméli, hogy valamikor a jövő-ben minden visszaáll úgy, ahogy a múltban volt. Leplezetlen dühvei és felháborodással töltötték el a viszonyok. Az utcán hosszas beszélgetésekbe bonyolódott a Falu azon lakóival, kik osztották nézeteit. Attól kezdve, hogy a Repülőőrhadnagyot nevezték ki tábori lelkésznek, nem járt misére, és másokat is bojkottra szólított fel. Tulajdonképpen meglepett viselkedé-sének hajthatatlansága és állhatatossága. Mintha bátyja ha-lála legalábbis friss energiákkal ruházta volna fel, amelyeket

minden lehetséges módon hasznosítani akart, egyebek között úgy, hogy támadta azt a szervezetet, amely bizonyos szempontból felelős a halálesetért. Attól tartottam, hogy a Falu idős férfi- és nőlakói körében növekvő befolyása nemcsak veszélyessé teszi őt az Aerodróm irányítóinak szemében, hanem egyértelműen zavaró tényezővé is. A Tiszteletesné és jómagam is nemegyszer figyelmeztettük, hogy ne nyilvánítson ilyen nyíltan véleményt, ám szavaink hatástalank maradtak. Olyannyira eluralkodott rajta a keserűség, hogy meglepő módon bogarassá vált. Az utcán állítólag a feje fölött hadonászott a sétatotjával, sőt kiköpött, valahányszor összetalálkozott a Repülőfőhadnaggal. Összességében személyisége bámulatos eltökéltséggel gazdagodott, de arcán és mozdulataiban lehetetlen volt nem észrevenni az újkeletű tettetést és feszültséget.

A Tiszteletesné azonban, bár az események kétséget kizáróan megváltoztatták az életét, látszólag mit sem változott. Bár hangosan soha nem szállt szembe a Földesúr hűgának az aerodrómbeliekre szórt szidalmaival, egyértelművé tette, hogy ő sincs elbűvölve tőlük. Épp oly rendszeresen járt a templomba, mint addig, és kis időre még a vasárnapi iskola szervezését is elvállalta, holott köztudott volt, hogy miként az egyház által szervezett többi foglalatosságot, ezt sem fogja hivatalosan elismerni az Aerodróm vezetése.

Az embernek bele kell törődnie a dolgokba - mondogatta akkoriban előszeretettel. Pusztá jelenléte a házban balzsamként hatott barátnéja feszült idegeire, akit, furcsa módon, nem bántott, hogy szózuhatagát többnyire halvány mosoly fogadja, sőt az sem, ha egy-egy vitában a Tiszteletesné az én pártomat fogta vele szemben. A legmeglepőbbnek azonban mégis azt találtam, hogy egy ízben, nem sokkal a házasságkötésemét követően, a Tiszteletesné félrevont, és arra intett, hogy vegyem igénybe a Repülőtábornok felajánlott segítségét. Tétován, csaknem bocsánatkérően beszélt.

- Tudom, hogy a férjem ezt nem helyeselné - mondta -, de manapság nehéz álláshoz jutni, tehát érdemes ezt fontolóra

venni. - Kezével megveregette az arcomat. - Közelebb lennél az otthonodhoz is - folytatta, és emlékszem, mennyire meglepett, hogy a vacsoravendégségnél elhangzottak meg a Tiszteletes vallomása ellenére is úgy tartotta, hogy nekem még van otthonom, ahol ő az egyik főszereplő. Én ugyanis otthonomnak azt a viskót tartottam, ahol a délutánokat és az estéket Besszei töltöttem. Úgy éreztem, fokozatosan, észrevétlenül, de véglegesen elszakadtam a parókiától, s mindattól, amit nekem valaha jelentett. Még ennél is különösebb volt, hogy már nem érdekelt a Tiszteletes előléte, miként igazi szüleim kiléte sem. Ha ekörül valami titok lappang, felőlem az is maradhat; tulajdonképpen kedvemre valóbb volt akkori helyzetem, amelyben eszembe sem ötlött, hogy kérdéseket tegyek fel a Tiszteletesnének, és őszintén szólva megkönnyebbülten vettem tudomásul, hogy ő még csak nem is céloz e témára. Jövőbeli életem, mondogattam magamnak, a sajátom lesz, és ha nem ígérem meg Bessnek, hogy házasságkötésünk titokban marad, bizonyára elárultam volna, annyira nem érdekelt, mit tartanak korábbi barátaim jövőbeli terveimről.

Annyira meglepett a Tiszteletesné váratlan véleménynyilvánítása a légierőről, hogy valószínűleg ezért nem árultam el neki: már jelentkeztem. Megígértem, hogy átgondolom a dolgot, de persze nem tettem, mert minden gondolatomat lekötötte Bess. Vele semmiféle karrierrel kapcsolatos gondolatok nem vetekedhettek. Ezekben a hónapokban csak fél szemmel és fél szívvel követtem a történeteket a Faluban; ritkán, sőt szinte egyáltalán nem gondoltam a két halott férfira, akik oly nagy befolyással voltak gyermekkoromra. Arra azonban felfigyeltem, hogy a sövények aljában nyiladoznak a virágok, no meg, hogy kora hajnalban dér lepi be a füvet. Hallgattam a madarak énekét, és azt képzeltem, hogy ők, miként az égbolt is, jó szívvel vannak irántam. Folyton-folyvást a szerelem foglalkoztatott, amely oly igen örömteli volt, s oly erősnek véltem.

10. fejezet

Egy titok kitudódik

Imigyen telt el három hónap, s ezalatt semmi nem gátolta érzelmeim áradását, bár olykor elgondolkodtam, megcsodáltam új helyzetemet, amelyet a gyermekkor minden kötelékétől való elszakadásnak tartottam. Szinte egyszer sem néztem szembe azzal, miféle életmód mellett köteleztem el magam, amikor a kiképzésre jelentkeztem. Történt ez annak ellenére, hogy Bess szüntelenül gyors érvényesülésemet emlegette, azt, miféle egyenruhákat viselek majd, no meg azt, hogy egyszer megengedhetjük majd magunknak, hogy automobiltvásároljunk.

Mindez engem hidegen hagyott, és valójában kissé bosszantott is Bess szent meggyőződése, hogy a jövő számunkra sokkal csodásabb lesz a jelennél. Nem mintha akkoriban még vonakodtam volna attól, hogy a légierő kötelékébe lépjek, ám ami Bess szemében tündökletesnek tetszett - a tisztfeleségek álcázott lakhelyei, a hatalmas létesítmény, valamint maga a repülés -, számomra köznapinak és természetesnek tűnt ahhoz viszonyítva, ahogy szerelmünkben testünk-lelkünk kitárulkozott egymás előtt. Emlékszem, mikor a karomban tartottam, gyakran azt kívántam (miként bizonyára mások is ilyen helyzetben), hogy bárcsak örökké így volna. Ám valahányszor ezt kimondtam, Bess mindig elhúzódott tőlem, és azt felelte: - Igen, valóban jó lenne. De gondolj arra, milyen sok helyen nem jártunk még! - Bájosnak találtam abbéli riadalmát, hogy talán soha nem jutunk el külföldre, vagy soha nem repülünk. Az ilyen élményeket magam is vonzóknak

találtam ugyan, de vonzerejük eltörpült a Bess rám gyakorolt hatása mellett. Megnyugtattam: igen, fogunk külföldre utazni, igen, fogunk repülni, ha lehetséges, akár az Északi-sarkra is, ilyenkor mindig hozzám simult, a fülembé suttogott, ajkát a szememhez érintette, hogy úgy éreztem, közös titok birtokosai vagyunk, meg olyan harmóniáé, amely mindkettőnk boldogságát és sikerét biztosítja.

Midőn olykor elhúzódott tőlem, és a viskó ajtajában ülve révülten bámulta a mező felett napnyugtakor megnyúló árnyékokat, azt hittem, azért teszi, mert a jövő nyugtalanítja, és életformánkon töpreng, amelynek hamarosan vége szakad. Amikor ugyanis kérdőre vontam, vagy egyáltalán nem felelt, vagy mosolyogva azt mondta, az Aerodrómon jár az esze, meg azon, hogyan festek majd tiszti uniformisban. Egy ízben azonban, három hónapos mézesheteink vége felé, amikor feltettem a szokásos kérdést, arcélét figyelve észrevettem, hogy erősen ráncolja a homlokát. Ekkor hirtelen hozzám fordult, és azt mondta: - A helyzet úgy áll, Roy, hogy anyám valami miatt nem szível.

Nevetve kérdeztem, ugyan mit számít ez, nem sejtettem ugyanis, milyen végkimenetele lesz ennek a beszélgetésnek. Magam is észleltem, hogy Bess anyja, aki csak egy héttel korábban tért vissza a Faluba, az utóbbi napokban közel sem olyan nyájas irántam, mint régebben. Valahányszor az ivóban üldögéltem, tekintetéből tétova rosszallást véltem kiolvasni, s ha kedvesen nézett is rám, úgy éreztem, a nyájasságában is van valami feszélyezettség. Nem tudtam mire vélni megváltozott viselkedését, a múltban ugyanis egyike voltam a kedvenceinek, és sokkal jobban kijöttünk egymással, mint például a férjével valaha is. Vajon megsejtette a Bess és a köztem levő kapcsolat valódi mivoltát? Ez esetben könnyen eloszlathatom kételyeit. Egy időben a Tiszteletes és felesége házában szolgált, és gyermekkoromban gyakran vigyázott rám. Maga a Tiszteletes is nagyra becsülte. Azt képzeltem, hogy ha a férje nem is, legalább ő szívesen fogad vejeül, ezért különösen meglepett, hogy olyan furcsán viselkedik velem,

mióta visszatért a faluba. Az meg még inkább, amit Besstől hallottam.

- Elmegyek hozzá, és megkérdezem, mi a kifogása ellenem - javasoltam. - Ugyan mit véhettem? Azt bizonyára nem kifogásolja, hogy feleségül vettelek.

Bess elkeskenyedett szemmel pillantott rám. Mintha e percben valami új dolog jutott volna az eszébe. - Ugye ez rendben van? - kérdezte. - Ugye tényleg házasok vagyunk?

Odaléptem hozzá, és letérdeltem mellé, ám ő némi idegenkedéssel elhúzódott, így azután én is elhúzódtam tőle. Megdühödtem rá, ő lekapta rólam a pillantását és a domboldal felé fordult, ahonnan felhő közeledett. Bess szemében könny csillant, amit nem értettem, és sajnáltam ugyan, de bujkált bennem némi ingerültség. - Hát persze, hogy házasok vagyunk - feleltem. - És ha nem volnánk azok, akkor is bármikor összeházasodhatnánk. Nem értem, mi a különbség.

Arcát a kezébe temette, és sírva fakadt. Megérintettem, de a fejét rázta, és nem nézett fel. Teljes megrökönyödéssel visszaültem a földre, és első ízben éreztem, hogy nagy úr telepedett közénk. Hamarosan abbahagyta a sírást, és a ruhája szegélyével a szemét törölgette. Rám pillantott, elmosolyodott, és beszélni kezdett; bár értettem, amit mond, változatlanul elképesztett, mennyire elszigeteli magát tőlem, elhárítván mindazt a vigaszt, amit nyújtani tudtam volna neki.

- Anyám nagyon nyugtalanít engem - mondta. - Folyton folyvást azzal nyaggat, hogy tartsam magam távol tőled, de nem hajlandó elárulni, miért. Természetesen nem mondtam el neki semmit. De nagyon elszomorít. Hiszen semmi rosszat nem tettünk, ugye?

Úgy mosolygott, mint aki tudja, hogy számárságot beszél. Kipirult, könnyfoltos bőrét néztem, húsa sima és puha külta-karóját. Iránta érzett dühöm teljesen elszállt, helyesebben most az anyjára haragudtam, amiért ekkora szomorúságot váltott ki Bessből.

- Feltétlenül meglátogatom - mondtam. - Most mindjárt. Képtelenség, hogy ennyit aggódj. Nem árulom el neki, hogy

házasok vagyunk, de elmagyarázom, hogy semmi rosszat nem okozhatok neked, ha ugyan ez aggasztja.

Beszéd közben tűzbe jöttem, mintha egy félreértett, ám tulajdonképpen nagyszerű terv sikeres megvalósításáért harcolnék. Meglepve tapasztaltam, hogy Bess nem osztja lelkesedésemet, ugyanolyan arccal ül, és amikor feltápászkodtam, kinyújtotta a karját, mint aki vissza akar tartani. Majd elmosolyodott, de úgy, mint akinek egészen más jár a fejében. - Eredj csak, ha akarsz - mondta. - Ma már nem találkozhatunk. Meghívásom van uzsonnára. - Szemöldöke alól különösen ígézően - titokzatosan, sőt büntudattal - nézett fel rám. - Sebj - feleltem. - Holnap itt találkozunk. Ránéztem, ő pedig a mező széléig vezető ösvényre függesztette a pillantását. Megkérdeztem, velem tart-e, azt felelte, nem, inkább itt marad még a kunyhóban, és töpreng kicsit. Azt mondta, nem érzi jól magát, és amikor búcsúzóul megcsókoltam, úgy láttam, pillantása rettentően szomorú. A mező szélénél visszafordultam, integettem neki, és felemelt karja láttán úgy éreztem, mozdulataink mintegy szerelmünk zálogai, és a távolság ellenére is az egymáshoz való közelségünké.

Gyors léptekkel átkeltem egy másik mezőn a ragyogó, forró nyári napon, és a jobbomon húzódó rétről eszembe jutottak a három hónappal ezelőtt itt hallott, daloló pacsirták, no meg elhatározásom, amelyet meg is valósítottam, s ez némi büszkeséggel töltött el. Hamarosan a korcsmához értem, s az alacsony kerítésen át benéztem a kertbe: a kapu két oldalán húzódó számtalan színes virág között megpillantottam Bess anyját, aki ölében kötéssel, egy zsámolyon ült. Mihelyt megláttam, elszállt iránta érzett mérgem, volt ugyanis ebben az asszonyban valami, ami Bessre emlékeztetett, no meg eszembe jutott, milyen kedves volt hozzám gyermekkoromban. Nem annyira felháborodott, inkább feldúlt voltam abban a pillanatban; egy darabig néztem, ahogy előrehajtott fejjel köt. Azt is észrevettem, amit korábban soha, hogy milyen mutatós nő. Bess bizonyára tőle örökölte báját, amely részben valami furcsa, angyali törékenységből fakad, s talán

ez tette, hogy a Földesúr húga is kiváló asszonyként emlegette a korcsmárosnét. Haja, bár kétoldalt őszült, a feje tetején még mindig halványszőke volt, s noha arca és teste kigömbölyödött, mégis el lehetett képzelni, hogy fiatalon éppoly karcsú, fürgé és imádnivaló volt, mint most Bess. Arcát azonban ráncok árktolták, és kötés közben sem tűnt el a szája környékéről az aggódó, keserű vonás. Amikor benyitottam a kapun, elgyötörve pillantott fel, mint aki borzad a látogatók gondolatától, ám amikor megismert, pillantásába legnagyobb meglepetésemre riadalom költözött, amely hamarosan eltűnt, és az asszony mosolyogva köszöntött.

Bementem az udvarba, és leültem elé, a virágágyásokat szegélyező téglasorra. Mögöttem tűzpiros liliumok, sarkantyúvirágok és csillagfürtök virítottak, körülöttünk pedig méhek, legyek döngicséltek. Fejemet hátravettem a virágok felé, ott ugyanis árnyék volt, a hátam kiegyenesítettem, a tenyeremet pedig a virágágyás morzsalékos földjébe mélyesztettem. Bess anyja élesen pillantott rám. Háttal ült a napnak, a feje búbja szinte fényben ragyogott, míg arca - a szemét leszámítva - árnyékban volt.

- Figyelj rám, Éva - mondtam. Amikor a gondomat viselte, arra tanított, hogy a keresztnévén szólítsam. - Mondd meg, mi a baj?

Arca egy percre mintha ellágyult volna, ám az érzelem helyét átvette valami, ami lehetett szánalom, vagy éppenséggel undor is. - Szólt neked Bess?

- Igen - feleltem. - Azt mondja, hogy folyton engem pocskondiázol.

Elhallgattam és várakozóan néztem a korcsmárosnéra, aki egyelőre hallgatott. Összeszorított szájjal a földet nézte, a homlokát ráncolta. így annyira emlékeztetett a lányára, hogy csaknem elnevettem magam. Kedveltem Évát, és biztosra vettem, nem lehet komoly ellenvetése azzal kapcsolatban, ami köztem és a lányája között történt. Amikor végre felnézett, mosolygott. Viszonoztam a mosolyt, abban a hitben, hogy a kibékülési jelenet következik.

- Tudod, mennyire szeretlek - mondta. - Nagyon jól tudod. Ne képzeld, hogy az ellenséged vagyok. De nem akarom, hogy lefeküdj a lányommal. Nem helyénvaló.

- Nem feküdnek le velem, ha nem volna komoly az ügy - árgáltam.

Még mindig mosolygott rám, de akkor már tudtam, hogy e mosoly mögött rejtőzik valami. Olyan hangon kezdett el beszélni hozzám, mint gyermekkoromban: gyengéden a tudomásomra hozta, hányféle akadálya van annak, hogy valaha is feleségül vehessem Besszt, mindketten fiatalok vagyunk, egészen másféle neveltetést kaptunk, mit szolt volna ehhez a Tiszteletes, mennyire ellenezné a Tiszteletesné, a vizsgám napja pedig egyre közeleg. - Szó nem lehet róla - mondta -, és azt akarom, ígérd meg, hogy soha még csak nem is gondolsz erre.

Amikor ráébredt, hogy szavai leperegnek rólam, arcára kiült a kétségbeesés. Fogyott a türelmem, mert úgy éreztem, olyasmibe akar indokolatlanul beavatkozni, amiről tudom, hogy helyes. - És ha azt mondom, már megkértem a kezét, és ő igent mondott? - tettem fel a kérdést.

Játékosan tettem fel a kérdést, de ő úgy meghökkent, mintha valami bűnömről beszéltem volna neki. Gyorsan felém fordult, és rémülten kiáltotta: - Nem igaz! Mondd, hogy nem igaz! - Majd felém nyújtotta a kezét, és ekkor láttam, hogy a sírás környékezi.

- De igaz - feleltem. - És ugyan miért ne házasodhatnánk össze?

Erre nem felelt, majd kis idő múlva mély, nyugodt hangon kérdezte: - Mikor határoztátok el?

Csaknem elmeséltem neki az egész históriát, de mivel eszembe jutott, mit ígértem Bessnek, inkább hazugsághoz folyamodtam. - Nemrégiben került szóba - mondtam, s ettől a korcsmárosné láthatóan megkönnyebbült. Úgy mosolygott rám, mint egy gyerekre, akit sajnos ki kell ábrándítania. Ezután elkomorodva felállt. - Gyere velem! - mondta. Követtem a házba.

Elhaladtunk a kármentő mellett, amelynek sarkában ingujjban aludt a korcsmáros - pipája gondosan a tarkója alatti hordónak volt támasztva -, majd felmentünk a lépcsőn a Bessével szomszédos hálósobába, amely a szülőké volt. A zárt ablakú szoba, ahova éppen betűzött a délutáni nap, csak úgy árasztotta a fojtogató hőséget; eleinte fel sem tűnt ez a kellemetlenség, annyira meglepett, hogy Éva ide hozott. Olyan jámborán követtem, akár gyermekkoromban, pedig az imént még túltengett bennem az önbizalom.

Leültem mellé a darabokból összevarrt ágyterítőre, és vártam, hogy megszólaljon. Furcsán nézett rám, egyúttal nyilvánvaló szeretettel is, ami megnyugtató. Némán néztük egymást percekig. Majd megszólalt; - Látom, mégiscsak el kell mondanom neked, miért nem veheted feleségül Beszt.

Elmosolyodtam, e tárgykörben ugyanis cseppnyi önbizalomhiánytól sem szenvedtem.

- Csak addig várj, míg kinyitom az ablakot - feleltem. Megvárta, míg visszaültem mellé.

Két kezébe fogta az egyik kezemet, és azt mondta: - Bess a húgod. - Majd megszorította a kezemet, és mélyen a szemembe nézett, mint aki fel akarja mérni, milyen hatást gyakoroltak szavai, én pedig mereven néztem rá.

A szavak értelme csak lassan jutott el hozzám, és azt éreztem, amit a Tiszteletes szavai hallatán a huszonegyedik születésnapom tiszteletére rendezett vacsorán, s amit csaknem elfeledtem. Egy perc múlva azonban minden erőm visszatért belém, hogy hevesen tiltakozzam. Egyszerűen nem akartam elhinni. Elkomorodott arcomról a korcsmárosné csalódást, vagy szomorúságot vélt leolvasni. - Ne vedd a szívedre, Roy - mondta. - Majd kihevered.

Hirtelen eszembe villant a születésem körüli rejtély, és nyomban úrrá lett rajtam a riadalom. Lehetséges volna, hogy ez az asszony itt mellettem az anyám, és hogy a férfi odalenn a kármentőben az apám? Vagyis a korcsmáros tisztában volt szüleim személyével, amikor csecsemőként a tiszteletesék házába vitt? Vajon a Tiszteletes is tudta, és ez lett volna a tel-

jes igazság, amit vallomásában említett. Ám ha így volt, miért titkolta előlem? Mindez villámsebessen kavargott az agyamban, és bármennyire képtelen voltam is a szálakat kibogozni, azt mégsem akartam elhinni, amit hallottam. Gyengéden pillantottam a korcsmárosnéra, akárha valódi anyám volna, és megkérdeztem: - Akkor én ki vagyok? Kik a szüleim? - Remegve vártam válaszát, kérdésem azonban láthatóan meglepte. Úgy pillantott rám, mintha önkívületi állapotban zagyválnék.

- Nagyon jól tudod, kik a szüleid - felelte -, csak rólam nem tudsz. A te apád volt Bess apja is.

Azt rögtön felfogtam, hogy a „te apád” a Tiszteletest jelenti. Az ő hűtlenségének e bizonyítéka, valamint a Bess igazi mivolta miatti döbbenetben villámgyorsan ide-oda cikáztak a gondolatok az agyamban. A megkönnyebbülés és az öröm hamarosan utat talált hozzám. Talán nem azt mondta a Tiszteletes, hogy a szüleim ismeretlenek? És bár kétséget kizáróan célzott egy másik titokra is, amelyre nem derült fény, ez a titok aligha lehet azonos azzal, hogy ő mégis az apám volt, amit letagadott. Nyomban megéreztem, hogy kételyeim ezzel tisztázódtak; megújult érdeklődéssel és szeretettel néztem a korcsmárosnéra. A gyilkosság mellett tehát még valami gyötörte a Tiszteletes lelkiismeretét; ám erre az asszonyra pillantva, aki oly nagyon hasonlított fiatal korában Bessre, csak szeretettel tudtam a Tiszteletesre gondolni. Ekkor rajtam volt a sor, hogy megszorítsam a korcsmárosné kezét. - Rendben van - mondtam. - A Tiszteletes és a felesége nem a szüleim.

Éva meglepődve mosolygott rám, mint aki egyetlen szavamat sem hiszi. Gyorsan elmeséltem neki, mi történt a vacsoravendégség alkalmával, amikor a Tiszteletes nyomatékkal szólt arról, hogy csecsemőként a korcsmáros vitt engem az ő házukba. Eközben fürkészően néztem az arcát, azt remélve, leolvashatom róla, mennyire igaz ez a történet. Hiába - változatlan együttérzéssel pillantott rám, s nyilvánvalóan a szü-

leim személyével kapcsolatos korábbi változatot tartotta igaznak.

Egyre jobban kételkedni kezdtem a magam igazságában. Úrrá lett rajtam a szörnyű gyanú, hogy talán a Tiszteletes mondandóját mindvégig félreértettem, netán emlékezetkiesésben szenvedek. Félni kezdtem attól, kiderülhet, hogy amit a korcsmárosné hisz, az maga a színtiszta valóság. Ugyanakkor minden porcikám tiltakozott az ellen, hogy az elmondottakat igaznak tartsam, és a következményeit elfogadjam. Tudtam, nem létezik semmi, amiért Bess hajlandó volnék feláldozni, úgy véltem ugyanis, hogy rajta kívül nincs senkim, az ő kedvéért pedig hajlandó volnék a természet vagy az ember valamennyi törvényét áthágni. Dacosan és rémületemen uralkodva hallgattam Bess anyjának szavait.

- Kedvesem, apád igen rosszul tette, hogy azzal a történettel traktált - mondta -, bár valószínűleg a felesége kedvéért tette. Gondolnia kellett volna azonban a következményekre.

- De miért mondta volna, hogy nem az apám, ha az volt? - vágtam közbe.

A korcsmárosné úgy folytatta, mint aki meg sem hallotta a kérdést. - Különös ember volt. Csaknem mindenre kapható azért, hogy a felesége jó hírnevét megőrizze. - Arcán mosoly ült, mintha a múlt emlékeibe révedne, majd felém fordult, és immár sebesebben kezdett beszélni. - Igazat mondott - folytatta -, amikor azt állította, hogy én vittelek a parókiára. Anyáddal érkeztem, és ezt követően csaknem egy évig gondodat viseltem. Csak én voltam a titokba beavatva, mert hasznomat vették, és mert a szüleid bíztak bennem. És ha nem Bessről volna szó, most sem tudnád meg tőlem. Érted már? Csak öt hónappal a házasságkötés után születtem!

A hangjában bujkáló szelíd bizalmatlanságtól felforrt a vérem. - Ezt meg hogy értsem? - kérdeztem. - Miféle házasságkötés után?

Nyugtatólag a kezemre tette a kezét, és mesélt tovább. Eközben én a piros-sárga-kék ágyterítő kilógó cérnaszálait húzkodtam.

- Apád rettenetesen tudott viselkedni, ha egyszer szemet vetett egy nőre - mondta. - Bizonyára így volt ez anyád esetében is. Egy darabig nem házasodhattak össze, legalábbis addig nem, míg apád meg nem kapta az itteni kinevezését, ő pedig nem az a fajta volt, aki kibírja a hosszú udvarlást, így azután túl hamar jöttél a világra. Apád és anyád természetesen elutaztak nászútra, utána pedig apád egyedül tért vissza a Faluba, engem pedig elküldött, hogy gondoskodjam a feleségéről. Akkor még nem hittem volna, hogy gyereket fogok szülni, akinek ő lesz az apja.

Elhallgatott és felnevetett. Láthatóan annyira hatalmába kerítette a múlt, hogy csaknem elfeledte a jelent. Hátravetette a fejét, akár egy fiatal lány, ha helyre akarja rázni elszabadult fürtjét; az ő haja ellenben már ritkás volt, és szorosan tapadt a fejére. Éles pillantást vetett rám, némileg bocsánatkérően ugyan, amiért elkalandozott a lényegtől.

- Én gondoskodtam anyádról, míg viselő volt veled - folytatta tovább -, és akkor is mellette voltam, amikor megszületél. Szegénykém szinte mindig rosszul volt és nagyon nyugtalan. Senkivel sem találkozhatott, leszámítva apádat, aki csak időnként tudott minket meglátogatni. Anyád, aki roppant csinos nő volt, nagyon szerette apádat. Utóbb azután elgondolkodtam azon, mit láthatott bennem apád. Már akkoriban is kedvelt. Tisztos bért fizetett, és mindig azt mondogatta, soha nem felejtí el, milyen nagy segítséget jelentettem nekik. És azt hiszem, ha az igazság kipattan, akkor ez az ő karrierje végét jelentette volna itt a Faluban. Azt is felemlgette, milyen kínos lesz, ha valaha szükséged lesz az anyakönyvi kivonatodra, ugyanis anyád lánykori nevén anyakönyveztek. Szinte hallom, amint azt mondja: „Lehet, hogy felnőtt korában ki kell tagadnom.” És ezt komolyan gondolta.

Ismét elhallgatott, és ekkorra úrrá lett rajtam a szörnyű sejtés, hogy az igazat beszéli. Mi oka lett volna az ellenkezőjére? Azt könnyen beláttam, ha valóban szüleim házasságkötése előtt fogantam, e tényt titkolni kellett a Tiszteletes be-

osztása miatt, ami pedig kizárólag azon a módon volt lehetséges, ahogy Bess anyja az imént elmesélte. A Tiszteletes beszéde azonban, amit a vacsoravendégség alkalmával tartott, változatlanul érthetetlennek tűnt. Sikeresen megvalósította életem során az ámitást, amely csak bizonyos mértékig volt az. Mi készítette, hogy a végén színtiszta kitalálással helyettesítse be? Eszembe jutott, hogy nem sokkal korábban valóban elkértem tőle az anyakönyvi kivonatomat, mert tudtam, hogy szükségem lesz rá a köztisztviselői kar felvételi vizsgáján, ám mégis képtelenségnek tartottam, hogy egy ilyen csekélység ekkora hamisságot váltson ki. Azt azonban felfogtam, sehogyan sem szerezhettem volna olyan okiratot, amelyen az a név áll, ahogy engem szólítottak. Úgy éreztem, beleveszek az ármány fonadékaiba, amelyek újabban mintha állandó társaim volnának, és azon kaptam magam, hogy próbálom megállapítani, vajon a Földesúr és a húga tisztában voltak-e az igazsággal, vagy éppúgy félrevezették őket, mint engem.

Eközben azonban a korcsmárosné folytatta a történetet, én azonban csak félig-meddig figyeltem arra, hogyan is történt, hogy születésem után két hónappal a Tiszteletes udvarolni kezdett neki, mennyire bántotta őt, hogy úgy érezte, hűtlenné vált úrnőjéhez, hogyan csitította a Tiszteletes - „a nagy szónok”, ahogyan ő nevezte - a kételyeit, hogy azután szeretők legyenek. E szerelem eredménye Bess, és fogantatásának valódi körülményeit eltitkolandó, gyors házasság következett a férfival, aki ma a korcsmáros. - És nagyon boldog vagyok vele - mondta Éva végül -, bár nem örültem, hogy fel kell adnom kapcsolatokat apáddal, és biztosra veszem, hogy ő sem szívesen szakított velem. Tetőtől talpig férfi volt, soha nem ismertem hozzá foghatót. Igaz, olykor rettenetes dolgokat tudott mondani. Éjszaka gyakran hányta magára a keresztet, és imádkozott. Azt hiszem, valami nyomhatta a lelkét, de soha nem mondta meg, micsoda.

- Megölt egy embert - mondtam. A szavak akaratlanul

buktak ki a számon, és nyomban tudtam, hogy nem kellett volna kimondanom őket. De azért nem bántam: semmiféle kíméletet nem érdemelt annak a férfinak a hírneve, aki, ha ez a történet igaz, apja Bessnek is, nekem is. Tiszteletet éreztem iránta, némi csodálatot és szánalmat is szenvedélyes, önkínzó és gyötrődő természetéért. Annak is örültem, hogy nemcsak elnyerte, de meg is tartotta ennek az asszonynak a szerelmét, és semmi neheztelést nem éreztem iránta azért, hogy ilyen helyzetbe hozott. Azt azonban tudtam, hogy miként ő megtagadott engem, én is ezt teszem vele. Rémület, félelem és této-vázás keveredett bennem, ám ezeknél jóval erősebb volt ama elhatározásom, hogy a függetlenségem és az élvezeteim elé gördített akadályt valamiképpen legyőzzem.

Bess anyján láttam, hogy szavaim nemigen hatottak rá. Két keze közé fogta a fejét, és titokzatosan maga elé mosolygott, miként Bess is annyiszor. Felálltam az ágyról, az ajtó felé indultam, ám ő gyorsan utánam nyúlt. Talpra állt, farkasszemet nézett velem, olyan kedvesen és szeretetteljesen, ahogy gyerekkoromban mindig. Bármily egyszerű és mély volt is ez a szeretet, számomra elveszítette valóságát, amit nem akartam tudomásul venni. Több megértéssel, de kevesebb bizalommal néztem az asszonyra. Íme, egy újabb személy, gondoltam, aki a gyerekkoromat irányította, és akinek életét - tévesen - olyan egyszerűnek hittem, amilyennek mutatkozott. Semmiképp sem érezhette azt a szenvedést és önkínzást, ami túltengett a Tiszteletesben és a Földesúrbán is, ám náluk nem kevésbé belegabalyodott a titkolózásba és a színlelésbe. Most, hogy a kezemet fogta, és mélyen a szemembe nézett, egyszerre szerettem és szántam nyomorúságáért; a mozdulatát azonban kissé ostobának találtam.

- Kedvesem - mondta -, tudom, hogy ez nagy megrázkód-tatás volt a számodra, de ugye már érted, miért kellett elmon-danom neked? Tiszta szívből sajnállak. Mégis azt hiszem, idővel túlteszed magad rajta.

Elhallgatott, a válaszat várta. Meghökkenve néztem rá, mert az volt a benyomásom, hogy mindent összevetve túl so-

kát kíván tőlem. Léven teljes tudatában annak, hogy a gondolataimat nem árulhatom el neki, úgy mosolyogtam, mint akit a felfedett titok vidámmá tesz.

- Még valamit - szólalt meg. - Mondjam én el Bessnek? Megfogadtam, hogy soha nem árulom el neki, de most nincs más választásom.

- Nem, ne mondd el neki - feleltem. - Bízd csak rám. - Homlokon csókoltam, és kimentem a szobából.

11. fejezet

Megváltozott tervek

Távoztom után azon főtt a fejem, hogyan lelhetnék kiutat a kutyaszorítóból. Bármily lázasan kergették egymást a gondolatok, valami legbelül már megszilárdult bennem. A nyugodt bizonyosság mellett azonban az érzések feszítő zűrzavara oly fokra hágott bennem, hogy tisztán emlékszem, mikor a korcsmából kijöttem, az égbolt, a napfény valószínűtlennek tűnt, afféle díszletnek csupán, amely bármely pillanatban mozdítható, s másikkal behelyettesíthető. Bizton állíthatom, hogy csepp rémülettel vagy undorral sem töltött el az, amit tudatlanságomban tettem. Más kérdés, ha minden-nel tisztában lettem volna, akkor is megtörténik-e, ami megtörtént. Akkor bizonyára mérséklek magam. Most azonban mit sem változtak érzéseim Bess iránt, és szándékosan érvek után kutattam, hogy bebizonyítsam, így is van rendjén, vagy hogy kiderüljön: a história hamis.

Az egyik kézenfekvő megoldásnak az kínálkozott, hogy nyomban felkeresem a Tiszteletesnét, elmondom neki, mit hallottam, és magyarázatot vagy megerősítést követelek tőle. Ettől azonban visszariadtam: ha ugyanis félelmem beigazolódná, és a Tiszteletesné ugyanezt mondaná, akkor további kételkedésnek nincs helye, és helyzetem valamennyi következményét elviselni kényszerülök, így azonban félszívvel még mindig a Tiszteletes egyértelmű kijelentésére hagyatkozhatom, miszerint nem ő volt az apám. Ezt ugyan kötve hittem, ám változatlanul nem tudtam minden részletében megmagyarázni a vacsoravendégség alkalmával tartott be-

szedet, és e tisztázatlan részletekből igyekeztem a legkedvezőbb következtetést levonni, bár a kép még mindig nem volt teljes.

Lépteim szinte akaratlanul visszahúztak oda, ahonnan a korcsmába jöttem. Megálltam az Aerodróm alatt húzódó mező szélén, felpillantottam a dombra, ahol búcsút vettem Besztől. A viskó teteje visszaverte a délutáni napfényt, s ezzel kiemelkedett a tájból; hiszen számomra jelentősebb volt bármely más építménynél. Ékszerként tündökölt a távolban, aprónak és felbecsülhetetlen értékűnek tűnt, noha máris veszély fenyegette tulajdonosi jogaimat, amelyeknek megtartásához minden erőmet latba kell vetnem. Tudtam, hogy Bess már biztosan nincs ott, s a bádoggal kerített üres tér képzete, ahol nemrégiben ő is ott volt, túláradóan gyengéd érzéseket ébresztett bennem, s az ismerős, ám kezdetleges bútorzatra is így gondoltam. Gondolataim még mindig akörül kalandoztak, kellene-e vagy sem a Tiszteletesnével beszélnem, és ez olyannyira lekötött, hogy szinte észre sem vettem, hogy a völgyre, majd a mezőre lassan ráborul az alkony. Elindultam a viskó felé, mintha rejtélyes erő vonzana oda.

Mikor odaértem, megfordultam és viszanéztem a Falura, meg a mögötte, a mezőkön át kanyargó folyóra, s hagytam, hogy a gondolataim elkalandozzanak. A folyó felett récék röptek, s addig néztem őket, míg szabályos alakzatuk bele nem veszett egy távolabbi domb árnyékába. Észrevettem azt is, hogy a légierő zászlaja lobog a templom, az iskola, és a Kastély ormán, és hogy repülők egy különítménye halad el a korcsma előtt, ahonnan nemrégiben távoztam. Nem sokkal korábban biztonnal felbőszítenek annak jelei, hogy Falunon egy szervezet uralkodik. Mostani közönyömben csak mosolyogtam. Sőt, a repülők látványa kissé fel is lelkesített. Eszembe jutott, hogy közeleg a légierőhöz való csatlakozásom napja. Ha netán egy távolabbi állomáshelyre kerülök, Bess is velem tarthat, és ott senkinek sem kell tudnia, amit néhányan az itteniek közül tudnak: az igazságot a kapcsolatokról. Annak szükségessége, hogy félrevezessem a világot,

netán harcoljak ellene, szította szerelmemet, és még gyengédebbé tette az érzéseimet. Most már nem csupán az élvezetek, hanem az óvó gondoskodás is a feladatomban, gondoltam.

Hirtelen zajra lettem figyelmes; visszafordultam a viskó felé, ám tulajdonképpen nem akartam megtudni, sőt nem is érdekelt, hogy a zajt a bádogfalakon átfújó szél csapja-e, avagy más. Hirtelen azonban mély és elégedett nevetés ütötte meg a fülemet, és tudtam, hogy Bess nevet. Testem megremevedett, a fájdalom szinte megdermesztett. Tenyeremmel a viskónak támaszkodtam, és sehogy sem értettem, miért vagyok ilyen feldúlt, hiszen nem tételezhettem fel semmi olyasmit, ami ilyen heves szenvedéssel fenyegetne. Gondolataim mintegy azonnal a segítségemre siettek, és mosolyt csaltak az ajkamra. Ismét felhangzott a nevetés, én pedig megráztam a fejem, tán hogy süketnek tegyem magam, vagy hogy naiv magyarázatot keressek. Elindultam a viskó ajtaja felé, de alig bírtam furcsán ólomnehéz lábamat emelni.

Az ajtóban megálltam, nem mertem a kilincsre tenni a kezem, tétozásomat azonban nem a tudatom vezérelte. Tiszta kivehetően hallottam egy másik hang mormogását, amelyet nem ismertem fel. Hirtelen átvillant az agyamon, mennyire kivehetően is a szavak, ha a száj a mell, a váll vagy a nyak húzába mélyed. Ezt a gondolatot elhessentettem, mint aminek semmi köze sem lehet ahhoz, ami ott benn folyik. Remegő térdel nyúltam a kilincs felé.

Ismét Bess hangja hallatszott, néhány gyors, dünnnyögő szó, melyeket oly jól ismertem, azt is tudtam róluk, mikor hangzanak el. Hirtelen elöntött a bizonyosság: tudtam, mit találok odabenn, és a habozást félretéve felrántottam az ajtót, amely a bádognak csapódott. Megálltam a küszöbön; a nap sugarai hátulról értek, beragyogták a viskót, s aranyozottan verődtek vissza a két összedugott fejről.

Először Besst vettem észre, aki nekem háttal, ruhátlanul feküdt az ágyon. Az ajtónyílásra odafordította kipirult arcát, hunyorgott a napfényben, pillantásában az a tétovás és meglepetés keveredett, melyet gyakran tapasztaltam nála,

valahányszor ölelés közben a szél hirtelen fűtyülni kezdett, vagy bagoly huhogott. Tudtam, miként merevedik meg ilyenkor a teste, és azt is észrevettem, hogy a homlokára csapzottan tapad a haja. Nyomban felismert, és meglepetése riadalomba csapott át. Szeme elé kapta a kezét és úgy fordult el, mint aki a mellette levő férfitől vár védelmet. Ám az (természetesen a Repülőfőhadnagy) már felkelt, és sietősen cibálta magára a ruháját, így azután Bess ismét felém fordult, felült, és maga elé kapta a ruháját. Nem lehetett tudni, mosolyogni, illetve sírni fog-e, s mintha azt latolgatta volna, melyiket is válassza.

A Repülőfőhadnagy a zubbonyát gombolta. Előrehajtott fejjel, összeszorított szájjal figyelte az arcomat. Talán attól tartott, megtámadom, s lévén nálánál magasabb és erősebb, talán nem is indokolatlanul félt. És valóban: ha mindaz a körvonalazatlan érzés, amely e pillanatban eluralkodott rajtam, dühbe csap át, akár meg is ölhettem volna. Ilyen gondolat azonban fel sem merült bennem, csak elképedve néztem őt, hiszen korábban csodáltam szépségét, szakértelmét és jártaságát, ekkor azonban semmi felsőbbrendűt nem láttam benne. E felismerés némiképp megrázott. A zsebéből iratokat húzott elő, és odanyújtotta nekem. - Itt van a behívód, Roy - mondta. - Magammal hoztam. Holnap kell szolgálatra jelentkezned.

Felém lépett, mint aki a zsebembe akarja dugni a behívót, ám amint kinyújtotta a kezét, hirtelen támadásba lendültem, mert nem bírtam volna elviselni az érintését. Vállamat szörnyű teher nyomta, a karom pedig szinte meghosszabbodott. A Repülőfőhadnagy a földre hajította az iratokat, és kirohant mellettem a szabadba. Felé fordulva még láttam arcán a megkönnyebbülést, bár azt nem tudtam, hogy ezt mi okozhatta, s már nem voltam a magam ura sem. Visszafordultam Besshez, aki elkerekedett szemmel nézett az ajtóra, melyen át a Repülőfőhadnagy az imént távozott. Ebben a pillanatban a Repülőfőhadnagy megszólalt a hátam mögött. - Sajnálom, hogy ez történt - mondta -, de végtére is, mindegy.

Bess arcán mosoly derengett fel. Egyik kezemet a szemem elé kaptam, a másikkal a falnak támaszkodtam. Mikor megfordultam, láttam, hogy a Repülőfőhadnagy gyors léptekkel szeli át a mezőt. Néhány pillanatig őt figyeltem, majd a viskóba lépve leültem egy üres utazóládára, épp szemközt az ággal, ahol Bess feküdt a szétszórt ruhadarabok között. A nézésébe olyan riadalom vegyült, mintha veszélyt jelenthetnék a számára. Szánalmasnak láttam a viselkedését. Öntudatlanul feléje nyújtottam a kezemet, de olyan riadtan és gyanakvóan nézett, hogy leengedtem a karomat. Magam elé, a minket elválasztó térbe bámulva rájöttem, hogy ezt a távolságot bizony roppant nehéz lesz áthidalni. Holott semmire sem vágytam jobban, mint hogy Beszt átölelve vigaszt nyerek, meg valamiféle magyarázatot a nyugtalanító jelenetre, amelyet talán soha nem lehet megmagyarázni.

- Mióta tart? - kérdeztem, mintha ez valóban fontos volna, és meglepve tapasztaltam, hogy remeg a hangom.

Bess tágra nyitott szemmel nézett rám. Halkan, de határozottan és kihívóan kérdezte: - Miért akarod tudni?

Ránéztem, ám arcában hiába kerestem a sugallatot, amely hozzásegített volna ahhoz, hogy szerelmet vallják neki; hogy beismerjem, az életem fabatkát sem ér nélküle, s rimánkodva arra kérjem, ne legyen velem olyan kegyetlen, amilyen kegyetlenségre kizárólag a jószívű, gyenge és közönyös emberek képesek.

- Csak tudni akarom - feleltem. - Ennyi az egész.

Elmosolyodott, kissé fanyarul, mintha a közlendő lényegtelen, valamint ízlése ellen való lett volna. - A házasságkötésünket megelőző napon kezdődött - mondta, majd félreértve meglepett pillantásomat, gyorsan hozzáfűzte: - Semmi baj. Tudom, hogy hibáztam, de nem bírtam ellenállni. Nem is bánom, hogy így történt.

Felálltam, és odaléptem a viskó ajtajához. A távoliombok mögött eltűnt a nap; a párás esti levegő már lehűlt. A korcsma mögötti kertben kutya csaholt, néhány férfi kiabált vele, de nem láttam őket. Az agyamra ereszkedett tompa

fájdalom ugyanolyan volt, mint amelyet hónapokkal korábban éreztem, mikor részegen feküdtem az ingoványban a vacsoravendégség után, feldúltan szüleim vélt elvesztése miatt. Most úgy tűnt, ismét megtaláltam őket, csak hogy közben jóval többet veszítettem. Az aprócska házak kéményéből füst szállt felfelé, odahallatszott a repülőtérierk által használt iskolából a csengő hangja. Annak is tudatában voltam, hogy a hátam mögött Bess öltözködik.

Amikor hátrafordultam, ő az ágy szélén ült, épp az egyik harisnyáját húzta összevont szemöldökkel, mert a műselyem nem akart sehogysem a lábára simulni. - Vagyis soha nem szeretted - mondtam neki, ő pedig hálásan nézett rám, mosolyogva, mintha olyan témát vettem volna elő, amelyről szívesen beszél. A hangjából eltűnt a kihívás, és lelkesen mondta: - Dehogynem szerettelek. Nagyon is. Még mindig szeretlek. De vele annyira más. Bárcsak el tudnám magyarázni! ő azt mondja, azért, mert testileg jobban ülünk egymáshoz.

Elhallgatott; félszegen nézett rám, hogy lemérje a hatást. Bólintottam, s némán vártam a folytatást.

- Sajnálom, ha szomorúságot okoztam neked - mondta, majd miután erre sem feleltem, hozzátette: - Nem akartam én senkit megbántani. - Egyenesen rám nézett, mint aki igényt tart az együttérzésemre. Ám ezzel nem szolgálhattam, így azután elfordult, és a falra felszögezett apró tükör előtt fésülködni kezdett. Háttal állt nekem, én pedig szemügyre vettem: fájdalmasan vonzó volt csípője finom vonala, no meg a hóna alatt meggyűrődő ruha, midőn a feje fölé emelte a karját. Változatlanul nem volt mondanivalóm, mégis úgy éreztem, ideje megszólalnom, mert már-már saját némaságom hozott zavarba.

Végül feltettem a kérdést: - Miért jöttél hozzám, ha kezdettől fogva másba voltál szerelmes?

Erre elfordult a tükörtől; a pillantásában volt valami csodálkozás. Úgy hittem, nem a kérdés nehézsége miatt, csupán hirtelen nem lelte a megfelelő szavakat. Úgy nézett rám, mintha gyerekes butaságokat beszélnék.

- Egyáltalán nem így volt - közölte. - Szerettelek. Már mondtam, hogy szerettelek. De őt is szerettem, és azt hiszem, nem tudtam eldönteni, melyikőtöket szeretlek jobban. Tudod jól, hogy nem volt elég tapasztalatom. Úgy gondoltam, mindkettőtökhöz kedves leszek. Végére is, csak egy életünk van.

Elmosolyodtam, ugyanis nem úgy beszélt, ahogy szokott, hanem a Repülőfőhadnagy fordulatait használta, csakhogy azok nem illettek ide. Azon kezdtem morfondírozni, vajon létezett-e valaha, illetőleg létezik-e még személyiségének az az oldala, amelyet ismerni véltem.

- Átkozott szuka! - kiáltottam, s megdöbbsentem hangon gorombaságán. Bess sírva fakadt. Egyenesen állt és az arca elé kapta a kezét. Néztem, hogyan rázkódik a válla, és szinte örültem a látványnak, pedig tudtam, ha egyetlen szóval vagy mozdulattal jelezné, hogy érez irántam valamit, megvigasztalnám, és megbizonyítanám iránta érzett szerelmem erejét és mélységét, ő azonban nem adott semmi ilyen jelet, csak állt ott, sudáran, magányosan. Idegenné vált ebben a környezetben.

Nagysokára levette a kezét az arcáról, s szemrehányóan nézett rám, mint aki azt várja, hogy visszavonom a kimondottakat. Ez természetesen nem állt szándékomban. - Mostanra, úgy hiszem, eldöntöttem, melyőnket szeretsz jobban - mondtam.

Újabb megbántottságot tükröző pillantás - mi tagadás, ez is volt a szándékom, hogy bántsam. - Légy *hozzám* kedves, Roy, kérlek szépen - mondta. - Soha nem akartalak megbántani.

Tovább beszélt volna, csakhogy én felpattantam az utazóládáról és úgy léptem oda hozzá, mintha meg akarnám ölelni. Szenvedése látványát hirtelen elviselhetetlennek találtam, és feltétlen bizonyítani akartam neki: mit sem kívánok jobban, mint hogy kedvességgemmel elárasszam, amennyiben hajlandó ezt legalább elfogadni. Egy pillanatig szentül hittem, hogy az elmúlt órák történései valószerűtlenek, valami cso-

dálatos úton-módon kitörlődnek és megmagyarázódnak, mi ketten pedig olyanok maradunk, amilyenek képzeltem magunkat - ha ugyan nem jobbak. Ám amikor feléje léptem, ő felemelt karral hátrálni kezdett. Ekkor végre felfogtam a dolgok állását. Visszamentem az ajtóhoz, a félfának támaszkodtam, mert támaszra volt szükségem, a szívem pedig nagyon hevesen dobogott. - Nos, akkor melyikünk az igazi? - ismételttem.

Bess letelepedett a helyemre, az utazóládára. Előrenyújtotta a lábát, egymás felé fordította két lábfejét, nézegette. - Természetesen őt választom - szólalt meg halkan -, bár tudom, hogy sok szempontból nem olyan jó, mint te. De annyi-val izgalmasabb, és oly sokféle szokatlan dologban vett részt. Lehet, hogy ostobaság, de nagyon vonzónak találom az olyan férfit, aki sokat utazott. Emellett nagyon mulatságos is. - Elhallgatott, és mosolyogva nézett rám, mint aki azt várja, hogy osztozzam a jókedvében. - Nem is tudom, hogyan történt - mesélt tovább. - Valahogy meg tudott győzni, és azt mondta, hogy ha nem akarok ártani, akkor nem is követelek el semmi rosszat. Téged nagyon kedvel. Vele valahogy fesztelenebbül érzem magam, mint veled, mert ő olyan magabiztos. És szent-igaz, hogy testileg tökéletesen ülünk egymáshoz. Ha kettesben vagyok veled, egészen másmilyen vagyok. Komolyan!

Úgy mosolygott, mint aki biztosra veszi, hogy ez az adalék kedvemre való, és ekkor eszembe jutott, hogy az előttem álló lány, ha igaz, a saját húgom. Sőt, azt is tudtam, hogy ha ő erről bármit is sejtene, a jelenleginél sokkal kevésbé volna elégedett magával. Mosolyogva hallgattam Bess-t. - Tényleg nem akarlak megbántani, Roy - folytatta. - Te olyan jó voltál hozzám, és ha a sors nem hoz veled össze, talán minden a legnagyobb rendben volna közöttünk. Már régen meg kellett volna ezt mondanom neked, de tulajdonképpen magam sem tudtam, mit akarok. Most viszont már tudom, és legjobb, ha az ember őszintén kimondja, nem igaz? Kérlek, ne haragudj rám, mert akkor elfog a sírhatnék...

Önmagában kevésbé volt biztos, velem szemben azonban

eltökélten viselkedett. Elkezdtem számba venni, hogy a szerelmi versengésben milyen pontokon van vitathatatlan előnye velem szemben a Repülőfőhadnagynak. Nem csupán az, hogy sokat utazott, jóképűbb, gyakorlatiasabb az emberek és a világ dolgaiban - ennél sokkal lényegesebb, hogy kezdettől fogva naprakészen ismerte a helyzetet, míg az én tudásom nagyon is hézagos maradt. Szerelmem beteljesülése teljesen indokolatlanul azt a hitet keltette bennem: Bess is éppúgy érez, ahogy én. Valójában azonban egészen másképp érzett, és szó sem volt róla soha, amit bizonyosra vettem: hogy rajong értem. A Repülőfőhadnagy mindezzel tisztában volt, s eszerint lépett, ráadásul teljes sikerrel. Egy percig sem hittem, hogy olyan hevesen szereti Bess-t, mint én, azt azonban kezdtem belátni, hogy előnyére szolgálhatott a hidegvére. Míg ugyanis én minden alkalmat megragadtam, hogy érzelmeimet szavakba öntsem és kinyilatkoztassam rajongáso-mat, ő a vonzerejét a visszafogottságával tudta növelni.

Azt azonban tudtam, hogy e ponton Bess különbözik tőle: ugyanannyi szeretetet akar neki adni, mint amennyit tőlem kapott. A lányra minden bizonnyal csalódás vár; kizártnak tartottam azonban, hogy szavaim segíthetnének rajta. Újfajta szánalom és szomorúság ébredt bennem Bess iránt, aki ott ült, előrenyújtott lábbal, és homlokráncolva a cipőjét nézte. A szája sarkában megvillant egy mosoly, és ekkor belém hasított: lehet, hogy iránta érzett szánalmam is téves érzés, miként a róla alkotott eddigi képzetek is. Lehetséges ugyanis, hogy számára elegendő, ha én tudom, hogy a szeretője őszintén; gyanítani kezdtem, keveset ér egy szerelmi viszonyban az őszinteség, hiszen nehezen elviselhető, unalmas tulajdonság. Tulajdonképpen én tévedtem, mert abbéli törekvésemben, hogy szerelmemet a másiknak szinte tálcán kínáljam, s cserébe elnyerjem az ő egész szerelmét, bizonyára furcsán és taszítóan viselkedtem. Már jóval előbb, mint kellett volna, kiszolgáltattam magam Bess kényére-kedvére, és e gesztust semmilyen siker nem koronázta. Most én kezdtem eltávolodni tőle, ahogyan ő korábban tőlem. A szeretőjével

megosztott örömekre - amelyek mellett az én szerelmem eltörpült -, nem voltam kíváncsi. Titokzatos dolgoknak tűntek, amelyek megriasztottak. Ám midőn Bessre pillantottam, a szívem mégis hozzá húzott, noha agyamat a keserűség fellegei és tehetetlen düh árnyékolták. Eszembe ötlött ugyanis a következő lépés, s az előttem álló feladat.

- Talán így a legjobb - szólaltam meg -, a helyzet ugyanis úgy áll, hogy valószínűleg a bátyád vagyok. - Tudtam, hogy szavaim nemcsak meghökkentik, hanem meg is sebzik.

A padlóra eresztette a lábát, és borzadva nézett rám. Nagyon örültem a hatásnak. Korábbi önelégültségének nyoma sem maradt. Arca elhalványult, a szája sarka szálnamasan remegett. Ismét előntött a gyengédség, amely csaknem arra készítetett, hogy mint azelőtt, most is elébe térdepeljek, és megvigasztaljam. Ám valami, talán még az ösztönnél is hatalmasabb erő visszatartott. Úgy éreztem, egyetlen centiméterrel sem közeledhetek felé. Az ajtófélfának dőlve a lehető legridegebben és kimértebben beszéltem; röviden beszámoltam neki arról, amit az anyjától megtudtam, ám azokról a következtetésekről nem, amelyekre én utóbb jutottam.

Elkerekedett szemmel hallgatott. Az álla leesett, arcáról pedig eltűnt az értelem minden morzsája, mindössze a rémület és a zavarodottság maradt, amely csaknem idiotikussá torzította. Amikor befejeztem, a feje lehanyatlott, tenyerébe temette az arcát. Én még nem feledtem, milyen érzések tomboltak bennem az imént, és kissé megvetően pillantottam törékeny testére. Bess összegörbedt ültében az utazóládán. Legszívesebben belerúgtam volna a ládába vagy felborítom, mégsem mozdultam, mert tudtam, milyen felületesek ezek az érzések, s hogy mögöttük nem lakozik sem rosszallás, sem undor, csak fájdalom. Vártam, hogy megszólaljon. Kis idő elteltével kiegyenesedett, és rám vetette pillantását. Az arca egészen megváltozott: barátságosan és nyíltan tekintett rám, s azon kaptam magam, hogy nem állhatom ezt a változást.

- Rettenetes! - sopánkodott. - Soha senki sem tudhatja

meg! De bizonyos mértékig megkönnyíti a helyzetet, ugye?
- Mosolygott, és azt gondoltam, kissé büszke is magára, hogy ilyen értelmes viselkedésre képes. - Nagyon megijedtem, amikor bejöttél ide - mondta. - Nem volt rá okom, de azért mégis, olyan furcsán viselkedtél. Jaj, Roy, most mihez kezdünk?

Hirtelen felfogtam, helyesebben felfogni véltem, milyen értelmetlen is volt az iránta érzett parttalan rajongás; milyen visszaszítónak foghatja fel azt az elhamarkodott döntést, hogy soha nem hagyom el, bármit követeljen is a józan ész vagy a közvélemény. Kedves, baráti mozdulattal felém nyújtotta a kezét, én pedig úgy néztem e kacsot, akárha egy szellemé volna, netán egy viszolyogtató kígyó.

- Azt teszel, amit akarsz - mondtam, és kimentem a viskóból a sötétlő égbolt alá.

Emlékszem, alig tudtam elindulni, mert még minden viszhúzott, és igencsak keservesen gyűrtem le azt az erőt, amely mágnesként ide vonzott. Mihelyt azonban néhány métert megtettem, először csak a lépteimet szaporítottam, majd futni kezdtem. Balra fordultam, minél messzebb az úttól és a Falutól. Szaladtam egyik mezőről a másikra, sövény- és drótkerítésekén át, mintha az életem függne e gyorsaságtól. Meg nem álltam, míg a folyóhoz nem értem, ahol egészen kifutladva lecövekeltem, és a túlparti nyárfák felett előbukkanó holdat néztem, amely épp csak megsimította halvány fényével a sötét vízfelszínt. Gyorsan levetkőztem, és fejest ugrottam a vízbe. A víz alatt úsztam, és a folyó fenekén, valami furcsa vidámságtól vezérelve, ujjammal végigszantottam az iszapot, meg a növények sűrűjét, majd feljöttem a felszínre, a hátamra feküdtem, a holdat meg az elé hajló lombozatot bámultam. Egyszer csak fázni kezdtem. Kimásztam a partra, felöltöztem, és visszabandukoltam a Faluba. Mielőbb szemügyre akartam venni a behívót, amelyet a Repülőfőhadnagy a viskóban odaadott.

12. fejezet

A Repülőtábornok

Néhány héttel az előző fejezetben leírt események után ötven-hatvan újonccal együtt ültem az Aerodróm kápolnájában. Magának a Repülőtábornoknak a beszédét hallgattam, aki kizárólag ezért látogatott el hozzánk. Az épületet azért nevezem kápolnának, mert magunk között így hívtuk, holott külsejét tekintve cseppet sem emlékeztetett a vallásgyakorlás általam eddig látott egyetlen helyszínére sem. Valójában színházhoz vagy mozihoz hasonlított, nem pedig imaházhoz. Az ülések félkör alakban helyezkedtek el a színpadszerű kis dobogó körül, ahol a Repülőtábornok állt. A kápolna, miként az Aerodróm számos más építménye, a föld színe alatt volt, és a földalatti vasúttal lehetett megközelíteni, amely a kvartélyunkkal összekötötte. Nyomban reggeli után érkeztünk ide, s velünk tartott az a három-négy tiszt is, aki a kiképzésünket irányította. Mivel a bevonulásunkat követő első időszak bizony meglehetősen szigorú napirend szerint zajlott, igencsak meglepett bennünket ezen építmény fényűző berendezése, mely teljesen elütött barakkjaink zordságától.

Ha korábban jelentőséget tulajdonítok azoknak a kósza híreszteléseknek, miszerint a légierőnél könnyű és fényűző az élet, akkor mostanra - sok társamhoz hasonlóan - alaposan kiábrándultam volna. Korán keltünk és későn feküdtünk. Kényelmetlen ágyaink sűrűn egymás mellett sorakoztak a föld alatti hálótermeinkben. Az élelem se bőséges nem volt, sem pedig különösebben ízletes, és a napok egy részét nehéz,

a mi felfogásunk szerint szükségtelen gyakorlatozással töltöttük. Egyőnk sem tanult még semmit sem a repülésről, sőt repülőgép közelébe sem került. Tilos volt az olvasás, a kártyázás és a levélírás, s bár oktatóink elmondták, hogy az előzetes kiképzés időszaka hamarosan befejeződik, konkrét időpontot egyik sem említett. Hamarosan egészen nyilvánvalóvá vált, hogy a velem együtt besorozottak jó része bizony megbánta az önkéntesjelentkezést. Tudomásunkra hozták, hogy a legcsekélyebb panasz nyombani elbocsátással jár, s a napok múlásával bizony egyre több újoncot távolítottak el. A száz besorozott közül vagy harmincat küldtek haza olyan megjegyzésekért, amelyeket tisztjeink panaszkodásnak véltek, netán önsajnálatnak vagy az állhatatosság hiányának. Egy tucat regruta nem bírta tovább a hosszúra nyúlt gyakorlatozás fizikai terhét, és ha ez az időszak tovább tart, szent meggyőződése, hogy még sok hullt volna így ki a sorból.

Én könnyen viseltem a kiképzést. Testem elég erős volt, s akkori lelkiállapotomban a folyamatos elfoglaltság inkább megkönnyebbülést hozott. Bár korábban, midőn boldognak képzeltem magam Besszel, bizony meglehetősen lenéztem ezt a foglalkozást, mostanra meggondolatlanul, hevesen és szinte tudat alatt eldöntöttem: mindenképpen kitüntetett helyet vívok ki magamnak a légierőnél, bár céljával és szervezeti felépítésével változatlanul nem voltam tisztában. Mosolyogva gondoltam vissza arra, hogy hajdan a Repülőőrhadnagy könnyed és gátlástalan viselkedéséről azt tartottam, bizonyára azt a nagyszerű és titokzatos életet jelképezi, amelyről annyit beszéltünk a Faluban, noha egyőnknek sem volt része benne. Most azonban már némi viszolygással és a tisztelet leghalványabbjele nélkül gondoltam rá. A helyére olyasvalakit képzeltem, akinek büszkén léphetnék a nyomdokába, olykor egyenesen a Repülőtábornokot, aki erőteljesebb, határozottabb, és nagyobb hatalmú személy. Gyakran eszembe jutott, hogyan is viselkedett a parókián, ahol pusztajelenléte egy teljes szobányi rokont és ismerőst bátoraltatott el. Amikor a kápolnában ugyanolyan szálfegyenesnek láttam,

mint korábban, boldogan hallgattam szavait. Szinte le sem vettem pillantásom róla, mintha valami rokonság létezne közöttünk, avagy ezáltal összefogottságából, szilárdságából és hatalmából nekem is juthatna valamennyi.

A kápolnába érve néhány percig vigyázzban álltunk, majd tisztjeink megparancsolták, hogy ülünk le a fényűzően kárpitozott székekre. Miként a moziban, e székek hátuljára is hamutartókat rögzítettek, bennük pedig török és Virginia cigaretták voltak, melyekből szabadon vehettünk. A napos tisztok a széksorok között sétálva sherryt, whiskyt vagy koktélt szolgáltak fel azoknak, akik kértek. Halk mormogás ülte meg a termet: megkönnyebbülten vettük tudomásul körülményeink ilyenét javulását, valamint megjegyzéseket tettünk az épület belsejére, ahova ilyen hirtelen csöppentünk, ám a halk beszélgetés közben sem tűnt el látómezőnkéből a színpadon álló férfi, akitől valamilyen jelet vagy parancsot vártunk.

Egy ideig egyiket sem kaptuk meg: csak ott állt, egyik kezében néhány papírlappal, másik kezét egyenruhája zsebébe dugta. Higgadtan, lassan nézett végig a sorokon, mintha keresne valakit, ám arcáról nem lehetett leolvasni, vajon megtalálta-e, akit keresett. Miután kitöltötték az italokat, a Repülőtábornok végigpillantott a kápolna mennyezetén és falain. Pillantását követtük végig a falakat borító, durva, szürkés kőzetten (a kápolnát ugyanis sziklába vájták), valamint a teret pompásan bevilágító lámpákon, amelyeknek erői a légierő színeiben pompáztak.

Egy darabig vártunk, míg a fények el nem halványultak, egyidejűleg azonban az előttünk levő hamutálcák mellett apró villanyégők gyulladtak meg, így jól láttuk a cigarettánkat és a térdünk mellett az asztalkán a poharunkat, bár a mennyezetsvilágítás kialudt. A színpadot két, egymás fényét keresztező reflektor világította meg. Ebbe a fénykörbe lépett a Repülőtábornok és nyomban beszélni kezdett. Gyorsan beszélt, de nem emelte fel a hangját. Nyilvánvalóan ura volt önmagának és a szavainak; nem volt szüksége szónoki fordulatokra. Azt vártuk, hogy végre magyarázatot kapunk arra,

miért hoztak éppen ide bennünket, s pár szóban összegzi, amit elmondani kíván. Ilyen bevezető azonban nem hangzott el, s az első néhány mondat ugyancsak meghökkentett minket.

- Némelyek - kezdte a Repülőtábornok - még mindig a szüleikre és az otthoniakra gondolnak. Azon jár az eszük, kik, illetve mik a szüleik, hogyan keresik a pénzüket, milyen fekvésű és méretű a házuk. Mindezt örökre felejtsek el. Egyszer és mindenkorra vegyék tudomásul, maguk csupán önmaguk, akik két megsemmisülés között a nyugalom rövid és szédítő időszakát élik. Gondolják meg kérem, hogy a „szülő”, a „tulajdon”, és a „helyszín” fogalmak olyasvalakiknek a szókincsébe tartoznak csupán, akik a múlt sarába süppedve maguk is friss üledékként szolgálnak a jövő számára. Ilyen szó még a „házasság”. E szavaknak nincsenek szárnyaik. Nem tűröm, hogy egy repülő ezeket használja.

- Gondolkozzanak el azon, még ha mindkét szülőjük, vagy akár csak az egyik személyazonosságával tisztában vannak is, e személyek továbbélése a maguk szempontjából szinte lényegtelen, és a hozzájuk fűződő kapcsolat inkább ártalmas, mint hasznos. A maguk személyisége ugyanis, még jelenlegi kifejelettségi állapotában is édeskeveset köszönhet ama férfinak és nőnek, kinek vágyából születtek. Kétségtelen tény, hogy maguk valamennyien kötődnek még a múlt hatalmas és rettentő folyamához, márpedig ahhoz férfi kell, mégpedig egy repülő, hogy amennyire csak lehetséges, elszakadjon a kötelékeitől. Ehhez az első lépés, hogy életükből teljesen zárják ki a szüleiket, ők ugyanis önmagukban lényegtelenek, az esetek zömében azonban csatornaként vagy levezetőként működtek, amelyeken keresztül maguk többé-kevésbé megfertőződtek a butasággal, a rútsággal és a történelmi hagyományok szolgalelkűségével.

- Aligha kell részleteznem, miért kívánatos a végleges szakítás eme hagyománnyal. Használják a szemüket - nézzenek csak körül! Láthatták például, hogy ez a Falu, mielőtt a légierő elfoglalta volna, a feudalizmusra emlékeztető állapot-

ban vegetált; a kormányzat, önelégültsége ellenére, ostobán viselkedett - jószándékúan, de hatástalanul, s az irányítás olyan hit alapján állott, melyet senki sem értett pontosan, s amelyet az emberek gyakorlati ügyeikben amúgy is teljesen figyelmen kívül hagytak. Az így élők elkerülhetetlenül rabszolgákká lesznek, sem gondolataikban, sem tetteikben nem képesek tisztánlátásra és következetességre, mert ha épp nem tisztelegnek munkaadójuknak sapkájukhoz emelt kézzel, vagy nem egy idejétmúlt rendszer alapján gépies és többnyire teljesen szükségtelen feladatot próbálnak ellátni, akkor bizonyára részegek, vagy reménytelenül szerelmesek. A városokban ennél rettentőbb dolgokat is tapasztalhattak. Az ott lakók egy része még csak nem is régimódi berendezkedésekkel bajlódik, hanem életét a legalacsonyabb rendű és legalantasabb feladatnak szenteli: nevezetesen annak, hogy állás vagy tettetés révén kisebb-nagyobb pénzösszegeket szerezzen. A történelmi hagyomány mára ezt az embertípust eredményezte, ezt a szörnyet, akinek - legyen bár érzéki avagy aszkéta - ha sikeres, az ereje véletlenszerű és nem szándékos; aki maga a legközönségesebb tettek és gondolatok rabszolgája, olyan lény tehát - s gondolom ebben egyetértenek velem -, akit kizárólag mélységes megvetéssel lehet kezelni.

- Ilyen tehát az a civilizáció, uraim, ahova a történelem elvezetett minket, s amely mindent összevetve tarthatatlan, ám részben kötelességünk, hogy megvédjük. Idővel rá fognak ébredni arra, hogy valójában nem csupán védeni, hanem átalakítani is kívánjuk. Meg akarok bizonyosodni arról, hogy maguk egyszer s mindenkorra felméri annak jelentőségét, hogy önmagukat fel kell szabadítaniuk a születésüket megelőző hatalmas időszak - magukat eltérő mértékben befolyásoló - butító hatásai alól. E cél elérésére számos lehetőség kínálkozik, az egyik, hogy bizonyos szabályokat vezettünk be, amelyek megtiltják, hogy maguk a jövőben a nevükön szólítsák szüleiket, hogy velük bárminemű levelezést fenntartsanak, vagy hogy a meghívásukat elfogadják.

- Azt reméljük, így segíthetünk abban, hogy elszakadjanak a múlt kötelékeitől. Létezik még egy kötelék azonban, amely épp ennyire elvetendő. Ez pedig a jövő köteléke. Ettől is meg kell szabadulniuk, ha valóban önmaguk és mások sorsának tudatos és körültekintő alakítóivá akarnak válni. A jövővel szembeni indokolatlan félelem ugyancsak veszélyes mótely lehet, gátja a gondolkodásnak és a tetteknek, épp annyira, amennyire a múlt hagyományai iránti tisztelet vagy szolgálalkúság. Hadd figyelmeztessem a jelenlevőket még egyszer: maguk azonosak önmagukkal, ám ez csak rövid ideig lesz így. Amikor meghalnak, már semmi sem számít, és ésszerűtlen a feltevés, hogy mostantól számítva negyven évnél tovább éljenek. Ezen idő alatt azonban temérdek a teendő, különösen pedig a maguk számára, akik a mi fegyelmünk segítségével akarják saját szabadságukat és a másokét is kivívni.

- Az emberek kétféle szolgálással kötődnek a jövőhöz: vagy épületek, földterület, anyagi javak megszerzése által, vagy gyermekek nemzése, illetve szülése révén. Tisztjeik önökről egyenként jelentést készítettek. Bizonyosra veszem, hogy egyikőjük sem olyan szerencsétlen és hitvány, hogy jelentőséget tulajdonítana az életben felhalmozott javaknak, különösen pedig annak nem, hogy halála után őt e tárgyakkal azonosítsák. Egyikünk sem irtózik ellenben a fizikai és érzelmi gyönyöröktől. Ezért azután az ehhez kapcsolódó előírásokat világosan és egyértelműen kellett megfogalmaznunk. Egyetlen repülő sem lehet apa. Eme előírás megszégése a lehető legsúlyosabb büntetést vonja maga után.

Ekkor a Repülőtábornok elhallgatott, és úgy állt, mint aki gondolatait szedi össze; nem pillantott ránk, mi több, talán meg sem látott bennünket, hanem a mennyezetet bámulta. Az ülésorokon végigpillantva láttam, hogy minden arc a színpadra szegeződik. Meglepő dolgokat hallottunk, és láthatóan senkinek nem kalandozott el a figyelme. E tényt az előttünk álló férfi személyes varázsából fakadó tiszteletnek tulajdonítottam. Ő ugyanis minden látható erőfeszítés vagy

körmönfont szónoki fogás nélkül arra készítetett bennünket, hogy csüggjünk a szavain, s hogy azokat - s ezzel már akkor is tisztában voltam - beszéde után se feledjük. Noha abban a pillanatban még nem értettük tisztán a szavaiból áradó élet-felfogást és hitet, s jóllehet sokkal több dörgelem, mint kellemesség hangzott el, bizonyos fokú örömmel hallgattuk, mert úgy tűnt, az ő magabiztossága átáramlik belénk, s így abban a hiszemben voltunk, hogy bármi lesz is a végkövetkeztetés, az bizonyjal pontos, szükséges és lelkesítő.

- A szexuális érintkezés - folytatta a Repülőtábornok - természetesen nem tiltott. Sok szempontból még ajánlott is. Nem eredményezhet azonban gyermeket, ki önöket apjának mondhatná. E tárgykörben talán adhatok némi tanácsot, amely a nőekkel való viszonyukat meghatározhatja. Annak szükségessége, amelyet elnagyolt fogalmazással szerelemnek mondhatunk, épp oly erőteljes vágy, mint minden egyéb, leszámítva a test táplálásának szükségességét. A szervezetünk gondoskodik a maguk táplálásáról. A szerelem dolgában azonban többé-kevésbé magukra lesznek utalva, és e téren érzett felelősségem mondatja el velem, mit tartunk repülőhöz méltó viselkedésnek.

- Elsőként nem árt, ha felismerik, hogy a férfi és a nő közötti szerelmi viszonyban végül az egyik fél bizonyjal szenvedni fog. Végérvényesen el kell határozniuk, hogy nem maguk lesznek az a fél. Némileg ugyebár lealacsonyító, ha egy férfi álmatlanságban szenved, elveszíti elméje nyugalma és határozottságát egy asszony hitszegése, ostobasága vagy önzése miatt. Am erre valamennyien ismerünk példákat. Miért tűnik ez megalázónak? Hiszen a betegség például csak kissé megalázó egy férfi számára, s egy erő próbáló vállalkozás kudarca, amely a test és a lélek levertségét idézi elő, inkább büszkeségre, semmint szégyenkezésre ad okot. A szerelmeseik nyüglődését azonban első pillantásra mindenki gyenge, önző, gyerekes és szükségtelen valaminek kell hogy tartsa. Az értelem meg is erősíti első benyomásainkat. Miféle férfi az, aki képtelen legegyszerűbb vágyait oly módon szabá-

lyozni és irányítani, hogy örömet és ne kínt szerezzen magának?

- Sajnos azonban be kell ismernünk, hogy a nőkkel való viszonyukban a férfiak legkevésbé sem az örömet kapják vagy keresik. Akad jó néhány férfi, aki nem tudván teljesen elszakadni otthona tökéletlen hagyományaitól, nem gyönyört keres egy nő karjaiban, nem is öntudata további fejlesztését, hanem feledést és csalóka enyhét. Ez a viselkedés könnyen felismerhető árulkodó jelei alapján, és méltán érdemi ki a megvetést. Bármennyire is azt kívánja egy férfi, hogy bárcsak ne született volna meg, teljességgel lehetetlen annak másodszori átélése, amit emlékezete vagy képzelete szerint egyszer már megtapasztalt: a női testbe merítkezés élvezetét. Biztosra veszem, hogy maguk közül senki sem követ el ilyen elemi hibát. Ám célunk, a tökéletes önuralom és függetlenség ennél bonyolultabb módokon is veszélybe kerülhet. A szerelemben esés folyamán gyakran tapasztalható, hogy a két érintett fél közül az egyik, miként azt a köznyelv mondja, „odaadja magát” a másiknak. Ez a fél perverz örömét leli abban, hogy a kezdeményezés, az akarat és a döntés jogát partnere szeszélye, vágya vagy önző számítása alá rendelve. Valójában ez a dolgok hétköznapi menete, és ezért feltétlenül fontos, hogy maguk ne „adják oda magukat”, hanem mindig csak kapjanak, noha gyakran mímelik majd az odaadást, és ennek megjátszásából gyakorta újabb élvezet fakad.

- Feladatuk tulajdonképpen roppant egyszerű. A nőket olyanoknak kell látniuk, amilyenek, és pontosan meg kell határozni, mit akarnak tőlük. Feltétlenül különbséget kell tenni a nő, mint személyiség, meg a nő, mint az élvezet forrása között. Egyébként a nő éppúgy hajlamos a múlthoz és a jövőhöz kötődésre, mint maguk. Testének felépítése valójában sokkal inkább a múlt foglyává teszi, mint önöket. Akadnak azonban olyan nők, akiknek személyisége kiérdemli a férfiak barátságát és csodálatát, legalábbis néhány szempontból. Bármily ritka is az ilyen személy, olyan bánásmód dukál neki, akárha bajtársukról lenne szó, akik között - a dolog termé-

szelénél fogva - igazabb és értékesebb barátokat szerezhetnek, mint a másik nembeliek körében.

- Amennyiben azonban szerelem a céljuk és nem barátság, viselkedésüknek egészen másnak kell lennie. A szerelemben minden nő esztelen, még a legkiválóbbak is, és eszerint is kell bánni velük. Ha a szerelmet olyan őszintén, becsületesen és nyíltan akarják megerősíteni, ahogy a barátságot, az katasztrofát eredményezhet. Higgyék el, az erre vonatkozó szabályok teljesen eltérőek és pontosan ismertek. A római kori költő, Ovidius foglalta őket össze, időszámításunk első évszázadában, és leírásai - némi módosítással - ma is megállják a helyüket. Ne feledjék, a nők hiúsága, félszége és önáltatási képessége csaknem korlátlan. Ennek tudatában kell túljutniuk az irántuk táplált megvetésen, és a lehető leghasznosabbá tenni őket. A hízélgés, már amennyiben némi eredetiséggel párosul, csaknem az abszurditásig fokozható.

- Amennyiben bármelyikük tudomására hozná egy nő, hogy maguk minden szempontból a világ legcsodálatosabb lényei, okkal fogadhatnák gyanakodva ezt a kinyilatkoztatást. Ugyanakkor azonban maguk is mondhatnak efféle a kedvelt nőnek, és higgyék el, hálásan veszi, s az utolsó szóig el is hiszi. Ezért azt javallom, feltétlenül tegyenek úgy, mintha hatalmas különbség tátongana a maguk által szeretett nő és az összes többi között. Ha erről biztosítják, növelik a nő önbecsülését, valamint ragaszkodását is, a legtöbb nő ugyanis, amennyiben egyáltalán hajlandó az agyát használni, meglehetősen furfangos elméletekkel bír önnön nemének hiányosságait illetően, és ezért hallatlanul fellelkesül, ha önök meg tudják győzni őt arról (s ez nem jelent különösebb nehézséget), hogy valami módon mentes mindama gyarlóságoktól, melyeket másokban naponta észlel. A nő egészsége iránti aggodalom, együttérzésének kivívása, különösen olyan esetekben, amikor megjátszható, hogy magukkal rosszul bánt egy másik asszony, a párnák megkívánt, gondos elrendezése, ama készség, hogy tisztelettudóan végighallgassanak bármely ostobaságot, viselje az önálló gondolat, avagy mély

érzés álarcát, nos, mindez végső soron növelni fogja a nő önbecsülését, és minden bizonnyal azt eredményezi, hogy magukba fog szeretni, mert önök által meggyőződött arról, hogy joggal tartja magát a valóságosnál különbnek. Így azután önök egyre nélkülözhetetlenebbé válnak, amennyiben ugyanis elhúznák a nő elé tartott tükröt, akkor nem tudna hová nézni. Ezen a ponton már bizonyára arról beszél, hogy „odaadja” magát, illetve szerelmét. A kifejezés nem indokolatlan, mert azáltal, hogy önök és a világ előtt önmaga fontosságáról teljességgel hamis képet szerzett, függő helyzetbe került hiúsága kielégítésére, a hiúság pedig az asszonyoknál a kielégülés kulcsa. Azzal fogja áztatni magát, hogy különleges erőt tud magukra gyakorolni, és nem fogja azon nyomban felismerni, hogy a helyzet épp fordított. Szükségtelen különösebben feszegetni ezt a kérdést, miként az sem ajánlott, hogy akár önök, akár ő teljesen tisztában legyenek a függőség mértékével; az erőviszonyok beható ismerete ugyanis a szerelem végének kezdetét jelzi. Kis ideig a nagyszerű bizonytalanságban lubickolhatnak, s ezen idő alatt a nő egyre fanatikusabban és oktanabbul fog magukhoz ragaszkodni. Ameddig nem veszítik el a fejüket, megtapasztalhatják, milyen könnyű is az ilyen helyzet. A szerep nagy részétől fokozatosan megszabadulhatnak, és feltéve, hogy a nő testileg-lelkileg ép, nagyon kellemes viszonyban lesz részük.

- Hamarosan azonban, hogy erejét kipróbálja, illetőleg, hogy a jövőjét biztosítsa, indokolatlan követelésekkel fog előállni. Ekkor feltétlenül a fokozatos és szinte észrevétlen visszavonulás a megoldás, és eközben örömmel nyugtáztathatják, hogy a nő maguk iránti vágya egyre fokozódik, tartózkodása és szemérmessége teljesen eltűnik, sőt hiúságának java is; a folyamatban ugyanis, miközben nemének modorosságait és rossz beidegződéseit leveti, bizonyos nemes vonásokra is szert tesz, bár legvégül szinte semmi figyelemreméltó nem marad, és a nő siralmas behódolása véleményem szerint undorral fogja önöket eltölteni. Ne feledjék azonban, hogy ez a szerelem folyamata, és amennyiben a nőt ugyanakkora befo-

lyással ruházták fel, amekkorával maguk rendelkeznek, maguk is épp oly siralmas helyzetbe kerülnek, mint ő. Olyan képet kell magukról kialakítaniuk, amilyent róla, aki most elhagyatva és modorosságaitól megszabadulva létezik, aki minden törekvése ellenére érdektelen, s minden vágya ellenére taszító. Biztosra vehetik, hogy ilyen helyzetben maguk sem remélhetnének könyörületet az olyan nőtől, akinek jármába hajtották a fejüket. Mert bár az ilyen viszonyokban az irányítás fokozatos megszerzése élvezetet okoz, izgalmas, sőt tanulságos is lehet, a teljes hatalom megszerzését követően azonban egyértelműen kiderül, hogy az effajta fölényt nem érdemes fenntartani. Senki sem kedveli, ahogy senkit sem sarkall a rabszolgaimádat. Vagyis legyenek a lehető legkedvesebbek, bár kétségkívül nehéz olyan teremtménnyel kedvesnek lenni, akiről - midőn valódi énje feltárul - kiderül, hogy teljesen hiányzik belőle a becsület, a nagyvonalúság, az önbecsülés. Ezeket a tulajdonságokat azonban hiába keresik a szexualitásban, mely olyannyira függ a testfunkcióktól és az idő megállíthatatlan múlásától. Szánalmat igen, azt érezhetnek a nő iránt. Nem szeretném, ha úgy tartanák, cinikusan nyilatkozom egyetlen emberi lényről is. Szánalmuk azonban legyen általános és filozófiai jellegű, amellyel az ember például egy állat, vagy egy kisgyermek elkerülhetetlen szenvedéseit szemléli. Ne hagyják, hogy a szánalom, netán más érzés elvonja önöket saját integritásuk tudatától meg attól a felismeréstől, hogy végső soron csak önmagunkat szeretjük.

- Önöknek mint a légierő tagjainak elsőrendű feladatuk, hogy a szükség felismerése által megszerezzék a szabadságot, márpedig e szükség nem holmi csábos és zsenge dolog. Nem feladatuk, hogy huzamosabban egy nőhöz kössék magukat. Ez egyfelől lehetetlen, másfelől nem kívánatos. Azért beszéltem e témáról viszonylag részletesen, mert a tapasztalat azt mutatja, hogy a légierő számos ígéretes tagja a határán van annak, hogy elveszítse az önbizalmát, önuralmát és céltudatát pusztán azáltal, hogy nem ismeri a szexualitás tényeit.

Pedig ezek éppoly egyszerűen, természetesen és kielégítően kezelhetők, ha az ember felfogja őket, mint sok minden más.

- Ne feledjék, az önökkel szemben támasztott viselkedési követelmények alapjaikban eltérnek attól, amit másoktól várunk. Tetteik - a szolgálaton kívül - teljesen felelőtlennek tűnhetnek, és ennek így is kell lennie. Céljukat ugyanis - hogy elszakadjanak az idő kötelékeitől, hogy megszerezzék az önmaguk s így környezetük feletti uralmat - egy percig sem téveszthetik szem elől. Ha netán még nem tudnák, a tanfolyamok során majd ráébredhetnek arra, mivé is válunk mi itt, a légierő kötelékében: új és az eddiginél tökéletesebb emberfajjá.

- Kérem, uraim, ne higgyék, hogy vad dolgokat beszélek. Minden szavamat fenntartom, s bár lehet, hogy ma még nem értenek meg pontosan, de idővel ez is menni fog. Végül hadd emlékeztessem önöket a nagyon távoli múltban élő őshüllőkre: ezek erőfeszítései az egymást követő korokban azt a roppant jól szervezett és kifinomult világot eredményezték, amelyet ma a madarak rendjének nevezünk. A tudomány befogja bizonyítani, hogy fajunk fizikai fejlődése befejeződött. Nem ment azonban még végbe a tudat és az akarat fejlődése, helyesebben megváltozása, az időtől való függetlenedés, az, hogy az egyén tökéletesen ura legyen önmagának. Erre tettek némelyek kísérletet a történelem során, mi azonban itt és most közösen vállalkozunk rá. Előképzésük roppant fárasztó volt, s bár a fegyelem változatlanul szigorú marad, a nehézségek időszakát már maguk mögött tudhatják. A fegyelmezés célja az erő megszerzése, s az erő utat nyit a szabadsághoz.

E szavakkal a Repülőtábornok befejezte beszédét. A mennyezet fényei ismét kigyulladtak, és valamennyien szinte ösztönösen egyszerre felálltunk. A színpadon a Repülőtábornok szigorú arccal, mozdulatlanul nézte, hogyan vonulunk ki a kápolnából.

13. fejezet

Változások

A Repülőtábornok beszéde egyike volt csupán azon előadásoknak, melyeket különféle témakörökben hallottunk, ugyanis a repülési, műszaki és aerodinamikai kiképzés mellett a természettudományok, a matematika, a gazdaságtan, a történelem és a filozófia kérdéseibe is bepillantást kaptunk. Roppant részletességgel tanultuk a repülés történetét. Jól emlékszem, hogy egy hónapnál is több időt töltöttünk az albatrosz szárnyszerkezetével, több napot pedig a denevérrel, a repülő mókussal, és más olyan állatokkal, melyek, ha mégoly gyatrán is, de megkíséreltek a levegőbe emelkedni. Számomra kiképzésünknek ez a része legalább olyan érdekes és izgalmas volt, mint maga a repülés, ámbátor jobb pilóta voltam, mint amilyen filozófus, s egy ideig, mi tagadás, nevetségesen büszke voltam ebbéli képességeimre.

Néhány nappal hamarabb mentem el egyedül, mint bármely osztálytársam, és vissza tudom idézni annak az első repülésnek minden izalmát: tulajdonképpen nem a veszélyérzet, hanem az önbizalom édes érzése munkált bennem. A fel-, illetve a leszálláskor olyan érzés fogott el, mint időről időre a rögbijátékost, aki meglátja a védelem soraiban véletlenszerűen keletkező rést, és tudja, hogy azt képes áttörni. A rögbicsapat játékosának önbizalma és lelkesedése, azt hiszem, mégiscsak erősebb, hiszen a szabadtéri pályán harmincan vetélkednek, s így számos változat lehetséges, s nagyobb a váratlan és véletlenszerű fordulatok esélye, mint egy repülőgépet vezetve. Az idő tájt, amikor repülni tanultam, e szer-

kezetek irányításához még mindig romantikus érzületek társultak. Ez talán a múlt hatása lehetett, amikor is a bázisok földi személyzete rosszabbul volt szervezve, s az én időmben már használatos műszereknek még a gondolata sem merült fel.

Kissé sajnálkozva hallgattam oktatónk, a félszemű repülő őrmester történeteit, aki korát tekintve lehetett volna bármelyikünk apja, és aki tizenhat éves kora óta repült. Számtalan históriát mesélt repülőgép-szerencsétlenségekről, reménytelenül elavult konstrukciójú gépek balesetéről, a hóval és széllel vívott harcokról, amelyek készületlenül érték a pilótákat, no meg arról, hogy bizony fizikai erő is szükségeltetett a kormányok működtetéséhez. Fél szemével kissé szomorúan pillantott ránk. - Akkoriban a papírsárkányok repültek a legjobban - mondta zavartan, mintha csak megjegyzését némi rosszindulattal a modern repülés kritikájává lehetne átforgatni. És noha senki sem rohan önként a vesztébe, tulajdonképpen mégis irigyeltük a sikeresen megoldott ezernyi veszélyhelyzetért, amelyekhez foghatót egyikőnk sem élt, élhetett át. Bármit kíséreltünk is meg a levegőben, biztosra vehettük, hogy gépünk tökéletes pontossággal engedelmeskedik a kormányoknak, így azután szinte semmilyen veszély nem leselkedett ránk, csupán azokra, akik fizikailag vagy érzékelileg amúgy is alkalmatlanok voltak a repülésre.

Személy szerint én épp a megfelelő életkorban és idegállapotban voltam ahhoz, hogy meglehetősen gyakorlatra tegyek szert. Kis idő múltán két osztálytársammal bekerültem egy olyan egységbe, amelynek időről időre az volt a feladata, hogy az ország különféle pontjain műrepülő-bemutatókat hajtson végre. E megbízatásra felettébb büszke voltam, és indokolatlan nagyképűség töltött el, hogy feladatomat kiválóan el tudom látni. Az meg - végképp indokolatlanul - jó érzéssel töltött el, hogy e megbízatással fölébe kerekedtem a Repülőfőhadnagynak, akiről oly hosszú ideig azt képzeltem, hogy jóval magasabb régióba tartozik, mint ahova én valaha eljuthatok. Tisztán emlékszem, mennyire megrökö-

nyödtem, mikor a Repülőfőhadnagy neve hallatán oktatónk kacajra fakadt.

Kiderült, hogy ő bizony csekély talentumot mutat a repülés iránt; egy darabig egyáltalán nem is repült, a parókiára történt kinevezését megelőzően is csupán néhány raktár vezetésével volt megbízva. Természetesen senki sem kérdőjelezte meg a légierő iránti hűségét vagy elkötelezettségét, ugyanakkor senki sem tartotta őt kiemelkedő személyiségnek, hanem csak afféle használható és lelkiismeretes tisztnek, akinek nincs semmilyen különösebb képzettsége. Némi időbe telt, mire hozzászoktam, hogy engem nálánál jóval tehetségesebb pilótának tartanak. Míg nekem csodálat és irigység jutott, őt tulajdonképpen semmibe vették. Lassanként arra is ráébredtem, hogy a Faluba tett gyakori látogatásai nem érzelmi kötődésének, hanem az Aerodróm iránti részbeni elégedetlenségének voltak köszönhetőek. A korábban iránta érzett csodálat helyére szájalom lépett. Nem mintha különösképpen sokat gondoltam volna rá, ugyanis valahányszor eszembe jutott, mindig Bessre emlékeztetett, és akkor újra éreztem a sebet, amelyeket azon az estén a viskóban kaptam. Amikor társaimmal együtt a munkába merültem, szinte kitörlődött emlékezetemből a lány, hiszen úgy tartottam, szakításunk, miként életformám megváltozása, végérvényes.

Kisfiú korom óta először tapasztaltam, hogy szívesen végzek önmagammal vagy érzelmeimmel nem szoros kapcsolatban álló feladatot, valami olyat, amivel kivívom mások tiszteletét, amivel szakértelmem kétséget kizáróan megnyilvánulhat. Hosszú időn át csupán kitűnni vágytam, és e téren sikeres is voltam, különösen, ami a műrepülést illeti. Kivívtam az elismerését magának a Repülőtábornoknak is, és jól emlékszem, hogy egy ízben egy bemutatón gratulált a repülésemhez, viszont rögtön azt bizonygatta nekem meg a barátaimnak, hogy nálunk, pilótáknál mennyivel fontosabbak a légi-erő más, földi személyzetei.

A bemutató végén a nézősereg szétoszlott. Egyenruhára cseréltük föl hajózoöltözékünket, majd bemutattak bennün-

két a Repülőtábornoknak, aki néhány rangidős tiszt társaságában ott maradt a bemutató színhelyén. Feltűnt nekem egy magas, idősödő, ritkás szakállú úr, akiről korábban azt hallottam, hogy egyike a kutatásban részt vevő matematikusoknak. Volt neki egy Eustasia nevű felesége, aki után a Repülőfőhadnagy állítólag igencsak érdeklődött. A férfi neve azonnal kiment a fejemből. Arra azonban emlékszem, azon morfondíroztam, vajon milyen lehet a felesége. Amikor odaléptünk, a Repülőtábornok, aki elmerültén beszélgetett velem, jöttünkre elmosolyodott, és gratulált. Szigorúan beszélt, kissé kurtán, ám ennyiből is kiderült, hogy nem csupán repülőgépeinkkel van a legapróbb részletekig tisztában, hanem a felmerülő nehézségekkel, valamint a bemutató során látott néhány egészen aprócska - márpedig elkerülhetetlen - szabálytalanságot is észrevett, amelyek az időzíteni gondatlanságokra vagy műszaki okokra voltak visszavezethetők. Végül hozzám fordult, és áthatóan nézett rám, mint aki nehezen ismer fel. - Maga különösen jó volt - mondta. - Elégedettek vagyunk magával.

Majd nevetve odafordult a mellé álló matematikushoz. - Maga is meg tudná tenni? - kérdezte, mire legnagyobb megörökönyödésünkre a matematikus bólintott, és az orra alatt dűnnyögte: - Azt hiszem, igen. - Ez őszintén szólva valamennyiünket rossz szájjal töltött el, bár a Repülőtábornok úgy mosolygott először a beszélőre, majd ránk, mint aki kifejezetten élvezi az arcunkra kiülő kétkedést. - No, nézzük csak ezt a két madarat! - Mondta, és a pályán felénk guruló két gépre mutatott.

Először nem túl nagy érdeklődéssel figyeltük, mert ismertük a gépek teljesítményét, nem tértek el különösebben a bemutatón aznap délután használtaktól. Ám amikor felszálltak, nyomban felélénkültünk, mert nyilvánvalónak tűnt, hogy vagy nagyon szakavatottan, vagy nagyon felelőtlenül vezetik őket. Jó magasra emelkedtek, olyan szoros géppárban, hogy csűrőik szinte átfedték egymást. Majd szétváltak, fordulóba dőltek, és olyan műrepülő-bemutatót rögtönöztek, amelytől

elállt a lélegzetünk, és alig hittünk a szemünknek. Nem mintha a gépek olyasmit vittek volna véghez a levegőben, amire a legtöbben közülünk nem lettek volna képesek, hanem a két pilóta közötti összhang és bizalom volt az, amit hihetetlennek találtunk. Párban egyszerre emelkedtek, bukfenceztek, dugóhúzóba pördültek, miközben az egyik futója gyakran csupán néhány centiméterre volt a másik kabintetőjétől. Mindent összevetve a lehetetlennel határos valamit láttunk. A szemünket dörzsölgettük, s a bemutató befejeztével aligha tudtuk volna elmondani, mit láttunk. Bizonyára valamennyiünk fejében az motoszkált, vajon miféle pilóták ezek. És mi mifélék vagyunk? Emlékszem, barátaim arca feltűnően sápadt volt, és nem kétlem, hogy az enyém szintűgy.

A Repülőtábornok igencsak elégedett volt a bemutatóval, leplezetlen érzelmeink pedig kifejezetten mulattatták. - Egész jó volt -jelentette ki, és kérdőn nézett egyikőnkéről a másikra. -Az urak, gondolom, ezzel egyetértenek.

Az együtt leszálló két gépet figyeltem a barátaimmal együtt; yardnyira tőlünk álltak meg. Látni akartuk a pilótákat, hátha ismerjük őket. Ekkor ismét megszólalt a Repülőtábornok. - Mit szólnának, ha azt mondanám, hogy ma már kétezer olyan gépet tudunk egyszerre a levegőbe küldeni, amelyek ugyanúgy repülnek, mint ezek?

Döbbenet meredtünk rá, de úgy tűnt, komolyan beszél.

- Felesleges a pilótákra várniuk - mondta -, pilóták ugyanis nincsenek. - Hosszú némaság következett, ő a repülőteret nézte, s arcára mintha ráfagyott volna egy halvány mosoly. Majd karórájára pillantott, indulni készült. - Menem kell - szólt oda a matematikusnak -, magyarázza el nekik. Maguk, fiúk, igazán szép bemutatót tartottak.

Tisztelegtünk, majd pillantásunkkal követtük, míg az automobiljához nem ért. Ezután a matematikushoz fordultunk: ő nyomban beszélni kezdett, mint aki hosszú időn át elfojtotta magában magyarázó kedvét. Szakálla úgy mozgott, akár egy farkát billegető kutyáé. - Nyilván jól tudják - vágott bele lelkesen, hogy csak úgy fröcsögött a nyála -, hogy a távirányítás

rádióval is megvalósítható. Ez itt azonban kissé más, ugye-bár? Hát igen, ez valami egészen más - s ezzel pontosan elmagyarázta a működési elvet, valamint elmondta azt is, hogyan sikerült rájönni és kidolgozni.

Figyelmesen hallgattuk, inkább érdeklődően, mint megértéssel, mert feltehetően nagyobb matematikai és villamosságtani ismereteket tételezett fel rólunk, mint amekkorával valójában rendelkezünk. Szinte a teljes magyarázat érthetetlen maradt számunkra. Végül azt mondta: - Kétezer! Igen, de lehet három- vagy négyezer is! A vezérnek igaza volt! Idővel magukra nem lesz szükségünk. - Hátrahajtotta a fejét, az égboltot nézte, keszeg arcából előmeredt a nevetéstől rázkódó szakáll. Mi is vele kacagtunk, mert büszkéek voltunk a találmányára, bár annak valamennyien tudatában voltunk, hogy bizony nem érjük fel ésszel, meg azzal is, hogy lám a fém, az elektromosság és egyetlen irányító elme egyszeriben túltesz szemünk, idegeink és izmaink teljesítőképességén. Némileg furcsán éreztük magunkat, mert ugyan soha nem képzeltük, hogy roppant fontos személyek volnánk, de abban a meggyőződésben éltünk, hogy olyasmire vagyunk képesek, amire mások nem. Aznap este hosszasan beszélgettünk a láttokról, és még inkább megéreztük, milyen keveset tudunk arról a szervezetről, amelyhez tartozunk.

Nem csupán arról volt szó, hogy pilótákként bizony csupán elemi szinten tudtunk olyan tárgyakat, mint a matematika, az elektromosság, a mágnesesség vagy az aerodinamika, tehát nem is érthettük meg, miféle munka folyik a fejlesztő részlegekben. Az Aerodrómnak voltak más részlegei is, melyekről semmit, illetve csak nagyon keveset tudtunk. A politikai propaganda részleg, példának okáért, ahol a teljes személyzet egyharmada tevékenykedett, köztük a legkiválóbb elmék, maga is roppant összetett szervezet volt, amely a vallás, az irodalom, az erkölcs, az oktatás, a hírlapírás, a lélektan és a medicina kérdéseivel egyaránt foglalkozott. Miként minden egyéb a bázison, ez is a Repülőtábornok állandó felügyelete alatt állt, és eredményes tevékenységéről meggyőződhet-

tünk, valahányszor lementünk a Faluba. A légierő számára ugyanis nem csak az volt a fontos, hogy az ország bármely részén érdekeinek megfelelő területeket elfoglaljon, hanem hogy azokat át is alakítsa. Az átalakítás tervezett mértékéről csak később szereztem tudomást. Akkoriban csupán csodálattal, némileg mulatva, s kissé szánakozva figyeltem, mi történik a Faluban, hajdani otthonomban.

Ha valami csoda folytán a vacsoravendégség estéjén eltávozom, és csak most térek vissza, aligha hittem volna a szememnek, olyan gyorsan és alapvetően megváltozott minden. Az utcát, amely emlékezetemben mindig üres volt - leszámítva néhány kutyát, elcsatangolt gyereket, olykor egy-egy tejeskocsit, amelyek ácsorogtak, ballagtak - most folyton egyen- vagy gyakorlóruhás férfiak népesítették be, akik csoportosan masíroztak, vagy gyors léptekkel siettek egyik helyről a másikra. A Kastélynál, a kerítésen belül álló hatalmas cédrusfa tövében jó néhány színes sportautó állt, azoké a társaimé, akik az épületet klubnak használták. A Kastély, miként a kertje is, szinte a felismerhetetlenségig megváltozott. Külsőjét álcázták, a tetőt átépítették, de úgy, hogy oda-föltre egy nagy bálterem és vendéglő került, üvegfallal és nyitható üvegtetővel, ahol minden hétvégén táncmulatságot tartottak. A kertben csaknem minden ciprusfát kivágtak, és úszómedencét építettek. A sziklakertet földgyaluval el-egyengették, a sövények, a gyeptet szegélyező dísznövények és a bokrok zömét kiásták, hogy teniszpálya és lóállások kerüljenek a helyükre.

Az épület belsejét is hasonlóképpen alakították át. A falakon már nyoma sem volt azoknak az érdekes tárgyaknak, amelyek mindegyikének külön története volt, s amelyek a Földesúr életében az előcsarnokot díszítették. Helyükre aranyozott keretű tükrök kerültek, alájuk pedig hamutartók, meg masszív bőrfotelok. Az egykori szalont ma arab stílusban épített átjáró kötötte össze az előcsarnokkal, s bár működött benne, ahol a Földesúr komornyikja volt az úr. Ez a testes és némiképp gyászos figura olyan lassan rázta a koktél-

keverőt, hogy teljességgel alkalmatlannak tűnt erre a feladatra. Olykor, ha ott voltam, szomorúan rám mosolygott, mintha közös titkunk volna, és az arckifejezéséből leolvashattam, hogy fájlalja a régi idők elmúlását, amikor kevesebb dolga akadt, és a mainál sokkal tekintélyesebb embernek számított. Valójában állandóan az elbocsátástól kellett rettennie, és a repülők zöme egyszerűen félnótásnak tartotta, aki a legegyszerűbb hozzá intézett mondatot sem képes felfogni. Komikussá tette őt a tisztelet, ahogyan a vicceket és az utasításokat egyaránt fogadta. Wainwrightnétől, a szakácsnőtől, a hajdani személyzet egyetlen megmaradt tagjától sem kapott sok segítséget. A szakácsnő minduntalan a konyhában tüsténkedett, és a jelek szerint alkalmazkodott az új körülményekhez, mert elbűvölte a figyelem, melyet olykor az idősebb tisztektől kapott. Ha összeházasítottam vele az előcsarnokban, vagy a biliárdszobában, mindig rám mosolygott, olykor megjegyezte, milyen nagyot változott a világ, a tisztek meg néha megkérdezték, milyen is volt azelőtt a Kastély, és nevettek, amikor elmesélte, melyik szobát mire használták, no és milyen volt a berendezés, amelyet az utolsó darabig kicseréltek.

Szabadidőm javát itt töltöttem, s csak ritkán vetődtem el a korcsmába, melyet egyre szutykosabb és érdektelenebb helynek tartottam. Nagy néha azért útban a klubház felé betértem és egy-egy menet célbadobósdit lejátszottam Freddie, Mac-
kel vagy valamelyik régi barátommal. Tudtam, hogy megváltoztak velem kapcsolatos érzelmeik, mióta a légierő egyenruháját viselem, és magam is elcsodálkoztam azon, mennyire más szemmel nézem őket. Noha alig-alig adtak hangot az Aerodróm iránti megvetésüknek, azért ez munkált bennük, s viselkedésükben új vonás volt, hogy leplezték érzéseiket. Egyikük sem felelt meg az előképzéshez szükséges felvételi vizsgán, és ezért az ország más vidékéről idehozottakkal együtt kubikosként dolgoztak. Azt mondták, jó a fizetség, bár sokat levontak tőlük rendszeres késésért, vagy

mert olykor részegségük folytán egyáltalán nem tudtak dolgozni.

Nyilvánvalóan fájlalták a régi rendszer elmúltát, és némi viszolygással vettem tudomásul a korcsma régi vendégeinek kárörömét, akiknek jóslata bevált. Az idők azonban nem tudtak a társaságba életet vinni. Mélabúsan emlékeztek, vagy rosszindulatú megjegyzéseket tettek csupán. Így azután az ivóban, ahol hajdan oly oldott volt a hangulat, valamiféle feszültség keletkezett. Tisztként ugyan éreztem, hogy uralmam van ezek felett az emberek felett, s nem hűlt még ki teljesen a kapcsolatunk, de be kellett látnom: a dolgok állása szerint az erő és a szeretet összeegyeztethetlenné váltak. Sikereim ellenében ők csak kudarcot tudnak felmutatni, a hajdani nagy barátság helyett pedig a gyengeség és esendőség új jeleit. Valahányszor eszembe jutott a Repülőtábornok, valamint a barátaim a légi támaszponton, eltöprengtem, ugyan mire képesek ezek a falusiak, leszámítva a szakképzettséget nem kívánó munkát, s ugyan minek tudnak örülni a legalantasabb élvezeteken kívül. Hogy nincs céljuk, önbizalmuk, mozgatórugójuk, azt jól láttam, pedig akkoriban még mit sem sejtettem ama szervezet valódi céljáról, amelyhez tartoztam, és amely épp oly függő viszonyban tartott engem, mint bárki mást a faluban.

Olykor Besszei is találkoztam a korcsmában, de ritkán váltottunk szót. Egy idő múlva ő sem mutatott hajlandóságot, hogy velem beszéljen, így még pillantásunkkal is kerültük egymást. Eleinte azzal kísérletezett, hogy könnyed, baráti hangon csevegjen, gratulált a bázison elért sikereimhez, szeme azonban elárulta, hogy nemigen jókedvű mostanában amiatt, hogy fájdalmat okozott nekem, s hogy azt kívánja, bárcsak elillanna ez a fájdalom, mert akkor ő is gondtalan lehetne. Ez a pillantás azonban egyenesen feldühített, és úgy szóltam hozzá, mintha vadidegen volna; rettegtem ugyanis attól, hogy érzéseim netán meglágyulnak iránta. Tudtam, hogy barátként nem kezelhetem, ha pedig hagyom, hogy képzeletem ennél messzibbre kalandozzék, visszatér minden

nyomorúságom és tétovaságom, elveszítem a célomat, a magabiztosságomat, és alkalmatlan leszek a feladatomra. Ezért azután közömbösséget erőltettem magamra, s el is hittem, hogy közönyös vagyok iránta, nem figyeltem fel a magatartásomban pedig megtalálható intő jelekre, amelyek arra utaltak, hogy valójában nem így érzek.

Nem volt ínyemre például, ha boldognak láttam, és amikor kis idő múltán feltűnt, hogy gyakorta sápadt és kedvetlen, kissé sajnáltam ugyan, de valami arra készítetett, hogy alaposan szemügyre vegyem s felmérjem, mennyire bánatos, ez ugyanis örömömre szolgált. Az okot könnyen kitaláltam: a Repülőfőhadnagy a korábbiánál sokkal csekélyebb érdeklődést tanúsított iránta, és alighanem véglegesen elhagyni készült őt. Köztudomású volt, hogy vonzódik a matematikus feleségéhez, Eustasiához, és emiatt aztán számos hivatalos kifogás merült fel ellene. Állítólag nevetségesen belehabarodott a hölgybe, aki semminő érdeklődést sem tanúsított iránta. Ez a viselkedés az általános vélekedés szerint önmagában is siralmas, s különösen méltatlan egy repülőhöz. Mikor először hallottam e szóbeszédet, menten azon kezdtem gondolkodni, miféle asszony lehet ez az Eustasia, sőt még az is megfordult a fejemben, hogy milyen érdekes volna, ha engem fogadna kegyeibe a Repülőfőhadnagy helyett.

A Repülőfőhadnagy azonban nem csupán Besszei szemében változott meg. Valamennyiünk "meglepetésére komoly hangon beszélt falubeli munkájáról, mintha annak az Aerodrómtól függetlenül is volna jelentősége. Úgy hallottuk, a templomban az előírtnál hosszabb prédikációt olvas fel, újra-szervezte a csengettyűsöket, akik a falu elfoglalása óta felhagytak a zenéléssel, s magára bősztette az ellátmányi részt, mert azt kérte, erősítsék meg a templom tornyát. Számomra a legnagyobb meglepetést mégis az jelentette, hogy gyakori látogatója volt a háznak, amelyben a Földesúr húga és a Tiszteletesné lakott, holott a múltban a két hölgy egyike sem szívelte őt különösebben. Igazság szerint a Földesúr húga a kinevezésétől fogva utálta a Repülőfőhadnagyot.

Magam csak nagy ritkán vetődtem el abba a házba, ám jól emlékszem, mekkora megrökönyödést okozott nekem, amikor egy ízben (valami ruháért mentem) a szalon ajtaját kitártam, s ott találtam a Repülőfőhadnagyot. A kandalló előtt ült a földön, feje pedig ama szék karfáján nyugodott, melyben a Földesúr húga ült. Döbbenet kellett megállapítanom, hogy a hölgy arcán földöntúli boldogság tükröződik. Ujjhegyével a fiatalember szőke fürtjeit simogatta, vele szemközt, a kanapén ült a Tiszteletesné, és úgy mosolygott, mint akinek kedvére való a jelenet. Beléptemkor ő is, barátnője is kedvesen fogadtak, mintha holmi családi összejövétel volna. Én nem így láttam, mert tartottam magam ahhoz, amit a Repülőtábornok a kápolnában mondott nekünk. Mindössze elkértem a ruhaneműt, amiért jöttem. A Repülőfőhadnagy némiképp zavartan vette tudomásul jelenlétemet. Felállt, és amikor indulni készültem, azt mondta, velem tart.

A háztól a klub felé tartva alaposan szemügyre vettem őt, de nem tudtam eldönteni, hogy leplezetlen zavarát Besszei kapcsolatos érzései, vagy netán az iménti jelenet okozza. Némi meglepetéssel nyugtáztam, hogy ez is, az is egyaránt hidegen hagy, hogy magabízóbb vagyok nála, s így egy röpké pillanat erejéig úgy tűnt, akárha személyiséget cseréltünk volna, ő láthatóan magyarázkodni akart és a tanácsomat kérni, én pedig biztosra vettem, hogy semmi fontosat nem fog mondani. Visszaemlékeztem arra, mennyit sétáltunk ezen az utcán egykoron, és akkor éppen fordított volt a kettőnk viszonya.

- Milyen különös - szólalt meg. - Tulajdonképpen nagyon kedvelem az öreg hölgyeket.

Nem feleltem, így némi hallgatás után folytatta.

- Különösen a Földesúr hűgát. Emlékszel, hogyan viselkedett azelőtt. Azt hittem, utál, mint a leprást.

- Nem kedveli a bázist különösebben, ugye? - kérdeztem.

Erre hirtelen megállt, a szemembe nézett; úgy láttam, együttérzést vár tőlem. - Nem - felelte. - Valóban nem. - Is-

mét rám pillantott, láthatóan nagyon várt valamit. Majd hal-
kan azt mondta: - Alighanem én sem.

Szörnyülködve bámultam rá, ő azonban elfordult. Felér-
tünk a dombtetőre, s követtem pillantását le a völgybe, a fo-
lyóvölgyet csatornának mutató, egymás mellett sorjázó éger-
fákra, a sötétlő erdőkre és a mögöttük terjeszkedő legelőkre.
A folyó felett szürkegém csapkodott a szárnyával. Tél kö-
zepe, szélcsendes nap volt. Hirtelen az jutott eszembe, vajon
hogyan fest ez a völgy a levegőből, és újra végigpillantva raj-
ta, némi undort éreztem, amiért olyan testközelben van,
olyan sáros, fojtogató, és tele van sással. Magasan a fejünk
felett nehézbombázók raja süvített el. Felnéztem, a Repülő-
főhadnagy pedig némiképp bocsánatkérő hangon azt mon-
ta: - Néha elgondolkodom azon, mire jó ez az egész.

Nem vettem le a szememet a gépekről, de elmosolyodtam,
mint aki badarságot hall. Mentünk együtt tovább a klub-
házig.

14. fejezet

Eustasia

Nem sokkal később megismertem Eustasiát, és furcsa módon épp a Repülőfőhadnagy mutatott be minket egymásnak. A bázison eleinte kerülni igyekeztem a Főhadnagy társaságát, s ő sem különösebben kereste az enyémet; ám most (vajon mert Besst végérvényesen elhagyta, vagy tán, mert a többi tiszt körében nem örvendett túlságos népszerűségnek) szinte szabadidőm minden percében a sarkamban járt. Már kezdtem beleunni a jelenlétébe csakúgy, mint a vele való társalgásba, bár a személyiségében nyilvánvalóan lejártsódó változások és a céljai egyaránt érdekelték és meg is leptek. Csak nagy ritkán vetemedett arra, hogy nyíltan bírálja a légierőt, azzal ugyanis tisztában volt, hogy ez meglehetősen kockázatos dolog. Amúgy sem lettem volna hajlandó ilyesmit meghallgatni. Ugyanakkor azonban feltétlenül tisztázni akarta, hogy ma már nem kizárólag szervezetünk növekvő hatékonyságának és erejének elérése köti le minden energiáját. Gyakorta beszélt a falubéliekről, különösen az idősebb asszonyokról és a gyerekekről, egyeseket pedig egészen elképesztő indokkal dicsért: oktan hűségükért, becsületességükért, amelyet csupán a megszokás diktált, a felülről rájuk kényszerített újdonságok zokszó nélküli elviseléséért. Gyakran kinevettem, ő pedig soha nem tudta újfajta vélekedését meggyőzően megvédeni.

- Valahogy ezek az emberek jobban illenek a tájba, a látványba, mint mi - mondogatta nemegyszer, s valahányszor arra jártunk, hosszan, elmerülten nézett le a völgyre. Gyak-

ran én is követtem a pillantását, és bizony igencsak meglepett, hogy az ismerős táj látványától nem érzékenyülök el. Szűknek érzem, hiszen innen a földről a tekintet nem jut messze, én pedig már tapasztaltam, milyen tiszta, távoli és végtelen ez a vidék, ha nagy magasságból nézek le rá.

- Ugyan mit számít, milyen egy táj? - tettem fel ilyenkor a kérdést, a Repülőfőhadnagy pedig bocsánatkérően heherészett.

A leggyakoribb beszédtemánk azonban Eustasia volt akkoriban, s mindannyiszor döbbsen vettem tudomásul, hogy nemcsak a Repülőfőhadnagyban, hanem bennem is lezajlottak változások, ő ugyanis roppant lelkesedéssel beszélt a hölgyről, s olyan tulajdonságokkal ruházta fel, amilyenekkel, meggyőződésem szerint aligha rendelkezhetett. Jól ismertem ugyanis a tisztfeleségeket, s tudtam, sem ők maguk nem hűségesek, sem azt el nem várják; gondolkodásmódjuk sekélyes, és csaknem kizárólag a ruhák, a bútorok, a táncestélyek és a fizikai élvezetek érdeklik őket. A Repülőfőhadnagyot hallgatva olyan érzésem támadt, mintha hajdani szavaimat hallanám viszont Bessről, és kinevettem lelkes, meglehetősen egyhangú mondandójáért, s már-már az az érzésem támadt, mintha nem is én beszélnek, hanem ő, aki hajdan oly frivol és utóbb beigazolódott megjegyzéseket fűzött a házassághoz és a beteljesülésem állapotához. Az is különös volt, hogy amennyire a szavaiból kivettem, Eustasia csekély érdeklődést mutatott iránta.

- Gyakorta beszél rólad - mondogatta a Repülőfőhadnagy. Később felajánlotta, hogy bemutat a hölgynek.

- Szólhatnál néhány jó szót az érdekemben - mondta -, már amennyiben rokonszenvesnek találjátok egymást.

Úgy emlékszem, kissé szégyenlősen mosolygott, én pedig megrökönyödve, s némi megvetéssel pillantottam rá. - És ha nekem is megtetszik? - tettem fel a kérdést, és jót mulattam azon, hogy a Repülőfőhadnagy szemébe beleköltözik a félelem. Mosolyt kényszerített az arcára.

- Nos - felelte -, végtére is, mindegy. - Vállat vont. - De azért...

Hirtelen eszembe jutott, hogy ugyanezeket a szavakat használta a viskó előtt, és élesen néztem rá. Édeskevés jelentőséget tulajdonítottam a dolognak, de tudtam, ha különösebb erőfeszítés nélkül meg tudom sebezni, meg is teszem. Kissé bocsánatkérően pislantott rám, mint aki olvas a gondolataimban. Másnap az ő társaságában kerestem fel Eustasiát.

Az asszony a légítámaszpont szélén, az útra nyíló kapu mellett, az egyik, tisztfeleségeknek fenntartott épületben lakott. Emlékszem, először mennyire meglepett a szobájában uralkodó féktelen rendetlenség. A padlót telefirkáit papírlapok borították, a fal mentén húzódó díványon nyitott bonbonos- és púderdobozok heverték, a kandalló párkányán pedig félig teli parfümös és arcvizes üvegek sorakoztak. A bútorzat ugyanakkor ízléses és drága volt. A szoba tágas benyomást keltett, az asztal és a székek fából készültek, nem pedig fémből, mint az addig látott helyeken. Nyomban megéreztem, hogy e szoba lakója valamiképpen kitűnik az Aerodrómban élő asszonyok közül, akiknek egyhangú szokásaik voltak, ízlésük pedig nélkülözte az egyediséget. E megérzésemben nem is tévedtem.

Néhány percig várakoztunk. A Repülőfőhadnagy suttogva szólt hozzám, akárha istentisztelet helyszínén volnánk. Én ellenben hangosan feleltem neki, mert bosszantott a félszégsege. A szomszédos helyiségből fürdővíz csobogása hallatszott, majd hamarosan kinyílt az ajtó, és belépett Eustasia, nagy lila virágos fehér selyemköntösben. Megállt, nevetve a Repülőfőhadnagra nézett, majd rám, és úgy véltem, egy szemvilanásra zavarba jött. Szemöldökét ráncolta, és a helyére simított egy homlokába hullott hajtincset. Majd hozzám lépett, és a kezét nyújtotta. - Elnézést, hogy így fogadom - mondta mosolyogva, és nagy szemével nyíltan az enyémbé nézett.

Utóbb mindketten beváltottuk, hogy az első pillantást követően már tisztában voltunk azzal, mi következik ezután.

Bizonyos szempontból így is történt. Barna szeméből azonban azt is kiolvastam - s bizony ezt nem vallottam be neki -, hogy könnyen rabul tudom ejteni, ugyanakkor a színlelt harciasság mellett a lágyságot és a becsületességet is felfedeztem benne, mely nagymértékben lehangolt, hiszen nem állt szándékomban sem őt, sem bármely más asszonyszemélyt komolyan venni. Rövid időre olyannak láttam, akárha gyerek volna, aki sikeresen játssza a kifinomult és magabiztos nő szerepét. Ez a benyomás azonban gyorsan elszállt belőlem, mihelyt az asszony kissé félszegen elindult a szobában, italt töltött nekünk, és szaporán, élénken csevegett a köntöséről meg az arcvízéről. Utóbbi, miután bennünket kiszolgált, az arcára kezdte paskolni. Mondókáját csupán a Repülőfőhadnagy egyetértő vagy helyeslő közbeszúrásai szakították meg. Valahányszor az asszony szünetet tartott, a Főhadnagy olyan ideges nyugtalansággal szólalt meg, ami mondandóját szinte teljes egészében értelmetlenné és fölöslegessé tette.

Eustasiát néztem, amint szorosabbra húzza magán a köntösét, majd odaáll a falon lógó tükör elé, és fésülködni kezd. Átható pillantásában meg előreugró állásban volt valami férfias, még inkább magabiztos, zengő hangjában. Füle és keze azonban feltűnően finomművű volt, s termete, bár magas volt és sudár, némi törekenységet sugárzott; inkább lágynak tűnt, semmint erősnek. Én szinte alig szóltam, csak ide-oda pillantgattam: őt néztem, meg a Repülőfőhadnagyot, aki, véleményem szerint, pojját csinált magából. Eustasia ugyanis, elhaladván a széke mellett, időnként megpaskolta a fejét, jelezve, hogy egyik-másik megjegyzésére odafigyelt, viszont egészen nyilvánvalóan nem érzett iránta az égvilágon semmit.

Némi idő elteltével, miután toalettjével elkészült, leült mellém, a díványra. - Nagyon vártam, hogy megismerkedhessünk - mondta -, a férjem olyan sokat mesélt magáról. A hírneve máris kitűnő.

- Meg sem közelíti az ön férjének hírnevét - feleltem erre, mert eszembe jutott a légibemutató.

Eustasia felnevetett. - Ez természetes. A férjem nagyon-nagyon híres ember. Ámbátor a siker nem minden, igaz?

Ebben némiképp kételkedtem. Az asszony rám függesztette hatalmas szemét, mint aki valamit kutat bennem. Hirtelen elkomorulását látva kénytelen voltam elmosolyodni. A Repülőfőhadnagy mondott valamit, de egyikőnk sem felelt. - Milyen érzés férjés asszonynak lenni? - kérdeztem.

Előrenyújtotta a lábát, tenyerét a combjára fektette. - Nem túl rossz - mondta -, már amennyiben hozzájutok fiatal fiúkhoz is. - Lassan elmosolyodott, én meg abban a pillanatban hatalmas macskának láttam, amely lustán nyújtózik a napon. Eustasia felnézett, de nem rám, hanem a Repülőfőhadnagra, kinek arcát az aggodalom csaknem idiotikussá torzította. - Eriggyen, hozzon nekünk cigarettát - parancsolta, mire a férfi sietve kiment a szobából.

Távozta után néhány percig némán ültünk. A szőnyeg mintázatát bámultam, a borostyánok között tekergő és egymásba fonódó kígyókat, s valamiért eszembe jutott, hogy amikor ott ültem Bess anyja mellett az ágyon, milyen elmerült figyelemmel néztem az ágytakaró négyzeteit. Most ugyanazt a feszültséget éreztem kettőnk között, azt a bizonyosságot, hogy mintegy a levegőben lóg egy roppant jelentőségű mondat vagy mozdulat. Ekkor azonban már ura voltam önmagámnak, s csak a szemem sarkából lestem Eustasiát, mivel nem óhajtottam megtenni az első lépést. Kissé előrenyújtott nyakkal ült, széles csontú, határozottságot sugárzó arcán pedig olyan lágyság ömlött el, hogy egészen elképedtem. Nyomtalanul eltűnt róla ugyanis a makacsság, az önfejlőség és a feszültség. Ettől az arca oly üdévé lett, akár az áprilisi égbolt, s ő maga pedig mintegy földöntúlivá vált, olyan szellemmé, akinek leglényege az együttérzés. A valóságban azonban teste súlya alatt megereszkedett a dívány, s a halántékán picinyke, lüktető eret láttam.

Ismét a szőnyegre pillantottam, és elmosolyodtam, mert ez az izgalom roppant jó érzéssel töltött el. Pontosan tudtam, hogy nem fogom elárulni magam. Amikor egyik kinyújtott

kezét a térdemre helyezte, mozdulata magától értetődőnek s elkerülhetetlennek tűnt. Ettől a minket körülvevő feszültség nyomban oldódni kezdett, s utat talált végtagjaink és agyunk felé. Feléje fordultam, kezemet a combjára helyeztem; puha húsának érintésétől megremegett a szemhéja. Egy-két másodpercig egymást néztük. Pillantása változatlanul gyengédséget tükrözött, ajka azonban már mosolyra húzódott. Szemében öröm villant; átölelte a nyakamat, és szájon csókolt, majd a tarkóm mögött összekulcsolta a kezét, hátradöntötte a fejét és pajkosan azt mondta: - Most már tudod, milyen férjes asszonynak lenni.

Magamhoz húztam, egyre szenvedélyesebben csókoltam, s egyre nagyobb élvezettel, hiszen ez az ügy oly könnyedén kezdődött, oly egyszerűnek tűnt, és oly csekély mértékben látszott életem menetét befolyásolni. Szenvédélyének heve és merészsége meglepett, de jól is esett. Néhány perccig, ahogy mondani szokták, elnémultam a vágytól, bár agyam egy rejtett zuga határozottan mulattatónak találta a történeteket; midőn azonban ajkunk összeforrt, azt mondtam magamnak, bármi történjék is ebben az ügyben, én ugyan nem szerzek sebeket. Ennek ellenére az asszony váratlan gyengédsége felolvasztott bennem valamit, és amikor szétváltunk, hálásan pillantottam rá.

Eközben valamikor visszatért a Repülőfőhadnagy, jövetelét azonban sem Eustasia, sem én nem észleltük. Kezét a szájára szorítva állt felettünk, mint aki köhögni készül. Rápillantottunk, majd egymásra, és kitört belőlünk a kacagás. Ahogy ott állt, bár némelyek szánalmasnak mondták volna, alapjában véve nevetséges volt. A Repülőfőhadnagy tudatában volt e megmérettetésnek, azt azonban előre nem sejthette, milyen hatást vált ki. Legnagyobb megrökönyödésemre odakuporodott Eustasia mellé a földre, a fejét az asszony combjára fektette, arcát a köntöséhez dörzsölgette. A válla rázkódott. Az egyik szeméből legördült egy könnycsepp. Eustasia úgy paskolgatta a fejét, akár egy szórakozott gazda a kutyáját. Olykor teljesen értetlen arccal a férfire nézett,

olykor meg mosolyogva felém, mint aki együttérzést vár tőlem, valamint megbocsátást, amiért ilyen szerepre kényszerül ebben a jelenetben. Egy ízben az ajkát csücsörítette felém, mire odahajoltam, és megcsókoltam.

A Repülőfőhadnagy eközben összefüggéstelenül hablatyolt. Azt mondta, hogy Eustasia az egyetlen nő a bázison, aki őt megérti; csak és kizárólag ő érti, miért találja olyan gyűlöletesnek azt az állandó feszültséget, amelyben élni kényszerül, hogy rajta kívül nincs lény, akivel őszintén tudna beszélni, s bár tudja, hogy elveszítette, figyelmének legcsekélyebb morzsájáért is roppant hálás volna. Ez volt a lényege mindannak, mit megtört és zaklatott hangon előadott. Míg mondandója végére nem ért, Eustasia a feje búbját és az arcát paskolgatta.

Vegyes érzelmekkel néztem a jelenetet. Hazudnék, ha azt állítanám, nem örültem, hogy ilyen megtört állapotban láthatom a Főhadnagyot, egyúttal azonban taszított is az alázatossága, és ami még ennél is különösebb, bizonyos fokig meg is vettem ezért, kis ideig ugyanis úgy véltem, hogy még e megalázott helyzetben is sikerült neki egy villanásra fölibém kerekednie. Tudtam, hogy kimehetek ebből a szobából, és ha soha többé nem látom Eustasiát, akkor sem kisebbedek; a Repülőfőhadnagy azonban nyilván olyasvalamit fedezett fel az asszonyban, amit semmi esetre sem akart elveszíteni, és ez, úgy véltem, az enyéménél kifinomultabb ösztönre vall. E gondolat nyomban elszállt belőlem, mihelyt Eustasia felém fordult, kérdőn felhúzott szemöldökkel, mintegy a segítségemet kérve. Ekkor világossá vált számomra, hogy nem cserélnék a Repülőfőhadnaggal.

Bár nyugodtabbnak látszott, arcát mégis változatlan gépiességgel dörzsölgette az asszony köntöséhez. Az meg a hajánál fogva felemelte a férfi fejét, és rámosolygott. - Ugyan, ugyan! - mondta. - Ne keseredjen el ennyire, hiszen természetesen mindig jó barátok maradunk.

Majd elhúzódtott tőle, a Repülőfőhadnagy pedig öklét a padlóra támasztva feltornászta magát. Olyan tétován nézett

ránk, akár a nyugtalan vendég, aki nem tudja, elérkezett-e az udvarias távozás ideje. Furcsa volt kócos haja, meg hogy az egyenruhája ujjához fehér cérnaszál tapad. Arcára emeltem a tekintetemet, s elkaptam nagyon is különös pillantását. Nem volt abban megvetés, miként harag sem, erre akár meg is esküszöm; inkább mintha valamiért bocsánatot akart volna kérni, de nem találná a megfelelő szavakat; netán oly meglepő bejelentésre készült volna, amit joggal előz meg ily fokú bátortalanság. Gyorsan az ajtóhoz mentem, és kitártam előtte.

A Repülőfőhadnagy eltávozott, mi pedig szeretők lettünk. Jó néhány héten át minden nap vagy éjszaka egy részét Eustasiával töltöttem, és ez idő alatt nem éreztem egyetlen percnyi kellemetlenséget vagy boldogtalanságot sem. Első szeretkezésünk oldottnak, természetesnek és törvényszerűnek tetszett. A további alkalmak pedig csak növelték szerelmünket. Noha viszonyunknak nem volt előzménye, nem voltak előzetes elképzeléseink, sem utólagos meggondolásaink, és bár kétségtelenül keveset gondoltam rá szolgálat közben a légitámaszponton (s talán éppen emiatt) találkozásaink egyre örömtelibbé váltak, minden alkalom ugyanis újabb részleteket árult el agya vagy teste felforgatásáról. Mindez a meglepetés erejével hatott rám: a legelső perctől fogva ugyanis nem a tökéletes nőt láttam benne, akit az én képzeletem formált, s aki mintegy vágyaimat és elképzelt kívánságaimat tükrözi vissza. Inkább fordítottja volt a helyzet: azóta, hogy a Repülőfőhadnagytól először hallottam róla, úgy vélekedtem, aligha különbözhet a többi tisztfeleségtől, bizonyára nem kell túlságosan komolyan venni, és a vele való kapcsolat nem is lehet tartós.

Igy meglepett, hogy azt ne mondjam, megrázott, hogy erőben, melegségben, élénkségben és bizonyosságban mily nagy mértékben meghaladja a valóság az elképzelést. Kétséget kizáróan hiúságomat legyezgette, hogy komoly érzésekkel viseltetik irányomban, s csak félig-meddig voltam tudatában annak - s ez sem okozott különösebb zavart -, hogy az én ér-

zéseim, bár erősek, alapjában másféle minőségűek. Eustasiától én csupán örömet kaptam, ő azonban tőlem ezenfelül még valamit, valami olyat, amitől időnként úgy csüngött rajtam, mint aki birtoktárgyává akar tenni. Mintha én, bármily erős légyen is a szorítása, ha nem figyelne, kicsúsznék az öleléséből. Az ilyen pillanatokban érzelmei kiültek az arcára, s ez mindig meglepett, hiszen én a karomban tartottam azt, amit akartam, és másra nem is igen gondoltam.

Gyakorta beszélt nekem a szerelemről, én pedig érdeklődve és kissé értetlenül hallgattam, olykor pedig jól mulattam; nem feledtem ugyanis, hogy volt idő, amikor én is elméleteket fabrikáltam e tárgykörben, most azonban nem éreztem efféle tisztánlátás szükségét, őszintén szólva meglepett, milyen szenvedéllyel és nyíltsággal beszél erről Eustasia. Soha senkihez nem maradt hosszú ideig hűséges, ám szerelmi ügyei egyértelműen élete legfontosabb eseményei voltak. Legtöbbször elmosolyodtam, mikor beszélgetésünk során tudtomra adta, hogy szexuális életéhez képest a bázis és teljes szervezete csupáncsak másodrangú jelentőséggel bírhat. Értelmetlen lett volna erről vitáznom, esetleg tiltakoznom az ily szavak ellen, melyek ekkoriban az önzés bájos példáinak tűntek csupán. Kikérdeztem korábbi szeretőiről, és szinte kivétel nélkül valamennyiről szeretettel, szórakoztatóan és hálával beszélt. Nem tartotta sem furcsának, sem szégyenletesnek, hogy valamennyit elhagyta. Valójában soha nem ismerte volna be, hogy így történt; jóval azután ugyanis, hogy az illetőhöz már régen nem volt semmi köze, figyelemmel kísérte a sorsát, és ragaszkodott ahhoz, hogy a baráti kapcsolatot fenntartsa vele. A teljesen letört Repülőfőhadnagy iránt olyan együttérzéssel viseltetett, amely ugyan nem volt szerelem, ám messze esett a közömbösségtől.

- Milyen kár - mondogatta -, hogy az emberek mennyire feldúltak tudnak lenni, de sajnos, ez elkerülhetetlen, és hamar elmúlik. Az ellenben megbocsáthatatlan, ha az ember szerelmet színlel, holott az már régen elmúlt.

- És velem kapcsolatban hogyan érzel majd? - kérdeztem

néha tőle, ilyenkor kivétel nélkül mindig kacagott, és válasz helyett csókolgatni kezdett, amitől én különösen jól éreztem magam, hiszen tudtam, nem csupán Eustasia köti le gondolataimat, hanem roppant ígéretes karrierem izgalmai is, valamint ama képességem, hogy más tisztfeleségek vonzalmát is el tudom nyerni, többeket ugyanis meglehetősen vonzónak tartottam.

Nem mintha az utóbbi tény csökkentette volna a boldogságomat Eustasiával. Maradéktalanul elégedett voltam a helyzetemmel. Meglehetősen ritkán jutott eszembe múltamnak az a néhány hónapja, mikor boldognak véltem magam Besszei. Ha mégis, nem tudtam jelenlegi érzéseimet az akkoriakkal összevetni. Főként a fájdalomra emlékeztem azon a légierőbe kerülésemet megelőző éjszakán, s azt gondoltam, hogy az azóta is emlékezetes, lelkes és eltúlzott érzelmeim mélyén bizonyára mindenkor tétováság és elégedetlenség rejlett, s ettől akkori életem nyilván örömtelenebb volt a jelenleginél.

Eustasia gyakorta beszélt nekem Bessről, ugyanis korábban a Repülőfőhadnagy elmesélte neki az egész históriát. S bár készen álltam, hogy vele erről vagy bármi másról beszélgessek, olykor azon kaptam magam, tétovázom, mielőtt a kérdéseire felelnék. Nem félszagségből, hanem mert jelen fényűző környezetem és magabiztosságom valószínűtlenné teszi a Falu feletti bádogviskót, az olcsó, házilag varrott ruhákat, amelyeket Bess viselt, s önnön parttalan érzelmeimet.

Azt is nehezen tudnám megmondani, zavart-e, illetőleg ínyemre volt-e az a megvető hang, ahogyan Eustasia Bessről beszélt. Azt hallottam, Bess az összeomlás szélén áll, mióta a Repülőfőhadnagy elhagyta, és szinte ki sem mozdul otthonról, a szobájából. Tulajdonképp ez a hír nem szomorított el, azonban valami a lelkem legmélyén mégis visszatartott attól, hogy túlzottan részletesen elképzeljem, miféle állapotban is lehet. Most, hogy én magam elégedett voltam, erős készte-tést éreztem, no nem arra, hogy segítsék rajta, hanem, hogy valahogyan megtudjam: nem boldogtalan. Egy ízben, úgy

emlékszem, említettem is ilyesmit Eustasiának, és arra is tisztán emlékszem, mikor történt. A Kastély tetején kialakított üvegfalú táncteremben rendeztek aznap táncestélyt. Bár az este hűvös volt, kabátot vettünk, és kimentünk Eustasiával a kertbe, mivel meg akarta nézni a teliholdnak a folyó víztük-rén meg a mocsárban meghagyott fák csupasz ágain visszaverődő fényét. Hátunk mögött dübörgőit a zene, és ha megfordulunk, biztonnyal meglátjuk a magasban, az üveg mögött nevetgélve keringő egyenruhás és színes estélyibe öltözött alakokat. Két borókafenyő között egy padra ültünk le; a levél-kék ezüstösen csillogtak a holdfényben. Nem is tudom, hogyan került szóba Bess, ám midőn kissé tétován azt mondtam, bárcsak boldog lenne, Eustasia nevetve a kabátja alá húzta a kezemet.

- Ne nyugtalankodj! - mondta. - Hamarosan talál magának valakit. Az ilyenfajta nők soha nem tudják, mit is akarnak. Hol repesnek, hol meg búslakodnak. Jól ismerem ezt a fajtát.

Nem feleltem. Szememet a folyónak arra a pontjára függesztettem, ahol annak a napnak az estéjén megfürödtem, mikor együtt találtam Besst a Repülőfőhadnaggal. Úgy tűnt, mintha a kínos eset évszázadokkal korábban történt volna. Eustasia felém fordult, de én csak néztem a folyót. Megszorította a kezem, majd megszólalt.

- Ha Bess úgy szeretne, ahogy én, visszamennél hozzá? - kérdezte.

Ennek hallatán a testem görcsbe rándult, és hevesen vert a szívem. Eustasia ujjai a kezemre fonódtak, de az dermedt és érzéketlen maradt. Megmagyarázhatatlan módon ekkor úgy láttam magamat, ahogy csaknem egy évvel korábban, a Gurney-kaszáló sarában, amikor Fred és Mac éjszaka magamra hagytak. Ez az emlék mérhetetlenül letört, ugyanakkor el is borzasztott, ugyanis semmi módon nem tudtam mostani élelemhez, a fegyelemhez, a táncestélyekhez és a vadászrepülő-századhoz kölni. Hirtelen tudatára ébredtem a téli éjszaka illatának és hangjainak. Tisztán láttam magam előtt a

tölgyfák ágai közül előbukkanó csillagokat az ingovány vizén, ahol akkor feküdtem. Éreztem, hogy Eustasia közelebb húzódik, fejét a vállamra fektette.

- Életemnek az a része mintha nyomtalanul eltűnt volna - mondtam neki, és magam is meglepődtem, milyen komor a hangom. Agyam figyelmeztető jelzéseit igyekeztem elhessegetni, mégis tudtam, mi több, teljes megdöbbenéssel vettem tudomásul, hogy amit mondok, hazugság. Feltűnt, hogy Eustasia arca ugyancsak szokatlanul komoly, mire hangnemet váltottam. - Talán ma már okosabb vagyok - mondtam, és mosolyogva átöleltem.

Belém kapaszkodott, mégpedig úgy - s erre jól emlékszem -, mintha hosszú hónapok elteltével találkoztunk volna ismét. Emlékezetem szerint aznap éjszaka volt a legizgalmasabb és valahogy kétségbeesett is a szeretkezésünk. Később, amikor visszaindultunk a táncestélyre, Eustasia szorosan markolta a karomat. - Nemsokára elárulok neked egy titkot - mondta, s hiába faggattam, nem volt hajlandó egy szóval sem többet mondani.

15. fejezet

Fegyelem

Nem sokkal később olyan beosztást kaptam a bázison, amilyenre legbecsvágóbb pillanataimban sem gondoltam. A Repülőtábornok magántitkárává neveztek ki, s most, a történetekre visszapillantva, alig tudom felidézni az akkorig érzett büszkeséget és elégedettséget. Másfajta érzések is munkáltak bennem. Sajnáltam, hogy nem élhetek tovább a repülőszázaddal, amelyben sok barátot szereztem. Hiúságomat ugyanakkor legyezgette a tisztelet, amellyel a többiek körülvettek: kinevezésem ugyanis páratlan volt. Korábban a Repülőtábornoknak nem volt magántitkára. Két-három gyorsíró meg csupán részfeladatokat megoldó rangidős tisztek segítségével tudta csak áttekinteni a hozzá tartozó, igen szerteágazó ügyeket. Immáron bizalmasa lettem, s ez a tény, az efeletti büszkeségem könnyedén elnyomott bennem minden más érzést.

Midőn az irodájába hívtak, hogy kinevezésemet közöljék velem, emlékszem, a büszkeség és meglepődés mellett némi vonakodás és nagymérvű félszesség is munkált bennem; ugyan jól tudtam, mire vagyok képes pilótaként, de azt is, hogy a légierőnél zajló egyéb, sokkal fontosabb tevékenységek mibenlétét illetően szinte teljesen tudatlan vagyok. Úgy hiszem, a Repülőtábornok teljesen megértette tétovázásomat, amely alighanem kiült az arcomra. Egy hosszú asztalnál ült, előrehajtott feje mögött a nyitott ablakon betűzőtt egy téli napfénycsík, megvilágítva egyik kezét, amely a sötét faasztalon, az írótümb mellett nyugodott. Amikor közölte

velem kinevezésemet, amelyre a kavargó érzések következtében nem tudtam azonnali választ adni, mosolygott, és folytatta.

- Bizonyára nem felejtette el a műrepülő-bemutatót, melyet nemrég tartattam maguknak - mondta. - Feltehetően azt is tudja, hogy jelenlegi munkája, bármily fontos része is kiképzésének, önmagában szinte teljesen értéktelen. Szeretném, ha tudná, hogy mindez hasonlóképpen igaz bármely más, szakosított tevékenységre. Természetesen szükségünk van szakemberekre, s az ő ténykedésük alapos ismerete mindazok számára elengedhetetlen, kik, miként én is, az irányítás örömteli kötelességével vagyunk megáldva.

Az öröm szót kis mosollyal ejtette ki, s ezt minden más férfinál az érzékiség jelének véltem volna. Hirtelen felnézett rám, és úgy láttam, mintha erősen meg lenne hatódva.

- Mindezen személyek nélkülözhetetlenek - folytatta. - Ám a legutolsó elemzés tanúsága szerint valamennyien értéktelenek. Még kiváló matematikusunk is, akinek a feleségével, ha jól tudom, magának viszonya van.

Ismét mosolygott, és áthatóan pillantott rám. Sejtelmem sem volt, hogyan is viselkedjek, mindenesetre elmosolyodtam. Hátradólt karszékében, és azt mondta: - Nagyszerű! Gratulálok! Az illető hölgy jelentékeny személy. Annak is örülök, hogy az ügy nem túl komoly. Mert nem szabad felednie - s ekkor arca hihetetlenül elkomorodott -, semmilyen körülmények között sem szabad felednie, mi a kötelessége, s ami még ennél is fontosabb: mi az élete célja.

Elhallgatott, szemét azonban le nem vette rólam, mint aki választ vár, én pedig ismét tétováztam, mert nem voltam biztos abban, hogy a kötelességre célozva a légierőről beszél, vagy esetleg valami másról. Mintha súgni akarna, mert időlegesen elfelejtettem a szerepemet: - Meg kell szabadulnia az időtől, Roy! - mondta halkan. - A múlttól és a jövőtől. Az alaktalanságtól.

Korábban soha, a bázison töltött életem során pedig egészen bizonyosan nem szólított keresztneven, és ez a tény

minden szavánál erősebben hatott rám. Ő azonban vagy nem vette észre, hogy a szokásosnál közvetlenebb hangon beszélget velem, vagy semmi jelentőséget nem tulajdonított a megszólítás e módjának. Szemét elkapta rólam, és mereven az asztal sarkát bámulta. Ajka mozgott, bár szavakat nem formázott, arca pedig oly fokú összpontosítást árult el, hogy elképzelhetőnek tartottam: jelenlétemnek talán már nincs is a tudatában. Első ízben ekkor vettem észre a szája körül húzódó mély árkokat, amelyek e világtól elvonult pillanatokban megviseltnak láttatták. Ezen őszintén megdöbbsentem. Egy villanás erejéig ugyanis a Tiszteletes arcára emlékeztetett, midőn az a dolgozószobában barátja meggyilkolásáról vallott.

Ez az állapot azonban nem tartott hosszú ideig. A Repülőtábornok arcáról hirtelen eltűnt a feszültség. Tekintetét felemelte az asztal sarkáról, és metszón rám pillantott. Hátratólta a széket, és mosolyogva tudtomra adta munkaidőmet, valamint egynémely kötelességemet, s mialatt beszélt, szinte elszédültem a bizalom ama hatalmas mennyiségétől, amelyet egyszeriben rám ruházott, valamint az új feladatkörömmel járó felelősségtől is.

Eme első beszélgetés során csak körvonalaiban ismerhettem meg a hatalmas célokat, amelyeket a Repülőtábornok önmaga, sőt mielőnk is kitűzött; igazság szerint az akkor halottak nagy része teljesen érthetetlennek, majdhogynem fantasztikusnak tűnt, mert akkor még nem tudtam, mennyire pontos és részletes forgatókönyvek állnak rendelkezésre minden egyes nagy horderejű terv megvalósításához. Csak fokozatosan, sok-sok órányi tervszerű munka és hosszú beszélgetés után kezdett bennem összeállni egy hozzávetőlegesen teljes kép műveleteink nagyságrendjéről és kiterjedéséről. Akkor döbbsentem csak rá, milyen fontos is az Aerodróm azon alkalmazottainak a munkája, akik (nekem korábban úgy tűnt) a repüléssel össze nem függő feladatokkal vannak megbízva. Nem csupán a hatalmas propaganda-osztályra gondolok; voltak emellett olyan részlegek is, amelyek pél-

dául a bankélet, a mezőgazdaság, a halgazdaságok és a gyárak szervezeti felépítésével foglalkoztak. S bár a mi repülőterünk volt az országban a legnagyobb és a legfontosabb, akadt még szép számmal olyan, amelynek ugyancsak voltak szakosodott részlegei, s ezekkel állandó kapcsolatban álltunk.

Emlékszem, amikor a kápolnában a Repülőtábornok beszédet tartott nekünk, azt mondta, célunk nem csupán az ország védelme, hanem átalakítása is. Azt is az agyamba vésstem, milyen megvetéssel célzott több alkalommal a bírák, fiskálisok, politikusok, iparmágnások, mezőgazdasági és ipari munkások létre, vagyis mindazokéra, akik rendesen a társadalom szövetét adják. Róluk most még fanyarabban és szabatosabban szólt.

- Szeretném, ha megértené - ismételte el -, hogy nem elegendő a társadalmat hibáztatnunk tökéletlenségeiért, pazarlásáért, ostobaságáért. Ezek tünetek csupán. Az emberek lelke ellen harcolunk. Minden egyes elgondolásukat megvetéssel kell sújtanunk. Gondoljon úgy rájuk, mint röghöz kötöttekre, akik egyik sárrögtől a másikig kúsznak, s valami apró különbséget vélnek e kettő között felfedezni; akik képtelenek távoli célokat maguk elé tűzni, mindörökre belegabalyodtak nyomorúságos és lényegtelen történelmükbe, helyesebben az emberi történelem vak és nyomorúságos földi történetébe. A vallás, mely évszázadokon át nemesítő, bár félrevezető hatást gyakorolt, szinte eltűnt. Ma nekünk, valamennyiünknek egy olyan fajt kellene védelmeznünk, amely érzelműsökből és pénzcsinálókból áll, amely fegyelmezetlen, s amely a legalantasabb, legközönségesebb és leggépiesebb ingereket leszámítva minden iránt közönyös. Még hogy védelmeznünk! Amit nem tudunk megváltoztatni, azt elpusztítjuk!

őt hallgatva mindig úgy éreztem, hogy a kápolnában tartott beszédhez képest immáron jobban értem, mi is a célunk. Visszagondoltam arra, hogy odafentről, a levegőből a völgyek, a dombok és a folyó megkülönböztethetők ugyan egy-

mástól, ám teljesen eltűnik mindama jellegzetességük, amelyeket a földhöz kötött vidéki lát, akinek a napi útvonala három-négy kaszálónyi tér, s akinek távlata valószínűleg egész életében nem terjed túl holmi földkupacon. A levegőben nem tapintható a föld, nem érezni az illatát, és odafönről gyakran tapasztaltam, hogy ha az ember néhány száz méterről szemléli a házak udvarát vagy a kunyhók kéményéből gomolygó füstöt, tagadhatatlanul van bennük valami megható, mindenekelőtt azonban védtelenek és nevetségesek, mintha csak irgalmatlan erőfeszítések eredményeként valami apróska és lényegtelen született volna.

Lassanként úgy kezdtem a föld lakóiról is vélekedni, mint akik felemelkedésre teljességgel képtelenek, akik életüket soha nem rendelték alá a miénkhez hasonló fegyelemnek, melynek egyébként semmi köze a pénz vagy az élelem megszerzéséhez. Tudtam, hogy az emberek zöme nyomorult; ám életem e szakaszában egyformán alávalónak és értelmetlennek tartottam a nyomorúságukat és a boldogságukat. Ebből a néprétegből, gondoltam, soha nem indulhat ki zseniális elgondolás, és fokozatosan utálni kezdtem a miénkén kívül létező szervezeteket, mert úgy láttam, céltalanok, befolyásuk pedig a véletlen függvénye csupán.

Nekünk ellenben volt célunk, még hozzá nem kevesebb, mint hogy megteremtsük az emberélet feletti teljes uralmat. Erőnk pedig nem rejtjelek kérdése volt, hanem valóságos és kézzelfogható. Agyműködésünket, idegeinket, izmainkat és vágyainkat mind-mind eme cél szolgálatába állítottuk, s akaratunk erősítésére rendelkezésünkre álltak az ember által megalkotott legnagyobb gépek. Nem csupán e gépek kezelésében szerzett jártasságunk, hanem kiképzésünk egész szellemisége választott el bennünket az emberiség többi részétől. Ez a fajta elkülönülés okozta számunkra a legfőbb gyönyörűséget, s büszkeségünk fő forrása volt, akár tudtunk róla, akár nem.

Ahogy lépésről lépésre megértettem a Repülőtábornok terveinek nagyságát és részleteit, tudatára kellett ébrednem,

hogy felszereltségünk alapján bármely pillanatban átvehetjük az ország irányítását, melynek névlegesen a szolgálatába szegődtünk. A közigazgatás legfőbb pontjain már a mi embereink ültek, ami pedig a többi hivatalt illetve, bármikor olyan tisztekkel tudtuk volna megtölteni, akiket épp az adott feladatra képeztek ki. S e hatalmas szervezet középpontjában állt maga a Repülőtábornok. Kizárólag ő tartott kapcsolatot a nagyszámú csoport vezetőivel és helyettes vezetőivel, akik általa érintkeztek egymással. Csak ő irányíthatta a többieket, akik magukra hagyva nyilván marakodtak volna az elsőségért. Ebben a helyzetben egyszer sem esett meg, hogy hatalmát vagy döntéseit bárki kétségbe vonta volna. Ez természetes is volt: bármily tehetséges és eltökélt volt is egynémely alárendeltje, egyikőjük sem rendelkezett olyan, látszólag világos jövőképpel, amely eredményeként a Repülőtábornok példátlan bizalmat tudott kelteni.

Kis idő múltán észre kellett vennem, hogy olyan titkok tulajdójává válók, amelyekről a legmagasabb rangú tiszteknek sincs tudomásuk, és amekkora ámulattal fogadtam bizalmi beosztásomat, olyan eltökéltséggel igyekeztem azt kiérdekelni. Nap nap után késő éjszakáig dolgoztam, és mindenkor éberem tartottam agyamban összeesküvésünk célját és bizonyosságát. Célunkat tulajdonképpen nem tartottam összeesküvésnek, inkább szükséges és izgalmas lépésnek. Nem voltunk humanitárius elvektől vezérelt forradalmi párt; olyan szervezet voltunk, amely önnön fegyelme, hatékonysága és akarata révén szerzett jogosultságot a felsőbbrendű hatalomhoz. Szervezetünkön kívül minden egyéb működésképtelen meg korrump volt. Sokszor voltam a Repülőtábornok gépé-
"nek pilótája, az egyik támaszpontonról a másikra kellett repülnöm; útközben lepillantottam a dombokra, az erdőkre, az alant elterülő szénbányákra és gyárvárosokra, és lelkes izgatottsággal fontolgattam, vajon meddig kell még várnunk a parancsra, hogy kezünkbe kaparinthassunk minden erőforrást és hatalmat, amelyet a szem belátni képes.

Napi munkám azonban elsődlegesen nem legvégső cél-

jainkkal állt kapcsolatban. Sok volt még a teendő a nemrégiben elfoglalt Faluban, és tevékenységünk e szűk szeletében is akadt jó néhány nyugtalanító jelenség. A meglepetésszerű megszállás okozta kezdeti feldúltság után a lakosok hangulata határozottan ellenségesé vált. Annak is mutatkoztak jelei, hogy bár ez az ellenséges érzület még tompa és körvonalazatlan volt, de veszélyes méreteket ölthet. Egy folyó menti kaszálon megöltek egy fiatal repülőt; olyan leánnyal sétálgattott a folyó partján, akinek apja, emlékezetem szerint, a csengettyűsökhoz tartozott. A széles körű nyomozás ellenére sem találtuk meg a gyilkost, s bár a leány atyját és magát a leányt katonai bíróság ítélte el, valamint a Falu minden egyes lakóját súlyos pénzbírsággal sújtották, óhatatlanul olyan érzésünk támadt, hogy mivel a tettesek változatlanul szabadlábban vannak, büntető intézkedéseink nem jártak eredményrel. A falubeliek kétségkívül ugyanígy érezték. Egy-két héttel az előbb említettek után hirtelen megsaporodtak az olyan jelentések, amelyek tunyaságról vagy engedetlenségről számoltak be. Bár ezek az esetek önmagukban jelentéktelenek voltak, a veszélyes irányzatot mégiscsak jelezték. Valamennyi ilyen esetben példás szigorral jártunk el, így azután a fegyelem újra helyreállt, ám azért mégis zavart bennünket, hogy közvetlen környezetünkben még mindig időnk és energiánk jelentős hányadát kényszerülünk az elégedetlenség elfojtására fordítani.

A rendőrtisztjeinktől származó legtöbb jelentés átment az én kezemen is, és hamarosan világosan láttam, hogy az elégedetlenkedők közül a legjelentősebb csoport a Földesúr húga és a Tiszteletesné körül csoportosult. Úgy tapasztaltam, hogy a falu asszonyai elkeseredettebben és egyöntetűbben gyűlölteket minket, mint a férfiak, és aligha férhetett kétség ahhoz, hogy az asszonyok legtöbbször jelentős hatással bír a férjére, a rokonságára és a szeretőjére. Amolyan klubfélét alakítottak, amely hímezőkör, női liga vagy efféle elnevezés ürügyén folyton-folyvást rosszindulatú pletykákat terjesztett a templomban avagy az összejöveteleken, amelyeket a Földesúr húga és

a Tiszteletesné rendezett a házában. A Repülőfőhadnagy gyakori résztvevője volt ezeknek az összejöveteleknek, ám az ezekről írt jelentéseit jómagam meg a rendőrség is feltűnően gyatrának és hiteltelennek éreztük. Emellett prédikációiban nemritkán olyan kijelentéseket tett, amelyek bizvást nevezhetőek rosszindulatúan elfogultnak szervezetünkkel szemben, ráadásul az egyház iránti leplezetlen érdeklődése már önmagában is felkeltette a gyanúnkat.

Tisztán emlékszem, hogy amikor a jelentéseket és a belőlük levont következtetéseimet a Repülőtábornok elé tártam, legnagyobb meglepetésemre aggodalmasabbnak tűnt, mint a helyzet megkívánta volna. Megszoktam gyors döntéseit, és ez esetben is azonnali intézkedést vártam tőle, talán azt, hogy a hölgyeket az ország más részébe száműzi, vagy hogy a Repülőfőhadnagyot lefokoztatja. Ám a Repülőtábornok percekig hallgatott, ültében hátradőlve az asztal lapján dobolt. Megfigyelhettem, hogy erőteljes, ám finom ujjai felfele görbédnek, és szinte görcsbe merevednek. Majd megszólalt: - Úgy gondolom, a hölgyek közül a fiatalabbik a veszélyesebb. Úgy értem, a Földesúr húga. Ha jól sejtem, ő valamicskével fiatalabb a barátnéjánál.

Meglepett értesüléseinek pontossága, hiszen én magam ezt már el is felejtettem. - Így van - feleltem. - A másik hölgyet ugyan nehezebb megérteni, de békésebb a természete.

A Repülőtábornok elmosolyodott, és ebből rögtön arra következtettem: jó néven veszi, hogy nem a nevén említetem az anyámat. Tulajdonképpen nem törekedtem tudatosan, hogy megfeleljek az elvárásának, és ha valaki megkérdezi, biztosan megmondom, hogy legjobb tudomásom szerint a Tiszteletesné az anyám, noha e ténynek jó ideje nem tulajdonítottam jelentőséget.

A Repülőtábornok tovább folytatta. - Ami pedig azt a fiatalembert illeti, figyelmeztetni kell a kötelességére. Nem érteni, mi történt vele. Kiemelkedően tehetséges soha nem volt, de használhatónak tűnt. - Összevonta a szemöldökét, és úgy nézett rám, mintha tőlem várna ez ügyben felvilágosítást.

Átható pillantása csaknem zavarba ejtett. Megkönnyebbültem, amikor újfent elmosolyodott, gyorsan az órájára pillantott, majd felállt. - Indulunk - mondta. - Eljön velem a templomba. Ha jól tudom, hamarosan kezdődik a szertartás.

Bármennyire hozzászokhattam is váratlan döntéseihez, ez mégis meglepett. A Tiszteletes temetésének napja óta nem járt a templomban. Kissé megrendültén idéztem fel azt a napot, amikor oly méltatlannak tartottam a Repülőtábornok beszédét, és kénytelen voltam beismerni, hogy bizony érzéseim azóta gyökeresen megváltoztak. Kimentünk az irodából, majd az automobilba szálltunk, s váltig azon morfondíroztam, hogyan lehetséges, hogy a Repülőtábornok nem sajnál egy órát az idejéből arra fecsérelni, hogy személyesen ellenőrizze a Repülőőhadnagy viselkedését, meg hogy néhány percig a Földesúr húgával beszélgessen, ő meg, mint aki a gondolataimban olvas, azt mondta, mikor már a járműben ültünk: - Mégiscsak nevetséges volna, ha két idős nő és egy fiatalember letartóztatására kényszerülnénk. Elegendő, ha megijesztjük őket. No, majd meglátjuk.

Egyetlen szót sem szólt, míg a templomhoz nem értünk. Amikor az előcsarnokban álltunk, és a gyülekezettől bennünket elválasztó piros függöny mögül kiszűrődő éneket hallgattuk, odafordult hozzám, és elmosolyodott. - Meglehetősen jól emlékszem némelyik dallamra. - Majd összeszorította az ajkát, és elindult, befelé a templomba.

Követtem, s azon tépelődtem, ami azelőtt soha nem jutott az eszembe: vajon milyen gyerekkora és neveltetése lehetett ennek a férfinak, a jelenlétemben ugyanis soha még csak célzást sem tett arra, milyen volt az élete, mielőtt a légierő kötelékébe lépett.

Szinte észrevétlenül leültünk a hátsó sorok egyikébe, és azt kellett látnunk, hogy a zsoltár utolsó versszakának eléneklése után a Repülőőhadnagy az énekeskönyv-tartótól, ahol addig állt, lassú léptekkel a szószék felé indult. Meglepetésünkre nem egyenruhát hordott, hanem reverendát és miseinget. Legjobb tudomásom szerint semminő jogalapja nem volt e

ruhadarabok viselésére, s a gyülekezet meglepett sustorgásából meg az egymásra pillantó arcokból arra következtettem, hogy ezúttal első ízben teszi ezt meg. Csupán a Földesúr hűgának és a Tiszteletesnének az arcvonásait tudtam kivenni, akik előrébb, tőlünk kissé jobbra ültek a padsorban. Összenéztek és egymás szemébe mosolyogtak, a Repülőfőhadnagy pedig a szószék felé tartott, majd midőn a rövid ima után a gyülekezet leült, észrevettem, hogy a két hölgy tiszteletteljes figyelemmel kissé hátraszegi a fejét. Ezt a mozdulatot gyakran volt alkalmam megfigyelni régebben, amikor a Repülőfőhadnagy helyén még az a férfi állt, akit ő lelőtt. Hátradőltem, és úgy hallgattam, miként kezdi prédikációját, ám néhány szó után meglepetten fordultam a Repülőtábornokhoz, ugyanis a Repülőfőhadnagy jócskán túlteljesítette, sőt valójában meg is szegte a kapott utasításokat.

Ott és akkor a miseingben feltűnően fiatalnak és jóképűnek látszott, ám külseje és tartása alapvetően megváltozott azóta, hogy megismerkedtünk. Csaknem eltűnt belőle az a nemtörődöm és felelőtlen viselkedés, amelyet hajdan annyira csodáltam. Beszéde most bátortalannak, csaknem félszegnek tűnt, és úgy láttam, egyetlen ponton sem időz túl soká a tekintete. Szórakozottan pillantott körbe a gyülekezeten, és biztosra veszem, hogy nem volt tudatában a Repülőtábornok jelenlétének. Hangja azonban furcsa ünnepélyességgel csendgett.

- Nem volna igaz talán, hogy ti meg én, tehát mi valamennyien vágyainkkal ellentétben szegény ördögök vagyunk, akik képtelenek saját életük irányítására éppúgy, mint a másokéra? - kezdte. - Valamennyien boldogok szeretnénk lenni, és tudjuk, hogy ha a világ jó volna, a benne élők boldogok lennének. A jóságot és a boldogságot el tudjuk képzelni. Akkor miért nem vagyunk se jók, se boldogok? Szerelmünk épp oly gyakran elválaszt bennünket, ahogyan gyűlöletünk is. Ami pedig a munkát illeti, sokan vannak-e közöttünk, kik örömet és megelégedést lelnek benne?

- A régi könyvekben mégis oly sokat olvashatni a békéről,

amely erősíti a megértést, az örömről, a szerelemről, a nyugalomról, melyet a világ képtelen adni. Amennyire csak tudható, a földön élő ember megtapasztalhatta ezt az örömet és ezt a békét. Hogyan lehetséges akkor, hogy mi ezt nem tapasztaljuk? Vajon mit veszítettünk? Ezeket a kérdéseket fel kell tennem, ám a választ nem tudom rájuk. Csak annyit mondhatok: valahányszor ilyesmiről olvasok, eszembe ötlük, hogy valami hallatlanul értékes dologról esik szó, olyanról, amelyet én soha nem ismertem, olyanról, melyet maguk, akik csak nemrégiben kerültek egy személytelen hatalom irányítása alá, talán nálamnál jobban ismernek.

Ekkor a Repülőőrhadnagy elhallgatott, és megnyalta az ajkát. Tekintete olyan elkeseredést tükrözött, hogy őszinteségét nem lehetett kétségbe vonni. Egyértelművé vált, hogy ebben az állapotában semmiféle hasznót nem hajthat nekünk, mire újfent a Repülőőrtábornokra néztem, aki hátradőlt a padban, és álla alatt összeillesztette az ujjbegyeit. Meghökkenve ráncolta a szemöldökét, én meg elképedtem, hogy ilyennek látom.

- Én úgy veszem észre - folytatta a Repülőőrhadnagy -, hogy az a legbecsületesebb, ha elmondom maguknak: szerintem a valódi értékeket illetően sokkal kedvezőbb helyzetben voltak, amikor a légierő még nem foglalta el a Falut.

E hihetetlen és vakmerő kijelentéstől a gyülekezet elnémult; láttam, hogy az emberek megdermednek, majd önkéntelenül előrehajolnak, hogy semmiképp se mulasszák el a szónok következő szavait. Ekkor a Repülőőrtábornok felállt, és kilépett mellőlem a padsorból. Az előttünk ülők hátrafordultak, s kis idő múltán az egész hallgatóság érdeklődése a Repülőőrhadnagyról feszes tartású felettesére tevődött át. A Repülőőrhadnagy fél kézzel megmarkolta a szószerk peremét, és megnyalta a száját. Másik kezét mintegy segélykérően maga elé nyújtotta, láthatóan teljesen ösztönösen.

A Repülőőrtábornok lassan és érthetően beszélt. - Az egyházi szertartás véget ért - mondta. - További értesítésig a templom zárva lesz. - Majd a Repülőőrhadnagyra pillantott

és élesebb hangon hozzátette: - Ön, uram, le van tartóztatva. Legyen oly jó, és nyomban jöjjön le a szószékről.

Elhallgatott, s a szavait követő pillanatnyi csendben a Repülőfőhadnagyra pillantottam, és meglepve láttam, hogy azon tépelődik, szándékosan ellenszegüljön-e az imént kapott parancsnak. Arca halotthalvány volt, az ajka remegett, ahogy lenézett ránk. A dermedt csendet moraj váltotta fel. Férfiak és nők valahol a templom elülső részében dühödten mormogtak. Láttam, hogyan emelkednek a levegőbe az ökölbe szorított kezek, s hallottam, hogy az egyik férfi azt kiáltja: - Dobjátok ki! Végezzünk már velük! Hiszen vagyunk itt épp elegenden!

A Repülőfőhadnagynak a szószékről e hang irányába fordította a fejét. Előrántotta a revolverét, eközben én, meg az Aerodrórm három különlegesen kiképzett rendőre, kik a hátsó sorokban tanyáztak, elfoglaltuk helyünket mellette és mögötte.

- Csendet! - ordította, és oly tekintély sugárzott belőle, hogy a parancsát követő teljes némaság tulajdonképpen senkit sem lepett meg. Halkabban hozzáfűzte: - Aki el meri hagyni a helyét, azt lelövöm.

A Repülőfőhadnagy már lejött a szószékről, és a szentélybe vezető lépcsők mellett megállt. Úgy festett, mint aki fellebbezésért akar valakihez folyamodni, de nem lehetett tudni, vajon a Repülőfőhadnagykhoz-e, avagy a gyülekezetéhez. Ám még mielőtt szóra nyithatta volna a száját, a Repülőfőhadnagynak ismét beszélni kezdett. - Menjen a sekrestyébe! - adta ki a parancsot. - Utána pedig jelentkezzen nálam egyenruhában.

A Repülőfőhadnagy előrelépett, de felénk, nem a sekrestye irányába. Láttam, hogy pillantása a Repülőfőhadnagynak kezében levő revolverre szegeződik, és hirtelen belém hasított a rémület. Kis híján odavetődtem, hogy megakadályozzák bármi szörnyűséget. A Repülőfőhadnagynak arcára pillantottam; szokatlanul feszültnek láttam. Amikor szóra nyílt a szája, végtelenül megkönnyebbültem.

De mielőtt szólhatott volna, figyelmünket a templom egy másik szeglete kötötte le. A jobb oldali padsor felől dulakodás zaja hallatszott. Láttam, hogy a Földesúr húga kirántja magát a Tiszteletesné szorításából, aki megpróbálta visszatartani. A Földesúr húga élesen kiabálni kezdett. Kalapja alól kócosán lógott ki a haja, egy kiszabadult tincs a vállát verdeste. Szemében vad tűz égett, és emlékszem, az jutott eszembe, hogy fiatal korában bizonyára nagyon csinos lehetett.

A Repülőtábornok felé fordult, és odakiáltotta neki: - Hagyja békén a fiamat! - Majd még mielőtt bárki felfoghatta volna a szavai értelmét, vagy megrökönyödhetett volna, felénk nyújtotta a karját, és azt kiáltotta: - Figyeljenek! Figyeljenek rám! - Kilépett a padsorok közötti átjáróba, ujját vádlóan a Repülőtábornokra szegezte, szája tágra nyílt, az arca eltorzult, mint aki önkívületbe esett.

A Repülőtábornok azonnal meghúzta a revolver ravaszát. A Földesúr húgának ráemelt pillantásában, én úgy láttam, leginkább csak meglepetés tükröződött, majd a padsorok közötti átjárót borító gyékényszőnyegre rogyott. A rettenet és döbbenet mormogása töltötte be a templomot, majd a nők zokogása. Az emberek leroskadtak a padsorokba és a kezükbe temették az arcukat. A Tiszteletesné előrelépett, ám amikor a Repülőtábornok szigorúan rápillantott, hogy visszaparancsolja, a hölgy elájult. A Repülőfőhadnagy futva igyekezett felénk, és máris ott térdelt a holttest mellett. Fel-emelte az élettelen kezét, az eltorzult arcba bámult. Láthatóan nem volt tudatában annak, mennyire veszélyes helyzetbe került.

A Repülőtábornokra pillantottam, s meglepett arcának erős sápadtsága, valamint komorsága. Meredten nézett - nem a Repülőfőhadnagyot, nem is a holttestet, hanem a fiatalember miseingének azt a részét, amely vérfoltos lett. A templomban az elfúló zokogás fel-felerősödött hangjait leszámítva teljes némaság honolt.

Egy-két perc múltán a Repülőtábornok rám nézett, és döb-

benten észleltem arcán valami mosolyfélét. Majd odafordult a rendőrökhöz. - Vigyék el! - mutatott a Repülőfőhadnagra. Még láttam, hogy a miseinges alak karját megfogják, majd a Repülőtábornok nyomában elhagytam a templomot.

Midőn az automobilhoz értünk, ismét odafordult hozzám, *én* pedig a szégyentől alig bírtam a szemébe nézni, oly iszonytatónak tartottam a jelenetet, amelynek szereplői voltunk. - Menjen a klubba, Roy, és igyon valamit - mondta. - Egyedül megyek vissza a bázisra. - Szokatlanul ellágyult arccal nézett rám. - Én sem találtam ezt kellemesnek - mondta, és ajkáról rágásán láttam, hogy igazat beszél.

16. fejezet

A titok

Aznap délelőtt valahogy nem tudtam olyan magától értetődő könnyedséggel beszélgetni és tréfálkozni a klubban a barátaimmal, mint máskor. Lassú léptekkel ballagtam az épülethez. Az egyik különlegesen kiképzett rendőr, aki a templomban is ott volt, megelőzött. Már el is mesélte a történeteket, és a kialakuló beszélgetés nagyjából olyan volt, amilyenre számítottam; nem tudtam azonban bekapcsolódni, miként az elhangzottakat sem tartottam egészen helyénvalónak.

Mindenki meglehetősen mulatságosnak találta, hogy a Repülőtábornok asszonyt lőtt le. A gyorsaságot és a határozottságot elvártuk tőle, ez esetben azonban az eredmény kétséget kizáróan aránytalan volt a befektetett energiához képest.

- Egy öreg nőt lelőni, nem valami nagy dolog - mondogatták a jelenlevők, akik azért azt jól tudták, hogy imigyen csírájában elfojtódott egy valószínűleg veszélyes zendülés. S bár a tisztek legtöbbje tréfálkozott a történetek felett, zömük nyilván hálát és megkönnyebbülést érzett, hogy a Falu feletti hatalmunk ismét ilyen egyértelműen bizonyítást nyert. A kellemtelen részletekkel kapcsolatos felelősséget egyöntetűen a Repülőfőhadnagyra hárították. Róla senki sem ejtett egyetlen jó szót sem, és magam sem tudtam, miként is lehetne viselkedését megvédeni.

A beszélgetés hangnemét azonban cseppet sem tartottam rokonszenvesnek. Minduntalan arra gondoltam, hogy a történetek jóval fontosabbak és bizonyos értelemben jelentősebb-

bek is annál, mintsem azt tisztársaim feltételezik. Ám hogy ez az érzésem abból eredt-e, hogy gyermekkorom óta ismerem a Földesúr hűgát, vagy hogy régi barátság fűzött a Repülőfőhadnagyhoz, magam sem tudom. A Repülőtábornok viselkedéséből azt szűrtem le, hogy valószínűleg ő maga sem tartja ezt az eseményt jelentéktelennek. Bárhogyan volt is, a klubban mindvégig zavarban voltam; s nem tudtam világosan kifejezni magam, ha időnként megkérdezték a véleményemet. Egy idős nő halála meg egy fiatalember szégyene nyilvánvaló semmiségek a légierő hatalmához és céljainak nagyságrendjéhez képest; e nő és e fiatalember személye azonban felzaklatott. Ha csupán szóbeszédből hallom a történeteket, bizonytalanként érzek, így azonban csaknem babonásan azt képzeltem, hogy a végzetszerűség köt múltam e figuráihoz, és nem menekülhetek meg attól, hogy tanúja legyek nem is egy olyan megpróbáltatásnak és erőszakos cselekménynek, amelynek ők a főszereplői. E cselekmények furcsa módon mindig felzaklattak, bármennyire szemlélőjük voltam is csupán.

Emlékszem, az a meglehetősen bizarr gondolatom támadt, hogy e tekintetben a Repülőtábornok bizonyára úgy vélekedik, ahogyan én, s ha lett volna benne gyengeség, bizonyára igyekezett volna elkerülni a lépést, melyre végül kényszerült. Eszembe ötlött a pillanat, amikor a templomban csaknem lelőtte a Repülőfőhadnagyot, majd mégsem tette meg. Ezután olyan gyorsan peregtek az események, hogy nem maradt más választása: meg kellett tennie, amit tett. E percben jelentősebbnek éreztem a gyilkolás tényét és az attól való elállást, mint a klubban tartózkodó tisztek bármelyike, akik nem láthatták a Repülőtábornok feszült arcát, sem a vérfoltos miseinget.

Kis idő múltán eluntam a beszélgetést, és otthagytam a klubházat. Egy darabig elálldogáltam a parókia kerítésén átnövő gesztenyefa sötétlő ágai alatt, nem tudván eldönteni, meglátogassam-e Eustasiát, avagy visszatérjek az irodámba. Mialatt ott áldogáltam, döbbsen észleltem a tavasz első je-

leít. A fejem felett a gesztenyefa rügyei ragacsosan duzzadoztak. A folyó mentén már bizonyára levelesednek a fűzfák, a bokrokban pedig hamarosan csivitelnek a költöző madarak. Megpróbáltam megállapítani, a hónap melyik napja is van, és rádöbbsenem, hogy csaknem egy év telt el állítólagos születésnapom meglehetősen felkavaró estéje óta. Már édeskeveset gondoltam arra, mi is lehetett a pontos dátum, vagy mi is történt tulajdonképpen.

A Falu utcáján felfelé bandukolva az elmúlt év eseményeire emlékeztem, nyugodtan, felindulás nélkül, mert hűségem biztonságérzetet adott, a munka és az élvezetek terén pedig nem voltak gondjaim, így megszabadultam a közelmúlttal kapcsolatos gyötrő gondolataimtól. Eszembe jutott a korcsmárosnéval folytatott beszélgetés, s bár halványan éreztem még, mennyire zaklatott voltam utána, ez az érzés tulajdonképpen nem volt kellemetlen. Hiszen már ilyen rövid idő elteltével is úgy tudtam rá visszaemlékezni, mint tétova és felelőtlen fiúkorom egyik eseményére, amely ugyan sok fájdalmat okozott, de semmin nem változtatott, s nem is volt fontos.

A korcsmához érve benéztem a kerítésen. Néhányan odabenn ácsorogtak, várták az italukat. Páran felém fordultak, egy-két régi barátomat felismertem, ám minden korábbinál tisztábban éreztem, hogy nem barátaim többé. A hajdan irántuk táplált érdeklődésem ekkor ugyanis már kizárólag arra korlátozódott, miként vélekednek az aznap délelőtt a templomban történelekről. Amennyiben ellenséges érzelmeiknek adnak hangot, úgy be kell záratnom a korcsmát; a férfiak meglehetősen félénk pillantásaiból azonban arra kellett következtetnem, hogy a Repülőtábornok tette nagyon hatásos volt.

Nálam volt a revolverem, s néhány percig azon tűnődtem, bemenjek-e a korcsmába vagy sem, majd úgy döntöttem, hogy nem megyek be. Már csaknem továbbindultam, amikor a férfiak mellett megláttam a felém közelítő korcsmárosnét. Nyomban feltűnt, hogy jóval idősebbnek és sokkal kevésbé

higgadtnak látszik, mint legutóbb. Igaz, azt követően hetekig kerültem a vele való beszélgetést, de most cseppet sem bántam, hogy látni akar. Megőriztem a gyerekkorból eredő szeretetemet iránta, és eszembe sem ötlött, hogy bármi olyasmit mondhat nekem, ami kibillent a derűmből.

Beléptem a kapun, és úgy emlékszem, mindkét kezét megfogva rámosolyogtam, hiszen örültem a találkozásnak. Talán mert a repülők mellett annyira elszoktam a civilektől, bizony eszembe sem jutott, hogy mozdulatom érzéketlenségre vall, és az alkalomhoz cseppet sem illik. Kezét élettelennek éreztem, elnyűtt arcán látnom kellett, hogy nincs nevetgélni való kedve. Elengedtem a kezét, védekezően hátraléptem, abban a hiszemben, hogy elgyötörtsége oka a templomban nemrégiben lezajlott esemény, ezt pedig semmilyen körülmények között nem akartam megbeszélni vele. Valószínűleg a gondolataimban olvasott, mert mielőtt megszólalt volna, megrázta a fejét, mint aki téves feltevéseimet akarja elhessegetni.

- Bessről akarok beszélni - mondta. - Rettenetes állapotban van. - Néhány másodpercig nézett, engem pedig olyan mélyen és oly sok minden miatt meghatottak a szavai, hogy képtelen voltam válaszolni.

Szavára mintha a fájdalom és a félelem hirtelen nyílként fúródott volna belém: csak el innen, csak hadd maradjak magam. Mi a teendő, töprengtem magamban. És egyébként is - ugyan mit tehetnék? Miért kell, hogy asszonyok nyaggassanak?! Egy pillanatra tulajdonképpen egyáltalán nem bántam, hogy Bess veszélybe vagy bajba keveredett, s eszembe ötlött, hogy ha múltbéli barátaim sorát követve ő is meghalna, elmém nyugalma teljesebb lehetne. Majd szinte nyomban élesen magam előtt láttam Besst, amilyen egy éve volt. Egyszerre minden mást elnyomott bennem a rémület és a gyengeség. Az utóbbi volt az erősebb, meglepőbb, hiszen mostani életem annyira távol állt minden efféle érzéstől. Ezt leszámítva agyam teljesen üres volt, és úgy hallgattam a korcsmárosné szavait, mint a jól nevelt gyerek. Egyetlen célzással

vagy együttérző szóval sem adtam az asszony tudtára, mekkora hatással van rám a mondandójával.

Elmesélte, hogy Bess egy ideje fáradékony és kedvetlen. Ezt magam is tudtam, hiszen közszájon forgott, hogy mióta a Repülőfőhadnagy elhagyta, „gyengék az idegei”. Nemegyszer láttam én is sírástól kivörösödött szemmel, és eszembe ötlött, milyen bátoratlanul mosolygott, mikor legutóbb találkoztunk. Akkor ez a mosoly, az igazat megvallva, se el nem kedvetlenített, se nem bántott. Most a gondolattól is görcsbe rándult minden izmom.

- Most már tűrhetetlen a helyzet - folytatta a korcsmárosné. - Meg sem ismernéd. Olyan szelíd és csendes, hogy még, de nem a régi. Mintha nem is volna közöttünk. Jaj, nem tudom elmagyarázni neked! Igen kedves, de valahogy nem úgy, ahogyan én szeretném. Mintha nem is volna jelen. Értelmesen beszél, de időnként valami nyomhatja a lelkét, mert akkor azt mondogatja, hogy meg akar halni! Ez rettenetes.

Váratlanul elhallgatott, és úgy nézett rám, mint aki választ vár. Úgy sejtettem, azt fürkészi, vajon hatással van-e rám, hogy Bessről beszél. Ha nem hatott volna meg olyannyira, amit és ahogyan mondott, bizonynya elmosolyodom azon, mennyire félreérti a reaklásomat. Én ugyanis gondolatban Bess képét rajzoltam meg, s megkísértem elképzelni, vajon mennyire szenved. Mivel ízléstelennek tartottam, hogy olyan ügybe vonnak bele, amely már nem tartozik rám, az imént érzett reszkető gyengédség hirtelen elszállt belőlem.

Komolyan azon kezdtem töprengeni, miként lehetne gyógyítani a bajból, vagy legalább enyhíteni a szenvedését, amely alighanem nagyobb, mint az enyém volt a múltban. Aprólékosan kikérdeztem a korcsmárosnét, mert a lehető legrészletesebben be akartam számolni Dr. Faulkernek, az Aerodróm vezető orvosának a lány állapotáról, akit rábeszéllek, keresse fel Besst. Én magam is szívesen meglátogattam volna, de erről lebeszéltem magam: úgy láttam ugyanis, hogy nevemnek pusztá említése Besst még jobban elszomorítja.

Már arra is gondoltam, hogy betegsége részben talán abból fakad, hogy a kettőnk kapcsolata bizonyos szempontból bűnös volt. Nem is sejtem, e gondolat abban a pillanatban miért nem váltott ki belőlem cseppnyi ellenérzést sem, miként arra sem lelek magyarázatot, hogyan lehetséges, hogy innentől kezdve tisztán és világosan tudtam Bessre gondolni, mind-ama zűrzavaros érzések nélkül, amelyek a korcsmárosné első szavaira elfogtak. Mintha csak a gyengédség és a szánalom egyetlen hatalmas hulláma mindent kimosott volna belőlem; s e gyengédség és szánakozás múltán csupán az foglalkoztatott, hogy megtegyük a lehető leghatásosabb lépéseket.

Hamarosan visszaindultam a légi támaszpontra. Bess anyjának azt mondtam, később még visszajövök, s ha lehetséges, magammal hozom az orvost is. Az asszony láthatóan örült, hogy beszélt velem, mosolygott, és azzal bókkolt, hogy igazi bátyja vagyok Bessnek. E megjegyzés mellbe vágott, annyira elszoktam az olyasfajta emberi kapcsolatoktól, amelyeket nem az akarat irányít. Távoztomban azonban furcsa meglepéssel töltötték el ezek a szavak. Nemcsak belső késztetést, hanem némi jogot is éreztem arra, hogy Bessen segítek. Az aggodalmamat enyhítette a tudat, hogy minden tőlem telhetőt megteszek érte. Korábban szinte soha nem a nyugalom öntött el, ha Bess az eszembe jutott, ekkor azonban higgadtan tudtam rágondolni, elfojtások és rossz érzések nélkül, s kedvesnek láttam őt. Most már nem akartam tőle semmit, és inkább hálát éreztem, amiért jogom van megsegíteni őt. Mellesleg a neki szánt segítség amúgy is jelentéktelenül csekély volt, ám ebbéli szándékom oly nagy örömmel töltött el, hogy tudatosan semmi egyébre nem bírtam gondolni, csak feladatom sürgető voltára és erre az újdonsült és meglehetősen irracionális örömömre. Érzéseim ugyanis kétséget kizáróan irracionálisak voltak. Ha ugyanis kizárólag Bess egészségi állapota érdekel, minden okom meg lett volna a szomorúságra. Ha hirtelen ráébredek, hogy még mindig szeretem, jóval kevésbé lehettem volna önelégült. Ám akkora boldogság fogott el, mint még soha, noha ez meglehetősen aggodalommal keve-

redett, meg mélyről fakadó elképedéssel. Az érzés újdonsága ugyancsak lelkesített. Mintha jég és hó lakozna bennem, mely most olvadásnak indul: az alóla előbukkanó táj körvonalaait hosszú ideje nem láttam, és szinte alig emlékszem rá.

Sietve indultam a légi támaszpont felé, hogy hamar beszélhessek az orvossal. El kellett mennem az épület mellett, ahol Eustasia lakott, s már némi távolságból észrevettem, hogy az asszony ott áll az egyik földszinti bejárat előtt, és nem felém néz, hanem a futópálya és a hatalmas hangárok irányában kémleli az utat. Piros ruhában volt, melyet korábban még nem láttam, és úgy véltem egészen idegenül fest, ahogy ott áll, s talán engem vár, talán a férjét. Valami azt súgta, menjek kerülő úton, nem akartam ugyanis, hogy sürgető feladatomtól bármi eltérítsen. Eustasia azonban hirtelen megfordult, és integetni kezdett. Közeledvén megállapíthattam, hogy szeme nagyon csillog, mosolya pedig a szokásosnál is kedvesebb. Hívogatóan kinyújtotta a kezét; a mozdulatban volt valami esendő, egyúttal diadalmas. Soha nem láttam ilyen gyönyörűnek.

- Téged vártalak - mondta. - Gyere be. Valami fontosat kell elmondanom.

Megfogtam a kezét. - Nem várhat egy órát? - kérdeztem. Máris mentem volna tovább, csakhogy ő közbevágott, olyan durcásan, mint mindig, ha valami keresztezte a terveit.

Határozott arcvonásain átsuhant a neheztelés, mint egy gyerekén. - Nem, nem várhat - közölte, majd hogy bizonyítsa, nem haragszik, ismét elmosolyodott, és hozzáfűzte: - Milyen fontos dolgod akad, hogy ennyire sietsz?

Mesélni kezdtem neki Bessről, némileg zavartan, ugyanis nem vallhattam be neki, milyen lelkesedéssel intézem a dolgot.

Türelmetlenül figyelt, s hamarosan félbeszakított: - Ez nem érdekes. Vagy talán még mindig szereted azt a lányt? ő bizonyítlanul nem szeret téged. - Indokolatlanul felbőszített ez a megjegyzés, nem annyira pontatlansága miatt (Bess iránti érzéseim ugyanis nem a szerelemhez hasonlítottak), hanem

mert Eustasia modora azt érzékeltette, hogy tulajdonosi jogai lennének felettem, márpedig ezt nem voltam hajlandó elfogadni. Dühösen és - meglepő módon - némi viszolygással néztem rá. - Természetesen nem vagyok belé szerelmes - feleltem. - Talán nem említettem, hogy a húgom?

- Még az se biztos - felelte mérgesen. Nem szóltam, látam, hogy könnyek gyülekeznek a szeme sarkában. Arcom nyilván megenyhült, mert Eustasia újra kinyújtotta a kezét. - Gyere fel néhány percre. Beszélnem kell veled. - Vona-kodva és kényszeredetten követtem, abban a tudatban, hogy az általa eltervezett kellemes találkozás elkerülhetetlenül veszekedésbe fog torkollni.

Szobájába érve leültem a díványra, ő pedig szemközt velem, a karosszékbe telepedett. Szeme a visszafojtott izgalomtól fénylett, én tűkön ültem, hogy mehessek, és azt képzeltem, Eustasia ettől szomorú. Mosolya azonban ragyogó volt, hangja pedig még a szokásosnál is magabiztosabban csengett, mintha ettől én azt mondanám és érezném, amit ő kíván.

- Mondtam, hogy meglepetésem van a számodra. Titok - közölte. - De most elmondom. Gyereket várok. - Elhallgattott, várakozóan nézett rám, mint aki pontosan fel akarja mérni a hatást. Azután lesütötte a szemét, szája sarkában mosoly bujkált. - Haragszol? - kérdezte, de nem nézett fel.

Egy darabig nem tudtam felelni. Először elfogott a pánik, hogy íme a légierőnél most már jóvátehetetlenül tünkre megy a karrierem. Gondolatban újra a kápolnában voltam, ahol zöldfülű újoncként a Repülőtábornok beszédét hallgattam. Magam előtt láttam szigorú arcát, ahogy kimondja az ítéletet: „Egyetlen repülő sem lehet apa. Eme előírás megszegése a lehető legsúlyosabb büntetést vonja maga után.” Jól tudtam, mihelyt kiderül, hogy megszegtem az előírást, egyetlen nappal tovább sem tarthatom meg bizalmi állásomat, meg azt is sejtettem, hogy a történeteket aligha lehet eltitkolni.

A riadalommal és a szégyennel együtt azonban némi elégedettséget éreztem. Soha nem jutott eszembe, hogy apa lehe-

tek, és izgalmas felfedezés volt, hogy olyasvalami következik be, amire soha nem is gondoltam. Visszaemlékeztem az Eustasiával töltött kellemes órákra, és láttam rajta, hogy ő is elégedett előre eltervezett ármánya eredményével. - Nem - feleltem. - Nem vagyok dühös. Inkább örülök. - Eustasia felkelt, odalépett hozzám, gyengéden és némi diadallal átölelte a nyakamat, mintha csak valami nagy értéket helyeztem volna a lába elé.

Végtelenül megdöbbenetek önnön szavaim. Lám, megtagadom a hűséget, amelyről őszintén azt tartottam, hogy cselekedeteim fő mozgatórugója. Fel kellett tennem magamnak a kérdést: ugyan miként szolgálhat örömömre ez az esemény, holott mihelyt kiderül, nyomban elveszítem a Repülő-tábornok bizalmát, miként tisztársaimét is? Bár mások fontosnak tarthatták, az én szememben lényegtelen volt az előírás, ugyanis Eustasia akárhány gyereket szülhet, az én munkámat ez aligha befolyásolja. Elképzeltem, mit szólna a Repülő-tábornok, ha ilyen gyermekded magyarázatot kísérelnék meg előadni, amiért egyértelmű parancsát megszegtem. Ennek semmi értelmét nem láttam. Karrieremnek mindörökre befellegzett, és meglepett, hogy olyan nagyon nem is bánom.

Lehetséges tehát, töprengtem, hogy ily hosszú időn át olyasmivel foglalkoztam, amely iránt nem volt őszinte a lelkesedésem? Nem vittem volna bele szívemet-lelkemet a feladatba? Csak most tettem fel magamnak a kérdést: vajon mi nagyszabású programunk célja, miféle tartós elégedettség származhat az emberi életüket irányító hatalom megszerzéséből? Melyek az új emberfaj ama tulajdonságai, melyeket erősíteniünk kell, s amelyekért fontosnak látszó dolgokat kell feláldoznunk?

Eustasia elmélyülten figyelt. Óriási szeme az arcomat kutatta, nagyon is kérdően, mint aki a homlokom mögül elő szeretné rángatni a gondolataimat. - El kell menned a bázisról - mondta -. Menjünk el együtt.

Meglepetten és szörnyülködve néztem rá, hiszen úgy tűnt, biztosra veszi, hogy ellenkezés nélkül elfogadom a javaslatot, holott a valóságban cseppet sem akaródzott vele bármilyen állandó kapcsolatot fenntartanom. Be kellett ismernem, kapcsolatunkban azt tartottam a legvonzóbbnak, hogy tudtam: bármikor befejezhető. Úgy véltem, mind a ketten a légierő legnemesebb hagyományai alapján cselekszünk. Gyönyört adunk és kapunk, de egymás iránt semmi felelősséget nem érzünk. S lám, Eustasia most olyan hangon beszél, ami cseppet sincs ínyemre.

- Más országrészbe is költözhetünk - mondta. - Van elég pénzem. Ha el tudok válni, akár össze is házassághozhatunk. Tulajdonképpen mindig el akartam kerülni innen. Nagyszerű, hogy örülsz a hírnek!

Elhallgatott, és kissé borúsán nézett rám, arcomról ugyanis nyilván leolvasta, hogy bennem csírája sincs a lelkesedésnek. El sem tudtam gondolni, milyen lehet ő a bázison kívül, és tudtam, amennyiben távozni kényszerülök, szívesebben mennék egyedül. Némi viszolygást éreztem iránta, mert ráébredtem: most első ízben adja tanújelét annak, hogy osztatlan figyelemre tart igényt, és ez éppen most tűnt a legkevésbé kíváncsinak. Kissé zavartan azt feleltem neki, hogy tervét kivihetetlennek ítélem, soha nem terveztem házasságot, s az Aerodrómról elhagyása után aligha fogunk sűrűn találkozni, hiszen kölcsönös szerelmünk egy adott hely és idő függvénye volt.

A szeme lassan megtelt könnyel. Feltűnően gyerekes mozdulattal, a keze fejével letörölte. - Szóval soha nem szeretél - mondta nagyon dühösen, s olyan pillantást vetett rám, mint akit elborzasztanak a saját szavai.

Nyomban átvillant rajtam, hogy ugyanezt mondtam Bessnek a dombtetői viskóban, és némi elégtétellel töltött el, hogy ezúttal nem én mondtam ki. Felhorgadt bennem a düh, kegyetlenül és esztelenül. Nem akartam megsérteni Eustasiát, de viselkedése sértett és ingerelt. Talán nem kapta már meg,

amit akart? - tettem fel magamnak a kérdést. Hogy képzelheti, hogy mulasztást követtem el? Élvezeteket ígértünk egymásnak, ám önfeláldozást soha.

- Szerelemről beszélsz? - kérdeztem. - Az roppant tág fogalom. De szerettelek, és most is szeretlek.

- Hazudsz! - vágott vissza. Meglepetten néztem rá, mert hangjában nyoma sem volt a dühnek. Nagy szeme tágra nyílt, gyengédséget, még inkább együttérzést tükrözött. Mintha egy szentképet láttam volna, nem pedig egy asszonyt, akit megbántottam. - Az én szerelmem nőttön-nőtt - folytatta. - A tied soha. Nem is tudod, mi a szerelem, bár lehet, hogy abba a lányba szerelmes voltál. Én viszont bármit megtennék érted.

Pislogott, a szája széle remegett, teljesen védtelen arccal nézett rám. Épp így nézte őt a Repülőfőhadnagy, amikor először idehozott; feltehetően én is így pillantottam Bessre utolsón, kunyhóbeli beszélgetésünkkor. Az arca ilyen reményvesztett és lemondó kifejezésében semmi vonzó sem akad. A szomorúsága okát ismertem, és a gondolat, hogy a vidám és nagylelkű Eustasia, aki mindenkor élvezetes társaság volt, miattam kerül ilyen levert állapotba, kimondhatatlanul fájdalmas volt. Odatérdeltem mellé a szőnyegre, átöleltem és csókolgatni kezdtem. Szeretkezés közben épp oly nyomorultul éreztem magam, akár ő, hisz mindketten tudtuk, hogy kapcsolatunkba új elem költözött, s az addigi egyensúly közöttünk felborult. Vagy talán egy röpké pillanat leforgása alatt egy eddig észrevétlen hiba csúszott a dologba, ám ez oly súlyos valami, hogy szinte értéktelenné silányítja a korábban oly becsesnek tartottakat.

Nem volt bennem harag iránta, miként benne sem, és szeretkezés közben inkább szomorú volt, mintsem elkeseredett. Alig szóltunk egymáshoz, s így szavakban sem színleltük azt, hogy nem történt közöttünk semmiféle változás. Különleges gyengédsége nem azt az érzést keltette bennem, hogy bárcsak szenvedését csökkenthetném, hanem azt, hogy soha nem tet-

tem semmit, ami miatt szenvedhetne. Úgy véltem, a Repülő-tábornoknak igaza volt, amikor azt állította, hogy a természet valaminő hibája folytán a szerelmi ügyek fájdalommal végződnek.

Távoztomban arra lettem figyelmes, hogy könnyben úszik a szemem, noha tudtam, szánmam csekély Eustasia erőteljesebb érzéseihez képest. Töprengtem, vajon miféle törvényszerűség okozhatta, hogy bár megbántani nem akartam, mégis ezzel okoztam neki a legnagyobb fájdalmat.

17. fejezet

Bess

Nem sokkal utóbb Faulkner doktor társaságában az Aerodróból visszaindultam a Faluba. Úgy sejtettem, hamarosan négyszemközti beszélgetésre fognak a Repülőtábornokhoz berendelni, s ez egyikőnk számára sem lesz kellemes; erre azonban, miként Eustasiára és a titkára alig-alig gondoltam. Gondolataim Bess körül forogtak. Időnként az orvosra pillantottam, s azon morfondíroztam, mennyit meséljek el neki hajdani kapcsolatmról, mert azt szerettem volna, ha minden részletet ismer, amely munkáját segíti.

Roppant készségesen vállalkozott arra, hogy elkísér, noha ezzel megfosztotta magát röpke napi pihenőjétől. Hálásan pillantottam rá, mintha csak életemben akkor látnám először, holott mióta új beosztásomat megkaptam, szinte naponta találkoztunk. Igen bensőséges viszony fűzte a Repülőtábornokhoz; talán az egyetlen olyan barátja volt, aki nem kötődött szervezetünk küldetéséhez. Valahányszor összejöttek, soha nem a légi támaszpontról beszélgettek, hanem zenéről, irodalomról, az orvoslás vagy a lélektan általános elveiről. E beszélgetések értékes kikapcsolódást jelentettek a Repülőtábornoknak, aki kétséget kizáróan nagyra becsülte a Doktor társaságát. Talán ezért Faulkner doktor kitüntetett helyet foglalt el a légierőnél. Viselt ugyan egyenruhát, ám láthatóan nem voltak kötelmei, és minden támogatást megkapott ahhoz, hogy munkájában saját érdeklődését követhesse. Vezető szaktekintélynek számított az agysérülések gyógyításában, és számos súlyos betegnél ért el jelentős eredményt,

ám hírneve és különleges helyzete ellenére szinte a jelentéktelenségig szerény volt, már-már észrevétlen - lévén külseje és modora egyaránt hétköznapi. Alacsony, köpcös ember volt, csaknem teljesen tar fejű, és azt hiszem, korosabb a Repülőtábornoknál. Mélyen ülő szeme átható pillantású, ám ha éppen nem nézett egyenesen senkire, kövér, pirosposzgás arca nyugodt, elégedett, sőt lusta ember benyomását keltette. Valójában éjt nappallá téve tudott pihenés nélkül dolgozni, és olyan gyors észjárással bírt, mint maga a Repülőtábornok.

Személyisége olyannyira bizalmat keltett, hogy elhatároztam, elmesélem neki Besszei való kapcsolatom egész történetét. Akkor megértést tanúsított, és olyan célravezetően kérdezett, hogy nagyon rövid idő alatt a história végére értem. Eddig soha senkinek nem meséltem el a teljes történetet. Most furcsán meghatottak a múlt emlékei. Nem mintha szégyenkeztem volna a történetek miatt, vagy fájdalmasan érintett volna a dolgok felemlgetése, sőt, a jövőt tekintve sem voltak határozott elképzeléseim. Fájdalmasan gondoltam azonban arra, miféle lelkiállapotban is lehet Bess, és készen álltam rá, hogy a lehető legtöbbet segítsek neki. Eme elhatározásomat nem az hívta életre, hogy a múltbéli, akaratlanul okozott kárt orvosolni próbáljam, de nem is az önfeláldozás vezérelt. Oly erős késztetés munkált bennem, amelyet nem akartam, és nem is tudtam megmagyarázni, s ez szinte egyeduralmat szerzett felettem. Hidegen hagyott mindamabaj és a kegyvesztettség, amely - jól tudtam - a közeljövőben vár rám.

Mikor a történet végére értem, a Doktor különös pillantással nézett rám. - Ha jól értem, nem szándékozol folytatni a régi kapcsolatot - mondta. - Vagyis meglehetősen boldog vagy másutt.

- A folytatás eszembe se jutott - feleltem, s mivel felöltött bennem az Eustasiával nemrégiben folytatott beszélgetés, a kérdés második felére nem reagáltam.

Ekkor úgy nézett rám, mint aki hivatalos minőségében

vizsgál. Majd elfordult, és meglepő tétovasággal folytatta. - Lehetséges - mondta -, hogy ez a lány, legalábbis részben, a bűntudattól szenved. Az ember, sajnálatos módon másoknál is szigorúbban ítéli meg önmagát. Bármily lehetetlennek tűnik is számunkra egyes tetteink hatásának, sőt mibenlétének megítélése, lelkünk legmélyén magunkat hibáztatjuk, ha tévedésünk a későbbiekben kiderül. A lány azt hiszi, a bátyjához ment feleségül, s bár ezt akkor semmiképp sem sejthette, nem tud megbocsátani magának.

Egykedvűen hallgattam a diagnózist, amely számomra is egészen nyilvánvalónak tűnt. Néhány perc múlva a Doktor ismét rám nézett. Összevonta a szemöldökét, mint aki különlegesen bonyolult dolgon töpreng. Láthatóan fontos bejelentésre készült, szóra nyitotta a száját, és zordan pillantott rám. Kisvártatva azonban elkapta rólam a tekintetét, és közömbös hangon mondta: - Az ügyet tovább bonyolítja, hogy az a lány megcsalt téged. Ilyenformán az eset képtelenül szövevényes. - Megint úgy nézett rám, mint aki bonyolult tudományos rendszerezést kísérel meg. - Pontosan tudom, mit kell tennem - jelentette ki. - A kérdés csak az, megtehetem-e? És amennyiben igen, számíthatok-e rád?

Nem tudtam mire vélni e szavakat, s a Doktor félig zavart, félig cinkos hangnemét. Kérdéseimre azonban nem volt hajlandó felelni, sőt elégedettségének sem adott hangot, miután azt feleltem, bármit megteszek, amit csak kér, ha azzal elősegíthetem Bess felépülését. Vállat vont, mint aki unja a beszélgetést. - Először is, nézzük meg a lányt - mondta, és megszorázta a lépteit a korcsma felé.

Bess anyja a hátsó szobában fogadott minket, s nyomban felajánlotta, hogy felkísér bennünket az emeleti szobába, Besshez.

- Lehet, hogy nem fog magával beszélni, Doktor úr - mondta. - Sokszor van úgy, hogy átnéz rajtam, mintha szellem volnék. A karosszékekben üldögél, kinéz az ablakon, és sír. Így azután nem csoda, ha elszáll minden ereje, ugye?

A Doktor csak bólintott, és elindult az emeletre. Nem tud-

tam eldönteni, kövessem-e vagy sem; Bess anyja is szívesebben tartott volna odalenn. Az orvos azonban karon ragadott. - Jöjjön fel egy-két percre - mondta. - Hamarosan visszajöhet. - Nyomába eredtem a keskeny lépcsőn, s bizony erősen a vaskorlátba kellett kapaszkodnom, olyan erőtlenség lett úrrá rajtam.

Az orvos a lépcső tetején egy pillanatra megállt, kifújta magát, majd bekopogott a szemközti ajtón, s választ sem várva lenyomta a kilincset, és belépett. Követtem. Róla szinte el is feledkeztem, mihelyt a küszöböt átlépve megláttam Besst. Magas támlájú széken ült az ablaknál, arcélét mutatva felénk. A falat meg az ablakkeretet bámulta. Nem arca halványsága, nem is keze áttetsző soványsága vagy kétségbeesésről tanúskodó testtartása hatott meg legmélyebben, holott mindezt villanásnyi idő alatt érzékeltem. A legellentétebb érzések dúltak bennem: végtelen szánságot éreztem esendő állapota iránt, és kimondhatatlan örömet, hogy ismét a közelében lehetek. Gyorsan odaléptem, és letérdeltem elé a padlóra. A szemét néztem, ő azonban kerülte a pillantásomat, így is észrevettem, milyen elkerekedett és kifejezéstelen a szeme, helyesebben, hogy mennyire a reménytelenséget sugározza. Nagyon lassan a fejem búbjára emelte a tekintetét, és ott elidőzött, mint aki nem akar új látványt befogadni. Nagyon hosszú idő múlva fonódott egybe a pillantásunk, szempárjában ekkor a felismerés halvány fényét és a meglepetés szikráját véltem felfedezni. Talán túl áthatóan néztem, mert felemelte a fejét, és megint a falat meg az ablakot bámulta. Halkan, csaknem hang nélkül sírt, olyan békésen. Talán nem is tudta, miért. Ha ugyan azt tudta egyáltalán, hogy sír.

Ártatlan arca csaknem gyermekinek tűnt; a háborítatlan békét azonban nem a világ iránti bizalom, hanem a parttalan bánat előtti behódolás okozhatta. Nem bírtam ki, hogy ne próbáljak közelebb kerülni hozzá; megfogtam az egyik kezét, fejemet az ölébe hajtottam, s egy darabig így maradtam. Korai kankalin volt az ölében, talán ajándékba hozta egyik láto-

gatója, a csokor azonban érintetlenül hevert durva szövésű ruháján. A növények rózsaszínes, bolyhos szárát bámultam, s percekig nem is érzékeltem mást a világból.

Hirtelen azt éreztem, hogy keze tétován a hajamba túr, olyan mozdulattal, akár a vak ember, mikor számára ismeretlen tárgyat vizsgál. Kezének érintése és az ölében heverő kanalinok látványa hirtelen roppant élességgel idézte az emlékezetembe, hogy hajdan együtt voltunk a mezőn, a pacsirták énekét hallgattuk, s könnyedén és boldogan belemerítkeztem a szerelmébe. Az akkori ígéretek és törekvések valószínűleg ostobák és meggondolatlanok voltak. Azt hittem, meg nem történnék tekinthetők, és most tudomásul kellett vennem, hogy az az érzés soha nem éleszthető fel. Bess birtoklására már nem vágytam. Az elgondolás amúgy is abszurd lett volna, azt azonban egy perc alatt tisztán átláttam, hogy az egészségéhez és boldogságához képest mit sem jelent számomra az Aerodróm, meg mindaz, ami vele együtt jár. Gondolatban ragaszkodtam ama jogomhoz, hogy a tőlem telhető legnagyobb boldogságot és legjobb egészséget biztosítsam neki. Boldogan szorítottam volna a karomba, s ezt valószínűleg gyenge állapota ellenére meg is teszem, ha nem érinti meg a Doktor a könyökömet.

- Várj meg odakinn - mondta, talpra segített, én meg az ajtóhoz léptem. Megálltam, és visszanéztem. Az orvos odahúzott Bess mellé egy széket, és nyomban beszélni kezdett hozzá.

- Figyelj rám, kedvesem - mondta neki. - A barátod vagyok. Jól ismertem az édesapádat, és szeretnék neked mesélni róla. Roy apját ugyancsak ismertem, és ha akarod, róla is mesélhetek.

Tagoltán, vidáman beszélt, szemét azonban le nem vette Bess arcáról. A lány rászegezte hatalmas szempárját, amely időlegesen felragyogott az értelemről és a riadalomtól. Hal-kan kinyitottam az ajtót, és lementem a lépcsőn. Túlságosan is lekötöttek a saját érzéseim, semhogy azon morfondírozzak, milyen történetet készül az orvos elmesélni.

A lépcső aljára érve megláttam, hogy Bess anyja szolgál fel a korcsmában. Az ajtó túlfeléről hajdan ismerős férfiak hangja hallatszott, s e hangokat, különös módon, vonzónak találtam, holott tudtam, hogy tulajdonosaik csekély rokonszenvvel viseltetnek a bázis iránt, és máris alkalmatlannak bizonyultak a munkára, amelyekre tőlünk megbízást kaptak. Eszembe jutott a Repülőfőhadnagy megállapítása. Valahogy ezek az emberek jobban illenek a tájba, mint mi, mondta. Ismét elgondolkodtam azon, miféle előnyt jelent az a fajta munka, amit mi végzünk, és ekkor első ízben ismertem fel, milyen mérvű és természetű áldozatokat kívánnak meg tőlünk. Agyamban rögzült a kép: Bess odafönn Csipkerózsika-ként fekszik az ágyon, és szinte egyetlen cseppnyi boldogság sem akad, amely hatalmas szempárjába visszahozhatná az életet és a vidámságot. Eustasia is eszembe jutott, meg hogy mekkorát csalódott a szerelmemben; a Repülőfőhadnagyra is gondoltam, amint a templomban ott térdel a Földesúr húgának teteme felett. Aztán felvillant a Tiszteletes temetése no meg a Tiszteletes arca, midőn bevallotta Istennek barátja meggyilkolását. Eme jelenetekkel szembeállítottam az Eustasiával eltöltött kiválságos órákat, a klubbeli italozást és a sekélyes fecsegést, a repülőgépek tökéletes vezetésének képessége feletti örömet s azt a még ennél is nagyobb élvezetet, amelyet az emberek irányításában való részvétel jelent. E gondtalan élet biztonságáért és izgalmáért cserébe olyasvalamit kellett megtagadnom, aminek akkor nem tulajdonítottam nagy jelentőséget. Számomra nem jelentett áldozatot, hogy ne törődjem a szüleimmel, hiszen bizonytalan volt a kilétük, s nem is érdekelt különösképpen. Szerelmi ügyeimből mindig csak élvezeteket merítettem, csak hogy ne kelljen újfent átélnem a csüggedést, mely a túlzott szerelem elengedhetetlen kísérője. És fokozatosan, csaknem észrevétlenül elveszítettem a kapcsolatot a vidékkel, ahol felnőttem. Némi megvetéssel pillantottam le rá a levegőből, figyelmen kívül hagytam az évszakok és az időjárás változásait, a domborzat változatos formáit, leszámítva azokat a részleteket, amelyek

a műszerek állásával vagy az arra az órára kirendelt feladatokkal függtek össze. Vágyakozva és szégyenkezve gondoltam most eme mulasztásaimra: a kaszálóra, melynek talaját oly régóta nem érintettem, a mogyoróbokrok tövére, ahol a kankalinok és a kökörcsinek most virágoznak. Szemem elé idéződtek a kankalinszárak Bess ölében, és biztosan tudtam, hogy több élet van az ő kétségbeesésében, a Tiszteletes mardosó lelkifurdalásában, a Repülőőfőhadnagy zavarodottságában s még Eustasia kiábrándultságában is, mint a mi kényelmes, hatékony és öntelt világunkban. A falusiakkal, az asszonyokkal, tiszteletesekkel és földesurakkal ellentétben mi egyszerű, gondtalan és határozott jellemek vagyunk, egyetlen elme és akarat szolgálai, s ebből eredendően olyan eszközzé váltunk, amely formálható, akár az agyag, és úgy hatoltunk bele a szervezetünkön kívüli szétfolyó, alakatlan, részeges, és színvonaltalan életekbe, mint kés a vajba.

Rá kellett döbbernem, hogy bármennyire kapatos és mihaszna is az az élet, sokrétűbb és mélyebb, mint az, amibe a Repülőtábornok vasakarata kényszerít bennünket. Az a meghatározatlan élet számtalan lehetőséget rejtett magában, bizonytalansága vállalkozó kedvet szült, sokféle és számos változata létezett, legalább annyi, mint a fények és a színek változásának egy év leforgása alatt. Ennek az életnek az idomtalansága hatalmas méretéből eredt. Az egyes tettek következményeit egyetlen szakértő sem tudta pontosan kiszámítani, és minden tett veszélyes volt. A templom, a Kastély és a korcsma köré épült együgyű hagyományok elporladt nemzedékek erőfeszítéseit testesítették meg, hogy valamilyen biztonságot teremtsenek a rejtély kellős közepén, amely a legtöbb érintett számára legalább oly örömteli volt, mint amilyen meglepő. Mi, a légierőnél elmenekültünk a rejtély elől, de nem oldottuk fel. Önmagunk számára nyugalmat, fegyelmet, és elégedettséget biztosítottunk. Eltöröltük a szakszerűtlenséget, a képmutatást, a tétova vagy büntudatos elmék uralmát, egyúttal azonban megsemmisítettük a kalandvágyó és érdeklődő szellemet, a szerelem édes és rettentő

összhangját, amely tudomásul veszi a rejtélyt, a veszélyt és a függőséget.

Ekként elmélkedtem a völgyet bámulva, miközben az orvost vártam, bár valószínűleg nem olyan világosan, mint ahogyan leírtam, mert minduntalan ott motoszkált bennem a Bess iránti aggodalom. Ekkor még nem kutattam ennek okát, miként mély, ámde alaktalan érzéseim forrását sem. Szemrehányást tettem azonban magamnak, amiért így viselkedtem vele, mert rájöttem, hogy nem a közöny, sokkal inkább büszkeségem tette, hogy Besst teljesen magára hagyjam, és egy olyan foglalkozásba vessem bele magam, amely még azt sem tette lehetővé, hogy egyáltalán gondoljak Bessre.

Töprengésemből az orvos közeledő léptei zökkentettek ki. Hátrafordultam, és meglepett az arcán ülő végtelen komorság. Kérdéseim feltenni haboztam, attól félve, hogy nem ad vigasztaló magyarázatot, ám ő hirtelen elgyötört pillantást vetett rám, és megszólalt: - Rendbe fog jönni. Hetekbe, akár hónapokba telhet, mire felgyógyul. De rendbe fog jönni. Ez biztos.

Az arcomon felragyogó örömet szó nélkül hagyta. Merőn rám nézett, és azt mondta: - Remélem, jól tettem, amit tettem. Ne feledd, hogy minden tőled függ.

A nyomában megkerültem a házat, majd kiértünk az útra, ám szavait még mindig nem értettem. Menet közben azonban aggódó, gondterhelt kifejezést véltem az arcán felfedezni. Kissé fanyarul elmosolyodva fordult hozzám.

- Az ember gyakran eltöpreng azon - mondta -, nem szerencsésebb-e magára hagyni a beteget, de azzal tisztában vagyok, hogy az egészség helyreállítása a feladatomban, és ezt minden körülmények között meg kell próbálnom, még ha erőfeszítéseim eredménye tökéletlen lesz is. Most figyelj rám.

Az Aerodróm körüli egyik kaszáló kerítéséhez értünk, itt megálltunk, a kaput támasztottuk, az orvos pedig folytatta: - Természetesen meg kell ezt a lányt győzni arról, hogy a ve-

led folytatott kapcsolata teljesen büntelen volt. Számára a gyógyulást az jelenti, ha rájön, még mindig szerelmes beléd, ami mellelleg igaz, ennek felismerését azonban az a meggyőződése gátolja, hogy bűnösen cselekedtetek. Félig-meddig sikerült meggyőzőnöm őt arról, hogy te nem vagy a bátyja. Véletlenül tudom, hogy valóban nem. Ez bizonyára meglep. A részletes magyarázatba most nem megyek bele. Magad választottad a foglalkozásodat, és nagyon jól tudhatod, miként vélekedik erről a Repülőtábornok. El kell fogadnod, amit mondok: ismertem az édesapádat. Hihetetlenül tehetséges ember volt, aki sajnos fiatalon elhunyt. Az égvilágon semmi köze sem volt Bess anyjához. Maradjunk ennyiben.

Olyan élesen pillantott rám, mint aki meg akar győződni arról, hogy engedelmességek utasításainak, és nem kérdezősködöm tovább. Az arcom bizonyára nyugodt maradt, hiszen vártam, mit mond még. Nem is sejthette, minő lelki zűrzavarba kerültem szavai hallatán.

- No mármost - folytatta -, azt kell eldöntenünk, mi a teendő Bess felépülése után. Két embert kell figyelembe vennünk: őt és téged. A tisztességes viselkedés terhei természetesen rád hárulnak. Biztosra veszem, hogy nem akarod tovább gyötörni ezt a lányt. Hadd mondjam el, milyen megelőző intézkedések szükségesek. Először is, nagy valószínűséggel a lány ezután még hajlamosabb lesz beléd szeretni, mint korábban. Tudatában van ugyanis annak, hogy bármily gyerekes érzéseket tápláltál is iránta, ezek őszintébbek voltak, mint amit ő valaha is átélt, és ma már méltányolni is tudja. Ez bizonyos fokig szerencsétlen dolog, hiszen pályafutásod nagyszerűen alakul, vagyis nem vagy abban a helyzetben, hogy azt add a lánynak, mint egykoron. Már épp eléggé megtapasztalta a légierőnél dívó szerelmi szokásokat, s ha újabb példával akarnál neki szolgálni, az ártana neki. Mindenféle kedvesség igen üdvös lehet, ennél messzibbre azonban nem mehetsz.

Ismét elhallgatott, és rám szegezte átható pillantását. Vö-

röslő képét és komolyságát látva elfogott a nevethetnék, olyannyira nyilvánvalónak tűnt, hogy félreértelmezi az érzéseimet. Mosolyom kissé megzavarta, de még nagyobb hévvel beszélt tovább.

- Létezik természetesen egy másik megoldás is - magyarázta. - Elképzelhető, hogy a múlt felerősödött emlékei a lány különleges szépségével párosulva oda vezetnek, hogy Bess ismét csak elcsavarja a fejedet. Ez mindenki számára tragikus volna. Együttal pályafutásod végét is jelentené. Nehezen tudnám megbocsátani, ha ilyesmi az én közreműködéssel történne meg. Jól tudod, nemcsak a kötelesség, hanem a szeretet is köt a Repülőtábornokhoz. Egészen kivételes szerencsédnek köszönhető, hogy felkeltetted az ő érdeklődését, sőt figyelmét. Sem te, sem én nem hagyhatjuk cserben.

Komoran nézett rám, mint aki választ vár, én pedig nem mertem a szemébe nézni, tudván, mennyire hűséges embere a Repülőtábornoknak s korábbi gondolataim ellenére félig-meddig magam is osztottam eme érzéseit. Tisztában voltam azzal is, hogy a Repülőtábornok belém helyezett bizalma folytán őutána talán éppen én rendelkezem a legátfogóbb ismeretekkel számításainkat és céljainkat illetően. Kötelességem elmulasztását és jelenlegi gondolkodásmódomat nem csupán ostobának és méltatlannak tartaná, hanem árulásnak is. Azt a következtetést vonhatná le, hogy az ő nagyrabecsülését, valamint a hatalom bizonyosságát valami homályos dologra készülök felcserélni, amilyen egy álom, vagy egy árny, s ezeket még magamnak sem határoztam meg pontosan. Néhány másodpercig gyötört a kétely: elmondhatom-e az orvosnak, hogy elbocsátásom amúgy is biztos, ám azt beláttam, ha megteszem (ráadásul megindoklom, miért), először is rá akar majd beszélni, egyszerűen győzzem meg Eustasiát, hogy vetesse el a gyereket, ha viszont ezt a javaslatot elhárítom, né tán azt feltételezheti, hogy - miként ő mondaná -, Eustasia „elcsavarta a fejemet”.

Ilyen egyértelmű okoskodással azonban nem lehetett e bonyolult helyzetet elemezni. Ami a szerelmet illeti (már ha a szerelem egyetlen személyre irányuló érzések összessége), tudtam, hogy életemben senki mást nem fogok szerelemmel szeretni, csak Beszt. Abban a pillanatban azonban nem sok boldogságot vártam a vele való kapcsolattól, hiszen az ő állapota oly messze esett a boldogságnak a lehetőségétől is. Létezik azonban másmilyen szerelem, miriád formában - e formák egybeolvadnak, összefonódnak, vagy taszítják egymást, s az eredmény egy buja és zavarba ejtő bőség, amelybe az ember könnyen belevesz. Beleveszni is más dolog, meg kijelenteni is - ahogyan a Repülőtábornok tette -, hogy egyáltalán nem lehet benne eligazodni. És ha - hozzá hasonlóan - nem utasítom el és nem vetem meg az idő és a mozgás egész világát, a színekét és a változásokét, nincs jogom, mi több, nem is óhajtom akaratomat érvényesíteni Eustasia felett egy őt nagyon is közletről érintő ügyben. Úgy véltem, nagyszerű tettet hajtott végre azáltal, hogy megszegte a rá és más tisztfeleiségekre kirótt meddségi előírást, bár annyiban ugyan vétett, hogy engem komolyan vett, én pedig azzal követtem el egy még ennél is nagyobb hibát, hogy meghátráltam a szerelem számos következménye előtt.

A hibák megtörténtek, és semmi módot nem találtam az orvoslásukra. Valamennyi lehetőség közül a legszörnyűbbet bizonyára a Repülőtábornok meg a Doktor ajánlanák. Nevezetesen azt, hogy egészében tagadjam meg a változó idő és az érzések világát, ahol az ilyesfajta hibák könnyen megeshetnek, és hogy helyette a mi tökéletességünk terméketlen emlékművénel, az idő felett megvalósított hatékony és mesteri uralomnál horgonyozzak le.

Hosszan töprengtem, mielőtt a Dokornak feleltem volna, aki feltehetően úgy okoskodott, hogy a Repülőtábornok iránti hűtlenség pusztá említésével is megsértett. Barátságosan hátba vágott, mintegy kárpótolandó a tapintatlan megjegyzéseiért. Mosolygott, és úgy vettem észre, újfent kíván-

csian néz rám, bár némi kópéság volt a pillantásában, mintha csak magam is a betege volnék, akit szívesen elárasztana a törődésével.

- A dolgok bizony különös fordulatokat vehetnek - mondta. - De még milyen különöseket!

Tovább sétáltunk, és ezúttal végképp nem tudtam megfejteti a szavai értelmét.

18. fejezet

Új barátok

Az események ezután oly gyorsan követték egymást, és oly meglepőek voltak, hogy csaknem képtelen vagyok pontosan leírni az én gondolatvilágomban, valamint a másokéban lejátszódó változásokat, amelyeket ha elő nem is idézett, de bizonynyal felgyorsított és véglegessé tett mindaz, ami a Doktorral történt beszélgetésemet követő egy-két héten történt. Elsőként azt kell megemlítenem, hogy ez idő alatt többször beszélgettem a Tiszteletesnével, s nem mintha e beszélgetések önmagukban is fontosak lettek volna, ám egyenesen oda vezettek, ami számomra a legmeglepőbb és legfontosabb eseménnyé vált.

Egy nappal azt követően, hogy a Doktorral először felkerestem Besst, épp a klubház felé bandukoltam, amikor a főbejáratnál megláttam a Tiszteletesnét. A kölcsönös üdvözlés után kiderült, hogy kifejezetten rám vár. A változás bennem már olyan nagy volt, hogy némileg bántott annak a tudata: foglalkozásom gátat emelt közém meg ama hölgy közé, aki szerető gondoskodással felnevelt, s aki, legjobb tudomásom szerint az anyám. Mivel azonban szüleim személyéről semmi bizonyosat nem tudtam, annak sem volt akadálya, hogy beszédbe elegyedjek vele. Különös megkönnyebbülés és lelkesülés lett rajtam úrrá, mikor a hölgy készségesen elfogadta a javaslatomat, hogy együtt sétáljunk le a Faluba. Abban a reményben jött fel az Aerodrómhoz, mondta, hogy találkozhat velem, és hozzátette, a barátnője halála óta aggódva várja a Repülőfőhadnaggyal kapcsolatos híreket.

Beszéd közben rá-rápillantottam, és oly hosszú idő múltán ismét megcsodálhattam stílusa és mozdulatai nyugodtságát, tartása eleganciáját és finomságát, amelyet előrehaladott kora ellenére is megőrzött. Elfeledettnek vélt múltbéli jelek cikáztak át az agyamon a gyerekkorból és a serdülőkorból, no meg az, amikor a születésnap ünnepséget követően a parókián mind a ketten kihallgattuk a férje vallomását. Azt kívántam, bárcsak bizonyosan tudhatnám, az anyám-e vagy sem, és őszintén szólva meglepett, hogy hagyott kétségek között vergődni. Ezért persze nem kárhoztattam, mert úgy véltem, ha valóban az anyám, viselkedését bizonynyal alapos megfontolás irányítja, netán szándékos önfeláldozás, hogy ily módon segítse a karrieremet. Nem akadt semmi, amiért szemrehányással illethettem volna, s midőn lefelé bandukoltunk a domboldalon, csakis magamat hibáztattam, amiért őt, akár az anyám, akár nem, így elhanyagoltam.

Figyelmesen hallgattam a Repülőőhadnagyra vonatkozó kérdéseit, és örültem, hogy tudok felelni. A Repülőtábornok épp aznap reggel tárgyalta meg velem az esetet, és tudtam, hogy a Repülőőhadnagyot aznap engedik ki, lefokozzák közlegénnyé, és az egyik hangárban szerelőként fog dolgozni. Már az is meglepett, hogy nem küldték el a szervezettől, holott magam is emellett voksoltam, abban a hiszemben, hogy ő is ezt szeretné, no meg egyébként sem tartottam őt szervezetünk szempontjából különösebben hasznosnak. A Repülőtábornok nem a kirótt büntetés súlyosságával lepott meg (a Repülőőhadnagy ugyanis igen kemény, csekély fizetéssel járó munkát kap), hanem azzal, hogy a történetek után is gondja volt a fiatalemberre.

- Ez az utolsó esélye - mondta. - Lehet, hogy valami mégiscsak bujkál benne. - Majd úgy nézett rám, mint akit kissé zavarba ejt, hogy ilyen fokú engedelkenységen érik.

Ami engem illet, pontosan tisztában voltam a Repülőőhadnagy lelkiállapotával, mely egyébként megegyezett a sajátommal, de egyetlen megjegyzést sem tettem, mert úgy döntöttem, néhány nap után tárom csak a Repülőtábornok

elé az én helyzetemet. Sejtelmem sem volt, milyen következménye lesz a vallomásomnak, hogy vajon nyomban leszerelnek, vagy netán őrizet mellett az ország más részére száműznek és mozgásomban korlátoznak, ám néhány napot már csak azért is várni akartam, hogy láthassam, vajon tényleg bekövetkezik-e Bess állapotában a Doktor által biztosra vett javulás.

A Tiszteletesné láthatóan megkönnyebbülve fogadta, hogy a fiú nem kapott még súlyosabb büntetést.

- Csak azt sajnálom, hogy még mindig az Aerodrómhoz tartozik - mondta kissé bocsánatkérően nézve rám, mint aki biztosra veszi, hogy szavai visszatetszést keltenek bennem. - Azt tudom, Roy, hogy neked jól mennek ott a dolgaid, és mindig ezt kívántam, bár most már ebben is kételkednem kell. Bizonyára megérted, az itteni változások fényében, miért nem viseltetem baráti érzésekkel az Aerodróm iránt. No meg Florence is eszembe jut...

Azt hiszem, örömmel nyugtázta, hogy szavai nemhogy sértettek, inkább megértő fogadtatásra találtak. Kissé szomorúan elmosolyodott: - Amikor azt hittem, szívesen látnálak a légierőnél, olyan ostoba voltam, akár egy éretlen fruska. Olyan romantikusnak tartottam, férfiasnak.

Eszembe jutott a jelenet a templomban, amikor a barátnéját lelőtték. - Miért szólította a Földesúr húga a Repülőfőhadnagyot „fiam”-nak? - kérdeztem.

A Tiszteletesné rám nézett és habozás nélkül válaszolt: - Az igazat mondtam. A fiatalember valóban a fia, csak hogy ezt Florence sokáig nem tudta. A fiút külföldön iskoláztatták. Ez volt Florence egyetlen vitája a bátyjával, aki nem volt hajlandó megengedni, hogy a gyermek az ő házában cseperedjék fel. A Földesúr ismerte a gyerek apját, és azt hiszem, meg akarta védeni a hűgát. Lehet, hogy jól tette. Florence tudta, hogy a bátyja nagyon szereti őt, de borzasztó volt számára, hogy elválasztották a gyermekétől. Először nem ismerte meg a fiút, s csak lassanként derült mindenre fény, ahogy a fiú maga is megváltozott, és egyre boldogtalanabb lett. Egyetlen

elejtett megjegyzéséből egy nap Florence megtudta az igazat. Nagyon szerették egymást.

- És az apa? - kérdeztem.

A Tiszteletesné szomorúan ingatta a fejét. - ő nyomtalanul eltűnt. A Földesúrnak talán mégis igaza volt. - Szégyenlősen nézett rám, bár ajkán gyengéd mosoly játszott. Úgy véltem, zavara részben abból fakad, hogy úgy érezheti, indiszkréciót követett el halott barátnéja titkait illetően, valamint részben abból is, hogy oly hosszú idő múltán végre ismét bensőséges beszélgetést folytatunk egymással. Egy-két percig azon tanakodtam, érdeklődjek-e tőle saját születésem körülményeiről, majd úgy döntöttem: ha titka van, joggal tartja meg magának, s addig rábízom, hogy felvilágosít-e engem vagy sem, míg valami okból feltétlen szükségem nem lesz a bizonyosságra. A bázisra tereltem a szót, és azon kaptam magam, hogy bevallom neki elégedetlenségemet. Hazáig kísértem, és távoztom előtt azt is elmondtam neki, miként érzek Bess iránt, s hogy milyen örömömre szolgálnak felgyógyulásának kilátásai. Úgy intéztem az ügyeimet, hogy másnap is felkereshessem a Tiszteletesnét, jól emlékszem, mekkora öröm fogott el.

Ettől kezdve számtalanszor találkoztunk. Elbeszéltem neki házasságomat és annak kudarcát, a légierőnél töltött kezdeti időszakban bennem dúló törekvést, a bizalmi beosztásomat, s jelenlegi meggyőződésemet, miszerint sem törekvéseim, sem pedig mostani életvitelem nem érnek egy fabatkát sem. Eustasiát nem említettem neki, részben, mert nem akartam, hogy aggódjon a rám leselkedő veszélyek miatt, részben pedig, mert erről saját magam is határozatlanul és zavarosan gondolkodtam. A Tiszteletesnével nem csupán a házában találkoztam, hanem időnként a korcsmában is, ahova gyakorta betért, hogy gyümölcsöt vagy virágot vigyen Bessnek, majd később könyveket, képeslapokat és újságokat is.

A Doktor több mint egy héten át mindennap felkereste betegét, és én mindenkor előírászerűen vele tartottam. Egy órát töltött Besszel négy szemközt, majd felhívatott engem.

Nap nap után elálmlétkodtam és lelkesedtem a szakértelme és állhatatossága előidézte változásokon. Az akkori történetek és az általuk kiváltott érzések ma is oly elevenen élnek emlékezetemben, hogy szinte nem is bírok róluk írni. Emlékszem, miként nyert teret és mélységet Bess memóriája - mely eleinte kizárólag gyerekkora történéseire korlátozódott -, míg nem múltja minden eseményét felölelte. Arra is emlékszem, mikor ismerte fel először az anyját, majd a Tiszteletesnét - végül engem, s ekkor pillantásában nyoma sem volt a korábban oly jól ismert szorongásnak, büntudatnak, vonakodásnak. Olyan volt, akárha először találkoztunk volna, a helyzetből eredő félszég és túlzott érzékenység mellett azonban felderengett a bizalom is, helyesebben annak előjele, a bizonyosság, amely minden korábbinál erősebben kötött össze minket. Ebben az időszakban egyikünk sem gondolt tulajdonképpen a szerelemre. Ő még túlságosan gyöngé volt, én pedig nagyon is tudatában voltam a fejem felett lebegő kegyvesztettségnek, amely akár börtönnel, akár más országrészbe való száműzetéssel végződhet. Ám Bess felépülésének folyamán olyan hallgatólagos egyetértés volt közöttünk, hogy ha megbántunk valamit, akkor megbocsátást is nyertünk; ha pedig a jövőben bármin megosztozhatunk, akkor ezt meg is tesszük. Eleinte nehezen, később egyre inkább a jövő felé fordult; engem pedig szomorúsággal töltött el, hogy bár miként vélekedik is rólam Bess, valójában sejtelve sem lehet a rám leselkedő veszélyről.

A Doktor olykor magunkra hagyott minket, néha pedig a vizit után ott maradt velünk, talán, mert kíváncsi volt arra, miként viselkedik betegek másokkal. Egy ízben, midőn hármasban voltunk, beállított a Tiszteletesné, akit bevezettek a szobába. Én Besszei az ablaknál ültem, és emlékszem, egyszer megfordulva azt láttam, hogy a szoba másik sarkában azok ketten heves suttogásba merültek. Észre kellettennem a Doktor széles arcára kiülő elkedvetlenedést és tétovázást, s ez, őszintén szólva meglepett. A Tiszteletesné szokásos nyugodt hangján szólt hozzá, de úgy tűnt, szavai unszolóak.

Visszafordultam Besshez. Akkor tulajdonképpen kevés figyelmet szenteltem a jelenetnek (amely azonban rögzült az emlékezetemben), ugyanis túláradó örömmel töltött el Bess fokozatos gyógyulása meg az irántam megnyilvánuló növekvő bizalma és szeretete.

Az Aerodrómtól a korcsmáig meg vissza tartó séta közben a Doktor keveset beszélt; olykor megnyugtató, hogy Bess felgyógyulása bizonyosnak tekinthető, én pedig nem akartam túl sok kérdéssel zaklatni, nehogy később az én viselkedésemet vegye górcső alá. Láthatóan ő is kínosan kerülte ezt a témát. - Kétségtelen, hogy ti ketten jót tesztek egymásnak - mondta egy ízben, majd habozva a fejét ingatta, mint aki nem tudja, rosszallja, avagy helyeselje ezt a tényt. Gyakorta beszélt nekem a kötelességeimről a bázison, bár kissé lélektelelenül, mint aki megteszi, amit teljesítenie kell, ám nem túl lelkesen.

Én kimondhatatlanul hálás voltam, amiért készséggel és eredményesen gyógyított, ám nem volt kedvem, hogy tanácsalanságában osztozzam. Akadt nekem is elégtűnődnivalóm. Napokon át halasztgattam, amire időt kellett volna szakítanom, nevezetesen arra, hogy a Repülőtábornok tudomására hozzam: egyfelől megszegtem az utasításait, másrészt, amit még nehezebbnek tűnt bevallani, hogy már nem is érdekelnek a törekvései, és nincs szándékomban sikerében osztozni. Eközben minden nap késő estig dolgoztam vele, s egy közeljövőben esedékes akció terveit készítettük el.

Vállalkozásunk e döntő időszakában a Repülőtábornok épp oly nyugodt volt és precíz, mint mindig, a felszín alatt azonban elfojtott izgalom hevült benne. A szeme tűzben égett, jelezvén, hogy fontos események állnak küszöbön. Valószínűleg ez a feszült lelkiállapot takarta el előle mérsékelt lelkesedésemet, amit egyébként nyilván észrevett volna; e napokban oly gyakran tárgyalt más bázisok tisztjeivel és az egyes részlegek vezetőivel, hogy az estét és az éjszakát leszámítva sok időm maradt önmagámra.

Gyakran felkerestem Eustasiát, s noha megszűnt közöt-

tünk a hajdan oly féktelen boldogság, és soha többet nem szeretkeztünk, a lelkem mélyén ezekben a napokban jobban szerettem, mint addig bármikor. Korábban ugyanis olyannak fogadtuk el egymást, amilyenek voltunk: felelőtlennek és boldognak, ahogy a szokás az Aerodrómban előírta. Most, bár eltérő módokon, de rá kellett ébrednünk, hogy természetünk bizony átlendített minket azon a határvonalon, amelyet a Repülőtábornok a beosztottainak megszabott. Eustasia úgy hitte, karrierem veszélybe sodrásával vétett ellenem, én pedig tudtam, azzal sértettem meg, hogy épp az ő esetében fogadtam meg az újoncként kapott tanácsokat. A múlt egyetlen eseményét sem lehetett megváltoztatni, vagy semmisnek tekinteni. Úgy hittük, egyikőnk előtt sincs a jövőt illetően szinte semmilyen biztos pont. A felelőtlen öröm körén kívül is segítséget kellett egymásnak nyújtanunk, de rá kellett ébrednünk, hogy akaratumk megfeszítésével sem vagyunk képesek a másíknak azt nyújtani, ami e helyzetben segítene. Eustasia azt követelte tőlem, ami addig talán eszébe sem jutott: a légierőben szokásostól eltérő szerelmet, olyant, amilyent Bess íránt tápláltam, olyan szerelmet, amelyet a Repülőfőhadnagy érzett íránta, s amit ő akkor elhárított. Ebben a szerelemben ugyanis az élvezetek megsokszorozódnak, ám az élvezet csupán másodlagos jelenség, s nem maga a lényeg. A fájdalom felkavarhatja a felszínt, sőt a mélységekig is lehatolhat, az alapot azonban soha nem kezdheti ki. Ha a múltban ezt felismerjük, akkor talán soha nem esünk szerelembé, vagy másként szeretünk. Az viszont, hogy most mindketten beláttuk, noha ritkán beszéltünk róla, alapjában véve szomorkás beszélgetéseinket mégis gyengédebbé és együttérzőbbé tette, mint korábban bármikor.

A fogdából való szabadulását követően Eustasia szobájában láttam viszont először a Repülőfőhadnagyot. Szerelő egyenruhát viselt, arca pedig meglepő módon valamit visszanyert abból a vidámságból, amelyet tábori lelkészi kinevezése óta elveszített. Megérkeztemkor Eustasiával beszélgetett, és találkozásunk első percétől nyilvánvaló lett - úgy hi-

szem, kölcsönös meglepetésünkre -, hogy helyreállt közöttünk az egykoron létező barátság. Lelkesen és fenntartások nélkül beszélgettünk. Noha ekkor egyetlen szót sem ejtettünk sem a bázisról, sem a Repülőőfőhadnagy anyjának haláláról, mégis kitűnt, hogy egyazon oldalon állunk. A későbbi beszélgetésekben már arra is célzott, hogy meg akar szökni a légierőből, és búvóhelyet keres, ahol nem bukkanhatnak a nyomára. Ismervén rendőrsztagunk képzettségét, megkísértem e tervéről lebeszélni, s bár aggódtam biztonságáért, újra csak elismeréssel adóztam vakmerő és derűsen előadott ötletéért.

Úgy láttam, Eustasia a korábbinál szívesebben van a Repülőőfőhadnagy társaságában, s az első találkozás után is gyakorta összefutottunk a hölgy lakrészében. A Repülőőfőhadnagy olykor velem tartott a Tiszteletesnéhez is. Visszaúton egyszer beszámoltam neki Eustasia állapotáról, és a szándékomról, hogy másnap kihallgatást kérek a Repülőtábornoktól. A beszélgetés emlékezetem szerint úgy kezdődött, hogy figyelmeztetett: veszélyhelyzetbe sodrom magam, ha gyakorta látnak az ő társaságában, no meg olyan házakban, amelyekről köztudott, hogy ellenségesek a légierővel szemben.

Megnyugtatóására elmondtam neki, hogy jelen helyzetemben mit sem számít kicsivel több vagy kevesebb veszély, majd elmeséltem neki az egész históriát.

Komor arccal hallgatott, s végül megkérdezte: - De miért akarod az öregnek most elmondani? Miért nem vársz néhány hetet?

Ezt a kérdést én is gyakorta feltettem magamnak, és bizony nem tudtam rá egykönnyen válaszolni. A magyarázat részben abban rejlett, hogy nem volt ínyemre tovább játszani a rám kényszerített szerepet, s bár meggyőztem magam, hogy a Repülőtábornok élete és céljai nem esnek egybe az én elgondolásaimmal, túlságos nagy tiszteletet, sőt némi szeretetet is éreztem e férfiú iránt, semhogy nap mint nap eljátsszam neki a hűséges beosztottat. Ugyanakkor megriasztott a Bessben és önmagamban is lejátszódó változás. Olyan szépen javult,

hogy a Doktor a gyógyulását már véglegesnek ítélte, és arra célzott, hogy a gyógyító folyamatban vállalt szerepem véget ért. Nem nagyon érdekelt, miként vélekedik rólam, avagy milyen kétségek gyötrik velem kapcsolatban, de tudtam, kis idő múltán nyíltan kifejeződik a Bess és közöttem kialakult szerelem. Mindkettőnk érdekében azt akartam, hogy még mielőtt ez bekövetkeznék, pontosan tudjam meg, miféle büntetésre vagy fenytetésre számíthatok a hatóságoktól. Elképzelhetőnek tartottam, hogy soha nem láthatom Bess-t többé. Azt reméltem, csupán elbocsátanak a szolgálatból. A bizonytalanság okán nem tudtam egyenesen Bess szemébe nézni, s csatlakozni a jövőről lassacskán építgetett terveihez, bár oly igen szerettem volna.

Midőn döntésem magyarázatára áttértem, a Repülőőrhadnagy időről időre bólintott. Mire befejeztem mondandómat, odaértünk az Aerodróom kapujához, ő pedig egyetlen megjegyzést sem fűzött a hallottakhoz. Búcsúzáskor, úgy emlékszem, valami okból kezet ráztunk, és arra is emlékszem, nagy szeretetet éreztem iránta, mikor a korábbinál zordabb arcába néztem. Komolyabb volt, mint amikor megismerkedtünk, szemében azonban felcsillant a féktelenség és a vakmerőség szikrája. Nagyon sok mindenről akartam vele szót váltani, és már nagyon vártam, hogy beszélhessünk egyszer az édesanyjáról, Eustasia iránti érzéseiről, valamint a templomban tartott szerencsétlen beszédéről is. Úgy hiszem, ő is várta a következő találkozást. Mindketten tétováztunk, mintha egyikünknek sem akaródzott volna elválni a másiktól. Aztán mégis ment ki-ki a maga útján, ő a szerelők szállására, én meg a Repülőőrtábornok házának egyik szobájába. Azt azonban nem is sejtettük, hogy soha többet nem beszélgetünk.

Másnap, valamivel szolgálati időm szokásos kezdete előtt kihallgatást kértem a Repülőőrtábornoktól. Midőn szobájába léptem, oly komor pillantást vetett rám, hogy már-már arra gondoltam: tudja, mit akarok mondani neki. E feltevésemet tovább erősítette testtartása: hátradőlt a széken, kezét az íróasztalra tette. Ajkát összeszorította, szemét rám függesztet-

te. Mondandómat hallgatván, arca nem árult el semmilyen meglepetést. Valójában a szavaimra és arcomra összpontosuló figyelemnél többet nem lehetett róla leolvasni. E viselkedése nagyobb zavarba ejtett, mintha dühének és felháborodásának adott volna hangot. Amolyan beszédfélével készültem, de nem tudtam meggyőzően előadni. Röviden beszámoltam neki Eustasiával való kapcsolatomról, annak gyümölcséről, s a helyzet jelenlegi állásáról. Utána némiképp gyámoltalanul vártam a választ.

Egy ideig nem szólt; ugyanabban a testhelyzetben maradt, ahogy beszámolóm alatt, szemét változatlanul az arcomra függesztette. Alaposan tévedtem, mikor azt hittem, hogy mérgének vagy csalódásának fog hangot adni. Pillantásában nem volt gyűlölet, sem szemrehányás. Hirtelen azt hittem, talán nem értette meg amit mondtam, és zavaromban tovább beszéltem, holott az elhangzottakhoz nem volt mit hozzáfűznöm.

Végre-valahára megszólalt, fásultan, fáradtan. - A kérdéses hölgyet nagyon jól ismerem - mondta. - Néhány éve engem is bensőséges viszony fűzött hozzá.

Elhallgatott, és metszően nézett rám. Rá kellett ébrednem, ha másként érzek Eustasia iránt, például úgy, ahogyan a Repülőfőhadnagy, ez a tény (Eustasia ugyanis nem említette korábbi kapcsolatát a Repülőtábornokkal), oktanul bár, de bizony letört volna. A dolgok állása folytán azonban mindössze meglepett kissé.

A Repülőtábornok - talán ezért - váratlanul elmosolyodott, akárha valami kedvére valót tettem vagy mondtam volna. Arca ezután elkomorult, és az eddiginél lendületesebben kezdett beszélni. - Ezért a tettéért nem úszhatja meg a felelősségre vonást - mondta -, bár úgy hiszem, nem kizárólag magát terheli a felelősség. Csupán egy feladata van: gondoskodnia kell arról, hogy ez a gyerek ne szülessék meg.

Válaszomat várva rezenéstelenül nézett a szemöldöke alól. Úgy véltem, olyan gesztust tesz, amit ő hihetetlen engedékenységnek tart, és ekkor megéreztem az akaratával létrehí-

vott szervezet hallatlan embertelenségét, amely látnivalóan mindenek felett az élet eltiprására jött létre, noha az élet, bármily tökéletlen is, még ha hiányzik is belőle a céltudatosság, mindenképp gazdagabb a mi rendezettségünknel.

- Hogyan gondoskodhatnék erről? - kérdeztem.

Ez láthatóan meglepte. - Csak nem azt akarja mondani, hogy a hölgy nem hajlandó elvetetni a gyereket? - álmélkodott. - Hisz ez képtelenség! Neki is van kötelessége, magának is, és ezt mindkettőjüknek teljesíteniük kell. Bizonyára rendelkezik olyan befolyással egy magán csüggő nő felett, hogy az hajlandó legyen az egyetlen értelmes megoldásra.

- Ehhez nincs jogom - feleltem. - Már eddig is épp elég fájdalmat okoztam neki. - Erre a Repülőtábornok elmosolyodott, mire hozzáfűztem: - Meg nem is akarom.

Egyik kezével az asztalra csapott. Hangja gorombán pattogott. - Megörült? A fájdalom nem számít, akár az övé, akár a magáé. Mi az ördögöt tétovázik? Talán gyereket akar?

Feldúltsága éppúgy meglepett, mint a beszélgetés kezdetén tanúsított nyugalma. Ugyancsak meglepett, hogy hangjából nemcsak méreg, hanem némi könnyöngés is kihallatszott. Nem annyira arra készült, hogy kötelességem elmulasztásáért megbüntessen, mint inkább arra, hogy tettemért megbánást csikarjon ki belőlem. Velem szembeni előzékenysége, s az iránta bennem még mindig élő szeretet és tisztelet csak még elképzelhetetlenebbé tette, hogy fejet hajtsak az akarata előtt. Épp meg akartam szólalni, amikor felállt.

- Figyeljen rám, fiam - mondta. - Erre az örülségre nem vesztegethetek több időt. Három napja van, hogy végig gondolja a dolgokat, és erre az időszakra eltávozást kap. A három nap letelte után részletes beszámolót kérek arról, amit elkövetett. A maga feladatának és jövőbeli kilátásainak fényében elemi kötelességének és becsületének semmibe vétele elviselhetetlen volna a számomra. Most ne szóljon. Csak bolondot csinál magából. Figyeljen rám: ha volna fiam, szívesebben látnám holtan itt a lábamnál, minthogy olyan örülségbe bonyolódjék, amilyenbe most maga. - Elhallgatott és

higgadtan nézett rám. - Még van magában bizalmam - mondta -, és ennek alátámasztására el kell áruljam, hogy közeleg a mindannyiunk által oly régen várt pillanat.

Amikor rám nézett, villant a szeme, s akaratom ellenére rövid időre ismét megfertőzött a lelkesedésével. Szólni akartam, csak hogy nem hagyta. - Három napja van! - kiáltotta, én pedig csüggedten hagytam el a szobát, mert tudtam, lett legyen napokról, vagy akár évekről szó, nem másítom meg elhatározásomat.

19. fejezet

Az elhatározás

Úgy hozta a sors, hogy még az eltávozás lejárta előtt újra találkoztam a Repülőtábornokkal, s a beszélgetés olyan fordulatot vett, amelyre álmomban sem gondolhattam. Feltehetően magam is kihallgatást kértem volna tőle a három nap letelte előtt, ugyanis már eldöntöttem, mit fogok tenni, és a velem szemben megnyilvánuló, a légierő normái szerinti nagylelkűsége miatt nem akartam abban a hiszemben hagyni, hogy a jövőben bármikor készséges segítője leszek. Bárha úgy véltem, hajlandó fogadni engem, másnap akkor sem akartam háborgatni, mert tudtam, hogy Eustasia férjének meg más részlegvezetőknek a társaságában a szomszédos város repülőterére megy, ahol fontos tanácskozássra kerül sor.

Rendes körülmények között elkísértem volna a Repülőtábornokot, és biztosra vettem, hogy az ő gondolkodásmódja szerint már az is épp elegendő büntetés, hogy nem tarthatok vele; a tanácskozás ugyanis minden bizonnyal közeli időpontot tűz ki régóta érlelődő terveink valóra váltásához. Tisztán emlékszem, hogy aznap reggel, a Repülőtábornok irodája melletti futópályán megpillantottam egy húszszemélyes, nagy utasszállító gépet, amely a tiszteket volt hivatva a megbeszélés helyszínére vinni. Körülötte sűrögtek-forogtak a szerelők, akik között megpillantottam a gép szárnyánál tevékenykedő Repülőfőhadnagyot. Kiegyenesedett és az órájára pillantott. Már-már odaintettem neki, amikor gyorsan megfordult, és hosszú léptekkel elindult a szállása felé, holott a többi szerelő még a gép másik oldalán dolgozott. Azt hittem,

egy ottfelajtott szerszámért megy, és addig követtem, míg el nem tűnt a szemem elől. Majd mivel Eustasia lakhelye is arrafelé volt, lassan elindultam a Repülőfőhadnagy nyomában, mert megígértem Eustasiának, hogy ha erre mód kínálkozik, beszámolok neki előző napi kihallgatásomról.

Feltehetően mindkettőjünkkel találkozom, ha össze nem futok a Doktorral, aki felém iparkodott a futópályán, s láthatóan beszélgetni akart. Hamarosan kiderült, hogy maga a Repülőtábornok kérte meg őt, beszéljen velem. A Doktoron látszott, hogy némileg vonakodva teljesíti feladatát. Bár kötelességtudata és a barátság ebben az ügyben a Repülőtábornok oldalára állította, szoros barátságot alakított ki velem és Besszei is az együtt töltött órák során, és némileg hiteltelenül ismételte a Repülőtábornok nézeteit. Elgyötört arcát látva nagyon megsajnáltam, ugyanakkor nem csökkent iránta érzett hálám, amiért gondoskodott Bessről és kedves volt énhozzám. Így azután különösebb kertelés nélkül beszámoltam neki valódi érzéseimről: szégyenemről, amiért olyan helyzetbe hoztam Eustasiát, hogy csak nagyon keveset segíthetek neki, Bess iránti érzéseimről, amelyek függetlenek attól, megszületik-e Eustasia gyereke vagy sem, abbéli meggyőződésemről, hogy az előírások, melyek szellemében az utóbbi egy évben éltem, minden kiegyensúlyozottságuk és tökélyük ellenére az élet tagadásán alapszanak, a bonyodalmat, nehézségeket és a szenvedést hangsúlyozzák az élet nemes volta és nagyszerűsége ellenében. Még a Tiszteletes bűntudattal terhes élete, még a Földesúr húgának önfeláldozása is nemesebbnek és gazdagabbnak tűnt nekem a Repülőtábornok hajthatatlan akaratanál.

- Magának, aki az élet és az egészség feltétlen megőrzésére esküdött, magának egyet kell értenie velem - mondtam a Doktornak.

Úgy láttam, mosolyogva bólint, pillantása pedig a szokásosnál is kedvesebb. Szavai azonban csupán csodálkozását fejezték ki. - Mi az ördögnek csatlakoztál egyáltalán a légierő-

hoz? - kérdezte. - Hát nem érted, hogy ha ilyeneket mondasz a nagyfőnököknek, agyonlőnek?

Ez nekem is eszembe jutott, hiszen szervezetünk magas rangú tisztjei nem akarnák, hogy ellenségükként szabadon éljek, én, aki oly sokat tudok a terveikről.

A Doktor vállon veregetett; kissé mintha maga is megriadt volna a mozdulattól, de megkönnyebbült, hogy megtette. - További beszédnek nincs értelme - mondta. - Szívesen segítenék neked, ha tudnék, ám tartok a tetteim következményeitől. - Mosolygott, majd kezét ráztunk. Ezúttal nem nyájassága, hanem az arcán tükröződő határozatlanság fogott meg.

Továbbindultam, és emlékszem, egy ízben gyorsan a fal mellé kellett húzódnom, mert a sarkon túlról nagy sebességgel bekanyarodott hat rendőrmotoros, majd kisüvített a légi-bázis kapuján, rá a főútra. Ennek az epizódnak akkor csekély jelentőséget tulajdonítottam, hamarosan megtudtam azonban, mi a feladatuk: Eustasia lakására érve ugyanis tárva-nyitva találtam az ajtót, és a szobákban nem volt senki. A rendetlenség a szokásos volt, a nyitott ajtók látványa azonban megdermesztett. Az a pokoli gyanú kerített a hatalmába, hogy valami váratlan, netán szörnyűséges vár rám. Körberohantam a szobákban, míg végül a díványon felfedeztem egy nekem szóló, ceruzával sebtében leírt üzenetet. Ebben az állt, hogy Eustasia aznap reggel távozott a Repülőfőhadnaggal, és nyomban átláttam, hogy aligha távozhattak sokkal a rendőregység előtt, akiket nyilván a szökevények nyomába küldtek azzal az utasítással, hogy hozzák vissza a szökevény Repülőfőhadnagyot, élve vagy halva. Tovább olvastam a levelet. „Mindketten azt reméljük - írta Eustasia -, hogy ha sikeresen elmenekülünk, abból neked csak hasznod származhat. A Repülőtábornok felettébb kedvel téged, és egyszerűen megmagyarázhatod neki, hogy a gyerek nem a tied. Tudhatod, hogy ezúttal nem szerelmi ügybe bonyolódom. Minden vágyunk, hogy innen elmeneküljünk, a fiatalember pedig nagyon kedves hozzám.”

Tovább olvastam, közben teljes szívemből kívántam, legyenek szabadok és boldogok, bár rettegve gondoltam a percre, mikor elfogatásuk híre megérkezik. Lerohantam a lépcsőn, mintha csak kapkodásom segíthetne nekik, és gyorsan a főbejáráthoz mentem. Ott néhány percet vártam, és magam sem tudom, hogy a szökevények iránti aggodalom vagy bámulat töltött el jobban. Számomra úgy tűnt, nemes s egyúttal elszánt tettet hajtottak végre azzal, hogy elmenekültek a poros, fehér úton, amely szinte nyomban a városok és falvak világába vezeti őket, ahol a mi normáink már nem vagy alig érvényesülnek. Eustasia nagylelkűségére és független szellemére gondoltam, no meg szerelmére, melyet viszonyoztam ugyan, de nem maradéktalanul. Az is eszembe jutott, hogyan csapott át a Repülőfőhadnagy iránti csodálatom megvetésbe, majd a megvetésből tiszteletbe és szeretetbe. Legközelebb barátaimként tartottam őket számon. A távolból egyszerre motorkerékpár zajára lettem figyelmes, s az egyik kanyarban kisvártatva fel is tűnt egy motoros.

Amikor a kapunál lelassított, megismert, s midőn karom felemeltem, megállt, valószínűleg abban a hiszemben, hogy a Repülőtábornok üzenetét hozom neki. Fialat ember volt, szinte újonc, és feltűnt arca sápadtsága. - Mi történt? - kérdeztem. - Randa dolog - felelte. - Az egyik keskeny kőhídnál kaptuk el őket. Az automobil darabokra zúzódott, ők is. Az egyik emberünk megsérült.

Gyászos arckifejezésem bizonyára meglepte, mert kissé zavartan, mint aki restelli sikerüket, hozzátette: - Ez volt a parancs. - Akadozva ejtette ki a szavakat, majd ismét hadarni kezdett. - Jelentést kell tennem - mondta, majd a járművére pattant, és elindult a Repülőtábornok lakhelye felé vezető úton. Addigra feltűnt a következő motoros is, de őt nem vártam meg. Visszaindultam ugyanazon az úton, ahol jöttem. Agyamat teljesen megbénította az iménti hír. Feneketlen gyűlöletet éreztem a szervezet, e halálesetek okozója iránt.

Csak akkor vettem észre a Doktort, aki még mindig ott állt,

ahol nemrégiben elváltam tőle, mikor majdnem beleütköztem. Kezét a karomra tette, hogy megállítson, arcán aggodalom és feszültség ült. Kérdőn nézett rám, és úgy véltem, ő is hallotta a hírt, s most amiatt aggódik, milyen hatással van ez rám. Megfogta a karomat, és azt mondta: - Szörnyű eset. El tudom képzelni, mit érzel.

Nem feleltem, ő pedig folytatta, mint aki bánja, avagy restelli erős töltésű szavait. - Egyetlen részlete nem szörnyű - mondta. - Az, hogy nem kell a főnökkel civódnod. Megtart-hatod az állásodat.

Megrendültén nézett rám, mert úgy hiszem, tudta, hogy szavai inkább megdöbbennek, semmint megnyugtатnak. Dühösen ráförmedtem, mintha csak őt terhelné a felelősség a történetekért.

- Hogy az állásomat megtartsam! - kiáltottam. - Akkor sem tartanám meg, ha az életem függne tőle!

Sem szavaim, sem hangnemem nem sértették. - Várj egy kicsit, fiam - mondta. - Ne siesd el a dolgot. Talán segíthetek neked. - Elképesztően szomorúan és lemondóan beszélt. Rám mosolygott, ám roppant fanyarul, mintha mindent eldöntő elhatározásra jutott volna, mely kedvét szegte. Már-már feltettem a kérdést, ugyan mit tehetek akár én, akár ő ebben a helyzetben, amikor odalépett a napos tiszt, tisztelgett és közölte velem, hogy a Repülőtábornok haladéktalanul látni kíván. Elindultam a nyomában, a Doktor pedig kétségbeesve nézett körül, mintha keresne valakit, aki nincs is jelen. Felém bólintott, majd sietős léptekkel távozott. Viselkedése oly furcsa volt, hogy máskor bizonyára magyarázatot kerestem volna rá. Ekkor azonban kizárólag barátaim halálára tudtam gondolni, valamint az előttem álló, minden bizonnyal sorsdöntő beszélgetésre.

A Repülőtábornok a szobájában tartózkodott, ám szokásával ellentétben nem az íróasztalánál ült, hanem háttal állt az ablaknak. Mikor beléptem, rám mosolygott, és egy mozdulattal hellyel kínált. Aznap reggel tele volt élettél, sőt vídámsággal, és hangjában nyoma sem volt a komorságnak.

- Úgy alakult, hogy mégis eljöhet velünk - közölte, majd az asztal sarkára ült, és komorabb hangon folytatta. - Talán hallotta, mi történt ma délelőtt, de az is lehet, hogy nem.

Bólintottam, és arckifejezésem bizannyal elárulta, hogy a történetek az általa elképzelnél sokkal mélyebben érintettek. Amikor folytatta mondandóját, hangja magabiztossága jótányit sem változott, de némi sürgetés vegyült bele.

- Bizonyos szempontból sajnálatos ez az ügy - mondta. - Különösen sajnálatos, hogy egyik repülőnk dezertálásra vetemedett, és valószínűleg teljes önfeladásra is. A maga szempontjából a történetek nyilvánvaló előnyökkel szolgáltak. Azonban nem szabad ilyen hibát elkövetnie. Ugyanis nem fogja ilyen szerencsésen megúszni a következményeket.

Ezt hallgatva eszembe ötlött, sőt majdhogynem meggyőződésemmé vált: a Repülőtábornok adott parancsot arra, hogy barátaimat öljék is meg, ne csupán tartóztassák le. A gondolat iszonyattal töltött el, mert annak ellenére, hogy utáltam ezt a szervezetet, és már nem értettem egyet a Repülőtábornok törekvéseivel, változatlan csodálattal adóztam eredményeinek, valamint hálás voltam az irántam tanúsított körültekintő viselkedéséért. Ezek az érzések a minden tetteből és szavából sugárzó magabiztossággal keveredve azt eredményezték, hogy szinte alig tudtam értelmesen kifejezni magam. Ahelyett, hogy elmondtam volna a véleményemet, megkérdeztem: - Maga adta ki a parancsot, hogy öljék meg őket?

Kitartóan nézett, megérezhette, miféle gyanú motoszkál bennem. - Az események hétköznapi menetében egy dezertőr meg egy asszony halála a legteljesebb mértékig közömbösen hagyna - mondta. - Ezúttal azonban a múltbéli kapcsolatok kellemetlenné tették a feladatot. De annak örülök, hogy legalább magának előnye származik a történetekből.

Hirtelen úrrá lett rajtam a kétségbeesés. Nem csupán a férfi hatalma, hanem a szervezetén kívüli élet iránti tökéletes érzéketlensége feleslegessé tette eltervezett mondandómat. Kezembe tettem az arcomat, és egy-két másodpercig csak-

nem öntudatlan voltam, mígnem megéreztem vállamon a Repülőtábornok kezét, aki olyan hangon beszélt, ami tőle különösen gyengédnek minősült.

- Megérteni az érzéseit - mondta -, és biztosíthatom, hogy ezek hamarosan elmúlnak. Akkor majd a jelenleginél jobban meg fogja érteni, milyen áruló és megbízhatatlan is a szív, miként valamennyi cselekedetünk, melyet nem az akaratunk irányít egy adott cél felé. A maga érzései természetesek, ám a gyengeség jelei. Jobban tenné, ha a közvetlenül előttünk álló eseményekre gondolna, s arra, mily egyszerű sikerek várnak magára.

Levettem arcomról a kezem, és felálltam. A Repülőtábornok arcán furcsa kifejezés jelent meg: mintha szégyellte volna, hogy együttérzést mutatott az én gyengeségem iránt. E kifejezéssel nem nagyon törődtem, mert midőn az én sikereimet és azok nagyszerűségét említette, hirtelen iszonyú szomorúság öntött el, és azt kívántam, bárcsak a lehető legköznapibb életet élhetném, bárcsak ki tudnék törni ebből a magamra erőltetett vasbilincsből. Mintha csak hangosan magamban beszélnek, azt mondtam:

- Gyűlölöm az itt elért sikereket, amelyek megsemmisítették a barátaimat, s engem is elpusztítanak. Nincs ebben semmi nagyszerű.

A Repülőtábornok szeme dühösen villant. Úgy észleltem, szavaimat személyes sértésnek vette, és az általam elképzelhetőnél nagyobb ingerültséget váltottak ki belőle. Kinyújtott karral leült az íróasztalához, karizmai megfeszültek, keze ökölbe szorult. Oly erős érzelmekkel viaskodott, hogy némi időbe telt, mire azokat megfékezve egyáltalán meg tudott szólalni. Szemben álltam vele, és életemben először úgy éreztem, hogy helytállni talán nem tudok, de legalább ura vagyok a szavaimnak; hirtelen dühe ugyanis csak megerősített a meggyőződésemben.

Végre valahára megszólalt, s bár hangja nyugodtan csengett, ez látható erőfeszítésébe telt. A száját szinte teljesen

összeszorította, pillantása pedig vagy gyűlöletet vagy különleges összpontosítást sugárzott.

- Ha valóban így érez - mondta -, akkor nagyon sikeresen vezetett az orromnál fogva. Nem gondolhatja komolyan, hogy ismeretei birtokában életben hagyom.

Hirtelen Bess villant az agyamba, és csodával határos felépülése. Az ő jövőjével, valamint a sajátommal kapcsolatos terveim ugyan még képlékenyek voltak, érzéseinket azonban nem lepleztük, noha nyíltan nem mondtuk is ki őket. Az világos volt számomra, hogy a Repülőtábornok komolyan gondolja, amit mond, és épp felelni akartam, amikor újra megszólalt. - Gondolkodjon el, mert élete azon múlik, milyen eredményre jut az elkövetkező fél percben - mondta. - Tudom, hogy maga is rendelkezik akaraterővel, s ennek révén élete végéig mellettem maradhat, a legnagyszerűbb kilátások reményében. Ilyen lehetőséget másnak nem kínálok fel, csak magának.

Még mindig izzó szemmel nézett, bár pillantásába némi határozatlanság is keveredett, mintha vonakodna valóra váltani a beígért fenyegetést. Bár tudtam, hogy vonakodása nem akadályozza meg az általa helyesnek ítélt tett végrehajtását, mégoly csekély tétovasága is sokat segített abban, hogy álláspontomhoz ragaszkodjak. Megérezhette, milyen válaszra készülök, mert összeszorította a száját, türelmetlen kézmozdulatot tett, mintha csak önmagát unszólná egy kellemetlen és veszélyes feladat elvégzésére. Mielőtt szólhattam, vagy ő tovább beszélhetett volna, kinyílt a hátsó ajtó, és megpillantottam a Doktor tar fejét, mely gyorsan visszahúzódott, az ajtó ellenben nyitva maradt. A Repülőtábornok meg én ösztönösen egymásra néztünk, hisz mindkettőnket meglepte e behatolás.

Meglepetésünk nőttön-nőtt, midőn a Tiszteletesné belépett a szobába, fedetlen fővel, zilált hajtincsekkel. Mögötte jött a Doktor, aki gondosan becsukta az ajtót, majd megállt; félszeg testtartása ellenére eltökélt kifejezés honolt az arcán, és határozottan nézett a dühtől szikrázó Repülőtábornokra.

- Bocsáss meg, Anthony - szólt -, de ezt meg kell akadályoznom, ha tudom.

Az „Anthony” név hallatán, melyen ez ideig jelenlétemben soha senki nem szólította a Repülőtábornokot, emlékezetem nyomban visszapergett a jelenethez, ahol e név kínok közepe tette elhangzott. Szinte előre tudtam, mi fog ezek után kiderülni. A Doktor vezetékeve Faulkner, és eszembe jutott, hogy e név is szerepelt a Tiszteletes vallomásában. Az elmesélendő történet részletei változatlanul ismeretlenek maradtak előttem, a történet maga a hihetőség határát súrolta, fő cselekménysorával azonban tisztában voltam, és ez a bizonyosság öröömre szolgált, annak ellenére, hogy feldúltan és izgatottan hallgattam a beszélőket, tudván, hogy mindnyájan veszélyben vagyunk.

A Doktor szavai hallatán a Repülőtábornok a csengő felé nyúlt, a Tiszteletesné azonban fürgén odalépett hozzá. - Nem, Anthony - mondta -, előbb engem kell végighallgatnod.

Soha nem tapasztalt határozottsággal és eltökéltséggel beszélt. Néhány másodpercig a Repülőtábornok meredten bámult rá, arcán a düh megvetéssel keveredett. Majd visszaült a karosszékebe, karját a karfára tette.

- Rendben van - felelte. - Mondd el gyorsan, amit akarsz. Legalább néhány ígéreteredre próbálj meg visszaemlékezni.

- Soha nem ígértem volna semmit, ha akárcsak sejtem is, mire vagy képes - felelte a Tiszteletesné. - Megölted az egyik fiadat. Azért jöttem, hogy megpróbáljam megmenteni a másikat, aki épp annyira az enyém is. - Odalépett hozzám, megállt mellettem, és megfogta a kezem.

Az agyam legmélyén valami már előre tudta, mi fog elhangzani, ám midőn ez bekövetkezett, mégis oly izgalom fogott el, amit az ember váratlan hírek hallatán érez. Egyik szülőmről a másikra pillantottam, és megszorítottam anyám kezét.

A Repülőtábornok, kiről most megtudtam, hogy az apám, aki anyám szeretője volt annak házassága előtt, s aki a Tiszte-

letes meggyilkoltnak vélt barátja, ridegen, minden érzelem nélkül nézett mindkettőnkre. Mikor megszólalt, hangja csaknem embertelenül fagyos volt. Én még most sem tudtam közönyösen nézni, mert még e lélegzetelállító pillanatban is rokonszenv és szeretet élt bennem iránta.

- Szóval azért jöttél, hogy megpróbáld megmenteni - mondta. - Én a saját elveim ellenében épp ezt próbálom tenni. A fiú azonban nyilván örökölte a csalárságot és a megbízhatatlanságot, amit először benned észleltem, utóbb pedig minden nőben. Azt hiszem, se rád, se őrá nincs a továbbiakban szükségem.

Anyám elvörösödött, mert e szavak inkább dühöt, mintsem riadalmat váltottak ki belőle. - Hűtlenséget! - kiáltotta. - Soha nem mentem volna férjhez, ha nem hiszlek halottnak, vagy ha a férjem, aki tudta az igazságot, jóságában nem vállalja apaként a fiadat. Miután visszatértél, szemrehányással illettéél azért, amit tettem, utána a barátnőmmel háltál, majd elhagytad őt, és elszakítottad tőle a gyermekét. Nos, még ezt követően is évekig a szerelmemként és jó szívvel gondoltam rád, míg téged a gyűlölség és a büszkeség vezérelt. Most már látom, mivé váltál. Saját kezeddél ölted meg Florence-t. Parancsot adtál a fiatok megölésére. Most pedig már nincs szükséged se rám, se erre a fiadra. Isten a megmondhatója, mennyire azt kívánom, bárcsak nekem se lett volna soha szükségem rád!

A Repülőtábornok felém fordult, és metszőn a szemembe nézett. - Figyelj rám, Roy-mondta. - Meglehet, értelmetlen az eszedre hivatkozni, de még egyszer el akarom magyarázni neked, mi az eredménye, ha valaki olyan életet él, mint ezek az emberek. Gondold csak végig, milyen története van e nő családjában a bűnöknek, a képmutatásnak és az ingadozásnak. Belém szeretett, vőlegénye pedig ahelyett, hogy ezt tudomásul vette volna, az életemre tört. Soha nem derült ki a számára, hogy a gyilkosság nem sikerült, ám élete végéig nyomorúságos pária maradt, nem tudván elviselni tette következményeit. Anyád pedig férjhez megy, még mielőtt én fel-

gyógyulva visszatérhetnék hozzá. Sejtelmem sincs, vajon viselkedését a konvenciók irányították, avagy a pusztá önzés. Férjét nem szereti, így az egy másik asszonynál keres boldogságot, ám az e kapcsolatból születő gyerekével nem törődik. Oly nagyra tartja azonban a becsületet, hogy felcseperedésed után már nem hagyja, hogy te atyádnak tekintsd őt. Ilyenformán egyúttal anyádtól is megfoszt. E ponton, nem akarattal ugyan, de a lehető legjobban döntött. Végül véletlenül megölte őt a másik fiam, akinek anyja, hála a bátyja gondoskodásának, makulátlan tisztességben élte le az életét, bár végül annyira beleszokott ebbe az életvitelbe, hogy lelőni kényszerültem őt. Micsoda példatára ez a zűrzavarnak, csalárdságnak, a lappangó gyűlöletnek, az alantas céloknak és a tétovaságnak! Az ember beszennyeződik, ha ilyen emberekkel érintkezik. Most kérдем utoljára - még mindig nem érted, mire gondolok, mikor arra biztatlak: menekülj ettől az egészsőtől, menekülj a változékonyságtól és kötelékeitől, hogy fennmaradásod rövid időszakára olyasvalamit építhess ki magad köré, amit akaratod vezérel, s nem a múlt véletlenszerűsége kényszerít rád, hanem a világosság, a függetlenség és a szépség eszménye?

Nagy hévvel és a szokásosnál hangosabban beszélt. Szemében már-már a téboly tükröződött, s így mintha szavait nem hozzánk, hanem önmagához intézte volna. Miközben felsorolta a bűnök és csalárdságok hosszú sorát, amelybe én beleszülettem, végiggondoltam a helyzetet, de nem volt okom véleményem megmásítására. Ha bűn tenyészik a Faluban, ugyanez áll az Aerodrómra, hiszen a két világ egyike sem kizárólagos, s így egyik bizonyossága sem kérdő jelezhető meg.

Hirtelen előlépett Faulkner doktor, kinek jelenlétéről csaknem megfeledkeztünk. - Neked kell megváltoztatnod a véleményedet, Anthony, nem a fiadnak - szólalt meg váratlanul. Eltökélten beszélt, akárha egy általa behatóan ismert szakmai kérdésre adna választ. - Hadd legyen boldog úgy, ahogyan te nem tudtál az lenni. Legalább hadd próbálja meg.

Ne feledd: én mentettem meg az életedet. Cserébe mentsd meg az övét.

Anyám üres tekintettel nézett rá. - Nagyot tévedsz, ha azt hiszed, hogy érzelmösséged bármilyen hatással van rám - jelentette ki. - Azok után, amit tettél, a te életed is meglehetősen veszélyben forog. Már ahhoz is szerencse kell, hogy ezt megúszd.

Anyám feléje nyújtotta a kezét, szemében könnyek csillogtak. - Miért kell a bűnök és kegyetlenségek sorát folytatni, Anthony? - kérdezte. - Elegendő hatalmad van, hogy véget vess neki.

A Repülőtábornok komoran nézett rá. - E bűnöknek, ahogyan te nevezed őket, azért kell folytatódniuk, hogy a világ megtisztuljék.

Az órájára pillantott, majd odafordult hozzám. - Velem tartasz a megbeszélésre, Roy? - kérdezte. Köznapi hangon tette fel a kérdést, de valamennyien tisztában voltunk azzal, hogy válaszom mindent eldönt.

- Nem - feleltem. - Nem tehetem - és oly szeretettel pillantottam kifejezéstartelen arcára, ahogy addig soha.

Tekintete pár másodpercig rajtam időzött, majd felállt, és kulcsra zárta a szoba egyik oldalajtáját. - Visszatértemig valamennyien itt maradtok - közölte. - Az ajtó elé őrköt állítok, és a menekülni próbálót lelövik. Később találkozunk. - Gyorsan kiment az ajtón, és bezárta maga mögött.

Néhány percig szótlánul álltunk. Anyám megfogta a karomat, és rámosolyogtam, mert a veszélyhelyzet ellenére olyan boldognak és nyugodtnak éreztem magam, mint utoljára azt a nagyon is távolinak tűnő estét megelőzően, amikor a Tiszteletes a vacsoravendégség alkalmával hozzám beszélt. A Doktor szomorúan nézett minket. Zubbonya ujjával a fülét dörzsölgette. Anélkül, hogy összebeszéltünk volna, odaléptünk az ablakhoz, s a kifutópályát néztük, ahol a Repülőtábornok, a Főmatematikus és számos más tiszt beszállt a rájuk váró gépbe. Ha velük tartok, én vezetem volna a repülőgépet. Most maga a Repülőtábornok ült a pilótaülésbe.

Némán néztük az előkészületeket.

Kissé szórakozottan figyeltem a futópályán felgyorsuló, majd a levegőbe emelkedő gépet. Az elmúlt félóra eseményei oly meglepőek voltak, hogy veszélyes helyzetünkre szinte nem is gondoltam. Indokolatlan nyugalom ömlött szét bennem, miközben azt latolgattam, milyen eredménnyel zárulhat a tanácskozás, amelyen atyám részt vesz. Feltűnt, hogy a repülőgép nem emelkedik úgy, ahogyan kellene, a kezem ösztönösen mozdult, hogy húzni kezdje a botkormányt, hogy feljebb emeljem a gép orrát. Majd agyam hirtelen figyelemmel és aggodalommal telt meg. A repülőgép engedelmesskedt képzeletbeli kormánymozdulataimnak, de nem biztosan, határozottan, hanem úgy, mintha valami kezdő vezetné. Ezután minden nagyon gyorsan játszódott le. Az a szárny, amelyen aznap reggel a Repülőőfőhadnagyot dolgozni láttam, levált a törzsről, a gép pedig orral a földbe csapódott. Megmenteni nem lehetett.

A becsapódás zaja megrázta a szoba ablakait, és egy másodperc múlva a gép roncsait már lángok takarták el a szemünk elől. A tűzoltók rohantak a lángokhoz, de a tüzet nem-hogy eloltani, de egy darabig megközelíteni sem tudták. Kisvártatva kérdőn néztünk egymásra, de nem arra gondoltunk, mi történhetett volna velünk; sem arra, mi lesz most, hogy az új rend, amely egyetlen ember irányítása alatt állt, elpusztult, a régi pedig többé nem állítható vissza - sőt még arra sem, milyen erényei és bűnei vannak az egyik rendnek és milyenek a másoknak.

20. fejezet

Befejezés

Helytelen volna, ha e történetet úgy fejezném be, ahogy szokásos: azzal, hogy leírom a házasságomat, meg ama megkönnyebbülést, amelyet a veszély megszűnte okozott, no és hogy miként alakult ki közöttünk a kölcsönös megértés.

A balesetet követő napon kétségkívül számos ilyen jelenet zajlott le. Főleg Faulkner doktortól tudtam meg sok újdonságot szüleim korábbi életéről. Egyebek mellett elmesélte, miért nem sikerült a Tiszteletes bűncselekménye; hogyan találta meg ő atyám összezúzott testét, ki szerencsés véletlen folytán nem zuhant le a szakadékba; hogy a balesetet követő napokban atyám teljesen eszénél volt, s ő beszélt rá a doktort az áltemetésre, valamint annak eltitkolására, hogy tudomása van a gyilkossági kísérletről. Faulkner doktor belement ebbe a megtévesztő játékba, hiszen fiatal kora óta a Tiszteletesnek és atyámnak is jó barátja volt. Meggyőződése szerint mindkét fél érdekét az szolgálta a legjobban, ha megvalósítják a tervet, melyet apró részletekig atyám ötlött ki, még mielőtt súlyos betegségbe esett volna. Miután barátja lassan felgyógyult, a Doktor már kevésbé volt meggyőződve lépéseinek helyességéről. Eleinte a Doktor úgy tartotta, hogy Anthony visszahúzódása a túlzott lovagiasság példája. Hoszszúra nyúlt lábadozása során azonban kiderült, hogy a fiatal pap nem önfeláldozásra, hanem személyisége megváltoztatására törekszik, s a Tiszteletes házasságának híre végül meghatározta a személyiségkörvonalait, amellyé az általam is-

mert Repülőtábornok vált. Faulkner doktor mellette maradt egész pályafutása alatt, s olykor lelkesen vett részt a munkájában, mert őt is, miként oly sokakat másokat, ellenállhatatlanul vonzotta atyám zsenialitása és terveinek nagysága.

Csak fokozatosan, az évek során alakult ki atyám gondolatmenete és terveinek teljessége. A tudós és filozófus Faulkner doktor közéről és lelkesen szemlélhette, miként terebélyesednek a tervek szakmai ügyből politikává, politikából pedig forradalommá, ráadásul nem csupán az országban, hanem az emberiség nagy családjában. Barátja irgalmatlanul nagyra törő terveiben a Doktor egészen a legutóbbi időkig nem látott semmi embertelent vagy emberelleneset. „Hogy a világ megtisztuljék” - ezek voltak a Repülőtábornoknak szinte az utolsó szavai, és egy percre sem vontuk kétségbe, hogy valóban ez volt a célja, bár kezét fia és szeretője vérével szennyezte, s nagy valószínűséggel kioltotta volna másik fia életét is, ha az övé nem ér szerencsétlen véget.

Halálával az általa életre hívott szervezet, melynek irányítói vele együtt pusztultak el, képtelenné vált a kitűzött cél végrehajtására. Am mégsem tűnt el nyomtalanul; aki egyszer is találkozott vele, nem felejtette el, s az országnak egyetlen zuga sem akadt, ahol a régi állapot tökéletesen helyreállt volna.

Emléke valamennyiünk közül engem hagyott a legkevésbé közömbösen. Tudtam, hogy anyámat, ki a szóbeszédből ítélte (hiszen a házasságát követő egyetlen, civakodó találkozást leszámítva csupán férje temetése napján látta viszont), annyira lebilincselte atyám magabiztossága és sikere, hogy mindenél jobban azt kívánta, szolgáljak a parancsnoksága alatt. Gyámom, a Tiszteletes, egész életében ama bűntény súlya alatt nyögött, melyet valójában el sem követett. Azt is tudtam, hogy valószínűleg - ha nem jönnek közbe váratlan események - nekem kellett volna atyám nyomdokaiba lépnem, és akkor némileg visszafizethettem volna neki, melyből más beosztottainál többet juttatott nekem. Ha belőlem hiányoz-

nak is kiemelkedő képességei, késztetéseim hasonlítanak az övéihez. Mikor megeltem a szüléimet, kiderült, hogy hasonlítok is rájuk, meg különbözők is tőlük. Ilyenformán megeltem önmagam.

E múltbéli napok felidezéséhez hozzátartozik egy másik jelenet is, mely ugyanott zajlott, ahol egykor részegen hevertem, a vacsoravendégséget követően, melyet a Tiszteletes beszéde oly rejtélyessé tett. Második házasságkötésünk után ott üldögéltünk Besszei, egy olyan estén, mely hasonlított az akkorihoz. A hatalmas szilfák épp olyanok voltak, mint sihederkoromban, az égbolt azonban tisztább volt, mint annak idején, mert nem sokkal napnyugta után járt az idő. Olyan boldogok voltunk, mint korábban soha, mert bírtuk egymás bizalmát. Bess egészsége helyreállt, s ezzel együtt életkedve is visszatért. Én is visszanyertem, amit elveszítettnek hittem, azt, hogy olyannak láthassam a világot, amilyen, valamint, hogy szilárd talajt érezzék a lábam alatt. Akkor már ráébredtem: nem az én feladatom, hogy átformáljam, netán elkerüljem mindazt, ami teljes nagyságával beborít, miként a múlt folyamának egyetlen apró eseményét sem tarthatom lényegtelennek.

Úgy emlékszem, atyáink életéről meg a magunkéről beszélgettünk. Egyikőnk sem mondott ki hatalmas alapigazságokat, de egymás szemébe nézve úgy éreztük, a két ellenség között mindörökre létezik egy összetartozó erő. Ez gyermekeiket is összekapcsolja a bizalom alapján, bár nem véglegesen, mert a jövő ehhez túl kiszámíthatatlan. Mindketten úgy tartottuk, hogy a bűn körforgását meg tudjuk szakítani, és tudásunk alapján büntelen és álságok nélküli életet élhetünk. Ez volt bonyolult érzéseink lényege.

Akkor este, a hirtelen alászálló sötétségben a völgyet néztük, és nem tudtuk, hol leszünk, mi lesz belőlünk az elkövetkezendő években. Tisztán emlékszem a völgyre, melyet akkor olyannak láttam, mint gyermekkoromban: a folyó felől hallottam a későn nyugovóra térő sárszalonka lármázását, és

arra gondoltam, hogy a völgybeli házacskákból folytatódik az élet.

„Hogy a világ megtisztuljék” - emlékeztem vissza atyám szavaira. A világ kétséget kizáróan tiszta, roppant bonyolult, kegyetlenebb a tigrisnél, csodálatos, és végtelenül megbo-
csátó.

Utószó

Az *Aerodróm* akkor keletkezett, amikor a „látszatháború”, vagy ahogy Evelyn Waugh egyik szereplője mondja: a „dögunalmas háború” véget ért, és az igazi elkezdődött. A mi számunkra, kik a háborút a tengerentúlon éltük át, ez a könyv csak hallomásból létezett; elolvasását jócskán el kellett halasztani. A „mi” ezúttal azokra vonatkozik, kiket Arthur Koestler meglehetősen rosszállással a „Gondolkodó káplárok övezeté”-nek nevezett. „Olvass élvezetből” - írta e csoport egy elképzelt képviselőjének, „felejtsd el Joyce-ot és Péguyt”. Igazság szerint akkoriban nem volt alkalmunk élvezetből olvasni, bármit értett is Koestler ezen. Ugyanakkor azonban meg kellett tanulnunk, mi is a háború, s ez azt jelentette, hogy nemcsak Joyce-ot és Péguyt (vagy éppenséggel Koestlert) kellett olvasnunk, hanem Kafkát is. A Kafkával való ismerkedés után szerztünk tudomást brit tanítványairól is. Ezek egyike William Samson, kinek *Fireman Flower* című munkája a karkai világ újraalkotásának nagyszerű kísérlete volt, a másik pedig Rex Warner. A *The Wild Goose Chase* című regényt az épp kezünkbe kerülő irodalmi folyóiratokban olvastuk, erősen politikai töltetű, tisztos karkai allegóriának tartottuk. Az *Aerodróm* azonban valami egészen más volt: merőben újszerű mű, amely csak az allegória, illetve a kiterjesztett metafora használatában tűnt karkainak. Témája túlságosan is összetett, semhogy pusztán politikainak lehessen mondani. Ez a mű - bár furcsasága kétségkívül Kafkával rokonítja - nagyon is beleillett az angol regény hagyományaiba abban az értelemben, hogy - Kafkával ellentétben - háromdimenziósak a szereplők; és nem nélkülözik sem a humort, az iróniát, sem pedig az angol vidék ízeit.

Soha nem felejttem el, mikor olvastam először az *Aerodrómot*. Akkoriban gondolkodó törzsőrmester voltam (és nem káplár), s Gibraltárból épp visszaküldték Angliába egy francia fennhatóságú, düledező hajón, melynek legénysége kizárólag kínaiul beszélt. A fedélzeten aludtunk, és egész éjszaka patkányok mászkáltak rajtunk. A patkányok fel-feltünedeztek a raguban is, amelybenzintartály-méretű almalekváros konzervekkel egyetemben háromheti táplálékunkat biztosította. A hajónak volt egy kis

könyvtára, ahol három - hangsúlyozom: három! - keményfedelű példányban megtaláltam az *Aerodrómoi*. Egyet nyomban oldalzsákomba rejtettem, s a háború után megalapozott könyvtáram első darabja lett. A másik két példányból az egyiket azonnal elolvastam, és várakozásaimnak megfelelően fellelkesített. Azóta is többször újraolvastam - egyre jobban lenyűgöznek látnoki értékei. Nyolc évvel előbb íródott, mint az 1984, de éppoly jogosan tart igényt a modern klasszikus címkéjére, mint Orwell munkája, ugyanakkor azonban nyilvánvaló, hogy miért kell időről időre előásni a feledés homályából. Hiányoznak belőle ugyanis Orwell regényének „populáris” elemei: a szex, a nyílt brutalitás, az egyértelmű és felismerhető ideológia. Az *Aerodróm* szövevényes, többértelmű és visszafogott. Emellett optimista.

Már maga a cselekményvázlat is zseniális. A helyszín egy ízig-veéig degenerált Falu, amely a bűnös embert jelképezi. A férfiak holtrészegre isszák magukat, a lotyók hanyatt dőlnek a sövények aljában, a helyi patkányfogó ember fiatal patkányok fejét harapja le néhány korsó sörért. A kocsma a nyers vagy érzelgős testvériség központja, a Kastély az elaggott Földesúrral egyetemben: a szekuláris hatalom, míg a templom, benne a tökéletlen Tiszteletes szellemi szükségletek kielégítésére törekszik, melyek azonban szinte nem is léteznek. Ez az emberi lét nyomorúsága vagy vidámsága. A Falu: emberiség-család, az összekapcsolódó családok szövédéke, mint pergamenre újra meg újra felrótt történet. A Falu határában áll az Aerodróm, a tisztaság és a hatékonyság jelképe. Ez tulajdonképpen az öntörvényű, totalitárius állam, mely tekintetét a levegőbe, nem pedig a földre szegezi. A föld ugyanis piszkos, miként az emberek is, kik megművelik, s akik belőle élnek; a jövő pedig a makulátlan földöntúlóságban gyökerezik. Az Aerodróm bekebelezi a Falut: a Kastélyt klubba alakítja át, a parókiát tornateremmé, a mezőgazdasági területeket felszállópályává. A hajdani szabad társadalmat embertelen fegyelemre kényszeríti. A Repülőtábornok azt prédikálja, hogy a szabadság önfegyelemmel és az alsóbbrendű ösztönök megtagadásával érhető el. *Arbeit macht frei*. (A munka felszabadít - ezt írták ki a náci német koncentrációs táborok kapujára is... A szerk.)

Roy, a főszereplő-narrátor lényegesen hitelesebb szereplő az orwelli Winston Smithnél, mert vele ellentétben képes külső kényszer vagy agymosás nélkül is a liberálistól a totalitárius rendszerig eljutni, majd onnan ismét vissza. Míg egyetlen épeszű ember sem fogadhatja el önként Ingsoc elveit, némiképp valamennyiünkben munkál egy s más, amely miatt a Repülőtábornok érzelemmentes munkából előálló jövőképét vonzónak tartjuk. „Micsoda példatára ez a zűrzavarnak, a családságnak, a lappangó gyűlöletnek, az alantas céloknak és a határozatlanságnak” - mondja ő a régi társadalomról, amey megsemmisítésre ítéltetett, s ha arra a becstelen évtizedre gondolunk, melynek a második világháború vetett véget, egyet kell értenünk vele. Bizonyos korlátozásokkal bár, hajlandóak vagyunk el-

fogadni az apa-gyermek viszony általa megfogalmazott megbélyegzését is. Huxley *Szép új világa* olyan társadalmat mutatott be, amely megsemmisítette a családot, mert felelősnek tartotta minden komplexusunkért és elfojtásunkért, mi több, mániáinkért (a Mi Fordunk úgy beszél, mint a Mi Freudunk), az *Aerodróm* ellenben az ektogenezis hivatalos megfogalmazása nélkül, a feleségek és anyák rabságából akarja a férfiakat felszabadítani. Valóban szép új világ az, amelyben a szex játék csupán, a gyermekek felnevelése pedig megvetésre méltó foglalatosság.

A regény briliáns ironiája azonban az eltéphetetlen családi szálak tényében rejlik. Kétségkívül komikus, ahogyan Roy lassan ráébred, ki is az apja meg az anyja, s kiderül, hogy a történet valamennyi főszereplője szégyenteljes, sőt bűnös módon rokonságban áll egymással. A névtelen Repülőőhadnagy megöli saját apját, aki egyben Roy apja is - a Repülőőhadnagyokot. A komikus Oidipusz-komplexust vérfertőzésre utaló elemek egészítik ki. Az atya halála az Aerodróm végét jelenti, bár nem lehetünk bizonyosak abban, hogy nem virágzik fel ismét. Roy azonban megfogalmazza az elméletet, miszerint sem ő, sem mi nem esünk soha abba a kísértésbe, hogy a kollektivisták állam egyenruháját magunkra húzzuk: a Falu tökéletlen élete, az ott bujkáló szophoklészi veszély ellenére éppen saját alaktalansága, valamint szabályozott filozófiájának hiánya folytán izgalmas és kalandos. Vele ellentétben, az Aerodróm erős céltudata és embert meghaladó technológiája (pilóta nélküli gépek) ellenére is az élet tagadása.

E regény nem annyira allegorikus, inkább szimbolikus. Vagyis a szerző állításával ellentétben realista mű, gazdag felhangokkal. Ezt jól alátámasztja a mezőgazdasági kiállításon lejátszódó jelenet. A Repülőőhadnagy, akinek paradox összetettséget a légi támaszponton használatos, egyszerű hiteles és hiteltelen beszédmódja adja, szabadon enged egy díjnyertes bikát, amely a közelgő totalitárius elnyomást, valamint az azzal szembe szegülő ősi erőket egyaránt jelképezi. Baleset, ám szándékos baleset folytán megöli a Tiszteletet, kit Roy az apjának hitt; tábori lelkészként cinikusan átveszi a tisztét, ám végül tagadás árán, de megleti az igazságot és a világosságot. A részeg vén fűszeres olyan műsorszámot ad elő, amely kifigurázza az anya-fiú viszonyt: „Ó, anyám, látlak magam előtt nyomorúságos kis viskódban, amint a tüzet kotród, és csavargó fiadra gondolsz. És hálát adok Istennek, hogy nem látod a fiad. Izzó lángok között van, lármában és elállatiasodva, az alantasság poklának foglya. Börtöntöltelék a fiad, anyám, szalmaszálba kapaszkodik, és az asszony, aki mellette van, nem a hites felesége.” A regény komikumát, amely Orwell anti-utópiájából teljességgel hiányzik, nem szabad figyelmen kívül hagynunk. Ez a komikum azonban csöppet sem vidám.

Az *Aerodróm* irodalmi erőnei minden újrálóval egyre nőnek. Az ember új elemeket, új rejtélyeket talál benne, a jellemek és a helyszínek maradandósága viszont újult erővel hat. A művet körülvevő rejtély azon-

ban mit sem mérséklődik. A „nemzeti lobogó”, valamint a „főváros” kitétel arra emlékeztet bennünket, hogy a helyszín egyetemes, nem csupán Angliára korlátozódik. A nyelvezet azonban nagyon is Anglia-központú - nem csupán a virágok és a gyepek, hanem a hétköznapi pragmatizmus, valamint a tisztesség is, amely, úgy hisszük, a totalitárius légi támaszpont minden túlkapását le fogja törni. Ne feledjük azonban a hétköznapi józan ésszt meghaladó összetettséget:

„Akkor este, a hirtelen alászálló sötétségben a völgyet néztük, és nem tudtuk, hol leszünk, mi lesz belőlünk az elkövetkezendő években. Tisztán emlékszem a völgyre, melyet akkor olyannak láttam, mint gyermekkoromban: a folyó felől hallottam a későn nyugovóra térő sárszalonka fütytyét, és arra gondoltam, hogy a völgybeli házacskákból folytatódik az élet.

»Hogy a világ megtisztuljék« - emlékeztem vissza atyám szavaira. A világ kétséget kizáróan tiszta, roppant bonyolult, kegyetlenebb a tigrisnél, csodálatos, és végtelenül megbocsátó.”

Miként ez a könyv is.

Anthony Burgess